

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Évkönyve

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve
1998

Budapest, 1999

Címlap: A Postakürt Galéria kiállításrészele

3545 Miskolc, Kazinczy F. u. 16

Fotó: Hajdú József

Kiadja a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

A kiadásért felelős: Kurucz István kuratóriumi elnök

A kiadványt gondozta: Kovács Gergelyné és Bartók Ibolya

Műszaki szerkesztő: Bartók Ibolya

Angol fordítás: Brian McLean és az EKK70 Fordító Bt.

A fényképeket Hajdú József és Koppándi Ágnes készítette

Nyomdai előkészítés: CICERÓ Kft.

Nyomás: CIER-PRINT Bt.

ISSN 1214-4689

Előszó

Ezeréves történelmünk egyik máig ható, példát mutató, erőt adó, hazafias büszkeséget kiváltó eseményének, az 1848-as forradalom és szabadságharcnak idén ünnepeltük a 150. évfordulóját. Másfélszáz év távlatából vajon jól ismerjük-e a történéseket?

Petőfi 1848. június–szeptemberben *Az apostol* című költeményében így írt:

„*Világtörténet! Mily csodálatos könyv!*
Mindenki mást olvas belőle.
Egyiknek üdv, másiknak kárhozat,
Egyiknek élet, másiknak halál.
Egyikhez így szól s kardot ad kezébe:
»Eredj és küzdj! Nem küzdesz hasztalan,
Az emberiség segítve lesz.«
Másikhoz így szól: »Tedd le kardodat,
Hiába küzdenél,
Mindig boldogtalan lesz a világ,
Mint ezredévek óta az.«”

Aztán 1849. július 11-én Arany Jánoshoz küldött levelében a következőket olvashatjuk. „*Kedves barátom, az napon, melyen hirdettük a népgyűlést, amelyre föllovalt volt bennünket Kossuth, hogy fanatizáljuk a pesti népet a főváros környékén vívandó véres, elhatározó, utósó lehelletünkig tartó csatára, hol Kossuth maga is jelen lesz, s ha kell, meghal Pest romjai alatt stb. mint ő maga mondá: ugyanaz napon adta tudtára a kormány a fővárosi népnek – hegedűszóban persze – hogy esze ágában sincs Pest környékén harcolni, még kevésbé otthagyni becses fogát, hanem az első bokor zörrenésére el fog eblábalni világtalan világig, hol Árpád óta nem volt ellenség, s hol hazamentő irhája nagyobb biztosságban lehet. Én ezen komizságra teljes erőm és tehetségem szerint dühbe jövén, s megemlékezvén még előbbeni sebeimről is, kaptam magamat, főlszedtem sátorfámat, s másnap családommal együtt ide e békési magányba bujdosoltam azon óhaj-tással, vajha soha többé a nyilvános életnek mégcsak küszöbére se kényszerítene sorsom; s most itt vagyunk, s amely percekben végkép felejttem, hogy hazám is van, tökéletesen boldog vagyok.*”

Két írás Petőfi Sándortól! Nemcsak az olvasón múlik, hogy mit olvas ki belőle. Bizony igazak az angol költő, S. Butler sorai: „*Azt mondották, hogy a múltat még az Isten sem tudja megváltoztatni: a történetírók képesek rá, és talán ezért is tűri meg őket az Isten, mert e tekintetben hasznára lehetnek.*”

Ezért nagyértékűnek tartom és ezúton is megköszönöm muzeológusainknak az *1848-as levelek* című kiállítás megrendezését, mert a látogatók a történelmet alakító elődeink saját tollából, a hites tanúk feljegyzéseiből, leveleiből, relikviáiból tolmácsolás nélkül gyarapíthatták ismereteiket 1848-ról hol megerősítve, hol módosítva ezáltal korábbi történelemképüket. Bízom abban, hogy alapítványunk legújabb évkönyvének tanulmányozása hasonlóan szolgálja ismereteink gazdagítását.

Beszámoló a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány és múzeumai 1998. évi munkájáról

1998-ban az első jelentős ügyirat január 5-ei keltezéssel érkezett az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Műemlékfelügyeleti Igazgatóságától. Levelükben hozzájárultak ahhoz, hogy az alapítvány bérbe vegye és múzeumi munkaszobákként használja az Andrássy út 3. szám III. emelet 22/A. és 22/B. számú lakásait. Ezzel a levéllel kezdődött el az 1973 óta időszerű és évtizedről évtizedre nagyobb gondot okozó zsúfoltság feloldása. A Posta-múzeum 6 munkatársa és az alapítvány gazdasági csoportja kapott helyet az összességében 160 m² alapterületű lakásokban.

Az év utolsó ügyiratai nem levelek voltak. Straub Elek, a MATÁV Rt. elnök-vezérigazgatója 1998. december 21-én írta alá a 138/1998. sz. utasítást a távközléstörténeti muzeális emléktárgyak és dokumentumok megőrzéséről. A Magyar Nemzet hasábjain 1998. december 24-én adták hírül a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium közleményében a 19. sorszám alatt, hogy alapítványunk pályázata sikeres volt, és a Postamúzeum 7 M Ft vissza nem térítendő támogatást kapott második, *A magyar távközléstörténet I. – távíró, telex, adatátvitel* című multimédiás CD-kiadványához.

1998-ban 564 iktatási szám alatt több, mint 1000 akta őrizte meg a múzeum és az alapítvány sokszínű és szerteágazó tevékenységét, melyről a megszokott csoportosításban az alábbi tömör összefoglalást adjuk.

Igazgatás, gazdálkodás

- Az alapítvány és múzeumi működését szabályozó törvények, rendeletek, utasítások és okiratok egységes keretbe foglalt kiadását el kellett halasztanunk, mert 1998 novemberében nyertük el a kiemelten közhasznú szervezetté minősítést, s a felügyelőbizottság megalakulására december közepén került sor.
- Elkészült az alapítvány és múzeumi használatában lévő ingatlanok, bérlemények felmérése és a várható fejlesztési tervek megfogalmazása.
- A Bélyegmúzeum bővítése tárgyában a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium vezetőivel folytatott tárgyalások eredményeként az Erzsébet Távbeszélő Központ hasznosítási előterveit a múzeum területi igényeinek figyelembevételével a minisztérium készítette el, amelyet rövidesen bemutatnak, és megkezdődhet a tanulmánytervek és a költségbecslés készítése.
- A kiállítóhelyek és a raktárak szűkösségének feloldására a Teréz Távbeszélő Központ hatalmas kapcsolótermére bejelentettük a múzeumi hasznosítás igényét. Mivel azt más hasznosításra jelölték ki, gondjaink feloldására ígéretet kaptunk arra, hogy a Csepeli TC II. emeleti be nem telepített géptermet távközléstörténeti tárgyak raktáraként használhatjuk.

- 1998 szeptemberében vehettük birtokba az Andrássy út 3. szám alatt, a II. emeleten azt a 60 m² alapterületű lakást, amelyben a postamúzeumi könyvtár olvasótermét és adattárát rendeztük be.
- Módosítottuk az alapítvány munkaadói és munkavállalói szerződését.
- Új házipénztár-kezelési szabályzatotadtunk ki.
- Elkészült a leltárkészítési és leltározási, selejtezési és az eszközök, források értékelési szabályzata.

Gyűjteményi munkák

- A Postamúzeumban befejeződött a könyvtár állományának revíziós leltára.
- A bérleménybővítéssel kialakultak a kép- és ábrázolásgyűjtemény, az okmánytár és fondgyűjtemény, valamint az aprónyomtatványok raktárai.
- A műtárgyak gyarapodása ebben az évben nygobbreszt ajándékozásból, vásárlásból és igen csekély mértékben helyszíni, üzemi gyűjtésekből állt össze.
- A Bélyegmúzeumban a klasszikus magyar, az afrikai és az ázsiai bélyeggyűjteményekben folytatódta a revíziós leltárok.
- Az európai és az amerikai államok 1987 óta kiadott bélyegeinek elkezdődött a kiállításba helyezése.
- Befejeződött az első napi borítékok és alkalmi levelezőlapok magyar gyűjteményének revíziós leltározása.

<i>Bélyegmúzeum gyarapodása:</i>	Magyar bélyeggyűjtemény	58 997 db
	Külföldi bélyeggyűjtemények	19 940 db
	Vegyes gyűjtemények	9 492 db
	Bélyeggrafikák, vázlatok	91 db
	Könyvtár	98 db
<i>Postamúzeum gyarapodása:</i>	Tárgyi gyűjtemény	2 744 db
	Dokumentációs gyűjtemény	1 698 db
	Könyvtár	42 db

Jelentősebb ajándékozások

Bélyegmúzeum

- *Cziglényi Ádám* grafikus örökösei a művész kiállítási anyagát a Bélyegmúzeumnak ajándékozták.
- *Szokody Tibor*, *Orbán Ferenc* és *Doros Béla* első napi borítékokat ajándékozott.
- *Mocsári Lajos* 2400 céglyukasztásos bélyeget adott albumálva a múzeumnak és egy századfordulón készült, bélyegekkel díszített ládikát.

Postamúzeum

- *A Hírközlési Főfelügyelet* a múzeumi gyűjteménybe egy üzemképes Robur FUM-12 típusú mérőkocsit helyezett el.

- A *Magyar Televízió Rt.* egy Színes V. közvetítő-kocsit ajándékozott a diósi kiállítá-sunkba.
- A *MATÁV Rt. Soproni Igazgatósága* leszereltette és átadta az albertkázmérszti határátkelési távkábelbódét, hogy azt megfelelő konzerválás után a nagyvázsonyi Posta-múzeum udvarán helyezzük el.

Kiállítások

A Bélyegmúzeum kiállításai

- *Az 1848-as forradalom és szabadságharc filatéliai emlékei* (Megnyílt március 13-án a Bélyegmúzeumban, október 8-án a debreceni Delizsánsz Kiállítóterem Soó Rezső emlékszobájában).
- *Múzeumok remekművei magyar postabélyegeken* (Megnyílt március 31-én az Ipar-művészeti Múzeumban).
- *Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc filatéliai dokumentumai* (Megnyílt április 10-én a Hadtörténeti Múzeumban rendezett nemzetközi bélyegkiállításon).
- *Győri eseményekhez kapcsolódó alkalmi bélyegzőlenyomatok* (Megnyílt május 25-én a Xantus János Múzeumban).
- *Olimpiafila '98 Budapest – Az első magyar sportbélyegsor vázlatai és az atlétikai események alkalmi bélyegzői* (Megnyílt augusztus 18-án Budapesten a Sportszarnokban).
- *Lisszabon '98 – Magyar múzeumok remekművei bélyegeken* (Megnyílt szeptember 4-én Lisszabonban).
- *Prága '98 – Afrika állatai magyar bélyegeken* (Megnyílt szeptember 10-én).

A Postamúzeum kiállításai

- *1848-as levelek* (Megnyitó május 17-én a Postamúzeumban). A kiállítás az 1848–49-es szabadságharc idején működő álladalmi posta szervezetét, irányítását és üzemelését mutatja be. Eredeti vagy másolatban kiállított és nyomtatásban megjelent levelekkel idézi fel a szabadságharc történetét 1848 márciusa és 1849 októbere között.
- *150 éve született Baross Gábor és Puskás Ferenc* (A Telefónia Múzeumban június 6-tól). A vasminiszter és a budapesti telefonhálózat építőjének életútját idézi fel.
- *In memoriam Lieben* (Nagyvázsonyban). A Lieben-cső felfedezőjének állít emléket Nagyvázsonyban, ahol Robert von Lieben egyik nagyszülője élt.
- *Műsorszórási évfordulók: 65 éves a lakihegyi rádióállomás 314 méteres antennatornya és 40 éves a Széchenyi-hegyi televízióadó* (A Rádió és Televíziómúzeumban májustól).
- *100 éves a szombathelyi telefonközpont* (Megnyitó május 29-én Szombathelyen a Megyey Művelődési Központban).
- *50 éves az úttörőposta* (Megnyílt július 31-én a volt úttörőtáborhoz vezető gyermekvasút Csillebérc megállójának állomáshelyiségében).
- *A miskolci posta évszázadai* (Megnyitó a Postakürt Galériában Miskolcon október 7-én). A Postamúzeum új állandó kiállítóhelye a Miskolci Postaigazgatóság épületének

padlásterében található. Egy 78 m²-es kiállítóteremből, 6 m²-es irodából és 30 m²-es raktárból áll. Az első kiállítása a miskolci posta történetét mutatja be, amelyet egy postahivatali enteriőr egészít ki. Ebben a kiállításban szerepelnek először a kezelési kisgépek és a hírlapterjesztés jelentősebb tárgyi emlékei.

- **100 éves a Posta Járműtelep** (Megnyitó a budapesti Postamúzeumban október 7-én). A postai szállítás történetében kimagasló jelentőségű járműtelep épületeinek, berendezéseinek és szállítóeszközeinek bemutatása. (A járműtelepi ünnepségre helyi kiállítást is készített a múzeum.)
- **Adventi Szalon** (Megnyitó a Postamúzeum és a PKI-FI közös rendezésében a PKI-Konferenciateremben december 13-án). 12 kiállítóművész 120 képző- és iparművészeti alkotással képviseltette magát az ezüstvasárnaptól aranyvasárnapig nyitva tartó szalonon. Délutánonként zenei és irodalmi műsorok, valamint szombaton és vasárnap gyermekfoglalkoztatások csatlakoztak a kiállításhoz.
- **A Baross Gábor emlékévi eseményei** (a Postamúzeumban decembertől). A kiállítás tablói bemutatják az emlékévi fővárosi és vidéki eseményeit a könyvbemutatótól a koszorúzási ünnepeken át a Vigadóbeli záró hangversenyig. Néhány tárlóban itt láthatta először a nagyközönség a Baross Gábor emléktábla-pályázat díjnyertes és dicséretben részesült pályaműveit.

Közönségkapcsolatok és múzeumpedagógia

- Múzeumaink minden évben nagy közönségsikert aratnak a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében megrendezett múzeumi majálison.
- A Postamúzeum rádiótörténeti CD-jével ebben az évben részt vett a multimédiás bemutatón is.
- A MATÁV Rt.-vel közösen vettünk részt a gyermeknap rendezvényén a Városligetben.
- Új kezdeményezésként megrendeztük a hollóközi elemi iskola szeptemberi évnyitó ünnepségét.
- A Bélyegmúzeumban bélyegtervezéssel és szöveg-fonással egybekötött szünidős diákfoglalkozást rendeztek július 20-án és augusztus 26-án.
- Diósdon advent idején a Puskás Tivadar Távközlési Technikum I. éves diákjai számára újra megrendeztük a Faraday-napot.
- A Terézvárosi Önkormányzattal jó munkakapcsolatunk alakult ki, és a Postamúzeum adott otthont két jelentős önkormányzati eseménynek, közöttük a választások utáni új képviselőtestület alakuló ülésének.
- Múzeumpedagógiai tevékenységünkben a diákfoglalkozások és vetélkedők mellett részt veszünk a szakmai szakközépiskolák rendezvényein.
- Múzeumainkba számos külföldi muzeológus, közéleti személyiség látogatott el.
- A Bélyegmúzeumban öt Mafitt-ülést volt.
- A múzeumok könyvtáraiban közel félszáz kutató fordult meg.

Tudományos munkák

- 1998 januárjában került sor a Postamúzeum rádiózástörténeti dupla CD-kiadványának bemutatójára, melyet neves tudományos és közéleti személyiségek méltattak. Majdnem minden múzeum gyűjteményéből kerültek archiváliák a CD-re, s megbizonyosodtunk arról, hogy a CD-kiadványok készítése a múzeum tudományos feldolgozási munkájában is változtatásokat igényel.
- Jelentős tudományos munkát tükröznek a kiállítási forgatókönyvek és a hozzájuk készült kiállításvezető-katalógusok.
- Több munkatárs készített publikációkat szakfolyóiratok, szakkönyvek, lexikonok számára. A Baross-emlékév tudományos ülésein több előadással vettünk részt, Baross Gábort elsősorban a magyar telekommunikáció első jelentős fejlesztőjeként, „*teleminiszterként*” bemutatva.
- Az Országos Műszaki Múzeummal közösen rendeztük meg a műszaki muzeológusok II. országos konferenciáját, amelyen beszámoltunk a múzeumokban folyó tudományos tevékenységről.
- 1998. december közepén megjelent a nyolcadik alapítványi évkönyvünk, amely az 1997. esztendő eseményeit és kutatási eredményeit adja közre.

Különfélék

- Részt vettünk a Budapesten rendezett MUT (Közép-európai Technikatörténeti Múzeumok Egyesülete) közgyűlésen.
- A Bélyegmúzeum 6 munkatársa megtekintette a Prága '98 bélyegkiállítást.
- Az éves múzeumigazgatói értekezleten Sárospatakon alapítványunkat négyen képviselték.
- A rendezőbizottság tagjaként részt vettünk a Békésy-emlékév (1999) előkészítő eseményein.
- Segítettük a Baross Gábor Vállalkozási Alapítvány emléktábla-elhelyezési és kiállítási munkáját.

Budapest, 1999. január 8.

Historia domus – Bélyegmúzeum, 1998

Január 5-én elkezdődött és február 13-án a műszaki átadással befejeződött a múzeum biztonsági rendszerének cseréje.

Január 16-án a Magyar Fejlesztési Bank biztonsági igazgatója, Jeszenszky Nándor úr mérte fel a múzeum biztonsági paramétereit ahhoz, hogy az 1867-es háromkrajcáros színtérvnyomatos bélyeggel bérmentesített levél biztonságos bemutatásának feltételeit a másik tulajdonostárs, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatójával egyeztesse.

Január 21-én a Juventus rádió reggeli műsorának vezetője beszélgetett jelen sorok írójával a Bélyegmúzeumról és a bélyeggyűjtésről. Ezen a napon múzeumunkban tartotta a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság vezetőségi ülését.

Január 22-én a Természettudományi Múzeumban bocsátotta forgalomba a Magyar Posta Rt. a Széchenyi Zsigmond születésének 100. évfordulójára emlékező bélyegeket, az eseményen muzeológusaink is részt vettek.

Január 28-án tiszteletteljes főhajtással búcsúztunk Czigliényi Ádám bélyegtervező grafikusművésztől a Farkasréti temetőben.

Február 9-én a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság és a Gervay Mihály Postatörténeti Alapítvány vezetősége tartott ülést a múzeumban.

Február 10-én az Iparművészeti Múzeumban előzetes megbeszélésen voltam Majsai Máriával és Nikodém Gabriellával, ahol a március 31-én megnyíló „*Múzeumok remekművei magyar postabélyegeken*” című kiállítás helyszínét és a két múzeum teendőit egyeztetjük.

Február 13-án dr. Mocsári Lajos egy 2400 darab céglyukasztásos bélyeget tartalmazó albumot és egy századfordulón készült bélyegekkel díszített ládikát ajándékozott a múzeumnak.

Február 16-án Uruguay nagykövete, Homero D. Martinez Lavlor úr látogatott múzeumunkba. Elmondása szerint uruguayi delegáció járt Budapesten, akiknek programjában a Bélyegmúzeum megtekintése is szerepelt. Az állandó kiállításban bemutatott uruguayi bélyegeknél hiányokat fedeztek fel. Látogatását felajánlás követte. Kérte, adjunk számára egy hiánylistát, amely alapján hazájából megkéri a múzeum gyűjteményéből hiányzó uruguayi bélyegeket.

Február 20-án részt vettem a Magyar Kulturális Szövetség által szervezett tanácskozáson, ahol az országos gyűjtőkörű szakmúzeumok vezetői a múzeumok helyzetét, működési problémáit vitatták meg.

Február 21-én és március 11-én kihelyezett múzeumi órát tartott Nikodém Gabriella a Könnyűipari Műszaki Főiskola nyomdászhallgatóinak.

Március 12-én a MTESZ szervezésében a nonprofit törvényt ismertető előadáson vettem részt Vichmann Bélánéval.

Március 13-tól szeptember 31-ig „*Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc filatéliai emlékei*” címmel nyílt időszakos kiállításunk. A kiállítást Kozák László, a Magyar Posta Rt. vezérigazgató-helyettese nyitotta meg, és a múzeumban bocsátotta forgalomba az évfordulóra emlékező bélyegeket. Ezt követően a Gervay Mihály Posta és Bank-

forgalmi Szakközépiskola tanulói és Molnár Péter tárogatóművész ünnepi műsora idézte meg a kor hangulatát. A kiállítás forgatókönyvének szerzői Halász Alexandra és Lukács Klára, rendezője Majsai Mária volt.

Az évfordulós bélyegek ünnepélyes forgalomba bocsátása

Március 15-én, majd április 4-én Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója ajándékozott múzeumunknak dedikált, külföldi első napi borítékokat.

Március 28-án a Magyar Tudományos Akadémián tartotta évi rendes közgyűlését a MAFITT, amelyen a tagság szavazatai alapján tagjai sorába választotta Angyal Erzsébetet és jelen sorok íróját.

Március 30-án a Győrben megrendezett Arabona '98 nemzetközi kiállításon bemutatkozó finn filatelistákat – Märtti Väinämö és Risto Pitkänen – fogadta múzeumunk.

Március 31-től április 14-ig az Iparművészeti Múzeumban a múzeum és a Magyar Posta Rt. kérésére „Múzeumok remekművei magyar postabélyegeken” címmel 14 tablón válogatást mutattunk be. A kiállítást Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója nyitotta meg. Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója pedig forgalomba bocsátotta „Szecesszió – a XX. század hajnala” elnevezésű bélyegsorozatot.

Április 2-án mélységes fájdalommal búcsúztunk Irmánktól, a mindenki által nagyon szeretett Boleráczkai Jánosnétól. Nemes lényének emlékét megőrizve, példaként állítva a Bélyegmúzeumban, örökké kegyelettel őrizzük.

Április 10-től 26-ig a Hadtörténeti Intézet és Múzeumban megrendezett „150 év” elnevezésű nemzetközi bélyegkiállításon „Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc filatéliai dokumentumai” címmel múzeumunk a témához kapcsolódó grafikákat, tervrajzokat és vázlatokat mutatott be. Kiemelve nemzeti kultúrkincsünk ereklyéjét, az önálló magyar

bélyegkiadás bevezetésére 1848-ban tett kísérletről tanúskodó, Than Mór neves festőművészünk által rajzolt ún. postajegyvet, melyet Kossuth Lajos megbízásából tervezett.

Április 17-ének délutánján muzeológusaink a Hadtörténeti Intézet és Múzeumban a Pénzjegynyomda napjának rendezvényein vettek részt. Ezt követően Kass János grafikusművész meghívására „*Ötven év szóban és képen*” című könyvének sajtóbemutatójára mentünk a Fókusz Könyvesboltba.

A nemzetközi bélyegkiállítás ünnepélyes megnyitója

Április 21-én az Magyar Televízió Tudományos magazinja készített interjút Lukács Klára muzeológussal.

Április 27–28-án a műszaki muzeológusok II. országos konferenciáján vettünk részt.

Május 9-én, Baross Gábor halálának 106. évfordulóján az Illavai mauzóleumban koszorúzással egybekötött megemlékezésen vettünk részt Angyal Erzsébettel.

Május 25-től Győrben a Xantus János Múzeumban lévő állandó kiállításunkat bővítettük a múzeum és a területi Bélyeggyűjtő Iroda kérésére – három darab fekvő tárlóban – a Győr város nevezetes eseményeit megörökítő alkalmi bélyegzőlenyomatokkal.

Június 16-án debütáltunk a diákok számára szervezett nyári szünetes foglalkozások első napjával. Az e napra meghirdetett foglalkozásnak megfelelően Halász Alexandra, Lukács Klára és Nikodém Gabriella tárlatvezetése során a gyerekek az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leveleivel ismerkedtek. Az ún. bélyeg előtti levelek, postakezelési jelek bemutatása után levélírást következett nádtollal, levélhajtogatás, címzés, és a postakezelési jelek felírása után az elkészült leveleket viaszpecséttel zárták le a gyerekek. A Petőfi rádió élő adásban, a gyerekekkel készült riportokkal adott hírt az eseményről.

Június 23-ának délutánját Gödöllőn töltöttük Szekeres Erzsébet textilművész több helyszínen rendezett kiállításainak megtekintésével. Csodálatos élményekkel gazdagodva tértünk haza, ugyanis Erzsike a tárlatvezetése során szőnyegeknek, képeinek eredetét, a készítés technikáját és az inspiráló népmeséket, népi balladákat felidézve tárta elénk alkotásait.

Június 26-án – a hagyományokat folytatva – múzeumunk adott otthont Rolf Rohlf (Németország), a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság tagjának *Die britische Zusatzfrankaturen auf Briefen via Triest und Alexandrien nach Asien und Australien, 1859–1868* címmel tartott székfoglaló előadásának. A német nyelven tartott előadás után kötetlen beszélgetés kíséretében mutatta be diákjeit az 1850-es kiadás felezéseiről is.

Július 2-án ismét szomorú eseményen vettünk részt, múzeumunk nevében Solnayné Orbán Ildikó, Szabóné Kiss Ildikó, Tusa Margit és jelen sorok írója búcsúzott Erős Róbertné Bori nénitől.

Július 16-án, a diákok részére hirdetett nyári szüneti foglalkozások második napján bélyegtervezés volt a program.

Augusztus 1-jén a Jászberényben megrendezett ifjúsági bélyeggyűjtők III. országos találkozójának szervezéséhez nyújtottunk szakmai segítséget.

Augusztus 17-én Czigliényi Ádám grafikusművész örökösei, a Párizsban és New Yorkban élő fiai látogattak múzeumunkba, megtekintették a művész kiállítása után a múzeumban maradt grafikai gyűjteményt emlékezve gyermekkorukra, amikor sokszor nézegették édesapjuk alkotásait, ezt követően a gyűjteményes anyagot a múzeumnak ajánlékozták.

Czigliényi Ádám hagyatékából kivételre nem került bélyegterv

Augusztus 18 és 23 között, az Atlétikai Európa-bajnoksággal egy időben került megrendezésre a Népstadionban és az Olimpiai Csarnokban az Olimpiafila Budapest '98 nemzetközi bélyegkiállítás, amelyen a múzeum a hivatalos osztályban szerepelt, és a grafikai gyűjteményből az 1925-ben kiadott első magyar sport sor vázlatait és az atlétikai eseményeket megörökítő alkalmi bélyegzőlenyomatokból készült válogatást mutatta be. E rangos eseményre Nikodém Gabriella katalógust készített „*A magyar posta sport témájú alkalmi bélyegzői 1910–1998*” címmel, amely az irodalmi osztályban ezüstözött bronzérmeket kapott.

Augusztus 25-én, a diákok harmadik nyári szünidős foglalkozásán Szekeres Erzsébet textilművész a szöveg és hímezés rejtelmébe avatta be a gyerekeket és szüleit.

Szeptember 2-án dr. Mircea Drăgăţeanu „*Magán kiadású bélyegek Transilvániában*” címmel készülő könyvéhez kért kutatási engedélyt a múzeum gyűjteményeinek tanulmányozásához.

Szeptember 4-től 13-ig a Lisszabon '98 nemzetközi kiállításra a Magyar Posta Rt. megbízásából „*A múzeumok remekművei magyar postabélyegeken*” címmel készítettünk válogatást.

Szeptember 10-től 13-ig a Prága '98 világkiállításra „*Az életre kelt bélyeg – Földrészek állatai: Afrika*” címmel készített bemutatót Szegedi Istvánné és Majsai Mária. A világkiállítást Angyal Erzsébet, Halász Alexandra, Kiss Ildikó, Lukács Klára, Nikodém Gabriella és jelen sorok írója tekintette meg.

Szeptember 17-én a Győri rádió telefonos élő adásában Szegedi Istvánné a Xantus János Múzeumban látható bélyegkiállításunkról beszélt és tett fel ezzel kapcsolatos kérdéseket a hallgatóknak. A helyes választ adóknak ajándécsomagot küldött a múzeum.

Október 9-én a Postai Világnap debreceni rendezvényeihez kapcsolódva átrendeztük a Soó Rezső emlékszoba évente változó részét, és „*Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc filatéliai emlékei*” címmel készített új bemutatót Solnayné Orbán Ildikó és Majsai Mária.

Október 20-tól 1999. szeptember 15-ig Vagyóczky Károly bélyegtervező grafikusművésznek, a Pénzjegynyomda művészeti vezetőjének életművét bemutató kiállítást rendezett Nikodém Gabriella és Majsai Mária. Az időszakos kiállítást Bölcskei Imre, a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium hírközlési államtitkár-helyettese nyitotta meg. A művész munkásságát Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója méltatta.

November 11-én bélyegbizottsági ülésen vettem részt, ahol a 2001. év bélyegtervezési javaslatait vitattuk meg.

November 13-án Hodobay Andor a Magyar díjjegyes nyomtatványok katalógusának kiadásához a múzeum e tárgyú gyűjteményében kutatott Lukács Klára segítségével.

November 20-án a Tótfalusi Kis Miklós Nyomdaipari Műszaki Szakközépiskola nyomdászhallgatói kihelyezett tanórán vettek részt múzeumunkban Nikodém Gabriella tárlatvezetésével.

November 21-én a várpalotai ifjúsági bélyeggyűjtőkör részére tartottunk múzeumi órát és előadást bélyegismeretekből.

November 24-én a nyomdász szakközépiskolások részére ismét kihelyezett múzeumi tanórát tartott Nikodém Gabriella.

December 5-én A Magyar Filatéliai Tudományos Társaság által szervezett bélyegmúzeumi összejövetelen két előadásra került sor: Cserni György: *A román posta átmeneti időszakának provizóriumai Erdélyben 1918 és 1922 között*, valamint dr. Somogyi Tamás: *Az első osztrák–magyar tarifainfláció a XIX. században*. Az előadásokat kötetlen beszélgetés követte.

December 7-én a Szent Imre Ciszterci Egyházközösség csatornázási munkálatai során bélyegnyomóköveket találtak, amelyre Tóth Attila, a Budapest Történeti Múzeum restaurátora hívta fel figyelmünket. Nikodém Gabriellával a helyszíni szemle során meggyőződünk arról, hogy nem postai bélyeg, hanem a Keresztény Szociális Párt tagdjának lerovására 1919-ben használt 4 képes ofszet átnyomókövét találták meg. A kisméretű nyomókő azonban jól használható a kihelyezett speciális múzeumi órákon, ahol a nyomdatechnika-történet tárgyi emlékeit ismerik meg a diákok. Ofszet nyomókövet ez ideig nem tudunk bemutatni, ezért örömmel fogadtuk Brüchner Ákos Előd apát úr ajándékát.

Vagyóczky Károly bélyeggrafikai kiállításának megnyitója

Historia domus – Postamúzeum, 1998

Ha végigtekintünk az 1998-as naptári év eseménytörténetén, szembetűnő, hogy az új kiállítások készítése, valamint a más múzeumokkal, közgyűjteményekkel való kapcsolat-tartás dominál. Ebben éppúgy benne van részvételünk más múzeumok együttes közös rendezvényén (ld. majális), mint más közgyűjteménnyel való kétoldalú párbeszédünk.

Mivel az IATM idén Ausztráliában tartotta konferenciáját, csak a 10 éves fennállását ünneplő MUT évi rendez, most Budapesten megtartott konferenciáján találkoztunk külföldi kollégákkal.

Korszakos esemény volt a II. és III. emeleti helyiségek birtokba vétele, az új munkaszobák és raktárak elfoglalása.

Az év elején jelentős gyűjteménygyarapodást könyvelhettünk el. **Január** 14-én Győr-ből az AM-mikro televízióadó a diósi Rádió és Televíziómúzeumba került; 21-én Beszédes Ernő, Kálmán Vilmos és Kusnyir Sándor Szegeden gyűjtöttek be néhány távirókere-tet a lebontott telexközpontból.

Január 19-én a PKI Konferenciateremben rendeztük meg a rádiótörténeti CD-lemezünk sajtóbemutatóját. *A magyar rádiózás története és a vevőkészülékek katalógusa* című CD-ROM kiadványunk a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium pályázati támogatásával készült. A kiadvány hírközléstörténeti jelentőségéről Bölcskei Imre helyettes államtitkár, a stúdió- és műsorszórás-történeti kronológiáról Hajdú István, a Magyar Rádió Rt. elnöke beszélt, a műsorszórás megjelenését az Antenna Hungária Rt. vezérigazgató-helyettese, Andics Gábor méltatta. Kuratóriumi elnökünk, Kurucz István az érintett közintézmények köteles példányainak átadásáról gondoskodott, és ismertetést adott a külföldi testvérintézményekhez küldendő példányokról. A CD-ROM technikai bemutatását a készítő, a Tranzit Film Kft. végezte.

Két szomorú haláleset következik krónikánkban. Január 30-án Klassohn Antaltól, az Első Magyar Bélyegzőgyár utolsó tulajdonosától vettünk végső búcsút máriaremete-i temetésén. Alig egy hónap múltán, február 20-án az érdi temetőben kísértük utolsó útjára Bán Ferenc nyugdíjas kollégánkat, aki szerénységével, precizitásával, munkabíráásával sokunk szemében követendő példaként szolgált. Szűk családján kívül nagyon sok egyko-ri kollégája, barátja is búcsúztatta.

Február 11-én Kovács Gergelyné, Grünwald Éva és Pataki Klára Miskolcra utaztak, hogy az igazgatóság képviselőivel – Vatra Mária, Bronger Ferenc, Béres László – az igazgatóság épületének padlasterében kialakított kiállítótermet megnézzék és kiállítástervet készítsenek.

Március az új, harmadik emeleti munkaszobák felújítása és birtokba vétele jegyében telt el. A telefonhálózat kiépítését Beszédes Ernő készítette el. Fokozatosan felköltöztek a kollégák is. Először Lehelvári Sándorné, majd Beszédes Ernő és Dérszegi Miklós, Kop-pándi Ágnes, Szadovszky Lajosné és Hajdú József fotósok és a fotólabor, Pataki Klára, Vihmann Béláné. A sort Grünwald Éva restaurátor zárta, aki csak május végén rendezkedett be új, tágas, napfényes birodalmában.

1998-ra két olyan nagy történelmi és postatörténeti évforduló esett, mely megemlékezések sorozatát váltotta ki. 150. évfordulóját ünnepeltük az 1848. március 15-én kirobbant polgári forradalom és szabadságharcnak, majd június 6-án Baross Gábor *vasminiszter* születésének 150. évfordulójára emlékeztünk.

Március 15-én a Budapest Főváros Terézváros Önkormányzata koszorúzási ünnepséget rendezett a Jókai-szobornál, ahol múzeumunkat Bartók Ibolya és Krizsákné Farkas Piroska képviselte.

Az Irányi utcai Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola ebben az évben is megrendezte hagyományos Gervay-émléknapját. **Április 15-én** délelőtt 10 órakor az iskolában tartották az I. évfolyamos diákok vetélkedőjét. A zsűri tagja volt Rákóczi Margit könyvtárosunk, aki második éve tanít ebben az iskolában. Az elnöki tisztet Kovács Gergelyné helyettesítve töltöttem be. A temetőbeli koszorúzáson a Gervay-sírnál Krizsákné Farkas Piroska képviselte a múzeumot.

Ugyancsak 15-én Beszédes Ernő, Koppándi Ágnes, Dérszegi Miklós és Hernitz Ferenc az osztrák határon lévő Albertkáz mérpusztára látogatott. Itt állt – természetesen már üzemen kívül – a bécsi távkábel bevezető kábelbódéja. Hernitz Ferenc közbenjárására a

A kábelbódé birtokba vétele Albertkáz mérpusztán

Győri Távközlési Centrum vezetői – Izsák Lajos és Babics Emil – felajánlották, hogy leszerelik a bódét, Tapolcára, a Távközlési Centrum telephelyére szállítják, hogy ott felújítsák, majd a nagyvázsonyi múzeumunk kertjében felállítsák.

Április 14–15-én Nagykanizsán a Magyar Államvasutak Pályagazdálkodási Főnöksége Baross Gábor emlékére és munkásságáról szakmai konferenciát szervezett, ahol Kovács Gergelyné előadással képviselte alapítványunkat.

Ez évben április 27–28-án az Országos Műszaki Múzeum társrendezői voltunk a műszaki muzeológusok II. országos konferenciájának megrendezésében. Az első napi előadások helyszínének biztosítása mellett – PKI Konferenciaterem – a programok összeállításában is részt vettünk. A konferencia résztvevői 28-án a Paksi Atomerőműben és a diósi Rádió és Televíziómúzeumban tettek látogatást. A konferencián Kovács Gergelyné előadást tartott, a kiránduláson Grünwald Éva, Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vett részt.

A műszaki muzeológusok konferenciájának résztvevői

Május 8-án Baross Gábor születésének 150. évfordulója tiszteletére Győrben emlékkiállítását rendeztek, amelynek megnyitóján Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska képviselték a Postamúzeumot. Másnap, 9-én Illaván a megemlékezések a Baross család síremlékénél folytatódtak, a koszorúzáson Bartók Ibolya, Krizsákné Farkas Piroska, Lehelvári Sándorné, Pataki Klára és Rákóczi Margit volt jelen.

Május 16–17-én ismét részt vettünk a Magyar Nemzeti Múzeum szervezte *Múzeumi majálison*. A múzeumkertben felállított sátorban most is működőképes távközlési – távíró, távbeszélő, telex – berendezéseket mutatott be a látogatóknak Beszédes Ernő, Dérszegi Miklós, Lehelvári Sándorné, Pataki Klára és Szadovszky Lajosné. A hideg, szeles, barátság-talan időjárás kissé visszavett a program sikeréből. A múzeumépületben a *Multimédia majálison* a rádiótörténeti CD-ROM-unkat Bartók Ibolya mutatta be az érdeklődőknek.

Május 18-án délután két órakor az Andrásy úton Szekeres Tamás, a Magyar Posta Rt. elnöke nyitotta meg azt a nagyszabású kiállításunkat, amellyel a 150 évvel ezelőtti polgári forradalom és szabadságharc emlékének tisztelegtünk. *1848-as levelek* címmel egyrészt bemutattuk az 1848–49-es történelmi időszak postatörténetét, másrészt válogatást adtunk az ebben az időszakban írt hivatalos és magánlevelekből.

Idén a megszokottnál egy hónappal később, május 26-án került sor a balatonszemesi kiállítóhely kitarakítására, újra berendezésére, illetve megnyitására. A tervezett belső fel-

újítás elmaradt, új kiállítás nem készült. A szükséges munkákat Bacsi Lászlóval, Grünwald Évával, Csibi Kingával, Oláh Tündével és Koppándi Ágnessel végeztem el. Ezzel egy időben kertészeti felújítás történt, a nyugati kerítésvonalban kiszedték az elszáradt tuja-maradványokat, helyükre sövénykort ültettek.

Május 28-án Andrásy úti nagytermünk adott helyet Pacskovszky Zsolt *Intim* című, rendező könyvének bemutatójára. A regény levelekből, levelezőlapokból áll össze. A levelek a megcímzett, felbélyezett és bekötött levélborítékokba vannak becsúsztatva. A korhű bélyegek kiválasztásában a Bélyegmúzeum volt a kiadó és a szerkesztő segítségére.

Május 31-én a gyermeknap múzeumi rendezvényeinek házigazdája 1998-ban is a Mezőgazdasági Múzeum volt. A MATÁV Rt., mint egyik fő támogató jóvoltából ismét lehetőségünk nyílt arra, hogy a régi működőképes távközlési berendezéseket a játékos kedvű gyermekek – és szüleik – rendelkezésére bocsássuk.

A Baross-megemlékezések sora június 5-én a Győrben rendezett konferenciával folytatódott, ahol Kovács Gergelyné *Baross Gábor történelmi emlékezete* címmel tartott előadást, Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója pedig ünnepélyesen forgalomba bocsátotta a Baross-émlékbélyeget. Másnap Budapesten a Baross-szobor megkoszorúzására került sor, alapítványunkat Bartók Ibolya és Krizsákné Farkas Piroska képviselte.

Az Antenna Hungária Rt. székházában a magánygyűjtők kezdeményezésére június 7-én megalakult a *Rádiógyűjtők Magyarországi Klubja*. Krizsákné Farkas Piroska vett részt a jórészt ismert rádiókészülék-gyűjtők találkozásán.

A Telefónia Múzeumban a telefonos tárlatvezetés berendezése megújult. A CD-lemezekről működő rendszer azóta is kifogástalan, megszűnt tehát az a több mint egy éve fennálló kínos helyzet, hogy a kiválasztott műsor gyakran nem volt meghallgatható.

A műszaki haladás következményeként az 1981-ben üzembe helyezett, tároltprogramvezérlésű, a japán Nippon Electric által gyártott NEDIX-510 típusú táviró- és adatátviteli központot Budapesten leállították. Mielőtt lebontották, június 16-án és 17-én Hajdú József – Beszédes Ernő szakmai instrukciói segítségével – videofelvételt és fényképeket készített a berendezésről.

Július 31-ével kezdődően háromnapos rendezvénysorozattal ünnepelte 50. születésnapját az egykori Úttörő-, ma Gyermekvasút. Ebbe illeszkedett bele az a kiállítás, amelyet Csibi Kinga rendezett, s amelyet Grünwald Éva Bacsi László segítségével a Csillebérc megálló várótermében helyeztet el. A távközléstörténeti tárgyi gyűjteményből kölcsönzött táviró-berendezést a Széchenyi-hegy megálló forgalmi irodájában állították fel. A kamara-kiállítás egy héti, augusztus 7-ig volt látható.

A következő hónap a Miskolcon készülő új kiállítás jegyében telt el. **Augusztus** 11 és 15, majd 24 és 28 között a Postamúzeum munkatársai – Csibi Kinga, Grünwald Éva, Koppándi Ágnes, Oláh Tünde és Urbán Gyöngyi – elkészítették és berendezték a Miskolci Postaigazgatóság épületének padlástérben kialakított *Postakürt Galéria* kiállítását, névadója Kovács Gergelyné volt. A berendezés elkészítéséhez jelentős segítséget nyújtottak az igazgatóság munkatársai, Vatra Mária, Béres László és Bronger Ferenc, valamint dr. Kamody Miklós ny. postafőtanácsos, postatörténész.

Augusztus végén kezdődött el és szeptemberben fejeződött be a Postamúzeum Paulay Ede utcai frontjának irodahelyiségeiben a festés és mázolás munkája. Az előtérben, az igazgatói, a titkársági és az igazgatóhelyettesi szobában, a fotósok tavasszal elhagyott

munkaszobájában és az egykori fotólaborban az elektromos vezetékek cseréjére, festésre (tapétázásra) és mázolásra került sor. Az előtérben leszerelték a mosogatópultot, a labor-szobában a fotós felszereléseket és szerelvényeket feltelepítették a harmadik emeleti fotólaborba, s helyén egy szép új konyhát rendeztek be. A volt fotós munkaszobából átjárót nyitottak a középső helyiség felé. Ezzel a három, újonnan kialakított gyűjteménytár egy-másba nyílik, és egyben az átjárást is biztosítja a múzeumi oldalra.

Szeptember 5-én alapítványunk Hollókőn – Beszédes Ernő, Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska, Kurucz István, Lehelvári Sándorné, Oláh Tünde, Pataki Klára és Urbán Gyöngyi részvételével – rendhagyó tanévnyitó ünnepséget tartott a falu óvodás és alsó tagozatos iskolás gyermekei számára. A program a Himnusz közös eléneklésével kezdődött és a 23 népviseletbe öltözött gyermek táncokból, versekből, mondókákból álló műsorával folytatódott. Az óvodának Brunsvik Teréz, az iskolának Eötvös József portréját, a gyermekeknek pedig emléklapot ajándékoztunk. Az évnyitót vendéglátás, majd gyermekfoglalkozás követte, amely rajzolásból, színezésből, levélírásból, viaszpecsét-öntésből állt.

Szeptember 7 és 10 között az Országos Műszaki Múzeum adott otthont a Közép-európai Műszaki Múzeumok Szövetsége (MUT) konferenciájának. A budapesti rendezvényeken és múzeumlátogatásokon, valamint a Fejér és Veszprém megyébe irányult kiránduláson Krizsákné Farkas Piroskával vettem részt.

Október 7-én ünnepeltük a Postai Világnapot. Délelőtt a Járműtelep fennállásának 100. évfordulójára nagyszabású megemlékezést tartottak az Egressy úti telephelyen, melyen Kurucz István, Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska, Csibi Kinga, Koppándi Ágnes, Oláh Tünde és Rákóczi Margit vett részt, s ahol ezen a napon a múzeum Csonka-féle triciklijé is megcsodálható volt. Délután 14 órakor Szívi László, a Magyar Posta Rt. ágazati igazgatója nyitotta meg az Andrassy úti kiállítóhelyünkön a postai szállítószo­lgálat fejlődését bemutató, *100 éves a Járműtelep* című, Oláh Tünde által rendezett kiállítást. Ezzel egy időben, de Miskolcon Kozák László, a Magyar Posta Rt. vezérigazgató-helyettese megemlékezett a postások nemzetközi ünnepéről, majd megnyitotta a Postakürt Galériát s benne az állandó kiállítást. Budapesten délután 16 órakor a Farkasréti temetőben a Magyar Posta Rt. és a Járműtelep képviselőivel Csonka János sírját koszorúztuk meg.

Október 19-én állt munkába új munkatársunk, Brandt Józsefné Klára belső ellenőr, aki első lépésként felülvizsgálta a múzeum helyiség- és eszközleltárát.

Október 22-én délután kisebbfajta házi ünnepségre gyűltünk össze a nagyteremben. Rövid megemlékezést tartottunk az 1956-os forradalomról, majd Kurucz István, a kura­tórium elnöke, pénzjutalmat adott át Uhl Józsefnek, Urbán Gyöngyinek és Nikodém Gabriellának.

A Terézvárosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala új képviselőtestülete alakuló ülését a hónap utolsó munkanapján, október 30-án a Postamúzeum dísztermében tartotta.

Ugyancsak október 30-án a rákospalotai dokumentációs raktárban szakmai találkozót és beszélgetést tartottunk. Vendégünk volt Sárközi János az Országos Levéltár Újkori osztályának vezetője és munkatársa, Opauszki István. A ma képződő iratok jellemzőiről, az iratképző szervekről, az Országos Levéltár gyűjtőköréről, de elsősorban a közgyűjtemények egymás közti információcseréjéről volt szó. Részünkről Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska, Beszédes Ernő, Dérszegi Miklós, Koppándi Ágnes és Csapó Attiláné vett részt a találkozón.

November hónap első felében az új gyűjteménytárakban befejeztük a bútorok elhelyezését, a gyűjtemények – a kép- és ábrázolás-gyűjtemény, az okmány- és iratgyűjtemény, az aprónyomtatványtár – beköltöztetését. Ópusztaszeren 11-én Beszédes Ernő, Grünwald Éva, Koppándi Ágnes és Oláh Tünde elvégezte a szokásos őszi, kiállítás-leszerelési munkákat. Budapesten a zeneteremben 16-án leszedték a *Levél* című kiállítást, helyet reemtve ezzel a Baross Gábor-emlékév eseményeiről szóló emlékkiállítás tablójának.

A november 23-ai munkaértekezletünk valójában egy kedves, megható, szinte családi ünnepséggé alakult. Szadovszky Lajosné Évike nyugdíjas fotósunkat és Piltman Jánosné Terike nagyvázsonyi kiállítóhelyünk gondnokát 70. születésnapja alkalmából köszöntöttük.

A hetvenévesek köszöntése

Az év utolsó hónapjában múzeumi munkánkra is a karácsonyvárás, az ünnepi készülődés nyomta rá bélyegét. A hagyományokhoz híven idén is megrendeztük az adventi kiállítást és vásárt a Postamúzeum képző- és iparművészeti gyűjteményét gyarapító művészek alkotásaiból. A kiállítást Katona Kálmán közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter nyitotta meg **december** 13-án. Az ezüstvasárnaptól aranyvasárnapig tartó eseményhez mindennap egy-egy zenei, irodalmi program csatlakozott. A kiállításnak – mint társrendező – a PKI Távközlésfejlesztési Intézet adott otthont konferenciatermében. A műsorokat a Postamúzeumban hallgathatták meg az érdeklődők, ahol a zeneteremben az *In memoriam Baross Gábor* című kiállítás idézte fel az emlékév eseményeit, s mutatta be a vasminiszter ihlette új művészeti alkotásokat. Az Adventi Szalon kiállítást december 14 és 20 között tekinthették meg az érdeklődő látogatók.

Megbívó

Szeretettel értesítjük, hogy az Adventi Szalont

Katona Kálmán

közlekedési, birközlelési és vízügyi miniszter

1998. december 13-án, Luca-napján

11 órakor nyitja meg

a Postamúzeumban

(1061 Budapest, Andrássy út 3. I. emelet).

A megnyitón a Gervay Mibály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola diákjai és Bartha Luca köszöntik műsoraikkal a kedves megjelenteket és a kiállító művészeket:

Albrecht Júlia keramikus

Benkő T. Sándor festőművész

Damó István grafikusművész

Gy. Vad Erzsébet festőművész

Józsa Judit népművész

Kapros Kósa Edit textilművész

Kiss Gyula népművész

Majsai Mária festőművész

Olasz Ferenc fotóművész

Salló István faszobrász

Somogyi Győző festőművész

Szekeres Erzsébet textilművész

Rendezvények

Hétfőn, kedden és csütörtökön 17 órakor

KARÁCSONYI SZALONZENE

Bartha Katalin

Bárhányi Éva

*

Szerdán és pénteken 17 órakor

KARÁCSONYI DALOK ÉS VERSEK

Mackó Mária

Szabó András

*

Szombaton 11 és 15 óra között

GYERMEKFOGLALKOZÁS

(5-10 éveseknek)

Szekeres Erzsébet

*

Vasárnap 11 és 14 óra között

GYERMEKFOGLALKOZÁS

(5-10 éveseknek)

Dolányi Anna

*

Vasárnap 17 órakor

RÉGI MAGYAR ADVENTI, KARÁCSONYI

ÉNEKEK ÉS NÉPI IMÁDSÁGOK

Ferencz Éva

A megnyitó napján adta át Katona Kálmán miniszter úr Vatra Mária és Béres Ferenc részére a Gervay-emlékplakettet, amellyel a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány köszönetét és elismerését fejezte ki a Postakürt Galéria létrehozásában és a muzeális emlékek gyűjtésében kifejtett odaadó munkájukért, valamint a Postamúzeum tevékenységének ismertté és népszerűvé tételéért. Az ezüstvasárnaptól aranyvasárnapig tartó kiállítás-hoz hétköznap esténként egy-egy zenei, irodalmi program, szombaton és vasárnap gyermekfoglalkozások csatlakoztak.

December 17-én Faraday karácsonyi előadásainak emlékére újra múzeumi napot rendeztünk Diósdon. A rendkívüli fizikaórát Blastik István tartotta a Puskás Tivadar Távközlési Technikum 9. osztályos diákjainak a múzeumban látott tárgyak működésének fizikai törvényeiről. Ezt Pataki Klára tárlatvezetése követte. A rendezvény karácsonyi dalok közös éneklésével zárult, melyen Szadovszky Lajosné, Brandt Józsefné, valamint a diódsi kiállítás gondnokai, Ring Sándor és Ring Sándorné vettek részt.

A Gervay-emlékplakett átadása

December 20-án este Ferencz Éva előadásában a *Régi magyar adventi, karácsonyi énekek és népi imádságok* című műsorral zárult nemcsak az Adventi Szalon, hanem a Postamúzeum 1998. évi eseménytörténete is.

Luca-napi ünnepség

Széljegyzetek egy rádiótörténeti CD-ROM kiadvány margójára¹

Köszöntés

Kedves Kolleganők, Kedves Kollegák! Szeretettel köszöntöm mindannyiukat a műszaki muzeológusok II. országos konferenciáján.

A spártaiak vagy lakonok K. e. a IV. században rendkívül kedvelték bölcseik tömör, lakonikus rövidegséggel megfogalmazott szállóigéit. A hét bölcs első közös bölcsességtermését Platón jegyezte fel, és a delphoi Apollón-templomban olvasható: „*Ismerd meg önmagad!*”

Igen érzékelhető bölcsesség ez. Mindannyian szenvedtük már, hogy az önámítás mennyi rosszat és bánatot hoz reánk, megéltük az önismeret előnyeit és örömét. Az önismeret hiánya nemcsak az egyénre, a közösségekre is hátrányos.

A magyar muzeológia peremére szorult műszaki muzeológia valószínűleg nemcsak társadalmi és gazdasági, de önismereti válsággal is küszködik. Nem elég ugyanis ha csak önmagunkhoz vagyunk könyörtelenül őszinték, képességeinket csak a másokkal való kapcsolatainkban mérhetjük fel igazán. Valós helyünket a muzeológiában és a társada-

A műszaki muzeológusok II. országos konferenciája

¹ Elhangzott 1998. április 27-én a Postamúzeumban, a műszaki muzeológusok II. országos konferenciáján.

lomban csak együttesen tudjuk reálisan felmérni. Önismeretre és egymás megismerésére van szükségünk. Ennek érdekében vállalkoztunk örömmel a házigazda és a társrendező szerepére a műszaki muzeológusok II. országos konferenciáján.

A programot nézve elmondhatjuk, hogy az előjelek kedvezőek. Különösen ha a Parnasszusról nézzük! Onnan, ahol a múzsák hajléka, a múzeum állt. Az Apollón kíséretéhez tartozó kilenc nőalaké, akik a művészetek és a tudományok pártfogói voltak. A jó jel a bővös kilences számban van. Ma éppen kilenc kolleganő fog előadást tartani tanácskozássalunkon a műszaki muzeológia múzsái, pártfogóiként.

A magyar rádiózás története és a vevőkészülékek katalógusa CD-ROM kiadványról

A Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium támogatásával magyar és angol nyelvű változatban készült rádiótörténeti kiadvány a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány első CD-ROM-ja. Elkészítésével egyaránt szolgálni kívántuk a műszaki oktatást, a technikatörténeti ismeretterjesztést és a nemzeti hírközlés-politikát. Ez utóbbit olyan gazdag informatikai anyaggal, amely nemcsak a magyar rádióhírközlés történetét, hanem a hazai vevőkészülék-gyártás teljes katalógusát is bemutatja.

A gyűjtőmunka a köz- és magángyűjtemények megismerésével indult, hogy összegyűjthessük az alapítvány Rádió és Televíziómúzeumából hiányzó készülékeket. A magángyűjtők és muzeológusok számára diósi múzeumunkban 1997. május 20-án gyűjteményegyeztető találkozót rendeztünk. A résztvevők a későbbi munkákban segítőkékké váltak.

A történeti anyag gyűjtése és a rádió-vevőkészülékek katalógusának munkálatai közben kiderült, hogy a szöveg-, kép- és hanganyag nem fér rá egy darab CD-re. Ezért dupla CD-kiadvány készült *A magyar rádiózás története és a vevőkészülékek katalógusa* címmel. Első lemeze a magyar rádiózás történetét, a második a vevőkészülékek katalógusát tartalmazza.

A magyar rádiózás történetét a rádió feltalálásához, majd a világ rádiózásának kialakulásához vezető események rövid történeti kronológiája (1826–1923) vezeti be.

A magyar rádiózás kezdeteit Puskás Tivadar Telefonhírmondója, a vezeték nélküli adás-kísérletek, majd az első rádióállomás, a csepeli szikratávíró megindulása (1914) ismerteti. A kísérleti műsorsugárzásokat (1923–1925) követően 1925. december elsején indult meg a rendszeres rádió-műsorsugárzás. Az adás- és stúdiótörténetet, a műsorok változásait 1926 és 1997 között évenként ismertetjük.

A CD-ROM első lemeze képsorokkal kísért hanganyag. Függelékében a fontosabb rádiórendeletek eredeti szövegezésű átiratai olvashatók.

A második lemez 1066 magyar gyártású rádiókészüléket mutat be rövid műszaki leírással és a készülékek fotójával vagy a korabeli árjegyzékekből, hirdetésekből készült reprodukcióival. A készülékismertető szövegekben a fontosabb alapjellezők megadására szorítkozunk.

A rádiókatalógus 9 nagyvállalat és 26 kisvállalkozás termékeit mutatja be. 1924 és 1985 között maximum 1100 típus készülhetett a hazai gyártóknál. Megbízható műszaki leírást 1066 készülékre, képes ábrázolást 933 típusra leltünk fel.

A forgalomba hozott rádióvevők típusait a gyártók szerint és időrendben is ismertet-

jük, fejlődéstörténeti áttekintést is adva az egyszerű detektoros rádiótól az egyenes, majd a szuperheterodin rendszerű vevőkön keresztül a minden kényelmi segédberendezéssel ellátott, digitális kijelzésű sztereórádióig.

A készülékkatalógus jól reprezentálja a magyar rádióipar történetét: korai kialakulását, gyors fejlődését, fénykorát 1940 körül, későbbi nagyvállalati koncentrációját, háború utáni visszaesését, ismételt felfutását, majd megszűnését.

A vevőkészülék-katalógus kép- és ábraanyagát 25 időintervallumra kiterjedő archív hanganyag kíséri.

A CD-ROM a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány kiadásában a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium pályázati támogatásával 200 példányban készült, kereskedelmi forgalomba nem került. Az előállítást segítő társintézmények tiszteletpéldányain kívül a CD-ROM egy-egy példánya egyetemekre, műszaki főiskolákra, valamint az országos könyvtárakba kerül. 10 példány a Postamúzeumból (1061 Budapest, Andrassy út 3., Telefon: 268-1997) kölcsönözhető.

A CD-ROM készítői

Szerkesztő: *Kovács Gergelyné*

Írták: *Krizsákné Farkas Piroska* (műsorszórás-történet), *Szűcs László* (stúdió- és műsor-készítés-történet), *Rózsa Sándor* (rádiókészülék-katalógus)

A fényképeket *Krizsákné Farkas Piroska* és *Szűcs László* gyűjtötte össze. A hanganyagot *Kiss Gábor Zoltán* válogatta saját gyűjteményéből.

A készülékkatalógusban szereplő rádiók fényképezését a *Janus Pannonius Múzeum, Pécs*; a *Kiscelli Múzeum, Budapest*; a *Magyar Rádió Rt., Budapest*; a *Nógrádi Történeti Múzeum, Salgótarján*; az *Országos Műszaki Múzeum, Budapest*; a *Rádió és Televíziómúzeum, Diósd*; a *Somogy Megyei Múzeum, Kaposvár*; a *Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár* közgyűjteményei, valamint *Csige József, Drinóczi János, Halász Iván, Irházi Sándor, Kis Frigyes, Kóger László, Selyem Tóth Sándor* magángyűjtők tették lehetővé.

*A magyar rádiózás története
és a vevőkészülékek katalógusa*

A CD-ROM címlapja

A rádiókészülékek fényképeit *Buda László, Fáryné Szalatnyai Judit, Gelencsér Ferenc, Gottwald Károly, Gözsy Gáborné, Hajdú József, Hajnal Péter, Hapák József, Kőhegyi Zoltán, Magyar László, Mike Károly, Zóka Gyula* készítették. A rádiókészülék-ábrázolásokat *Rózsa Sándor* válogatta, a reprodukciókat *Hajdú József* készítette.

A szöveget gondozta: *Bartók Ibolya*. Szövegmondó: *dr. Bözsöny Ferenc, Korbuly Péter, P. Debrenty Piroska, Vadász Ágnes*. A CD-ROM készítője a *Tranzit-Film Kft.* Felelős kiadó: *Kurucz István*.

A CD-ROM borítólapján felsorolt CD-készítők megszenvedtek a kiadvány elkészítéséért. Szerkesztőként olykor én is „*spártai bölcsességekkel*” vigasztaltam magam: a jó pap is holtig tanul, a történelem az élet mestere stb. Féltucat munka közben feljegyzett „*bölcsességet*” úgy hiszem, érdemes megosztani kollégáimmal.

Nem elég gyűjteni, őrizni kell! Nem elég őrizni, ápolni kell! Nem elég ápolni, restaurálni kell! A magyar rádió-vevőkészülékek katalógusához számba vettük a köz- és a magángyűjtemények anyagát. Megnéztük, hogy a gyűjtemények milyen állapotban vannak, megpróbáltuk az írásos emlékekben felfedezett, de sem tárgyi valóságukban, sem fényképes megjelenítésükben már fel nem lelhető készülékeket felkutatni, esetleg begyűjteni. Az eredmény a negatív tartomány felé közelített, annyira sikertelen volt. Agresszívebb gyűjtést kellene végezni? Valami olyant, mint legutóbb 1996-ban a Magyar Rádió Néprajzi Múzeumbeli kiállítása idején naponta hallhattunk a Kossuth rádióban. A Magyar Rádió gyűjteményének megismerése során azonban megtudtunk, hogy igazán unikális régi készülékek nem kerültek be, s azt is láttuk, hogy a rossz tárolás, az állagmegóvás és a restaurálás munkálatainak elmaradása sokszor még egy fotó készítésére is alkalmatlan tárgyak gyűjteményéhez vezethet.

„Ami volt, az nincs már, / Ami jó volt, elmúlt.” Arany János két sorát az eltűnt közgyűjtemények nekrológjaként idézhetjük. 1993–1994 fordulóján Susánszky László mérnök úrral több, mint fél száz híradástechnikai vállalatot, intézményt kerestünk meg levélben, hogy munkásságukat szívesen bemutatjuk az épülő diósi Rádió és Televíziómúzeumban. A levelekre a megkeresettek mintegy 10%-a adott választ, anyagot azonban ők sem adtak. 1996–1997 fordulóján számba vettük a rádiókészülék-gyártással foglalkozott nagyobb vállalatok üzemi vagy gyártmánygyűjteményeit. Hová lett az Orion, a Videoton, a Telefongyár üzemi gyűjteménye? Elmúltattuk? Másra ugyanis nem gondolhatunk. Az üzemekből ismeretlen körülmények között még a „*multik*” érkezése, a privatizáció előtt elvándoroltak a tárgyak. Egy évtized múlva talán már azt lehet mondani rájuk, hogy elenyésztek, mint a honfoglalás kori templomaink a tatárjárás után.

A jó pap is holtig tanul! Rózsa Sándor villamosmérnök, jeles magángyűjtő készítette el a rádiókészülékek katalógusát. Őt is meglepte, hogy az általa nyolcszáz darabosra becsült magyar gyártású rádiókészülékek száma a feldolgozás során megközelítette az 1100 darabot. Az is meglepő volt azonban, hogy a közgyűjteményekben átvizsgált leltárkönyvek 10–15% hibás adatot tartalmaztak.

A hang elszáll! A nemzeti hangtár fájó hiánya mellett munkánk során szomorúan kellett tapasztalni, hogy az emberi mulasztások, a bűnös intézményi hanyagság egyaránt hozzájárult ahhoz, hogy a magyar rádiózás során készült hangrögzítések jelentős része nem a háborús események következtében pusztult el. A viaszlemezeket és az ún. feketelemezeket szemétként selejtezték le a Magyar Rádióban, így nem véletlen, hogy a hanganyag II. világháború előtti része Kiss Gábor Zoltán magánhangtáros közreműködésével készült el.

A magán- és a közgyűjtemények kapcsolata olyan, mint a nő és a férfi. Mindketten mást akarnak, egymást. A magángyűjtő lehetőleg egy múzeumépületet és köztisztviselői fizetést ahhoz, hogy gyűjteményét bemutassa, bővítse és rendszerezze. A közgyűjtemények viszont csak hiányzó tárgyaik megszerzését, olykor a magángyűjtemény legrégebb,

legszebb, legértékesebb darabját szeretnék megkapni a magánygyűjtőktől. Mégis azt kell mondani, hogy bár mind a köz-, mind a magánygyűjtemények hely- és pénzhiánnyal küzdenek, a magánygyűjtők több áldozatot hoznak műszaki értékeink megmentésében, így mindannyian fejte hajthatunk előttük.

A történelem az élet tanítómestere! Lenne, ha! Ha a történetírás nem a boncolással, hanem az építéssel foglalkozna, ha a tanításnak a tanulás lenne a célja, nem az elbutítás, ha a történelemléveket nem egy hangra, hanem nagy zenekarra „komponálnák”. A rádiótörténet azaz a magyar rádiózás történelméről a legrészletesebb, tanítani és szintetizálni akaró „történelemléve” 1935-ben jelent meg „A magyar rádió 10 éve” címmel. Ez a kötet a tudomány, a technika, a gazdaság, a társadalom és a művészetek kutatói számára egyaránt fontos, használható ismereteket közvetít a magyar rádiózás első 10 évéről. Bár azóta számtalan évforduló volt, és számos évfordulós „történelemléve” jelent meg, ennek az elsőnek a teljességét meg sem közelítik. Mi a CD-ROM kiadványunkkal szerettünk volna egy tömör összefoglalást adni, ám úgy érezzük, az eredeti források hiánya napjainkhoz közeledve éppen az elmúlt évtizedekből a legnagyobb, s ez éppúgy vonatkozik a 70-es években gyártott s ma már felkutathatatlan rádióvevő-készülékekre, mint a KGST üléseinek jegyzőkönyveire, amelyekből biztonsággal megtudhatnánk a magyar rádiókészülék-gyártást a KGST diktátuma szüntette-e meg, avagy más hazai, esetleg gazdaságossági megfontolások.

Összességében a széljegyzetek arra mindenképpen rámutattak, hogy a 20. század magyar történelmét nehéz lesz megírni a technikatörténeti kutatások nélkül.

Új időszaki kiállításunk: 1848-as levelek

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium Magyar Millenniumi Emlékbizottsága Titkársága az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc 150. évfordulója alkalmából meghirdetett pályázati felhívására 1997. október 14-én nyújtottuk be tervezetünket az *1848-as levelek* című történeti kiállítás elkészítésére. A kért 2 M Ft összegből a november 3-án összeült ad hoc kollégium 1 M Ft támogatást ítelt meg, s erről november 19-én levélben értesített bennünket dr. Erdődy Gábor miniszteri biztos.

Ilyen előzmények után januárban kezdtük meg a kutatást és a dokumentumok összegyűjtését. A feladat nem volt kisebb, mint kiállítást készíteni 1848–49-es levelekből anélkül, hogy nekünk egyetlen darabunk is lenne. Magától értetődő volt: más közgyűjteményekhez, magángyűjtőkhöz kell fordulnunk segítségért; illetve, hogy a feladat sokkal inkább csapatmunkát kíván, mint általában egy kiállítás elkészítése.

Óriási segítséget nyújtott Sipos Józsefné, aki többévi postatörténeti kutatásának minden eredményét rendelkezésünkre bocsátotta.¹ Az 1848 márciusa és 1849 októbere közötti másfél év postatörténeti dokumentumait csaknem teljes egészében ő szolgáltatta számunkra. Csibi Kingával, Oláh Tündével, Urbán Gyöngyivel együtt a közgyűjteményekben kutattunk: leveleket, hírlapokat, grafikákat kerestünk és válogattunk. Ezzel párhuzamosan megkezdtük a tárgyrekonstrukciók elkészíttetését.

Március elejére elkészült a forgatókönyv, s ebben már jól tükröződött kiállításunk kettős célja, egyrészt az 1848 márciusa és 1849 októbere közötti korszak postai viszonyainak, postai szolgáltatásainak bemutatása, másrészt ebben a korban íródott leveleken keresztül az egyéni, a társadalmi és a politikai hangulat érzékeltetése.

Három oka volt annak, hogy a kiállításmegnyitás nyilvánvalónak tűnő időpontját (március közepe) elhalasztottuk május 18-ra:

- Az ország szinte valamennyi múzeuma márciusban tartotta emlékkiállításának megnyitóját. El szeretnénk volna kerülni, hogy ezek sorában a miénk elsikkadjon, az érdektelenség falába ütközzön.
- Május 17. a Távközlési Világnap, május 18. a Múzeumi Világnap, s mi e kettős ünnepet kívántuk megtisztelni.
- Végül, de nem utolsó sorban, túl rövid is lett volna a felkészülési időnk márciusig.

Május 18-án délután két óraker műsor és köszöntőbeszéd után dr. Szekeres Tamás, a Magyar Posta Rt. elnöke adta át a kiállítást a közönségnek.

A belépő látogatót a fogadóteremben 1848. március 15-ére és az első független kormány megalakulására vonatkozó dokumentumok fogadják (1–7). A kézzel írott rendőri jelentés 1848. március 15-én a polgári forradalom győzelmének eseményeiről számol be.

¹ Sipos Józsefné: *A független magyar postaigazgatás és a tábori postaszolgálat története 1848–49* című könyve már akkor a nyomdában volt. E sorok írásakor, 1999 márciusában jelent meg a Magyar Posta Rt. gondozásában.

Madarassy János 1848. március 26-án Doboczky Ignác táblabírónak írt leveléből a Batthyány-kormány névsoráról és a miniszteri fizetések nagyságáról keringő hírekről értesülhetünk. István nádor 1848. november 7-én Moson vármegye közönségéhez írott levele szépen reprezentálja a korabeli levelek formai megjelenését.

A felelős magyar kormány miniszterelnöke, gróf Batthyány Lajos 1848. április 2-án előterjesztést nyújtott be a királynak, amelyet az uralkodó már 7-én elfogadott. Április 10-én a Magyar Királyi Helytartótanács Budán megtartotta utolsó ülését, április 11-én V. Ferdinánd berekesztette az utolsó rendi országgyűlést. A magyar minisztertanács első ülését április 12-én tartotta Pozsonyban, a Magyar Udvari Kancellária utolsó ülésére április 15-én Bécsben került sor.

Kiállításunk első postatörténeti emléke egyben a Postamúzeum dokumentációs gyűjteményének egyik legértékesebb darabja is. A dokumentumokat hordozó álfal vitrinként kialakított ablakában helyeztük el a Temesvári Postaigazgatóság 1844-ben megkezdett német nyelvű, kézírásos naplóját, amelyben 1848. március 17-én olvasható az első magyar nyelvű bejegyzés.

A második teremben a szentesi postahivatal több, mint 100 éves felvevőpultját használtuk föl installációként, ablaküvegein és könyöklőjén helyeztük el a korabeli küldeményeket és a hozzájuk kapcsolódó dokumentumainkat (8–34). Ezeket gondosan végignézzve mit tud meg a látogató 1848–49 postatörténetéről?

Hivatalos levelek, levélnyalábok és sürgönyök bepecsételésére alkalmazott pecsétlenyomatok

A postát is irányító Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium első intézkedései között szerepelt az osztrákok által megszabott, korábban Magyarország és Erdély posta-területére is érvényes tarifamódosítás. Az új postai díjszabás Magyarországon 1848. július 1-jén, Erdélyben szeptember 1-jén lépett életbe. Az ausztriai viteldíjjal szemben, amely 10 mérföldig 3 krajcár volt, a független magyar postaigazgatás 2 krajcárt határozott meg. A rendelettel együtt levélvitelbéri jegyzéket is kibocsátottak, amelyen közölték a súly és a mérföldben megadott távolság szerint emelkedő díjat. Klauzál Gábor – 1848. április 7. és szeptember 11. között miniszter – országgyűlési beszédében így érvelt: „*a levélbérnek le-szállítását multhatatlan szükségesnek tartottam, mert ... az olcsóbb, de gyakoribb levelezés, minden esetre többet fog behozni, mint a magasabb díj melletti ritkább levelezés*”.

A levélküldemények borítékán, a küldemény előlapján (nyomtatványoknál a címszalagon) a feladó köteles volt feltüntetni a címzett nevét és a rendeltetési helyet (ez legtöbbször csak helynév volt). Az előlapon jegyezték fel a levél súlyát latban (1 lat = 17,502 gr), valamint a címzettől beszedendő díjat. Ajánlott küldeményeknél NB. (Nota bene = Jól jegyezd meg!) jelzést alkalmaztak, és feljegyezték a nyilvántartási számot is. Bérmentesítés esetén a kifizetett díj összegét a hátoldalra írták fel, külön az ajánlott kezelés, esetleg a tértivevényes feladás díját. Valamennyi postakezelési adatot barna irónnal vagy tintával tüntették fel.

Klauzál Gábor 1848. június 25-én Ugocsa vármegyéhez írt levelében olvashatjuk, hogyan szabályozta a hivatalos küldemények feladására jogosultak körét, a küldemény külalakját, a díjlerovást. Szemere Bertalan belügyminiszter rendeletben biztosította a törvényhatóságokat arról, hogy a kormány hivatalos lapjához (Közlöny) küldött tudósításokat hivatalos küldeményként kezelik. Ekkor is érvényben volt a „*postán marasztott*”, post restante kezelés.

A tértivevényes küldeményeknél kiállított vevényeken a szolgáltatás díját a feladó fizette meg, az összeget a feladóvevényen tüntették fel. A címzett a nevével és a dátummal igazolta az átvételt, majd a vevényt visszaküldték a feladóhivatalhoz. Minden kocsiposta-küldeményt ajánlottként kellett kezelni, amelyhez díjmentesen feladóvevényt állítottak ki.

A posta személyzete erején felül, sokszor létszámbiány mellett is megbirkózott a kezelési nehézségekkel, biztosította a megfelelő színvonalú szolgálatot. A postahivatali kezelést és az alkalmazottak létszámát egy, a Pestre érkezett levelek mielőbbi kézbesítésének biztosítására kiadott, a pesti főpostahivatal osztályának szóló utasításból ismerhetjük meg: „*reggeli hat órakor a postahivatalban megjelenni, s az illetők a posta elszállítása után is estéli hét óráig megmaradni tartoznak*”. Posch János pesti főpostahivatali ellenőr 1848. június 15-én írott részletes jelentéséből, panaszáradataiból kiolvasható, hogy az utasítás végrehajtásának milyen akadályai (létszámbiány, megerőltető szolgálat, nagy forgalom) vannak, s amelyen egyúttal a létszám 3 fővel történő megnövelését kéri.

A függetlenné vált magyar posta hivatalos nyelve természetesen a magyar lett. 1848. május 26-án született a rendelet a magyar nyelvű bélyegzők és magyar címerrel ellátott pecsétnyomók használatáról. Az új feladási és kezelési bélyegzőket az esztergomi postahivatal vezetője, Homeister György az elsők között készítette el: Gran helyett *Esztergom*, Recommandirt helyett *Ajánlott* és Franco helyett *Bérmentve*.

A kiállításban bemutatott, e tárgyban íródott levelek (35–61) mindegyike más-más szempontból érdekes. Az ercsi postamester megrendelését még a régi kétféjű sasos pecsétnyomóval zárta le. A dorogi postamesternek a pecsétnyomó cseréje tárgyában írott német nyelvű levelében csupán a *nemzeti* szó szerepel magyarul. A temesvári igazgatási kerület

Magyar Műterem
Egyesület

Polgártársak, Honfiak!

Van szerencsénk tudomásukra hozni, hogy a Postamúzeum a maga szorgalmatosságára és több múzeum, levéltár, könyvtár jóakarati segítségével által a múzeumok májusi ünnepnapjára iparkodott elkészíteni a

Négyvennyolcas levelek

néven közérdeklődésre számot tartó exhibitóját.

A ceremóniára jöhetővel és késedelem nélkül várjuk a múzeum-szerető hazafiakat az 1998. esztendő Pünkösd havának 18-dik napján, hétfőn délután 2 órára a Faszherner-palotába, a Postamúzeumba.

A tanácskozó szűk körben az 1848. esztendő március idusa és 1849. október 6. napja közötti időben papírra vetett levelekből részletekkel örvendeszeti a publikumot dr. Szabó András versmondó művész, akinek felolvasását Maczko Mária csengő éneke gazdagítja. A levelek pecsétjét a címzettek törték fel, családok, levéltárak és múzeumok őrizték meg a jövőre századoknak.

Az előadást követően dr. Szekeres Tamás, az 1849-ben felállított Álladalmi Posta időnk szerinti elnöke köszönti a közönséget, visszaemlékezvén a szabadságharc postájára, törvényekre, melyek azt magyarrá és függetlenné kezdték formálni. Beszédét be-rekesztvén az összegyűlekezett polgártársak gyönyörködletésére megnyitja a postai historia emlékeiből és számos 1848-as levélből összeállított exhibitóját.

Hűsítő italokkal és éhségűző pogácsákkal megvendégeltetvén mozgóképeket is láthat-nak a szabadságharc irodalmi és történelmi emlékeiről.

Aki elfőn, az Isten is megáldja! Maradunk hívei mind, kik a Postamúzeumban serénykedünk a hazá dicsőségére:

Kovács Gergelyné
Kovácsné Grünwaldt Éva
Kupfalvi János
Sipos Józsefné
Aitzi Kinga
Antalné Csörgősi
Oláh Tünde
Koppáné Ságos
Hejdl János
Bartók István

Meghívó

levelében rajzokat is találni a postahivatal (Dognácska), illetve a levélszedőség (Pécska) pecsétnyomójáról. Ezek alapján készültek a műtárgy-rekonstrukciók. Az egyetlen ekkor készült, itt is bemutatott eredeti darab a győri postahivatal vésett pecsétnyomója, amely a győri Xantus János Múzeum tulajdona.

A Pozsonyi Főpostaigazgatóság 1848. július 17-én kelt, a minisztériumnak címzett pecsétnyomó-igénylése mellett megmaradt az elkészült pecsétnyomók egy-egy papírba és viaszba préselt nyomata is, ami lehetővé tette e pecsétnyomók rekonstrukcióját. A rumai postahivatal 1848. július 22-én feladott ajánlott, hivatalos levelén olvashatjuk a megjegyzést, hogy „*a rumai postaállomás tart a magyar köriratú pecsétől a magyart üldöző vadrác lakosok miatt*”.

A magyar független postaigazgatás foglalkozott a postabélyeg bevezetésével is (62–65). Ezt igazolja a Bélyegmúzeum gyűjteményében található Than Mór festőművész készíttette tervrajz. Ezen a *Magyar Álladalmi Posta* és a *Postajegy* felirat, valamint a Kossuth bankóéhoz hasonló címerrajz látható. A nemzeti színre ceruzás feljegyzések utalnak. Az utólagos vizsgálatok megállapították, hogy a rajzot már gyártáshoz készíthették elő. A postajegy szélrajzai az 1848-as hangulatot idézik. A tervezet hátoldalán Than Mór feljegyzése olvasható: „*Lieber herr Urschitz! Das habe auch ich getan.*” A postajegy terve Kossuth Lajos tábori nyomdásza, Urschitz Jakab hagyatékában maradt fenn.

A sajtónak 1848 tavaszán és az azt követő időszakban rendkívüli jelentősége volt. A Magyarország, Erdély és Horvát-Szlávia területén megjelenő lapokat a postahivatalok terjesztették (66–76). A terjesztésre a belügyminiszter adott engedélyt. A kérelmek elbírálása a hírlapok tartalmától, a kiadási jog törvényes feltételeitől, valamint az előírt biztosíték letételétől függött. A Belügyminisztérium erről szóló értesítése után fogadhatott el előfizetéseket a posta. A lapterjesztésről közös magyar és német nyelvű rendelkezés készült.

1848. július 1-jén új hírlap-előfizetési tarifa lépett életbe: „*Szabályzat a belföldi és időszaki lapoknak postán szétküldetési díja iránt. I. Jelen szabályzat szerint a belföldi hírlapok és folyóiratok ezennel leszállított vitelbére kezdetét veendő folyó év július 1-sőjén.*” Előzőleg május 26-án kelt az a levél, melyből megtudjuk, hogy Kossuth Lajos pénzügyminiszter: „*a hírlapok postai vitelbérére érdeklő javaslatára nézve ... e tárgyban elhatározásaival czélszerűségök tekintetéből tökéletesen egyetért*”.

Klauzál Gábor miniszter a hírlapszolgálat fejlesztésére tett intézkedéseiről 1848 augusztusában a képviselőház előtt számolt be: „*Magyarországon kívül nincs ország, hol a postaigazgatás maga vállalja el nemcsak az összerakást és borítékozást, hanem a felosztást is, s erre a kincstár tetemes áldozatot tesz, t. i. fizet személyzetet, melly az újságokat összerakja, borítékba csinálja és szétküldi. Magyarország tartsa meg a kedvezést, mert ha ez teher is a kincstárra nézve, de a még serdülnő hírlapnak kedvezés.*”

A postaigazgatóságok május 23-án kapták meg az utasítást, hogy a *Kossuth Hírlapjára* előfizetéseket vehetnek föl. A forradalom győzelme után a különböző politikai irányzatok közül egyedül Kossuth Lajos tudott magának önálló sajtóorgánumot teremteni. A lap 1848. július 1-jén indult. Hétfő kivételével naponta négy nagy ívrét oldalon jelent meg háromhasábos szedéssel. Kozma Vazul nyomdája állította elő. Előfizetési ára helyben kihordva 8 forint, postán vidékre 10 forint volt. A fontosabb politikai cikkeket vagy legalábbis azok irányát többé-kevésbé Kossuth fogalmazta meg, de Bajza József felelős szerkesztő szerepe sem volt névleges. A hírlap munkatársi gárdája a legnépesebb volt valamennyi közt. A

vidéki levelező tudósítókkal együtt 50–60 főre becsülik. Kossuth Hírlapja tartalmával, sokoldalú hírszolgálatával és nem utolsósorban politikai irányának jelentőségével a forradalom és szabadságharc valamennyi sajtóterméke közül a legelső helyet foglalta el.

Az új sajtószabadság ötödik napján, 1848. március 19-én engedély nélkül jelent meg a radikális *Marczius Tizenötödike*. Szerkesztője s egyben az új sajtó kezdeményezője az ifjú Pálffy Albert, a kor legjobb publicistáinak egyike, Petőfi barátja volt. A lap minden nap késő délután jelent meg. A szokottnál kisebb és mindössze egyetlen összehajtott ívből, négy lapból állt. Elsősorban a városi, a fővárosi közönség érdeklődését elégítette ki. Előfizetőinek száma az első félév múltán is alig haladta meg a hétszázat, vagyis messze elmaradt a hagyományos nagy újságok mögött.

A hírlapok első oldalát nyomtatás előtt a pénzügyi (adó) hivatalnak kellett bemutatni, ahol az üres lapot szignettával látták el, melynek ellenértékét adóként fizették be. A hírlapilleték-szignettákat a hírlapbélyegek előfutáraként 1789–91-ben vezették be, majd 1803-tól véglegesítették. A külföldről érkező lapok is adókötelesek voltak. Ezeket a szignettákat az érkeztető postahivatal vagy a vámhatóság nyomtatta rá, a díjat a címzettől szedték be. A külföldi hírlapok – *Allgemeine Zeitung*, *Wiener Zeitung* – előfizetési ívén (1848. II. félévre) találkozunk bárókkal, grófokkal, minisztériumokkal, bankokkal, nyomdákkal, gyógyszerészekkel stb.

A salterral szemben álló tablókön a postai közigazgatás változásait bemutató, a postát irányító miniszterek rendeleteinek dokumentumait helyezték el (77–94). 1848. április 7-től szeptember 11-ig a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, Klauzál Gábor az 1848. évi III. törvénycikkben elrendelte, hogy „*a minisztériumnak alárendelt és a közkormányzatnak bármely ágazataiban foglalkozó tisztviselők az alkotmányra felelősségenek*”. A törvény végrehajtásaként 1848. június 11-én az állami tisztviselők, majd a kerületi postaigazgatóságok útján a postamesterek, helyetteseik és ellenőreik is letették az esküt a megyei alispánoknál. Az alispánok záradékkal és pecsétjükkel igazolták, hogy a nevezett előttük esküt tett. Arra is lehetőség volt, ha számukra az kevésbé volt költséges, hogy a postaigazgatóságoknál esküdjének fel.

A kocsiposta-szolgálat 1848-ig az osztrák postaigazgatás felügyelete alatt állt. 1848-ban a magyar postaigazgatás a kocsiposta alkalmazottakat is az új fogadalom letételére kötelezte. A Nagyszombati Kocsiposta Igazgatóság hivatalnokai (kalauzok, indnokok és kocsiposta expediteurök) a Királyi Kincstartóságnál tették le a hivatali esküt. A sárkányi postahivatal kezelője megtagadta a hivatali eskü letételét, a felterjesztett névsoron neve mellett egy piros jelzés látható.

1848. július 1-től kezdve a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium Postaosztálya a postamesterek régi – az osztrák kormány által kiadott – kinevezési iratai, adománylevelei helyébe újakat adott ki. Az állami posta elismertsége, a postaszemélyzet megbízhatósága fontos szempont volt, ezért az új kinevezéseknél a legmegfelelőbb és lehetőleg magyar személy kiválasztására törekedtek. A postamesteri hivatalt 1848-ban már nemcsak özvegyi vagy árvai jogon nyerhették el a nők. Herceg Eszterházy Leopoldina, III. Grassalkovich Antal felesége Hatvan, Kerepes és Letenye postahivatalok jogát átruházással kapta meg.

A miniszteri rendeletek, utasítások végrehajtásának a hadi események miatt a délvidéken komoly akadályai támadtak. Jellašić horvát bán, császári tábornok, a déli hadsereg tábori

postájának vezetője a horvát postai ügyeket felügyelete alá vonta. Hajnik Pál országos rendőrigazgató falragaszokon értesítette a lakosságot a bécsi eseményekről és arról, hogy a király Jellašić tábornokot nevezte ki új császári biztosnak. Horvát nyelven kiadott proklamációja a postajövedelem beszolgáltatásáról, a kimutatás az átadott jövedelmekről szól.

A magyar kormány a kivívott függetlenség megvédésére hozta az 1848. évi XXII. törvényt az önálló hadsereg felállításáról. 1848. április 20-án megalakult az Ideiglenes Országos Nemzeti Őrseregi Tanács. Május 7-én V. Ferdinánd utasította a Magyarországon és hozzá tartozó részekben állomásozó főhadparancsnokokat, hogy engedelmeskedjenek a magyar kormány hadügyminiszterének, Mészáros Lázárnak, akit április 7-én nevezett ki az uralkodó. Mészáros egy 10 000 főből álló önkéntes sereg felállításáról határozott. Kossuth Lajos indítványára a képviselőház július 11-én 200 000 újoncot és 42 millió forint hitelt szavazott meg. Az önkéntes honvédszászlóaljok száma – Kossuth szeptemberi toborzó körútjának is köszönhetően – a hó végére 30-ra nőtt. Kossuth pénzügyminiszterként az anyagi hátteret biztosította, majd a Honvédelmi Bizottmány elnökeként a honvédsereg irányítását is ellátta. Ennek a korszaknak rendkívül gazdag dokumentációs anyaga maradt fenn (95–118).

A postaigazgatás a postai szolgáltatás fenntartása miatt a postások felmentéséről intézkedett. 1848. július 5-én Batthyány Lajos miniszterelnök rendelkezett. Szeptember 14-én kelt rendelete kategorikusan kijelenti, hogy „I. § minden fokozatú nemzetőrségi szolgálat alól felmentenek: ... h) postaállomásokon kün hivataloskodó expeditorok vagy ezek nélküli postamesterek. ... 2. § f) postahivatalok igazgatói és postamesterek”. Mindezek ellenére Bölcsh Lajos vasvári postamester egyedi kérelmet küldött a minisztériumnak, hogy „a haza megmentésében fegyveresen részt kíván venni, maga helyett és jelen tisztí minősítése meghagyása mellett magát az ujonnan alakulandó lovasezredek egyikébe vagy pedig a 6. sz. huszárezredbe besoroztatni kéri”.

1848. szeptember 16-án megalakult az Országos Honvédelmi Bizottmány. Miután október 2-án Batthyány Lajos gróf lemondott miniszterelnöki megbízatásáról, V. Ferdinánd király október 4-én kinevezte báró Récsey Ádám tábornagyot miniszterelnökké, október 3-án Jellašić bárót a magyarországi haderő főparancsnokává. A képviselőház törvénytelennek nyilvánította az ellenjegyzés nélküli kinevezést. 1848. október 8-án az Országos Honvédelmi bizottmányra ruházta át a végrehajtó hatalom gyakorlását, Kossuth Lajost nevezve ki a bizottmány elnökének. November 28-án Kossuth Lajos megbízta Madarász Lászlót a Belügyminisztérium rendőri és postaosztályának vezetésével. Klauzál Gábor lemondása után eddig az időpontig az átmeneti postaigazgatás ügyeit Ambrus Mihály intézte. A bizottmányhoz novemberben írt levele tanúsítja, hogy a postai ügyekben milyen nagy áttekintése volt.

Madarász László az Országos Rendőri és Postaosztály vezetését 1848. november 28-án vette át Ambrus Mihálytól. A posta újjászervezését csak december 23-án jelentette a Pénzügyminisztériumnak. Madarász első „Minden főpostaigazgatóságának” címzett utasítása 15 napon belül jelentést kért a postaállomások és levélszedőségek kezelőiről, valamint arról, hogy milyen feltételek mellett kezelik a postai küldeményeket.

A hadi események alakulása szükségessé tette a nemzetközi postaforgalom megszervezését. A külföldről érkező levelek kezeléséről az 1848. december 6-án kelt iratban rendelkeztek.

1848. december 7-én a magyar országgyűlés trónbitorlónak kiáltotta ki I. Ferenc Jó-

zsefet. Windischgrätz december 16-án átlépte a magyar határt. A Dunántúlért folyó küzdelem, a sikertelen béketárgyalások a főváros feladásához vezettek. Szilveszterkor az országgyűlés két házával tartott közös ülése Kossuth indítványára úgy döntött, hogy az Országos Honvédelmi Bizottmány az országgyűléssel együtt Debrecenbe költözik. A Windischgrätz herceggel folytatott béketárgyalások nem jártak eredménnyel, az osztrák seregek 1849. január 5-én bevonultak Pestre.

Amikor Kossuth Lajost kormányzóelnökké választották, Szemere Bertalan vezetésével ismét miniszteri kormány alakult. A debreceni református nagytemplomban április 14-én hirdették ki a függetlenségi nyilatkozatot, amely kimondta a Habsburg-ház trónfosztását. Ezt az országgyűlés április 19-én fogadta el. Duschek Ferenc pénzügyminiszteri államtitkár 1849. április 17-én kelt irattal kapott megbízást Kossuth Lajostól a postaügy vezetésére. Azt azonban csak május vége felé már mint miniszter vette át a közlekedési tárcától. 1849. április 24-én, Pest felszabadulásakor, Buda visszafoglalására készülve (május 21.) az alábbi rendeletet adták ki: „Az eddig Debrecen és Pest között szokásban volt naponként egyszeri postáját 1849. évi május 1-től kezdve addig, míg az országgyűlés és a kormánynak székhelye Debrecen városa leend, naponkénti kétszerre átváltoztatván. A feladási idő Debrecen reggeli 9 órától 1 óráig, délután 3 órától 6 óráig határozottat.”

A fennálló szabályok szerint minden postakocsisnak postasíppal kellett rendelkeznie. A főpostaigazgatóságoknak megküldött és a Közlönyben is megjelent rendelet az 1848. 21. törvénycikkre hivatkozik, hogy „ezen rendelet vétele napjától számítandó 15 nap alatt a postalegények, kocsisok postasípjait egyedül nemzeti színűvel ékített szalagon (zsinóron) hordják”.

Az óbudai postahivatal címertáblája

A császári csapatok fennhatósága alá került magyarországi területeken az igazgatást Windischgrätz ideiglenes érvénnyel és katonai szempontok figyelembevételével szervezte meg. „Magyar királyi ideiglenes polgári közigazgatás” néven bizottmányt hozott létre. A postaügy irányítását, ha csak rövid időre is, de ismét Bécs vette át. Az ügyek vitelével gróf Almásy Móriczot, a magyar kamarai ideiglenes kormányzót bízták meg, aki körrendeletével (1849. január 30.) visszavonta a magyar kormány „utolsó törvénytelen intézkedéseit”. A budai főpostaigazgatóság vezetője Biringer Mátyás, mint cs. kir. főpostaigazgató írja alá jelentéseit.

A teremben a salter fölötti falon postai címertáblák sora érzékelteti a történelmi változást (119–123). A fekete sasos osztrák címertáblákat először saját, egyedi készítésű táblák váltották föl. Különösen érdekes a dorogi postahivatal pajzs alakú cégére, mely-

nek egyik oldala magyar, másik oldala német címerű és feliratú. A hivatali pecsétéknél elrendelt „álladalmi posta” felirat megjelenik a címertáblákon is. A tükrös asztalkák vitrinjeiben korabeli kalamárisokat, tintatartókat láthatunk (124–134).

A következő kiállítóteremben a postaszállítás eszközeit és az ezekről szóló dokumentumokat gyűjtöttük össze (135–158). Középpontjában a köpcsényi postaállomást 1848 őszén bemutató makett áll. 1848. október 31-én Windischgrätz herceg csapatai bevonultak a további ellenállásra nem képes forradalmi Bécsbe. Megszűnt a Buda–Bécs gyorskocsijárat, helyébe november 28-tól ideiglenes jelleggel a Buda–Pozsony közötti málhapostajáratot rendszeresítették. Ennek Pozsony előtti utolsó állomása Köpcsény volt. A Bécsbe továbbítandó küldeményeket innen futár vitte az 1848. augusztus 20-án megindult, Bécs–Pozsony között közlekedő vasúthoz. A postai rendeletek ezt így indokolják: „A Bécs–Pozsonyi vaspályát megnyitván, azon nem csak az egész Bécs–Pozsonyi közlekedés célirányosan rendeztetetik, ... hanem ezen kívül a Bécs és Budapest közötti levelezési összeköttetés is időben sokat nyerhetne, ha ezen levelezés a Bécs–Pozsonyi vaspályán szállíthatnák, a Bécs–Budai gyorslevélpostának mind a két végpontoli elindulása oly módon rendeztetnék, hogy azok a Bécs–Budai, Pozsonyig a vaspályán szállítandó levélpostát Köpcsényben átvehetnék, és Buda-Bécsi levélpostát ugyan ott hátrahagynák, Köpcsényből közvetlenül a vaspályára szállítandó. ... Mind az időközben, az az a bécsi udvari főpostaigazgatóság elhatározásáig, Köpcsénybe érkező gyorslevélposták, mind pedig azok mellyek közös egyezés útján a Bécs–Budai mindennapi gyorslevélposták közül megtartatnak, Köpcsényből Pozsonyba és onnét Nagy Szombaton, Érsekújváron és Komáromon keresztül Budára lesznek vezetendők.”

A terepmakett készítői – Fodor László, Kalocsai Eszter, Rozsnoki Attila, Rozsnoki Gábor – nem egyszerűen megalkották, formába öntötték a dokumentumokból kiolvasható jelenetet, hanem levéltári és könyvtári kutatásaik nyomán a köpcsényi fogadó 18. század végi alap- és homlokzati rajzának (OL Eszterházy Gyűjt. T.2. X.51. t.éka 1153/a) és a

Dioráma: A köpcsényi postaállomás

jellegzetes viseletű köpcsényi polgárokról, mesteremberekről készült grafikák alapján tervezték meg. A postaállomás udvarára beérkezett málhaposta-kocsiról a Bécsbe továbbítandó küldeményeket a lovasfutárnak adják át, aki azonnal viszi azokat Pozsonyba, hogy a Bécsbe induló vonatra át tudja tenni.

A postaküldemények szállítási díja az igénybevett szolgáltatástól függött, aszerint változott, hogy a szállítás levélpostával, kocsipostával vagy futárpostával történt. A szállítást ellátó postai menetek közül egyesek csak levélpostát, mások levél- és kocsipostát is vittek. Az utasok és poggyászaik szállításáról minden postamenetnél külön rendelkeztek. „A levélposta lóháton vagy taligán hajtatik, s két mázsa teherig egy, azon felül két ló után hajtópénz számíttatik fel. ... 1. A cariolmenetek azok, melyekkel pénzes levelek, kisebb súlyú küldemények s a levélposta alkalmilag a postalegény egyedüli kísérete mellett álladalmi taligán szállítatnak. 2. Küldöncz menetek azok, melyekkel szinte [szintén] korlátolt súlyú szekérposta küldemények, a levélposta s helyenként utazók is szállítatnak. ... 3. Málhamenetek azok, melyek egy postavezénylő által kísértetnek, vagy feltétlen számú utasokat is szállítanak, ez utóbbi esetekben a főszekeret annyi mellékkocsi kíséri, a hányat az utasok száma megkíván. 4. A gyorsmenetek azok, melyekkel ... levél és szekérposta küldemények, ez utóbbiak csak kisebb súlyúak, és meghatározott vagy föltétlen számú utasok szállítatnak... 5. A tehermenetek ... leginkább csak a szekérposta küldemények, különösen a nagyobb súlyúakra nézve felállítván, s csak egy utast szállítanak. 6. A futármenetek azok, melyeknél az utasok felvétele a kocsikban lévő helyek számaihoz van korlátozva. 7. A magánmenetek azon vonalokon, hol az ily nemű közlekedés is életbe léptetve van, az utasok különös kívánságára a fogatok az álladalmi szekerekben bármely időben kiállítandók s utaknak indíthatók. ... A külön posták azok, midőn az utasok kívánságára tulajdon szekereikhez – ezek minősége és súlyához képest – előfogatok állítatnak ki.”

A főkocsiposta-expedíciók és kocsiposta-hivatalok a minisztérium utasítása szerint látták el feladatukat. A mindenkori postai felügyelet irányítása alatt 1848-tól öt közigazgatási területen (Buda, Pozsony, Kassa, Sopron, Nagyvárad) működött kocsiposta, Budán és Nagyszebenben főkocsiposta-expedíció, Pozsonyban, Kassán, Temesváron, Varasdon, Eszéken és Zágrábban kocsiposta-expedíció. Váltóposta-állomásként említik az iratok Zengget és Új-Gradiskát. Egyes levélposta-hivatalok kocsiposta-szolgálatot is elláttak.

1848-ban a magyar kormány egy rossz állapotban lévő közúti hálózatot kapott örökségül, amely meghatározta a levél- és kocsiposta-szolgálat minőségét is. A szállítószolgálat javítása érdekében felszólították az iparosokat, készítsenek a postai szállításra alkalmas szállítóeszközt. „Hazánkban az annyira szükséges gyors és málhaposták felállítását leginkább a rossz karban lévő utak akadályoztatják. Ezen akadályt czélszerű az utak minőségéhez alkalmazott szerkezetű szekerek vagy kocsik használata által kevésbé érezhetővé tetheti. Felszólítatnak tehát hazánk iparosai, hogy a mennyiben olly alkatú szekeret, vagy kocsikat tudnának feltalálni, amellyeket hazánkbeli utakon postai szállításokra czélirányosabban használhatnának, mint az eddigi postakocsikat, azoknak tervrajzait ... mielőbb a földmívelés-, ipar- és kereskedési minisztériummal közöljék.”

Nagykanizsa régi postaépületének, amelynek helyét az 1822-ben rajzolt térképről ismerjük, mészkőből faragott kapu-zárókövén lovasfutár ábrázolása maradt fenn.

1848. augusztus 20-án megnyílt a Bécs–Pozsony közötti vasúti összeköttetés, amelyet a postai szállításba is bekapcsoltak. A vasúti összeköttetésről menetrendet bocsátottak ki

a közúti szállításra vonatkozó „árszabással”.

Megszaporodtak a rablások, a szállítmányok késtek, vagy az ellenség kezére kerültek. Jellašić hadainak betörésekor gyakori volt, hogy a járatot elfogták. Így történt ez 1848. október 1-jén a pesti szekérposta-hivatal által feladott, Pozsonyba címzett küldemény esetében is.

Gróf Széchenyi István előbb a közlekedési bizottmány elnökeként, majd mint a felelős magyar kormány közlekedési minisztere a postaúthálózat minőségével kapcsolatos panaszokat megkísérelte orvosolni. Utóda a miniszteri székben Csány László volt.

Az 1848-as magyar szabadságharc története a karlóca környéki szerb felkelők fegyveres harcának kirobbanásától (1848. június 12.) a komáromi vár kiürítéséig (1849. október 2.) hadtörténelmi események sorozata, amelyben

Faragott kapudísz a nagykanizsai postaépületről

a tábori posták kiemelkedő szerepet tölthettek be (159–189). Szállítási útvonalaikkal a hadi eseményekhez alkalmazkodtak, biztosították a hadvezetés és a kormány levelezésének továbbítását. A tábori postahivatalok a meglévő postai összeköttetésekhez csatlakoztak: Bicske a Bicske–Bia–Buda tábori sebesposta-vonalon (1848. december); Újfalu Vác és Bag között (1849. január 12.); Törökszentmiklós a Szolnok–Törökszentmiklós–Debrecen tábori postavonal állomásaként (1849. májustól decemberig); Ónod a Miskolc–Ónod–Debrecen vonalon és a Debrecen–Pest tábori posta összeköttetésben.

A tábori sebesposta a borszákba elhelyezett levélnyalábokat „tábori sebesposta szállítmányív” és „térítvények” kíséretében továbbította. Az átvételt ezen vagy „megismervényen” igazolták. Az érkezett, valamint továbbított küldeményeket külön naplóba jegyezték fel. A tábori sebesposta szállította küldemények címzettjei és küldői nevét áttekintve megállapítható, hogy a posta valóban a hadsereg és a kormány közötti levelezés, a rendelkezések gyors végrehajtásának biztosítása érdekében működött.

A hivatalos küldemények és sürgönyök továbbítását a tábori futárok is segítették. Az előfogatokat az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke rendelete alapján vehették igénybe. A hivatalos küldeményeket sürgős, sietős, sietve megjegyzéssel jelölték és legtöbbször postahivatali bélyegzővel látták el. Kossuth Lajos Szemere Bertalannak írt, Heves megye Nagy Kun kerület, Bihar megye és Erdély kormánybiztosa részére kiadott rendelkezésében ez áll: „Önöknek meghagyom, hogy futárok számára a Pest–Erdély útvonal kebelökbeli állomások álladalmi költségen előfogatokat tartassanak, mellynek a rendes fizetés, ha számla lesz használtatnának és minden nap kiszolgáltassék, s mellyek senki

másnak mint magát nyílt rendelettel kimutató futárnak tovább küldésére legyen kiállítandók. K. biztos urat oda utasítom, miszerint kellőleg intézkedjen, hogy a futárok számára Pest–Kolozsvári útvonalon Erdély határába fekvő minden állomásán s a mind a többi hatóságoknak egész eddig kiállítandók legyenek.”

November 29-én az alsó-lendvai postahivatal jelentette, hogy Perczel Mór Letenyére helyezte főtáborát, ezért a naponkénti „nyargalás” (futárposta) megszűnt. A postahivatal utasítást kért az ajánlott térítvevényes küldemények átrovatolására Letenyére.

Bem tábornok, akit 1848. november 29-én neveztek ki az erdélyi sereg parancsnokává, december 9-én Szilágysomlyón állomásozott. A postahivatal „hivatalos jelentést” adott ki, amely szerint az addig hetenként kétszer közlekedő futárpostát naponta, este 10 órakor indította. A jelentést valamennyi postaútvonalon fekvő hivatal – Déda, Margitta, Székelyhíd, Nagyléta, Hosszúpályi – láttamozta és véleményezte: „Kérdés ki álljon az illy rendkívüli, s a felsőbbség által még nem is parancsolt extra lovagoltatásért? Ki fogja ezeket a minden napi lovaglásainkat fizetni?”

A feladó számos esetben a helység bíróját kérte fel a küldemény lovas postával történő továbbítására: „Kétyi bíró felelet terhe alatt egy lovas postán Szegszárdra küldje” – olvasható utasításként Paczolay György szolgabírónak Stankovánszki Imre főispánhoz írt levele borítóján.

1849. január 5-én Windischgrätz herceg tábornagy seregével bevonult a kiürített fővárosba, a kormány Debrecenbe költözött. Törökszentmiklós térségében csapatösszevonások folytak, a helybeli posta tábori postaként működött.

1848 végén, 1849 elején a hadi események következtében egyre gyakoribbá vált a rendőri hatóság cenzúrája, a levelek, levélnyalábok, hírlapkötegek feltartóztatása, meg-

Az osztrák tábori posta megtámadása

vizsgálása, szükség esetén azok visszatartása. Ellenőrizték a pénzküldeményeket, megszigorították a külföldről érkező és külföldre szülő küldemények kezelését, valamint az ellenséges hadaktól feladott és a részükre érkező küldeményeket (190–212). A korábban bevezetett levéltitok védelméről szóló rendelkezést nem vonták vissza. A magántitok biztosítására az ellenőrzést bizottság végezte és a vizsgálat eredményét jegyzőkönyvben rögzítette. „Az eljárás helyben hagyatik, de olly egyének legyenek a vizsgáló biztosok, kiknek jellemek eléggé kezes, hogy a magános titkok valósággal titokban tartassanak. Mely levelekben pedig vétkes merények találtatnak, ide az Országos Honvédelmi Bizottmányhoz küldessenek fel hozzám. ... a felbontás csak a külföldről jövő és a külföldre menő levelekre szorítkozzék, másodon a hazai levelekre nézve csak gyanús egyéneknek szóló és azoktól jövő levelek bontassanak fel.” – olvasható Madarász László 1848. május 15-én kelt saját kezű utasításában. A sarokban berendezett kocsiposta-hivatalban – ha bekukkantunk – a cenzúrabizottságot látjuk munka közben.

Szigorúan vett postatörténeti kiállításunkat a nagyteremben egy kultúrtörténeti összeállítás követi. 38 ismert politikus, író, költő, közéleti személyiség 1848–49 során írott hivatalos vagy magánlevelét, valamint a levél írójának vagy címzettjének portréját helyeztük egymás mellé korabeli tárgyak társaságában ((213–338).

A kiállított levelek átíratait a kiállítás sorrendjében albumba rendeztük. Mintha egy korabeli kávéház asztalánál ülne az elfáradt, de érdeklődő látogató, úgy olvashatja nemcsak a leveleket, hanem a 150 évvel ezelőtti folyóiratokat, hírlapokat is.

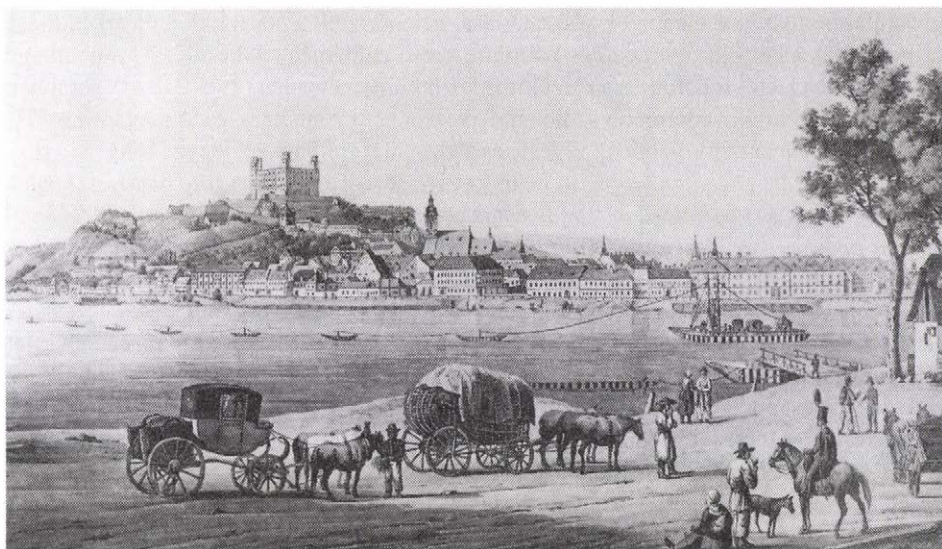
A terem egyik sarkában elhelyezett rovatoló asztal eredeti levelek, íróeszközök bemutatására használtuk fel, a beosztórekeszekbe pedig a levelek fénymásolatait helyeztük el azzal a céllal, hogy a látogató kedvére válogasson belőle magának emlékül.

Az utolsó terem három, fekete alapszínű tablójának anyagát a rabságban, a siralomházban és a száműzetésben született levelekből válogattuk össze. Mindegyik mottójául egy-egy vers szolgál. A két Morse-rendszerű távíróval felszerelt munkaasztal a fölöttük elhelyezett táviratok szövegével arra utal, hogy az 1850-es években a hírközlés terén új távközlési berendezés jelent meg, a távíró.

A kiállítás forgatókönyv-koncepcióját Kisfaludi Júlia postatörténész-muzeológus készítette, a postatörténeti forgatókönyv Sipos Józsefné muzeológus munkája. A szállítástörténet, levélcenzúra és az 1848-as leveleket bemutató termeket Kisfaludi Júlia rendezte Csibi Kinga, Oláh Tünde és Urbán Gyöngyi közreműködésével. A megtorlás emlékeit Kovács Gergelyné helyezte kiállításba. A fényképezési munkákat Koppándi Ágnes és Hajdú József, a szövegeket Bartók Ibolya gondozta. A levéltári kutatásokban Cserna Anna levéltáros és Ritoók Pál művészettörténész voltak segítségünkre. A grafikai tervezés és kivitelezés Kozmáné Grünwald Éva munkája.

Az Oswald-házat és a Pilvax Kávéházat megidéző installációkat, a köpcsényi postaállomás makettjét Fodor Eszter, Kalocsai László, Rozsnoki Attila és Rozsnoki Gábor készítették. A műtárgy-rekonstrukciók Perger Katalin és Bereczky Csilla bőrrestaurátorok, Szombati István faszobrász-restaurátor, Ballai Zsuzsa jelmez- és ruhatervező, valamint a Vésnök Kft. munkái.

Ezúton mondunk hálás köszönetet az alább felsorolt társ múzeumoknak, levéltáraknak, könyvtáraknak, magángyűjtőknek, akik eredeti levelek, grafikák és tárgyak kölcsönzésével hozzájárultak kiállításunk megrendezéséhez: Bedő József, Éliás Tibor, Ferenczy Mú-

Postakocsi Pozsony előtt

zeum, Gazda István, Hadtörténeti Intézet Levéltára, Iparművészeti Múzeum, Lámpagyűjtemény, Mafilm Szcenika Kft. Jelmez és Ruhaszalón, Magyar Irodalmi Múzeum, Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Tudományos Akadémia, Néprajzi Múzeum, Országos Levéltár, Országos Széchenyi Könyvtár, Thury György Múzeum, Tolna Megyei Levéltár és a Xantus János Múzeum.

A mellékelt táblázatból kitűnik, hogy a bemutatásra került 337 db dokumentum, kép és tárgy közül mindössze 65 db (közel 19%) került ki a mi saját gyűjteményeinkből, 81%-át a fent felsorolt közgyűjtemény vagy magángyűjtő kölcsönözte.

Más szempontú csoportosításban 180 db (53,4%) eredeti, a fennmaradó 157 db pedig másolat (reprodukción, fénymásolat). Ez az arány január óta fokozatosan romlik az eredetiek rovására, mert sok kölcsönző nem a kiállítás teljes időtartamára (1999. október 30.) bocsátotta rendelkezésünkre kincseit.

A bevezetőben említett pályázaton elnyert 1 M Ft mellett a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány további 1 440 783 Ft-ot áldozott erre a kiállításra. A teljes összeg (2 440 783 Ft) magában foglalja az anyaggyűjtés során fölmerült költségeket (másoltatás, fotózás, restaurálás, kölcsönzés) (440 242 Ft), valamint a kiállítás-kivitelezés költségeit (faanyag, textil, papír, szerszámok, kivitelezők megbízási munkadíja) (630 621 Ft) is. A legnagyobb összeget azonban (1 369 920 Ft) a kiállítás megszűnte után is gyűjteményeinkben maradó, tartós értékek előállítására, műtárgymásolatok, rekonstrukciók és a dioráma készíttetésére fordítottuk. Ilyen módon 18 db tárggyal gyarapodott postatörténeti gyűjteményünk. A kiállítást részletesen bemutató kiadvány nem, csak egy (német és angol nyelven is olvasható) 4 oldalas rövid ismertető készült.

A kiállítással méltó tisztelettel hajtottunk fejet a 150 évvel ezelőtti történelmi események résztvevőit, ezen belül a postát irányító vezetőket, a postát ellátó személyzet emléke előtt.

A kiállított tárgyak és dokumentumok jegyzéke

1.	Klauzál Gábor levele Kossuth Lajoshoz a minisztériumi elhelyezés körülményeiről, részlet	OL ² : H 21, 335. lap
2.	Madarassy János Dobóczy Ignáchoz írt levele	Nagy Ferenc magángyűjtő
3.	Az első magyar felelős kormány	Reprodukció
4.	István főherceg (1817–1878)	Reprodukció
5.	István nádor levele, 1848. június 6.* ³	Pm: D-21.430.0.
6.	Temesvári Postaigazgatóság naplója*	Pm: D-21.322.0.
7.	Részlet a rendőrfőnök jelentéséből, 1848. 03. 15.	Reprodukció
8.	Levéltelbér-jegyzék*	Pm: D-29.39.
9.	Vitelbéri ideiglenes szabályzat*	Pm: D-29.36.
10.	Zónatérkép – Taxfeldkarte 1830-tól	Reprodukció
11.	Levélposta-szolgálat	Saját készítésű rajz
12.	Íróasztal*	Pm: T-10.91.31.0.
13.	Tintatartó*	FM: 77.1.79.
14.	Bélyegző*	Pm: T-13.84.128.0.
15-16.	Pecsétnyomók*	Pm: T-13.84.44.0., 84.77.0.
17.	Koppantó*	Pm: T-10.84.3.0.
18.	Latkészlet*	Pm: T-10.84.29.0.
19.	Vágújhely postahivatalon felvett bérmentesített (Frankó, 10 kr), ajánlott (N. B. barna írónnal 6 kr), tértivevényes (Retour Receptice, 12 kr) levél	OL: H 21 100.
20.	1848. szeptember 1-jén Oedenburg (Sopron) feladási bélyegzővel Pestre küldött majd Budára továbbküldött bérmentesített (Frankó, 10 kr) levél	OL: H 21 180. tétel
21.	1848. július 24-én Liskáról Budára küldött, 10 krajcárral portózott levél a továbbítási útvonal feltüntetésével	OL: H 21 243.
22.	1848. január 4-én Bátról Esztergomba (Strigonium) küldött (2 kr) levél*	Bm: 97
23.	1849. november 22-én Aradról Török Kanizsára küldött bérmentesített (6 kr) levél*	Bm: 41
24-27.	4 db kétnyelvű feladóvevény*	Pm: D-29.43.
28.	1848. április 25-én Kassáról (Caschau) Pestre küldött 21 krajcárral portózott, ajánlott (Recom) levél*	Bm: 676

² A felhasznált rövidítések jegyzéke: Bm = Bélyegmúzeum, FM = Ferenczy Múzeum, Szentendre, HL = Hadtörténeti Levéltár, HM = Hadtörténeti Múzeum, IM = Iparművészeti Múzeum, IrM = Magyar Irodalmi Múzeum, MNG = Magyar Nemzeti Galéria, MNM TKCs = Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok, MTA = Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára, NM = Néprajzi Múzeum, OL = Országos Levéltár, OSzK = Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, Pm = Postamúzeum, SzT = OSzK Színháztörténeti Tára, TML = Tolna Megyei Levéltár, Szekszárd.

³ A csillaggal megjelölt tárgyak és dokumentumok eredetiben kerültek be a kiállításba.

29.	1849. október 23-án Felsőbányáról Budára küldött hivatalos levél*	Bm: 477
30.	Az alsó-lendvai postaállomás Körmentre címzett hivatalos levele és borítékja, 1848. november 29.	OL: H 51 1. kútfő, 210. tétel
31.	Klauzál Gábor Ugocsa vármegyéhez írott levele	Dr. Nagy Ferenc magángyűjtő
32.	A Cs. kir. Távirtda Hivatal Északi ügyelete 1848. október 1-jén Brünnből a belügyminiszternek írt jelentése a szabadsapatokról, melyet hivatalos küldeményként továbbítottak Linzbe.*	HM Levéltára: 11.193
33.	Szemere Bertalan rendelete, 1848. május 27.	Dr. Nagy Ferenc magángyűjtő
34.	Posch János pesti főpostahivatali ellenőr jelentése	OL: H 51 14-es kútfő, 129. t.
35.	A Budai Főpostaigazgatóság igénylőlevele, 1848. augusztus 22.	OL: H 51 72. kútfő, 7/a. tétel
36.	Ercsi igénylőlevél pecsétje	OL: H 51 72. kútfő, 10/a. t.
37.	Dorogi megrendelő levél	OL: H 51 72. kútfő, 10/a. t.
38.	A Temesvári Postaigazgatóság állomásainak és levélgyűjtősegeinek névjegyzéke	OL: H 51 72. kútfő, 5/a. tétel, 13–14 lap
39.	1849. november 1-jén Kassán hivatalosként feladott, de bérmentesített, magyar nyelvű kezelési bélyegzővel (Bérm.) ellátott, fél latos, 3 kr portós levél*	Bm: 684
40.	A rumai postahivatal 1848. július 22-én feladott ajánlott, hivatalos levelének borítékja	OL: H 51 72. kútfő, 5/a. tétel, 13–14 lap
41.	Utasítás a helybélyegzők használatáról	OL: H 51 10. kútfő, 7.1/2. t.
42.	A győri postahivatal pecsétnyomója*	Xantus János M.: C. 62.49.1.
43-45.	Előfutár-bélyegzők*	Pm: T-13.84.6.0., 84.18.0., 84.37.0.
46-48.	Vésett pecsétnyomók (sasos címerrel)*	Pm: T-13.84.11.0., 84.31.0., 84.35.0.
49-53.	Magyar nyelvű keletbélyegzők (rekonstrukció)*	Pm: T-13.99.24–28.
54-55.	2 db kezelési bélyegző (rekonstrukció)*	Pm: T-13.99.29–30.
56-59.	4 db vésett pecsétnyomó (rekonstrukció)*	Pm: T-13.99.31–34.
60.	A Budai postakerületi állomások számadásai	OL: H 51 4. kútfő, 303 tétel
61.	A Pozsonyi Postaigazgatóság pecsétnyomó-igénylése	OL: H 51 72. kútfő, 3/a. tétel
62.	Bélyegterv	Bélyegmúzeum
63.	Than Mór: <i>Than Sándor, Than Mór és Tomori Anasztáz utazása Aradról Világosra</i> , 1849, tus, toll akvarell*	MNG: 1943-3704
64.	Than Mór: <i>Három honvéd</i> , 1849, ceruza akvarell*	MNG: 1943-3704
65.	Kossuth-bankó*	Pm: D-29.96.
66.	Hírlap-előfizetési tarifa, 1848. július. 1.	Reprodukció
67.	Előfizetői névsor külföldi hírlapokra	OL: H 51 10 kútfő, 153. tétel
68-70.	3 db Kossuth Hírlapja, 1848*	Bedő József magángyűjtő
71.	Dusчек Ferenc levele Klauzál Gáborhoz, 1848. május 26.	OL: 10. kútfő, 9/a. tétel

72.	Szemere Bertalan belügyminiszter levele Kossuth Hírlapjáról, 1848. május 22.	OL: 10. kútfő, 9/a. tétel
73.	Trefort Ágoston államtitkár rendelkezése 1848. május 5-én Táncsics lapjáról	OL: H 51. 10. kútfő, 10. tétel
74.	Marczius Tizenötödike, 1848*	Bedő József magángyűjtő
75.	Munkások Újsága, 1848*	OSzK Hírlaptára
76.	Hírlapilleték-szigetták	Reprodukció
77.	Klauzál Gábor (1804–1866)	Reprodukció
78.	Orosz Antal esküje Nagyváradon, 1848. augusztus 15.	OL: H 51 14. kútfő, 186/a. tétel
79-84.	6 db levél*	Bm: 4, 227, 286, 344, 574, 591
85.	Alispánok levele az eskütevőkről	OL: H 51 53. kútfő, 118/a., 114/a. t.
86.	A Nagyszebeni Postaigazgatóságon esküt tettek névsora, 1848. 08. 11.	OL: H 51 14. kútfő, 202. tétel
87.	Esterházy Leopoldina pályázata	OL: H 51 52. kútfő, 1/a. tétel
88.	Báró Jellašić József horvát bán (1801–1859)*	MNM TKCs: 18881
89.	Horvát nyelvű proklamáció	OL: H 51 18. kútfő, 4. tétel
90.	A varasdi főpostaigazgatóság kimutatása az 1848. II. negyedévi beszolgáltatott postajövedékekről	OL: H 51 18. kútfő, 4. tétel 5–6 lap
91.	Horvátországból a <i>generálkommandó</i> által jogosulatlanul hivatalosként, díjmentesen feladott levél, 1848. május	OL: H 51 18. kútfő, 4. tétel
92.	Hajnik Pál (1808–1864)	Reprodukció
93.	Levél, 1848. május 30.*	TML: 554
94.	Levél, 1848. szeptember 28.*	TML: 19-21
95.	Batthyány Lajos gróf (1806–1849)	Reprodukció
96.	Ambrus Mihály levele az Országos Honvédelmi Bizottmánynak, 1848. november 2.	OL: H 2 2160
97.	Az Országos Honvédelmi Bizottmány válasza Ambrus Mihálynak, 1848. november 3.	OL: H 2 6239/1318.sz. 578–586. l.
98.	Batthyány Lajos intézkedése a postások könnyített nemzetőrségi szolgálatáról	OL: H 51 14. kútfő, 121/a. tétel
99.	Bölcs Lajos levele a minisztériumnak	OL: H 51 14. kútfő, 187. tétel
100.	Barabás Miklós: <i>Nemzetőr</i>	Reprodukció
101-2.	2 db levél*	Bm: 489, 640
103.	Madarász László (1811–1909)	Reprodukció
104.	Madarász László első utasítása	OL: H 51 1. kútfő, 205. tétel
105.	Irat a külföldi küldemények kezeléséről, 1848. december 6.	OL: H 51 8. kútfő, 72/a. tétel
106.	Rendelkezés a nemzeti szín használatáról, 1848. december 2.	OL: H 51 72. kútfő, 20/a., 21/a. t.
107.	Postakürt nemzeti színű zsinórral*	Pm: T-10.84.5.0.

108.	Vukovics Sebő levele a Temesvári Postaigazgatóság vezetőjének kinevezéséről	OL: H 51 3. kútfő, 140. tétel
109.	Duschek Ferenc (1797–1873)	Reprodukció
110.	Függetlenségi nyilatkozat*	Pm: D-21.264.
111.	Levélboríték a „Nagyvárad álladalmi postahivataltól”	OL: H 15 21. kútfő, 180. tétel
112.	A magyar postaigazgatás intézkedéseinek hatályon kívül helyezése, 1849. január 30.*	Pm: D-21.75.
113.	Körrendelet a postahivatalok számára a Kossuth-bankók érvénytelenítéséről, 1849. február 28.*	Pm: D-21.74.4.
114.	Kossuth-bankó*	Pm: D-29.96.
115.	Az alpári postamester 1849. november 7-ei mentegőzése, amiért még mindig a magyar nyelvű pecsétnyomót használja.*	Pm: D-21.76.
116-7.	2 db levél*	Bm: 129, 636
118.	Levél, 1849. január 7.*	TML: 11
119.	Postai címertábla osztrák címerrel, 19. század első fele*	Pm: T-10.84.154.0.
120.	Tállya postai címertáblája fából, 19. század első fele*	Pm: T-10.95.1.0.
121.	Dorog kétnyelvű postai címertáblája*	Pm: T-10.83.4.0.
122.	Postai címertábla a trónfosztást követően, 1849*	Pm: T-10.92.23.
123.	Postai címertábla a trónfosztást követően, 1849*	Pm: T-10.98.8.0.
124.	Porcelán tintatartó, 19. sz. első fele*	FM: 77.1.77.
125.	Porcelán tintatartó, 19. sz. első fele*	FM: 77.1.101.
126.	Kerámia tintatartó, Komádi (Bihar megye), 1842*	NM: 69.69.1.
127.	Porcelán gyertyatartó, Regéc, 1840-es évek*	IM: 58.915
128.	Kerámia tintatartó, Harta (Pest megye), 1849*	NM: 74.181.1.
129.	Kerámia tintatartó, Hódmezővásárhely–Csucs, 19. század*	NM: 54.60.9.
130.	Kerámia tintatartó, Hódmezővásárhely (Csongrád megye)*	NM: 54.25.1.
131.	Porcelán tintatartó, Regéc, 1846*	IM: 69.561.1-2.
132.	Fajansz tintatartó, Tata, 1800 körül*	IM: 10.976.a-c.
133.	Keménycserép tintatartó, Kassa, 1810 körül*	IM: 50.69.1-3.
134.	Keménycserép gyertyatartó, 1820 körül*	IM: 7139
135.	A köpcsényi postaállomás 1848 őszén, dioráma*	Pm: T-11.98.1.0.
136.	Köpcsény 1790 körül, litográfia*	MNM TKCs: 551238
137.	Köpcsényi polgárok jellegzetes viseletben	Színezett reprodukció
138.	Értékkörző láda, 19. század első fele*	Pm: T-10.84.5.0.
139.	Faragott kapudísz, 18. század vége*	Thury György Múzeum
140.	Kézíratos térkép, Nagykanizsa, 1822	Thury György Múzeum
141-2.	Szállítólevelek*	Pm: D-29.43.
143.	Kézíratos viteldíjszabályzat*	TML: 490
144.	Vésett pecsétnyomó*	Pm: T-13.99.35.0.

145.	Pisztoly*	Pm: T-10.83.13.0.
146.	Buda–Pozsony málhaposta járatrendje, kézirat	OL: H 51 1. kútfő, 157/a. tétel
147.	Tudósítás a Pozsony–Bécs vasútról, könyomat	OL: H 51 1. kútfő, 110/a. tétel
148.	Csány László (1790–1848), metszet*	MNM TKCs: 1939/11
149.	Útlevel*	Pm: D-21.429.
150.	A kocsigyártó iparosok felhívása, reprodukció	Kossuth Hírlapja I/1848.07.01.
151.	Széchenyi István (1791–1860), metszet*	MNM TKCs: 4144
152.	Málhaposta menetrend és utazási feltételek	OL: H51 1. kútfő, 257. lap
153-4.	Úti írókészletek*	Bedő József magángyűjtő
155.	Levél*	Bm: 319
156.	Postakocsi Pozsony előtt, metszet*	MNM TKCs: 6192
157.	Értékkörző láda, 19. század közepe*	Pm: T-10.84.10.0.
158.	Puska*	Pm: T-10.83.10.0.
159.	Postakocsi Pozsony előtt, metszet*	MNM TKCs: 6197
160.	Postakocsi Bécs előtt, metszet*	Pm: 24.135.0.
161.	Az osztrák táborig posta megtámadása, metszet*	MNM TKCs: 365
162.	Postatérkép, 1848*	Pm: 24.135.0.
163.	Ambrus Ferdinánd halotti bizonyítványa, 1849*	Stéger László magángyűjtő
164.	Térkép a táborig posták megjelölésével	Reprodukció
165.	Irat a bicskei táborig postaállomásról	OL: 4. kútfő, 208. t., 355. l.
166.	„Járati Könyvecske”	OL: 4. kútfő, 208. t., 355. l.
167.	Szállítmányív	OL: H 147 11. csomag
168.	Törökszentmiklósi táborig postakezelő jelentése	OL: H 96 267. tétel
169.	Feljegyzés a horvát táborig kezeléséről, 1848. október 10.	OL: H 51 3. kútfő, 108/a. t.
170-1.	2 db vésett pecsétnyomó*	Pm: T-13.84.21.0., 84.28.0.
172.	Tölténytáska*	Pm: T-10.84.152.0.
173.	Kard*	Pm: T-10.84.190.0.
174.	Puska*	Pm: T-10.84.195.0.
175.	Bábu huszárruhában, másolat	Mafilm Scenica Kft.
176.	A szilágysomlyói postahivatal jelentése, 1848. december 9.	OL: H 51 1. kútfő, 22/a. tétel
177.	Perczel Mór (1811–1899)	Reprodukció
178.	Az alsó-lendvai postahivatal jelentése, 1848. november 29.	OL: H 51 1. kf., 232/a. tétel
179.	Kossuth Lajos (1802–1894)	Reprodukció
180.	Kossuth Lajos rendelkezése a Berkesz–Ungvár postaút áthelyezéséről Kassa eleste miatt, 1848. december 24.	OL: H 51 1. kútfő, 231/a tétel, 456. lap
181.	Kossuth levele Szemeréhez a futárokról	OL: H 15 1. kútfő, 36. tétel
182.	Szemere Bertalan belügyminiszter 1848. augusztus 30-án kelt sürgönyként továbbított rendelete*	TML 73.

183.	Paczolay György szolgabíró levele Stankovánszki Imre főispánnak*	TML 268-9
184.	Futárlevél	HL 11.139
185.	Haditudósítás futárral továbbítva	OL: H 96 324. tétel
186.	Kard*	Pm: T-10.84.190.
187.	Postafutár teljes öltözetben, futártáskával*	Pm: T-12.84.152.0.; T-12.98.11.0.; T-10.98.16.0.
188.	Fa irányjelző oszlop*	Pm: T-10.98.9.0.
189.	Osztrák postafutár	Reprodukció
190-5.	Kossuth-bankók*	Pm: D.29-96.
196.	Gyertyatartó*	IM: 7139
197.	Papírvágó kés*	Bedő József magángyűjtő
198.	Tintatartó*	IM: 53.907.1-3.
199.	Pecsétnyomó*	Pm: T-13.84.46.0.
200-2.	Bábuk korabeli polgári és hivatalnoki ruhában	Másolat
203.	Madarász László saját kezű utasítása a küldemények vizsgálatánál alkalmazható gyakorlatról	OL: H 51 9. kútfő, 19/a. tétel
204.	Klauzál Gábor rendelete a hivatali titoktartásról, 1848. április 29.	OL: H 15 9. kútfő, 18/a. tétel
205.	A főposta kezelési hivatal levele a Főposta Igazgatóság részére Debrecenbe a lefoglalt levélnyalábokról, 1848. május 12.	OL: H 15 1. kútfő, 180. tétel
206.	A Kerületi Főpostaigazgatóság levele az Országos Postaosztálynak Debrecenbe, 1849. május 19.	OL: H 15 1. kútfő, 180. tétel
207.	Felterjesztés a Belügyminisztériumnak a lefoglalt levelekről	OL: H 15 1. kútfő, 180. tétel
208.	Madarász László utasítása a pénzeslevelek felbontásáról és kezeléséről, 1848. május 15.	OL: H 51 3. kf, 154/a. tétel, 715. l.
209.	Az Országos Rendőri Hivatal által cenzúrázott küldemény, 1849. január 3.*	Gazda István magángyűjtő
210-1.	2 db cenzúrapecséttel ellátott levél	Gazda István magángyűjtő
212.	Gróf Mikó Imre (1805–1876)*	SzT: KF 477
213.	Szendrei Júlia levele sógorához, Petőfi Istvánhoz, 1848. február 1.	IrM
214.	Szendrei Júlia (1826–1906)	Reprodukció
215.	Bajza József levele feleségéhez, 1848. május 26.	OSZK
216.	Bajza József levele leányához, Bajza Lenkéhez, 1848. május 25.	OSZK
217.	Bajza József (1804–1858) író, költő, a Kossuth Hírlapja című napilap szerkesztője*	SzT: KD 18
218.	Ifj. Pármándy Dénes levele édesapjához. 1849. augusztus 3.*	OSzK
219.	Pázmándy Dénes (1781–1854) Fejér vármegye főispánja, a Honvédelmi Bizottmány tagja	Reprodukció

220.	Prielle Kornélia levele Prielle Emíliahoz, 1848. május 30.*	OSzK
221.	Prielle Kornélia (1826–1906) színésznő*	SzT: KD 588
222.	Apponyi György feleségéhez írott francia nyelvű levele, 1848. március 26.*	OSzK
223.	Apponyi György (1808–1899) udvari kancellárként 1844 és 1848 között részt vett az adminisztrátori rendszer kiépítésében, majd 1849-ben Bécsben az ellenforradalmi csoport vezetője volt.	Reprodukció
224.	Széchenyi István levele felsőbüki Nagy Pálhoz. 1848. április 10.	OSZK
225.	Széchenyi István (1791–1860) – az első magyar felelős kormány közlekedési minisztere – szeptember 5-én megromlott egészsége miatt lemondott és távozott Pestről. Litográfia*	IrM: 59737.1.
226.	Nyáry Pál levele Fáy Andrásához, 1848. január 22.*	OSzK
227.	Nyáry Pál (1806–1871), a békepárt egyik vezére, a Honvédelmi Bizottmány tagja	Reprodukció
228.	Jósika Miklós levele Medgyes Lajoshoz, 1848. június 30.	IrM
229.	Barabás Miklós (1810–1898): <i>Jósika Miklós</i> (1794–1865), litográfia*	IrM: 78162.1.
230.	Déryné levele Walter Lászlóhoz, 1848. november 18.*	OSzK
231.	Déryné Széppataki Róza (1793–1872) színésznő*	SzT: KD 102
232.	Erdélyi János levele Szigligeti Edéhez, 1848. október 19.*	OSzK
233.	Barabás Miklós: <i>Szigligeti Ede</i> , litográfia*	SzT: KD 752
234.	Perczel Mór levele Madarász Lászlóhoz, 1848. március 11.*	OSzK
235.	Perczel Mór (1811–1899) Buda képviselője, honvéd tábornok, öccsével megszervezi a Zrínyi-szabadcsapatot.	Reprodukció
236.	Bem József levele Bauer Józsefhez, 1849. május 4.*	MTA: MS 10517/3
237.	Ismeretlen mester: <i>Bem József</i> (1794–1850). Hadvezér, 1848 októberében részt vett Bécs védelmében, 1849 telén, tavaszán ő vezette a győzedelmes erdélyi hadjáratot, a segesvári és a temesvári vereség után Törökországba menekült. Litográfia.*	IrM: 5796.1.
238.	Görgey Artúr levele az Országos hadi főparancsnoksághoz. 1849. június 14.	OL
239.	Görgey Artúr Klapka Györgyhez intézett német nyelvű levele, 1849. március 10.*	OSzK
240.	Klapka György levele a Hadügyminisztériumhoz, 1849. február 3.	OL
241.	Ismeretlen mester: <i>Klapka György</i> (1820–1892). Császári főhadnagy, honvédtábornok, hadügyminiszter, Komárom várának parancsnoka. Litográfia.*	IrM: 6817.1.
242.	Batthyány Kázmér levele Szalay Lászlóhoz, 1849. július 6.*	OSzK

243.	Batthyány Kázmér francia nyelvű levele Clayton John Middletonhoz. 1849. június 15.*	OSzK
244.	Pulszky Ferenc levele Rombauer Tivadarhoz, 1848.*	OSzK
245.	Pulszky Ferenchez intézett német nyelvű jelentés, 1849. június 11.*	OSzK
246.	Eybl, Franz (1806–1880): <i>Pulszky Ferenc</i> (1814–1897). 1848-ban pénzügyi, majd külügyi államtitkár, a Honvédelmi Bizottmányban a közlekedésügyért felelős, 1849-ben londoni követ. Litográfia*	IrM: 79162.1.
247.	Jókai Mór levele testvéréhez, Károlyhoz, 1848. június 12.	IrM
248.	Jókai Mór levele édesanyjához, 1848. június 11.	IrM
249.	Jókai Mór jegyzete Ballagi Móriczhoz, 1848. december	OSzK
250.	Barabás Miklós: <i>Jókai Mór</i> (1825–1904). 1848 márciusában a pesti ifjúság egyik vezetője, az Életképek, az Esti Lapok és a Pesti Hírlap szerkesztője, a békepárt híve. Litográfia*	IrM: 92571.
251.	Cserey Ignác levele Egressy Gáborhoz, 1848. szeptember 21.*	OSzK
252.	Rác Sándor levele Egressy Gáborhoz, 1848. szeptember 15.*	OSzK
253.	Egressy Gáborné levele férjéhez, 1848. augusztus 7.	OSZK
254.	Egressy Gábor (1808–1866) színész, a szabadságharc alatt kormánybiztos*	SzT: KD 128
255.	Madarász József levelei Modrovich Ignáchoz, 1848. december 24., 1849. január 4.*	OSzK
256.	Eötvös József német nyelvű levele Vodjaner Mórchoz, 1848. december 4.*	OSzK
257.	Szalay László feleségéhez írott levele, 1848. május 29.*	OSzK
258.	Marastoni, Jakob (1804–1860): <i>Szalay László</i> (1813–1864). 1848-ban az Igazságügyminisztériumban dolgozik Deák Ferenc mellett, nyártól diplomata Frankfurtban, Londonban, Párizsban. Litográfia*	IrM: 60961.1.
259.	Madách Imre levele Szontagh Pálhoz, 1848. február 2.	OSzK
260.	Madách Imre (1823–1864) drámaíró a szabadságharc alatt súlyos betegen feküdt.*	SzT: KE 5552
261-2.	Petőfi Sándor 2 levele Arany Jánoshoz, 1848. március 21., július 1.*	MTA: K 513/14,18.
263.	Barabás Miklós: <i>Petőfi Sándor</i> (1823–1849). Költő, a márciusi ifjak egyik vezetője. Nyomat*	IrM: 58591.1.
264.	Barabás Miklós: <i>Arany János</i> (1817–1882). Költő. Litográfia*	IrM: 60848
265.	Vay Miklós levele Várad Szabó Jánoshoz, 1849. január 1.*	OSzK
266.	Vay Miklós (1802–1894) 1848-ban erdélyi főkormánybiztos	Reprodukció
267.	Czuczor Gergely levele Bártfay Lászlóhoz, 1849. december 25.*	OSzK

268.	Clahrot, Johann Baptist (1797–1854): <i>Czuczor Gergely</i> (1800–1866). Bencés pap, nyelvész, költő, 1849-ben írt <i>Riadó</i> című verséért később börtönbüntetést kapott. Litográfia*	IrM: 59639
269.	Egressy Gábor kormánybiztos levele az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökének, 1849. január 6.	IrM
270.	Georg Geyer (1823–1912): <i>Kossuth Lajos</i> (1802–1894). Az első felelős kormány pénzügyminisztere, a Honvédelmi Bizottmány elnöke, kormányzó. Acélmetszet*	IrM: 84178.1.
271.	Jókai Mór levele a kormánybiztoshoz, 1848. október 4.	OSzK
272.	Rózsa Sándor rabláncon	Reprodukció
273.	Vahot Imre levele a Nemzeti Színház igazgatóságához, 1848. augusztus 10.*	OSzK
274.	Grund Vilmos (?–1860): <i>Vachott Imre</i> (1820–1879). Író, a Pesti Divatlap szerkesztője, 1848-ban <i>Országgyűlési Emlék</i> címmel zsebkönyvet szerkesztett. Litográfia*	IrM:7014.1.
275.	Ghyczy Kálmán levele az Országos Honvédelmi Bizottmányhoz, 1849. január 2.*	MTA: 4852/427
276.	Hoszka József (1854–1934): <i>Ghyczy Kálmán</i> . Fametszet*	IrM: 8372.1.
277.	Az Országos Honvédelmi Bizottmány levele Modrovich Ignáchoz, 1848. október 21.*	OSzK
278.	Madarász László (1811–1909) a csákvári terület radikális képviselője, a Honvédelmi Bizottmány tagja, a rendőrségi ügyek irányítója.*	MNM TKCs: 8671
279.	Kávéházi asztal, 19. század közepe*	Éliás Tibor magángyűjtő
280.	Biedermeier háts szék, 1830 körül*	IM 76.206.1-2
281.	Likőrös készlet, Ajka (?), 1850 körül*	IM 75.184.1-2., 75.184.4.1-2.
282.	Likőrös készlet, 19. század közepe*	FM 77.1.1.9., 77.1.23., 88.307.1.
283.	Vizes készlet, 19. század közepe*	IM 14.517, 53.833.1-6.
284.	Kávés poharak a Ruswurm cukrászdából, 19. század*	IM 59.1941.1-2.
285.	Kávéházi kávéspoharak, 19. század közepe*	FM 93.13.1., N. 88.140.1.
286.	Fasola Henrik műhelyében készült fogas, 19. század*	Éliás Tibor magángyűjtő
287.	A Pilvax Kávéház 1848. tavaszán, akvarell*	Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum
288.	Petróleumlámpa, 19. század első fele*	Zsámbéki Lámpagyűjtemény
289.	Porcelán gyufatartó, 19. század közepe*	Zsámbéki Lámpagyűjtemény
290.	Vahot Imre (szerk.) <i>Pesti Divatlap, Társadalmi, irodalmi és művészeti közlöny</i> *	OSzK Hírlaptár
291.	Jókai Mór (szerk.): <i>Életképek</i> *	OSzK Hírlaptár
292.	Porcelán írókészlet*	Bedő József magángyűjtő
293.	Lúdtoll, ceruza*	Bedő József magángyűjtő
294.	Magán pecsétnyomó-készlet*	Bedő József magángyűjtő
295.	Magán pecsétnyomó, 19. század első fele*	Bedő József magángyűjtő
296.	Bezerédj István levele menyasszonyához, Etelkához, 1848. június 5.*	TML: 1798-1801

297.	Kovács Dani vásárhelyi postamester levele, 1849. május 16.*	Pm: D-21.446.0.
298.	Czuczor Gergely: <i>Ítélszék előtt</i>	
299.	Kufstein vára	Reprodukció
300.	Josephstadi foglyok szobája	Reprodukció
301.	Josephstadi foglyok	Reprodukció
302-3.	Az olmützi vár foglyai	Reprodukció
304.	Földváry Károly rab	Reprodukció
305.	Olmützi börtönszoba	Reprodukció
306-10.	Lapok Tassyi Béla olmützi emlékkönyvéből	
311.	Morse-rendszerű távirógépszal*	Pm: T-15.82.29.1–8.
312.	Távirat szövege morzejelekkel	
313.	Bajza József: <i>Haynau-dal</i>	
314.	Batthyány Lajos búcsúlevele feleségéhez, Pest, 1849. október 5. este 9 óra	
315.	Batthyány Lajos kivégzése	Reprodukció
316.	Csány László búcsúlevele gyámfiához, Schmidegg Kálmánhoz, 1849. október 9.	
317.	Az Új-Épület 1849–50-ben	Reprodukció
318.	Poeltenberg Ernő levele apjának, Arad, 1849. október 5. reggel 9 óra	
319.	Kilenc vértanú emléke a Kerepesi úti temetőben	Reprodukció
320.	Vécsey Károly levele feleségének, Arad, 1849. október 6. reggel 6 óra	
321.	Vörösmarty Mihály: <i>Előszó</i>	
322.	<i>Népballada</i>	
323.	Részlet Szacs vay Imre, a képviselőház egyik jegyzőjének a siralomházból öccséhez írt soraiból	
324.	Morse-rendszerű távirógépszal*	Pm: T-15.97.11.0.
325.	Távirati tudósítás a világsi fegyverletételről	
326.	Lapozóalbum: 5 száműzetésben írt levél, 10 vers a szabadságharcról	
327.	Tompa Mihály: <i>Levél egy kibujdosott barátom után</i>	
328.	Kossuth búcsúja a hazától	Reprodukció
329.	Részletek Kossuth emlékirataiból	
330.	Párizs – Tözsdetér	Reprodukció
331.	A menekülő Kossuth a török őrségnek átadja kardját	Reprodukció
332.	Teleki László levele Klapka Györgynek, Párizs, 1849. november 19.	
333.	Kossuth lakása Kiutachiában	Reprodukció
334.	Piry Cirjék János: <i>Érsekújvári napló 1848/49</i>	Részlet
335.	Kossuth megérkezése Sumlába	Reprodukció
336.	New Yorkban a Foulton úti templom	Reprodukció
337.	Wass Pál honvédszázados: <i>Fegyver alatt. 36 magyar politikai menekült kivégzése. 1851. szeptember 22.</i>	Naplórészlet

„Hiszen olyanok valánk napról napra, sőt óráról órára,
mint a szélvész által hányatott hajóban ülők, azt sem tud-
va, érhetünk-e valami kikötőbe avagy elfeneklünk...”

(Tksz. 290. számú levél)

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc filatéliai emlékei

A XIX. század közepe táján Európa-szerte felkelések lángoltak föl. Ebbe az áramlatba kapcsolódva Pesten is kitört a forradalom 1848. március 15-én. Magyarország a forradalom kezdetével hatalmas lépést tett a független, polgárosodó nemzetállam megteremtése felé. Megalakult az első felelős magyar kormány, a nemzet kezébe vette sorsát, ügyeit a Habsburg Birodalomtól elszakadva kívánta intézni. Mindezt a császári udvar nem nézte ölbe tett kézzel, és intervenciós seregeket küldött a magyar szabadság vérbefojtására. 1849. augusztus 13-án végül a hatalmas túlerővel megbirkózni már képtelen magyar seregek Világosnál letették a fegyvert. Lezárult a több, mint egy évig tartó hősi küzdelem, s a fegyverletételt súlyos megtorlás követte.

A forradalom és szabadságharc 150 éves évfordulóját ünnepelte az ország. Időszakos kiállításunk ehhez az ünnepi sorozathoz kötődött. Kiállítási anyagunk tükrözte azokat a változtatásokat, melyeket az akkori postaügyekkel foglalkozó Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium 1848–49-ben megtett. A magyar posta külvilágát az osztráktól, a bérmentesítéseket és egyéb postakezelési eljárások jellegzetességeit korabeli borítékokon mutattuk be.

A szabadságharc történetét számtalan mű dolgozta már fel, a korabeli levelezések körében viszont még jócskán akad a nagyközönség és a témával magas szinten foglalkozók számára is ismeretlen, dokumentumértékű anyag. A levelek tartamába tekintve láthattuk, hogyan élték meg a történelmi viharokat az átlagpolgárok. A bemutatott levelek az élet sokszínűségét tükrözték. Akadt válási ügy, amelyet egy nappal a forradalom kitörése előtt tárgyaltak, számos kétségbeesett hangú jelentés a gazdaságok állapotáról, izgalmas híradások a hadi helyzetről és szikár hivatalos levelek: „Kovács Miklós, ki az ellenségtől elszedett fegyverek szállítása alkalmából, véletlen lövés következtében munka tehetlenné lett, segélyben részesítetni kéri”.

Petőfi Sándor, 1972

Nagy Sándor, 1952

Mívesen fogalmazott és rossz magyarsággal megírt, elegáns betűvetésű és népies nyelvezetű levelek, megannyi beszédes üzenet. A sokhangú kórusból nem hiányoztak a derűsebb színek sem: a kalácsot „*elorzó*” tehenész bepanaszolása vagy „*az öreg legény*” rezig-nált mosolya: „*már megént új gazda vagyok, mindenem van azon kívül, ami szükséges*”.

A szabadságharc idejéből származó levelek meglehetősen ritkák, mert vagy a császáriak kobozták el és semmisítették meg őket vagy maguk a címzettek. Az irattárakból a borítékok gyakran elkallódtak, pedig rengeteg érdekes információt tartalmaznak a korszak postai viszonyatairól akár a kézírásos, akár a bélyegzett jelzések tekintetében.

A bemutatott levelek zömét a Bélyegmúzeum Térfi Béla előfutár-gyűjteményéből válogattuk össze. Három levelet Bér Andortól kaptunk kölcsön.

Bem József, 1950

Postakezelési jellegzetességek

A viteldíj felét az 1722-es Postapátens alapján a feladó, felét a címzett fizette (félportós rendszer). A felvevőhivatal a kézbesítéskor fizetendő összeget a levél címloldalára írta. 1817-től a feladóra bízták, hogy kifizeti-e a teljes viteldíjat (ezt *Franco* feljegyzés vagy bélyegző és a címloldal átlós áthúzása jelezte), vagy azt a címzetre hagyja (*Porto* feljegyzés vagy bélyegző).

A viteldíjat meghatározta a küldemény súlya – ezt latban (17,5 g) mérték – és a címzettig megeendő postamérföldek száma (1 postamérföld = 7585 m). Többletdíjat kellett fizetni az ajánlott levelekért (ezt *Recomandirt* bélyegző vagy kézírás és *Nota bene* felirat jelezte) és a tértivevényes küldeményekért (ennek jelzése az *Erga recipisse* felirat). A *Nota bene* – jól jegyezd meg – rendszerint spirális vonalként ismerhető fel a levelek címszéloldalán. Magánemberek főleg pénzküldeményeiket továbbították ilyen módon.

Hivatalból díjmentesség illette meg az állami és egyházi hivatalok és a királyi udvar levelezéseit. Ha a feladó vagy a címzett nem volt illetékes a portómentességre, a posta a rendes díjért szállította a levelet. A hivatalbóli díjmentességet a feladó jegyezte fel a levél címloldalának bal alsó részére (*Ex offio, Hivatalból, Hból*, esetleg *In stricte offosis* – szigorúan hivatalból felírat). Valamennyi változat megfigyelhető volt a kiállított leveleken. A

Bélyegnap, 1972

díjmentes levelek hátoldalára gyakran felírták a kifizetettnek vett szállítási díjat és a küldemény súlyát, mert a postamester eszerint kapott térítést a kincstártól. A sürgős leveleket külön bélyegző nem jelölte, csak *Est* vagy *Estafette* felírat, díjáért alkalmanként meg kellett alkudni. A díj teljes egészében a postamestert vagy a magánfutárt illette.

A postai bélyegzők alkalmazása jócskán megelőzte az első bélyeg megjelenését. Bár 1848-ban már ismeretes volt a bélyeg fogalma, az osztrák birodalom első bélyegkiadása még két évig váratott magára.

1750-től a feladónak kötelessége volt a feladási helyet feltüntetni a levél címoldalán. A XVIII. század második felében kezdett elterjedni a helybélyegző használata. 1817-ben általánosan elrendelték a bélyegzők használatát. A bélyegzők stílusa, minősége a postamester ízlését tükrözte. A bélyegzések színe legtöbbször fekete, esetleg piros, ritkábban kék, zöld vagy sárga. Színes bélyegzővel ellátott leveleket is módunkban állt bemutatni, sőt igazi ritkaságot is, a negatív bélyegzőt sötét alapon világos felirattal. A bélyegzőkön szereplő helymegnevezések gyakran német, ritkábban latinos településnevek. 1847-ben egy minisztériumi rendelet kimondta, hogy a bélyegzők: „nemzeti címerrel és magyar körirattal ékesíttessenek”.

A feladási bélyegző mellett olykor az átmenő postaállomás is lebélyegezte a levelet. A feladás napját a XIX. század húszas éveitől jegyezték fel a levél címoldalára. Később megjelentek a keletbélyegzők, majd a kétkörös, központilag készített hely- és keletbélyegzők. Ezek az évet nem, csak a hónapot és a napot jelezték.

Than Mór postajegy-tervezete

Hangsúlyozottan foglalt helyet kiállításunkban Than Mór bélyegterve tanúsítva, hogy az akkori kormány valóban az élet minden területére kiterjedő változtatásokat akart. Az akkor alig 20 éves művészt a bélyeg (akkori kifejezéssel postajegy) tervének elkészítésére egyes források szerint Kossuth Lajos kérte föl. Than Mór a bankjegyek grafikai munkáit Landerer nyomdájában végezte. Itt készítették elő az első bélyeg nyomtatását is megelőzően ezzel sok más nyugati államot.

A művész a szabadságharc ideje alatti betegeskedése miatt nem kerülhetett a hadseregbe. Ecsettel és rajzirónnal kezében hadifestőként működött Tatától Világosig Görgey tábornok mellett.

A terv magyar nemzeti kultúrkincsünk egyik ereklyéje. Eredetiségének bizonyításáról és a Bélyegmúzeumba kerülésének érdekes körülményeiről hiteles dokumentumok vallottak.

A kor kiemelkedő személyiségei szinte kivétel nélkül bélyegképen is megjelentek. Kiállításunk utolsó nagy egységében ők szerepeltek. Ebben a részben áttekintést adtunk a korabeli tudósokról, zeneszerzőkről – Erkel Ferenc, Liszt Ferenc – és más kiválóságokról is – Semmelweis Ignác –, akik bár nem feltétlenül és mindig a harcokban tüntették ki magukat, az élet egyéb területein bizony maradandót alkottak nem csupán nemzeti, hanem nemzetközi értelemben is. Ezen neves elődeink közül többeknek külföldi bélyegkiadások is emléket állítottak. Kiállításunk utolsó egységében ezek a hungarikák voltak megtekinthetők.

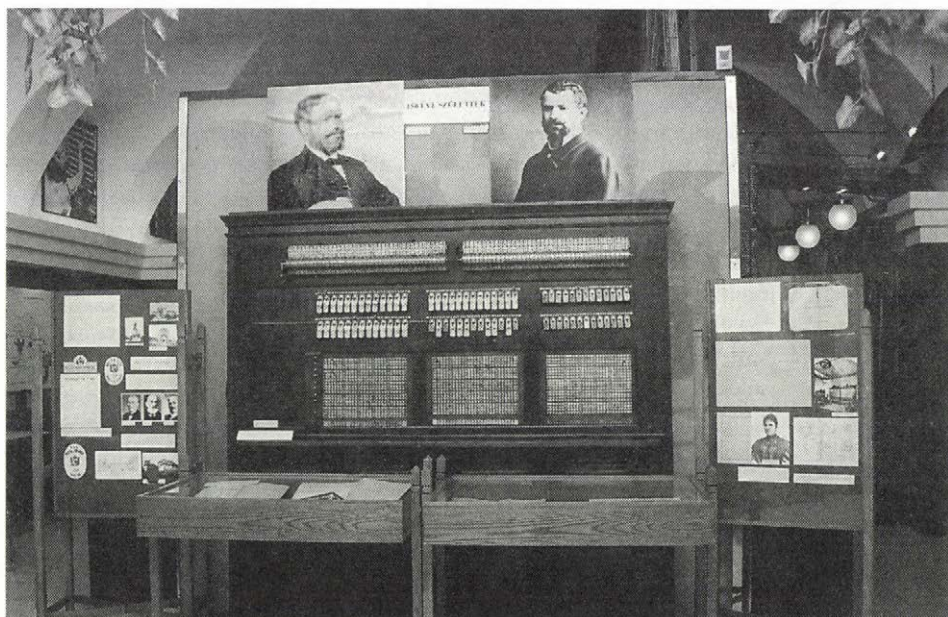
Táncsics Mihály, 1952

150 éve születtek

1998. május 17-én nyílt a Telefónia Múzeumban az a kamara-kiállítás, amely a 150 éve született Baross Gábornak és Puskás Ferencnek állít emléket. A Baross Gábor-emlékév eseményeit rendező Baross Gábor Vállalkozási Alapítvány munkáját előadásokkal, az emlékév eseményeit bemutató kiállítással segítették. A Baross Gábor arcképét és a magyar távközlésben kifejtett korszakos munkásságát megjelenítő telefonkártya kiadása mellett Kovács Gergelyné nemcsak ötletadója, hanem segítője is volt annak, hogy a Baross Gábor nevét viselő utcákat, tereket, intézményeket emléktáblával jelöljék meg. Ennek néhány dokumentuma, mint a társadalmi emlékezet századvégi megörökítője, érdekes lehet 100 év múltán is.

Baross Gábor

1848. június 6-án született a Trencsén megyei Pruzsinán (Szlovákia) egy elszegényedett nemesi családban. Apja, bellusi Baross Antal Trencsén megyei járásbíró volt, anyja szentmiklósi és óvári Pongrácz Natália. Középiskoláit Léván, Győrben és Esztergomban végezte. Pesten a jogi egyetemre 1867-ben iratkozott be, ahol 1872-ben ügyvédi oklevele-

Kiállításrészlet

let szerzett, majd kinevezték Trencsén megye aljegyzőjévé. Hivatali munkája mellett nagy érdeklődéssel fordult az újságírás felé. Neve az egész megyében a *Vágvölgyi Lap* című hetilap szerkesztőjeként vált ismertté. 1875-ben a pucho-illavai kerület országgyűlési képviselőnek választotta, így került a fővárosba.

Baross Gábor számára a fővárosi élet, a képviselői munka nagy változást jelentett. A politika iránt érdeklődő magyar közvélemény a vám- és kereskedelmi szövetségről szóló törvényjavaslat bizottsági előadójaként ismerte meg. 1883. március 30-án a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium államtitkárának nevezték ki. Mivel jogi végzettséggel rendelkezett, tevékenységét műszaki ismeretszerzéssel kezdte, amelyet rövid időn belül annyira tökéletesített, hogy hamarosan a minisztérium leginformáltabb embere lett. A miniszter elé csak az ő kezén keresztül kerülhetett minden ügy.

1884-ben Győr országgyűlési képviselőnek választotta, és ezt a mandátumát haláláig megtartotta. 1886. december 30-án minisztere a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztériumnak, amelyet 1889-ben Baross Gábor koncepciója alapján Kereskedelemügyi Minisztériummá alakítottak át. Ekkor vált valóra Baross Gábor vasút-államosítási, árú- és személyszállítási reformja, a Vaskapu szabályozásának szervezése. Szigorú és vasfegyelemben végzett munkáját – amelyet munkatársaitól is megkövetelt – az 1892. május 9-én bekövetkezett korai halála szakította félbe. A teherbírásáról vasminiszternek nevezett Baross Gábort a Kereskedelemügyi Minisztériumban ravatalozták fel, majd külön vonattal május 12-én szállították végső nyughelyére, az Illava-Klobusice temetőjében található mauzóleumba.

Baross Gábor és a hírközlés

Baross Gábor államtitkári éveinek első jelentős sikere – a kezdeményezéstől egészen az országgyűlési előterjesztésig – a Postatakarékpénztár létesítését elrendelő 1885. évi IX. törvény volt.

Baross Gábor a telefont rendkívül jelentős találmánynak tartotta. A hazai meghonosodást (1881) követő évek meggyőzték arról, hogy a közérdekű hálózat megteremtése az állam feladata. A budapesti távbeszélő-hálózat 1887-ben került állami tulajdonba. A magyar állam és Puskás Tivadar között létrejött szerződés kedvezően befolyásolta a hálózat fejlődését.

Baross Gábor 1887-ben határozta el, hogy a posta- és távírdaosztályoknál műegyetemet végzett mérnököket kell alkalmazni. Ekkor vett fel 12 fiatal mérnököt, akik közül hárman – Kolossváry Endre, Vater József és Balla Pál – a minisztériumba, kilencen pedig a posta- és távírdaigazgatóságához kerültek. Schaden Frigyes Budapesten, Medgyes Ferenc Kassán, Szabó Károly Nagyszebenben, Gál Elemér Nagyváradon, Hollós József Pécsen, Szolyka Lajos Pozsonyban, Kakujai Károly Sopronban, Gere Kálmán Temesvárott, Perkits Dusán Zágrábban kezdte meg a műszaki szolgálat megszervezését.

Baross Gábor 1888. augusztus 29-én rendelte el a posta- és távírdatisztképző tanfolyam felállítását. Az első tanfolyamot 1888. október 10-én a Király és Hársfa utca sarkán álló, ún. Gschwindt-féle házban Baross Gábor jelenlétében nyitották meg.

Baross Gábor 1888-ban alkotta meg a távírda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szóló XXXI. törvényt. A törvény kimondja, hogy a tárgyban jelzett berendezések létesítése és üzemeltetése állami monopólium.

Baross Gábor 1889. június 13-án a minisztertanácsi ülésen ismertette a Budapest és Bécs közötti telefonösszeköttetés terveit. A 262 km vonalhossz építése a hazai ipar számára fontos üzleti lehetőséget jelentett. A távbeszélővonal létesítésére vonatkozó legfelsőbb jóváhagyás augusztus 24-én kelt, és az elkészült három vonalat december 31-én éjfélkor adták át a forgalomnak.

Baross Gábor 1891-ben felállította a Posta Kísérleti Állomást, melynek első vezetőjéül Kolossváry Endrét nevezte ki. A Posta Kísérleti Állomás feladatául tűzte ki a távíró- és távbeszélő-berendezések üzembiztonságának tudományos, illetve a posta- és távírdigazgatóságok használta anyagok minőségi vizsgálatait. Működését a Főposta épületében kezdte meg, majd 1904-ben a Teréz-központban, végül 1912-ben a Gyáli úton folytatta.

Puskás Ferenc

1848. március 28-án született Pesten. Tanulmányait a budai gimnáziumban, majd a bécsi Theresianumban végezte. 1865-ben a hadsereg kötelékébe lépett. Huszárfőhadnagyként 1876-ban a 12. huszárezreddel Gyöngyösön állomásozott, ahol megismerkedett feleségével, Kürhy Irmával. Bátyja, Puskás Tivadar Edison munkatársaként 1878-ban Párizsban kezdte meg a távbeszélő-hálózat kiépítését. Elfoglaltsága miatt kérte öccsét, Ferencet, hogy szabadságoltassa magát és ismerkedjen meg a telefonnal. Ferenc egy hosszabb tanulmányút után úgy határozott, hogy a biztos megélhetést nyújtó katonaéletet felcseréli egy nemes üggyel, amely a magyar telefonhálózat létrehozását szolgálja. Puskás Tivadar az *Európai Edison Telefon-Társaságnak* Ausztria–Magyarország területére kiterjedő képviselőségét Ferencre ruházta át. A telefonhálózat létesítésére a kérelmet 1879. július 28-án nyújtotta be a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztériumhoz. Az engedélyokiratot Puskás Ferenc 1880. május 20-án kapta meg 20 évre.

Nagy nehézségekkel járó, küzdelmes feladat várt rá. A legszívósabb kitartással, az éjt nappallá tevő szorgalommal sikerült minden akadályt leküzdenie. Az első telefonközpont 1881. május elsején kezdte meg működését a Fürdő u. 10. szám alatti ház III. emeleti szobájában. Puskás Ferenc a Temesváron létesítendő távbeszélő-hálózatra is engedélyt kapott, de sajnos a kimerítő munkában súlyosan megbetegedett és már nem tudta befejezni. Betegsége hírére Tivadar azonnal hazajött Párizsból, és átvette a munkák irányítását, miközben kérelmezte a távbeszélő-engedély átruházását. A Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium az 1883. május 6-án kelt 13 115. számú rendelettel a kérelmet elfogadta, de az engedélyezési feltételeket módosította. Puskás Ferenc betegségéből már nem épült fel, 1884. március 22-én meghalt.

Az 1881. május elsején nyíló Fürdő utcai távbeszélőközpont 50 előfizetővel kezdte meg működését. 1881 augusztusában már három központ működött: a Fürdő utcai mint *főállomás*, a Lövész utcai mint *belvárosi fiókállomás*, a Pálffy tér 4. szám alatti épületben a *budai fiókállomás*. A bekapcsolt állomások száma ekkor 291 volt.

A Puskás Ferenc által vezetett Budapesti Telefonhálózat állandó személyzete egy titkárból, egy mérnökből, egy szertárnokból, egy könyvelőből, egy írónkból, 11 kezelőből, 8 mechanikusból és egy vonalórbból állott.

A Baross Gábor Emlékbizottságtól a Baross Gábor nevet viselő utcákat és tereket gondozó önkormányzati hivataloknak

Tisztelt Polgármester Asszony/Úr!

A Baross Gábor Emlékbizottság dr. Lotz Károly közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter elnökletével 1998. januári ülésén áttekintette az emlékév eseményeit. Megállapította, hogy a Baross Gábor Vállalkozási Alapítvány a vasminiszter születésének 150. évfordulójára állítandó emléktáblák tárgyában kiküldött felhívására megkeresett 167 önkormányzathól a táblaállítási engedélyt mindösszesen 95 küldte vissza, s ez az arány azt követően sem változott lényegesen, hogy az emlékbizottság telefonon megkereste a választ nem adott hivatalokat.

Telefonbeszélgetéseink során sajnálattal értesültünk arról is, hogy számos településen a Baross Gábor nevet viselő utcák építészeti állapota tette kétségessé a táblaállítást vagy a közterületi táblahordozók (házfal, kerítésoszlop stb.) hiánya. Ezekben a településeken elképzelhető, hogy a vasminiszter munkásságában jelentős szerepet játszó közlekedési, hírközlési, vízügyi, ipari építményen vagy más közigazgatási épületen helyezték el az emléktáblákat.

A fentiek figyelembevételével további visszajelzéseket **1998. március 10-ig** tudunk fogadni. Ezúton értesítjük az önkormányzatokat, hogy a fenti ábrázolású, 28,5×32,5 cm méretű, különleges vasöntvényből készülő tábla, Csányi Szabolcs alkotása nyerte el a Képző- és Iparművészeti Lektorátus zsűrijének első díját.

A táblákat felszerelési útmutatóval és szerelvényekkel 1998. április közepétől a Honvédelmi Minisztérium Tisztképző Iskola és Kollégium munkatársai személyesen adják át a hivataloknak átvételi elismervény ellenében, melyen igazolni kell azt is, hogy az emléktáblát hova helyezik fel.

A táblaavatási ünnepségekre ez emlékbizottság a vasminiszter születésnapját, 1998. június 6. szombat déli 12 órát javasolja, amikor nemcsak Baross Gáborra, de az egybegyűltek – csatolt listánk ismeretében – egymásra is gondolhatnak.

Az engedélyt visszaküldött önkormányzatoknak a mellékelt rövid életrajzzal és két Baross Gáborról szóló vers megküldésével szeretnénk segíteni a méltó megemlékezés megszervezését. Hálásak lennénk, ha értesítenének az avatási ünnepségről, hogy azon lehetőség szerint az emlékbizottság kiküldöttei is részt vehessenek.

Bármely kérdésben szívesen várjuk észrevételeiket s maradunk őszinte tisztelettel:

Budapest, 1998. február 3.

Dr. Tallósy Imréné

Baross Gábor Vállalkozási Alapítvány
Telefon/Fax: (1) 200-0300

Kovács Gergelyné

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Telefon: (1) 268-1997, Fax: (1) 268-1958

Településeink, ahol Baross Gábor nevét viselő utcák vagy terek vannak

**A + jel mögött a tábla állítását vállaló, az engedélyüket visszaküldött helyiségek,
a – jel mögött a visszajelzést nem küldött települések nevei állnak.**

Bács-Kiskun megye

- + Apostag, Kiskunhalas, Kiskörös, Kunszentmiklós, Lajosmizse, Tabdi
- Bátya, Dunapataj, Kecskemét.

Baranya megye

- + Dunaszekcső, Mohács, Siklós, Villány.

Békés megye

- + Almáskamarás, Békéscsaba, Füzesgyarmat, Gyomaendrőd, Gyula,
Medgyesegyháza, Szeghalom, Tótkomlós
- Körösladány, Orosháza, Vésztő.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

- + Bánréve, Encs, Sárospatak, Sajószentpéter, Ózd
- Alsózsolca, Miskolc, Tokaj.

Budapest

- + XVIII.; XX. kerület
- III., IV., XIV., XVII., XIX., XXI. kerület.

Csongrád megye

- + Csanytelek, Csongrád, Szentés
- Makó.

Fejér megye

- + Sárbogárd, Szárliget
- Előszállás, Perkáta.

Győr-Moson-Sopron megye

- + Fertőd, Győr, Sopron, Tarjánpuszta
- Magyarkeresztúr.

Hajdú-Bihar megye

- + Biharnagybajom, Bocskai kert, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Kaba
- Egyek, Debrecen, Püspökladány, Komádi, Létavértes

Heves megye

- + Boconád, Füzesabony, Heves, Mátraderecske
- Gyöngyös, Hatvan, Poroszló.

Komárom-Esztergom megye

- + Bakonyszombathely, Esztergom, Tatabánya.

Nógrád megye

- + Bercel, Cserhárszentiván, Pásztó
- Balassagyarmat, Salgótarján.

Pest megye

- + Abony, Albertirsa, Aszód, Diósd, Domony, Dunaharaszti, Dunaharsány, Gyömrő, Ráckeve, Szigetszentmiklós, Törökbálint, Veresegyház, Örkény, Ócsa
- Biatorbágy, Budaörs, Cegléd, Dunakeszi, Dömsöd, Fót, Maglód, Nagykőrös, Pécel, Pustavacs, Üllő.

Somogy megye

- + Fonyód, Kaposvár, Karád, Nagyatád.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

- + Dombrád, Kisvárda, Tiszalök, Záhony
- Nábrád.

Jász-Nagykun-Szolnok megye

- + Karcag, Kisújszállás, Szolnok, Tiszaderzs, Tiszaroff
- Cibakháza, Jászládány, Tiszaföldvár, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Újszász

Tolna megye

- + Bátaszék, Dombóvár, Dunaföldvár
- Györköny, Sióagárd.

Vas megye

- + Bük, Celldömölk, Szentgotthárd
- Sárvár.

Veszprém megye

- + Balatonalmádi
- Ábrahámhegy, Balatonfüred, Sümeg, Tapolca.

Zala megye

- + Letenye, Zalaegerszeg
- Keszthely, Kiscsehi, Zalaszentmihály.

Juhász Gyula:

Baross Gábor emlékezete

Ma szellemet idézek, és a múltban
keresek hőst, aki jövőt jelent,
Sivár időnk gyászából elborultan
idézem őt, a munkától nemest.
A munka hőstét fogom énekelni,
Ki terveket, célt és reményt adott,
Aki tudott akarni, tenni, merni:
A dolgozó és alkotó Baross!
Engem nem szédít a kevély magasság,
Hová halandót jó szerencse tesz,
A vagyon és rang nem érinti lantját
A költőnek, ki jobb jövőt keres,
de bármi polcon a valódi érdem
Méltó dalomra, mely igaz, szabad,
Barossban én most a férfit dicsérem,
Ki nagyra tört, s mindig jót akart!
Baross: a név gránitból és acélból
Úgy döbben most elém: élő szobor,
Kihez az olcsó jelszóktól alélt kor
Mint orvosához, elzarándokol.
Baross: e név ma azt jelenti munka,
Kitartó, lázas, lelkes és erős,
Nézd, magyarom, bár sorsa porba sújtja,
Haláláig, hogy dolgozott e hős!
A haladás zenéje benne zengett,
És kattogott, mint vasúton a sín,
Ha a vonat robog és a menetrend:
Előre mindig, új kor útjain!
Munkás magyar volt, aki telve lázzal,
Józan maradt, mert tudta, mit akart,
S míg füstbe ment terv lett sokaknak álma,
Ő fölszántotta a magyar talajt.
Igaz, hogy élte csonka, mint az ország,
Mely romjain most kezd új életet,
De rajtunk áll, és az nagy, szent adósság,
Hogy befejezzük, ami ránk mered!
Ó mennyi munka vár még, mennyi rom van,
Költő, tudós, kalmár és iparos,
Hány kézre, észre van szükség e honban,
Hány férfira, ki méltó rád, Baross!

Gyököcssy Endre:

Beszélgetés Baross Gáborral

Baross, én már régen ismerlek...
Mint iskolába járó gyermek,
Míg ábécémmel bíbelődtem,
Vasemberként álltál előttem.
Mikor még csak Kossuthról tudtam,
Hogy képe: szentkép hajlékunkban,
Hogy ő az álmodozó fajta
Bús magyaroknak édes apja!
Apám békétlen nyers beszéde
A kormány nagyurait tépte,
Köztük csak egy nagy embert ismert,
A szárnyas lelkű vasminisztert.
De gyors paripa az idő...
Gyermek a padokból kinő
S az Élet bitang útjain tántorog...
Hol kis emberek marakodnak
Itt hagyott dús palástján a nagyoknak.
Ahol sok tülekvő filiszter
Téged is tépáz vasminiszter.
De nekem az vagy, aki voltál
Magasabbra nőttél korodnál!...
Teremtő vagy!... A sutba ülő
Kuckózó magyarok helyett
Teremtettél sínen repülő
Ügyeskedő embereket.
A nép most már nem andalog,
A begubózott magyarok
Szárnyas kerekeidre kapnak
S a haladó korral haladnak.
Nem üldögél annyit a kapuba,
Nem, az egész világ faluja.
Röpíti őt is olcsó vonatod
S így új életre kaphatod.
Ésszel ad, vesz és többet termel,
Jön, megy, lát, hall, beszél, tanul
Nagy szomjjal lankadatlanul
A vonatkozó magyar ember.
Baross, ezt te teremtetted egészen!...
Nagyságod titkát tovább nem fürkészem,
Elég ez haj, hogy meg ne halj soha,
Törpe időkben óriás Csoda.

50 éves az Úttörőposta

1998. július 31-én ünnepelte a Széchenyi-hegyi Gyermekvasút – alapításakor Úttörővasút – megnyitásának 50. évfordulóját. Ezen alkalomból, a Gyermekvasutakért Alapítvány háromnapos rendezvényt szervezett Hűvösvölgy és Széchenyi-hegy állomások között. Mivel az úttörővasút szállította az úttörőposta küldeményeit, erre az ünnepségre a Postamúzeum egy kamara-kiállítást állított fel a Csillebérci vasútállomás várótermében.

A MÁV Széchenyi-hegyi úttörővasút a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium és a Magyar Úttörők Szövetségének közös intézményeként létesült. Három szakaszban építették meg. Az első háromkilométeres szakasz – a Széchenyi-hegytől az Előre állomásig (ma Virágvölgy) – 1948. április 11. és július 31. között, a második – az Előre állomástól a Ságvári-liget állomásig – 1948. augusztus 1. és 1949. június 24. között, a befejező rész – a Ságvári-liget állomástól a Hűvösvölgy állomásig – 1949. július 1. és 1950. augusztus 30. között készült el. A 12 km hosszú, 760 mm nyomtávolságú, keskeny nyomközű vasút a budai hegyek legszebb részein 20 km/h sebességgel, 55 perces menetidő alatt szállítja az utasokat Széchenyi-hegy állomástól Hűvösvölgy végállomásig. A vasútvonal érinti a legkeresettebb kirándulóhelyeket és sporttelepeket. A téli időszakban fűthető, nyáron panorámakocsik állnak az utasok rendelkezésére. A vonatok naponta 9 és 18 óra között közlekednek.

Az egykori úttörővasúton a vonatokon és az állomásokon úttörők látták el a szolgálatot. Úttörővasutas csak olyan gyermek lehetett, akinek tanulmányi eredménye jó volt, és az iskolai úttörővezető érdemesnek tartotta erre a feladatra. Úttörővasutasnak lenni rangot, kitüntetést és egyben felelősséget is jelentett, hiszen az általuk irányított szerelvények évente több, mint fél millió utast szállítottak.

Az úttörővasutasok négy hónapos tanfolyamon vettek részt, ahol elsajátították a vasúti közlekedés

A Morse-távírónál

irányítását és ellátását. A tanfolyam elvégzése után vizsgát tettek, melynek eredményeképpen alkalmassá váltak az úttörővasutas szolgálat ellátására. A vizsgák után az iskolai év alatt 15 naponként, míg a nyári szünetekben kéthetes turnusokban teljesítettek szolgálatot. A nyári szolgálatteljesítés után jutalomtáborozáson vettek részt. Beosztásuk az év során többször is változott, hogy a különböző munkaköröket minden kisdíák megismerje. Munkájukat a velük közvetlen kapcsolatban álló ifi, illetve felnőtt vezetők segítették és ellenőrizték.

Csillebércen 1948. július 31-én nyílt meg a postahivatal, amelynek működési köre, ugyanúgy ahogy más postahivataloké is, kiterjedt bármely belföldi vagy külföldi postaküldeményre, belföldi postai utalványokra, nem utánvételes csomagokra, valamint közönséges hírlaptáviratokra. Ugyanekkor Széchenyi-hegy, Ságvári-liget és Hűvösvölgy állomáson postai kezelőhelyek létesültek.

A posta pár méterre volt a Csillebérc állomástól egy szép kis faházban, mely ízlésesen és szépen be volt rendezve a postások számára nélkülözhetetlen üzemviteli berendezésekkel. Különös posta volt ez, hiszen a főnöktől a kézbesítőig itt mind gyermekek dolgoztak, de szolgálatukat ugyanúgy látták el, mintha felnőttek lettek volna. Ez a szolgálat is éppen olyan szakértelmet, felelősséget és figyelmet igényelt, mint a vasúti szolgálat, hiszen a levélkezeléstől a kézbesítésig, a pénzkezeléstől a táviratfelvételig minden fontos munkát az úttörők láttak el.

Az úttörőposta működése teljesen beilleszkedett az országos és a nemzetközi hálózati rendszerbe. A nemzetközibe is, hiszen Csillebércen nyaranta nemzetközi gyermektábor is működött, és gyakran kellett telefonkapcsolatot létesíteni külföldi úttörők hívására Európa különböző nagyvárosaival, táviratot idegen nyelven felvenni vagy – eligazodva a furcsa címzésű borítékokon – levelet kézbesíteni.

A legnépszerűbb postások a kézbesítők voltak, akik nagy postatáskával altáborról altáborra szállították a leveleket. Hiszen levelet kapni mindig öröm, és ők a híreket, a hazai üzeneteket hozták a nyaralás hetei alatt. Ők voltak azok, akik a gyermekeket az otthon maradt családdal és barátokkal összekötötték.

A postahivatal felvételi termében naponta több, mint 200 ügyfél fordult meg, nem volt ritka a napi 3000–5000 Ft-os forgalom sem, de vitézül állták a rohamot.

A posta négyhónapos tanfolyamon képezte ki az arra érdemes úttörőket. A felkészítő tanárok között volt Mészáros Zoltán is, ki a tábor felépülése után közel 25 évig vezette a csillebérci postát, segítette az úttörőpostások munkáját.

A Postamúzeum kiállítása az elmúlt 50 év úttörőpostáját mutatta be színes grafikák, fotók, hangulatos rajzok segítségével idősebb úttörők visszaemlékezései alapján, melyre nemcsak ők, hanem a fiatalabbak is szívesen emlékeztek.

Felállítottunk egy Morse-féle távirót is, amely egyben engedélykérő-távíróként szolgált a vonatok indíttatásához és érkeztetéséhez. Ez a táviró összeköttetésben állt a Széchenyi-hegyen felállítottal, amellyel minden távközlés után érdeklődő látogató üzeneteket adhatott le.

Az ünnepség első napjának fénypontja a járműbemutató volt. Ezen a járműbemutatón megelevenedett a Magyar Államvasutak Részvénytársaság járműparkjának története. Megjelent itt a C50 típusú Dieselmotordony, amelyből a MÁV északi Járműjavító Üzemében 1953–1964 között összesen 250 darab készült, és a motoros kiskocsi, amely-

Kiállításrészlet

nek neve Drezina volt és egészen a közelmúltig használták. Legérdekesebb a lillafüredi Állami Erdei Vasutak számára épített postapoggyászkocsi volt, amely a lillafüredi állomáson lévő postahivatal szállítási igényeit elégítette ki. A kocsi 1988-ban az ABmot2 pályaszámú motorkocsival együtt a Gyermekvasúthoz került. Felújítására csak az elmúlt években került sor.

A járműbemutató után Strém Péter, a Gyermekvasútert Alapítvány képviselője magasba emelte a vonatmenesztő jelzőtárcsát, akárcsak 50 évvel ezelőtt, 1948. július 31-én, amikor az első vonatot indította el a Széchenyi-hegy állomásról. Ezzel vette kezdetét a Gyermekvasút és az úttörőposta jubileuma. A következő két napon további érdekes programok részesei lehettünk. Reméljük, 10 év múlva újra találkozunk!

Postakürt Galéria

A Postakürt Galéria nevet viselő kiállítótermet a Magyar Posta Rt. Miskolci Igazgatósága építette ki az igazgatósági épület padlástérben, és a Postamúzeum rendezte be hetedik vidéki állandó kiállításaként. A forgatókönyv elkészítéséhez nagy segítséget nyújtott dr. Kamody Miklós nyugalmazott postafőtanácsos, postatörténész, aki több, mint 40 éve kutatja szűkebb pátriája történelmét.

A belépő múzeumlátogató először Kapros Kósa Edit gobelinterveivel találkozhat, melyek egy-egy korszakot mutatnak be a hazai hírközlés történetéből. Ezt a kiállítás helytörténeti része követi, Miskolc és környéke postatörténete eredeti dokumentumokkal vagy azok másolataival, közreadva az alábbi *fejezetekben*.

Rákóczi postája

Magyarország török uralom alóli felszabadítását, majd I. Apafi Mihály halálát követően a Diploma Leopoldinum (1690) értelmében megindult Magyarország és Erdély postáinak beépítése a Habsburg Birodalom postarendszerébe. A generalis postamester, gróf Paar Károly által megkezdett postafejlesztéseket azonban II. Rákóczi Ferenc szabadságharca gyakorlatilag felszámolta.

Miskolc a függetlenségi harcban jelentős szerepet töltött be. Rákóczi fejedelem itt szervezte meg az Udvari tanácsot, itt fogalmazta meg kiáltványát Európa tájékoztatására.

A szabadságharc hadi postáját, amely magánküldeményeket is továbbított, Rákóczi Tokajban (1703. november 10.), Léván (1705. január 1.) és Egerben (1705. március 4.) kiadott szabályzatai működtették. Magyarországon az első postamester a miskolci Szepe-si János, Erdélyben Orbán Simon volt. A posta személyzete és hivatalos nyelve magyar volt. Négy főútvonalon, több mellékúton 63 postaállomással rendelkezett, melyeket 20 postamester és 43 veredárius – „*postamester-helyettes*” – vezetett. Az 1707-ben Munkácscon kiadott postapátensben II. Rákóczi Ferenc megerősítette a levéltitok védelmét, a vármegyék útkarbantartási kötelezettségeit, szabályozta a postakürt használatát.

A miskolci posta megnyitása

1722-ben III. Károly, megváltva a Paar-család hűbérjogát, állami kezelésbe vette a postát. A német szolgálati nyelv, a császári sasos címer jelezték, hogy a posta az uralkodó „*védelme alatt áll*”. A Magyar Királyság területén azonban a hivatalos levelekre csak 1741-ben terjedt ki a portómentesség. Mária Terézia királynő 1748-ban kiadott postatörvénye lehetővé tette a postaállomások mellett az ún. *collecturák*, levélszedőhelyek felállítását. Ekkor indult 1750-ben újra útjára a már Mátyás király korától ismert, személyeket is szállító kocsiposta. 1752-ben Bécs–Pozsony között, majd Budáig közlekedett.

Kiállításrészlet I.

Miskolcra azonban egyelőre a posták fejlődése nem terjedt ki. A megye és a város a hivatalos, kereskedelmi és magánlevelezést közteherként a lakosságra hárította – a levelek szállítói voltak a levélszeresek. Hetente kétszer vitték és hozták az ónodi postáról a küldeményeket.

Borsod vármegye alispánja 1767-ben tett előterjesztést a Helytartótanácsához arról, hogy Miskolcot is kapcsolják be a Buda–Eger–Kassa közötti kocsiposta-útvonalba. Ekkor, sajnos, sem az Eger–Miskolc–Kassa postautat, sem a miskolci postát nem állították fel. Annyi változás azonban történt, hogy a kassai postaigazgatás 1784 elején Miskolcon levélszedőt alkalmazott Órássy József személyében. 1790 januárjában – nem sokkal a miskolci posta megnyitása előtt – az ónodi postamester kiadója, Török György post expeditoroként jegyezte a leveleket.

A miskolci postamesterségre jelentkezett nyolc személy egyike sem lett postamester – a hivatalt a katonaságtól sebesülése miatt leszerelt osgyáni Bakos László lovassági őrmester kapta meg. 1790. szeptember 1-jén megnyílt a miskolci posta. A reggel 8-tól 12 óráig, majd 14–18 óráig nyitva tartó hivatalban a postakezelést, mint Bakos postamester alkalmazottja, Török György látta el. Bakos hamarosan anyagi nehézségek miatt elcserélte hivatalát és a kisebb szikszói postára került. 1793-ban Miskolc postáját Szedliczky József, a volt ónodi postamester igazgatta. Ő 1795-ben terjesztette a vármegye közgyűlése elé a postaállomás jobb elhelyezésének és a postaföldek juttatásának régóta húzódo ügyét.

Szedliczky József bár végleges illetékföldet nem, megfelelő épületet kapott a Tetemvár felé vezető új út mellett. Az illetékföldek kiadását csak 1818-ban rendezték, a miskolci postamesterek ettől kezdve bérelhettek évi 1 arany jelképes összegért postaföldet és legelőt 1913-ig.

Szedliczky Józseftől 1818. január 1-jén a fia, István vette át a posta tulajdonosi jogát. Ő kifizette az apja térítetlen postadíjait, így 1820-ban megkaphatta a vármegyei kinevezést. 1829-ben Szedliczky István 12 000 Ft-ért eladta a miskolci postát Duronelli Andrásnak, akitől 1845-ben fia, Alajos örökölte meg.

A reformkori postai rendtartások két postajáratot különböztettek meg: a rendszeres járatokat, az ordináriákat és a rendkívüli járatokat, a stafétákat. Az ordináriák meghatározott útvonalon és időben, a staféták az utazók vagy szállítók rendelkezésére közlekedtek. A levélpostajáratok leveleket, nyomtatványokat (könyv, folyóirat, hírlap, kotta, réz- és kőnyomat) szállítottak, de ahol kocsiposta nem működött, ott pénz- és csomagküldeményeket is. A levélszállításban gyakran változtak a tarifák és a fizetés módja is. 1751–1817 között a féléportós fizetés volt érvényben, a portó felét a feladó, a másik felét a címzett fizette. 1817-től a vaglyagos portózást vezették be. Mindenképpen a feladó fizette a külföldre szóló vagy a belföldi, de térítvevényes vagy ajánlott levelek díját. Ekkor jelentek meg az első levélszekrények. „Azon levelek számára, melyektől a taxa csak kézhez adáskor fog fizettetni, bizonyos ládák lesznek a postahivataloknál, hogy azoknál minden időben be lehessen őket dobni, ameddig a postahivatal nyitva áll.” A postahivatalok székhelyén használatukat 1830-ban tették kötelezővé egyidőben a levelek házhoz kézbesítésével. A feladó rendelkezhetett úgyis, hogy levelét postán maradó küldeményként (post restante) kezeljék.

A postaállomások még a XIX. sz. elején is több kiváltsággal rendelkeztek: mentesek voltak a katonai beszállásolás, a közmunka, a vám-, a híd- és a révpénzek fizetése alól, ennek jeléül az uralkodó címerével voltak megjelölve.

Az osztrák kocsiposta-igazgatóság 1825-ben új, menetrendszerű gyorskocsi-közlekedést szervezett, mely 5 utassal éjjel-nappal közlekedett Bécs és Buda között. A korábbi gyorskocsi levélszállító postakocsiként működött tovább heti 3–4 alkalommal, de új járatok felállítására nem került sor, az igényeket a magánvállalatok elégf-

Kiállításrészlet II.

tették ki. Észak-Magyarországon híres magánszállító volt Mattheidesz Károly, aki Pest és Eperjes között, valamint Pest–Miskolc–Putnok–Rozsnyó–Igló–Lőcse útvonalon közlekedtetett gyorskocsit. A posta Mattheidesz Gyorskocsi Intézetével versengve a század közepére növelte a postakocsijáratok számát és csökkentette a menetidőt és a jegyárakat.

Miskolc az 1830-as évekre a térség egyik fő kereskedővárosa lett, 1838-tól országos Orbán-napi vásárt tarthatott, hetivásárai szerdán és szombaton a pesti vásárok forgalmát is felülmúlták. Az iparosok, kereskedők levelezése meggyorsította a posta fejlődését, 1834-ben csatlakozó postautat építettek ki Miskolctól Sajókazincon, Putnokon át Tornalyáig.

A reformkor nemzeti törekvései a postán a magyar nyelv hivatalossá tételében, a német helyett magyar nyelvű kezelési okmányok, nyomtatványok használatában mutatkoztak meg. Az 1844. II. tc. kimondta, hogy a törvényhozás, igazgatás nyelve a magyar, és ez a postaigazgatásra és a postahivatalokra is vonatkozott.

A magyar posta azonban csak egy rövid időre vált teljesen magyarrá 1848-ban. A postaügyeket a kormányban Klauzál Gábor földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, illetve az ő megbízásából Trefort Ágoston államtitkár irányította.

Az Országos Honvédelmi Bizottmány kormányzása idején Madarász László kormánybiztos foglalkozott a postai ügyekkel. Az egyik legfontosabb intézkedése 1849. január 12-én kelt: ez tartalmazza a debreceni igazgatóság felállítását, és intézkedik a postai közlekedésre vonatkozóan is. A felső-magyarországi postajáratoknak elrendelték, hogy a kormányhoz vagy a minisztérium bármely ágazatához küldött hivatalos leveleket Miskolc felé irányítsák, ahonnan Ónodon keresztül Debrecenbe fogják szállítani.

Damjanich tábornok legendás 9. zászlóaljának jó része miskolciakból állt, ezenkívül a város négy nemzetőrszázadot állított ki, ezek egyikében szolgált a posta vezetője, Duronelli Alajos.

A szabadságharc bukása után az osztrák birodalmi postatörvényt a magyarországi postákra is kiterjesztették, visszakerültek a császári címerek, és új kerületi postaigazgatóságokat szerveztek. A postamestereket gyakran elbocsátották, helyükre idegen származású „*Bach-huszárokat*” ültettek. Az örökös, eladhatási joggal rendelkező postamesterségeket minden ellenszolgáltatás nélkül megszüntették. Az állásokra pályázatokat hirdettek: a feltétlen politikai megbízhatóságot igazolni kellett, hűségesküt, valamint német nyelvből vizsgát kellett tenni. Sőt, az állás elnyerését az évi fizetés mértékét meghaladó kaució letételétől tették függővé.

A birodalmi kereskedelmi tárca vezetője, báró Bruck több olyan intézkedést is tett, amely segítette a posták fejlődését, gyorsítását: a közmunkaerő rendszeres felhasználásával megkezdte a közutak helyreállítását, a levéldíjat leszállította, bevezette a bélyegek alkalmazását (1850). Az első osztrák–magyar közös bélyeg különlegessége volt a homonnai–tokaji bélyegfogazás, mely 1852-ben bukkant fel először.

A pénzfeladásnál bevezették a postautalvány-rendszert, kötelezővé tették a portóbélyeget és a hírlapjegyet. 1855-től már lakásra kézbesítették a leveleket, 1860-tól az expresszlevél házhoz szállítását is vállalta a posta, és utánvétes küldeményeket is szállított. Leszállították a kocsiposta viteldíjait, és gyorsították a járatokat, de a vasúthálózat kiépülése a kocsiposta elhalásához vezetett. A vasútláz nyomán hamarosan kiépült a mozgóposta rendszere (1864).

1859. május 27-én Miskolcon megnyílt az osztrák irányítás alatt álló távíró.

A független magyar posta

A kiegyezéssel a Magyar kir. Posta részleges önállóságot kapott: belső ügyeiben maga dönthetett, a posta nem volt közös ügy, de a korábban megkötött nemzetközi szerződések kötötték az új magyar postaiszervezetet is. 1867. április 27-én elrendelték a postakocsik, a levélszekrények és a postahivatalok címtábláinak átfestését, a német nyelvű pecsétymók és bélyegzők kicserélését, valamint az új postajelvény használatát. E rendelet a kor követelményeinek megfelelően, de a régi magyar postajelvény használatához tért vissza, amikor a postakürt fölé helyezett magyar királyi korona jelezte az osztrák postától való függetlenedést.

Az 1848-ban még csak hivatalos táviratokat továbbító távirtdarab 1868-tól már ingyen adta le a meteorológiai és vízállásjelentéseket, pénzért vette fel a magánközleményeket, és szinte elsőként, 1872-től nőket is alkalmazott. A postát és a távirtdarabot 1887-ben egyesítették. Ezután teremtette meg Baross Gábor a szakképzés reformját, amikor megszervezte a „Magyar kir. Posta és Távirtdarab Tisztviselői Tanfolyamot”. 1886. február 1-jétől kezdte meg működését – az 1885. IX. tc. alapján – a Postatakarékpénztár. Az 1873-as gazdasági válságból kilábaló országban ezzel az intézménnyel sikerült bevonni a kistőkét a gazdasági életbe, segíteni a takarékszolgáltatás szerény magánkezdeményezéseket, megmenteni a csődötől a közép- és kisvállalkozásokat, valamint aktívan bekapcsolódni a kereskedelmi és hitelforgalmi életbe.

1899-ben Európában elsőként használt a magyar posta gépkocsit a levélgyűjtésre.

1908-ban – a XII. tc. alapján – a magyar posta elnyerte teljes függetlenségét.

Az I. világháború alatt 1914. október 1-jén Csepelen kezdte meg működését az első drótnélküli táviróállomás, majd 1918 júliusában elindult – s néhány hónapig működött – a légi posta, vagy ahogy akkoriban nevezték: a repülőposta. A kényszer hozta létre a táborigazgatási intézményét.

Miskolc postája 1870-ben kincstári kezelésbe került, a hivatal gondnoka Bene Károly lett (1870–76). A kassai hivatal gondnokává Duronelli Alajost nevezték ki, a miskolci postaszállítást pedig a felesége vette át – mint szállító postamester – személyi fizetésért, a kincstári földek hasznélvezetért és szállítási átalányért.

Kiállításrészlet III.

Diósgyőrben 1870-ben külön postahivatalt létesítettek. A vasúti összeköttetés bővülése megnövelte a posta forgalmát, és 1871-ben Miskolc is bekapcsolódott az országos mozgóposta-hálózatba. A pályaudvari postaszolgálat jobb és gyorsabb ellátása érdekében a Tiszai pályaudvaron 1880. június 23-án postahivatalt létesítettek, mely a kezelés minden ágával foglalkozott. Növelni kellett a kishivatalok számát: 1884-ben nyílt meg Hejőcsaba, 1888-ban Diósgyőr Gáztelep, 1891-ben Miskolc–Búza tér, Miskolc–Felvég.

A XX. század

Magyarország Trianon után elvesztette a pozsonyi, kassai, nagyvárad, kolozsvári és temesvári postaigazgatóságot, illetve bizonyos részeit: 7051 postahivatalból 2392 maradt. A távírdák száma 5425-ről 1918-ra, a távbeszélőké 2586-ról 979-re apadt (a levélgyűjtőszekrények 16 418-ról 6349-re, a postajáratok 17 327-ről 2878-ra).

Az észak-magyarországi területek elcsatolása miatt a kassai igazgatóság magyar személyzete 1919. január 7-től Miskolcra települt, ahol igazgatósági kirendeltségként működött. Április 27-én a csehszlovák hadsereg átlépte a béketárgyalások során megállapított demarkációs vonalat, és május 2-án elfoglalta Miskolcot. Az igazgatósági kirendeltséget május 9-én Budapestre helyezték át. A csehszlovák postaigazgató és a miskolci postafőnök tárgyalásai után a postások tovább dolgozhattak csehszlovák hűségeskü nélkül is, de csak szigorú ellenőrzés alatt: 3 cenzor felügyelte a telefonkezelést, másik 3 pedig a felvételi szolgálatot.

A kiállítás létrehozói: Bronger Ferenc, Béres László, dr. Kamody Miklós, Vatra Mária, Kertész István, Kozmáné Grünwald Éva, Csibi Kinga, Urbán Gyöngyi

A várost felszabadító harcokban a Vörös Hadsereg három postásszázada is részt vett, hősiességüket emlékmű őrzi Felsőzsolcán, Ongán és Gesztelyen.

A Felvidék elcsatolása után az igazgatósági kirendeltséget 1920. november 1-jén Posta és Távírda Igazgatósággá minősítették, vezetője Rákóczy Mihály főigazgató volt. 1924. június 1-jén újra visszaminősítették kirendeltséggé, majd 1925. június 30-án teljesen megszüntették, területét a debreceni igazgatósághoz csatolták.

A volt kassai igazgatóság területén 1945-ben Miskolc székhellyel postaigazgatósági kirendeltséget létesítettek, melyet 1947-ben igazgatósággá minősítettek. 1949-ben ezt újra Debrecenhez csatolták, majd 1950 szeptemberében visszaállították a Miskolci Postaigazgatóságot.

A kiállítás folytatásában egy század eleji kispostát mutatunk be, az itt látható összes tárgyat az igazgatóság területéről gyűjtötték és adományozták a Postakürt Galériának.

A terem közepén az ügyfelek által ritkán látott postai kisgépekből mutatunk be néhányat.

A padlástérbe beépített emlékszoba díszoszlopain az igazgatóság összes postahivatalának keletbélyegzője, illetve a kiadott elsónapi bélyegzőkből látható egy válogatás. Felkértük az összes hivatalvezetőt, hogy küldjön fényképet az általa irányított postahivatalról és a benne dolgozókról, de sajnos, sokan nem válaszoltak a felkérésre, így csak 98 hivatal képe került be a galéria albumába.

A kiállítás befejező részében az igazgatóság munkatársaitól összegyűjtött személyes emlékekből rendeztünk be néhány vitrint, és külön táblóval tisztelgünk dr. Kamody Miklós postatörténeti munkásságának.

Művészet és mesterség Vagyóczky Károly bélyeggrafikai kiállítása

A „*Művészet és mesterség*” Kocsis Imre, a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanszékvezető egyetemi tanára Vagyóczky Károly kiállítási katalógusában megjelent cikkének címe, melyet a kiállítás címéül is választottunk, találó párosítás. Talán semmi sem fejezi ki jobban Vagyóczky Károly művészetének lényegét. Az egyén, vagyis önnön maga alárendelése a feladatnak, a megbízatásnak, a témának. A témának, ami nem szabadon választott. Játszi kedvvel elpróbálgatja néha, miként lehetne a kihívásnak megfelelni más megközelítésből, más nézőpontból, más szemszögből. De a lényeg mindig adott: a feladat. A művészi alázatnak ez a foka néha már egy az aszkézissel.

Adynál senki nem fogalmazott pontosabban, amikor az önkifejezés kényszerét próbálta szavakba önteni: „*Szeretném magam megmutatni, hogy látva lássanak, hogy látva lássanak!*” Csakhogy ezekben a bélyeg- és bankjegytervekben, a célra koncentrált alkalmazott grafikában hol lelhetjük fel a művészt, a magát megmutatni kívánó embert? Szabályos, pontos, korrekt, a hagyományokat végsőkig tisztelő grafikai megoldások, az akadémikus rézmetszés szabályait követő vonalak rejtik mélyen az egyénit, a különöst. Vagyóczky Károly munkáit soha nem önmaga felől kell megközelítenünk. A kiindulópont a téma, a téma kifejtésének, megfogalmazásának módja. Mert ebben rejlik az a bizonyos többlet, mely a mestert a művésztől elválasztja. Semmi harsány hatásvadászat, semmi olcsó, öncélú meghökkenteni vágyás, semmi disszonancia. Visszafogott, halk líra, csendes költészet teljesíti ki a harmóniát, mely minden művének téveszthetetlen sajátja. Pontosan azzal mond többet, hogy nem akar többet mondani. Azzal kelti fel a figyelmet, hogy nem akarja mindenáron felkelteni. Azzal bővöl el, hogy nem akar látványosan elbűvölni. Nem önmagára szabja az alkotást. Nem is próbál más bőrbé bújni, átlényegülni az alkotási folyamat során. Mintegy kívülről, némi távolságtartással, ám szelíd és gondos szeretettel kezeli a témát, legyen az a bélyeg 150. születésnapjára készült bélyegterv vagy az új magyar bankjegysorozaton megjelenő, országunk gazdasági életét, pénzpolitikáját leginkább befolyásoló történelmi személyiségek portréja.

Munkáival háromszor nyerte el a bélyeggyűjtők legmagasabb elismerését, *Az év legszébb bélyege* díjat. 1982-ben Kodály Zoltán, 1983-ban a régi városházát ábrázoló bélyegnapi, 1991-ben II. János Pál pápa magyarországi látogatásának emlékére kiadott blokkja vitte el a pálmát. Mindhárom díjnyertes bélyeg legkedveltebb technikájával, rézmetszéssel készült. A Pénzjegynyomda művészeti vezetőjeként bizonyos szempontból kényszer is lehetne számára e technika mindennapi alkalmazása. De a külső szemlélő is érzi, tudja, hogy itt nem erről van szó. A fölényes mesterségbeli tudással lemezbe karcolt vonalrendszerből ugyanis nem csupán az ábrázolni kívánt modell materializálódik végül, hanem elősejlik egy önmagára és munkájára végsőkig igényes, az apró és tökéletesen pontos részletekből építkezve nagyot alkotó, tiszta szépségre és átfogó har-

móniára törekvő művész arcképe. Egy művészé, aki a Pénzjegynyomda grafikai műhelyének neveltjeként Horváth Endre és Nagy Zoltán örökségének letéteményesévé vált. Aki az elsajátított tudást nem csupán átvenni, hanem továbbfejleszteni is képes volt. Aki a nagy elődök hagyományait tisztelve és követve mégis téveszthetetlenül egyedit, egyénit hozott létre.

150 éves a bélyeg, 1990

Számtalan egyéni és csoportos kiállításon szerepeltek alkotásai, amelyek oly mértékben kivívták a szakma és a közönség elismerését, hogy 1967-ben Derkovits-díjjal, 1981-ben Tótfalusi Kis Miklós-díjjal tüntették ki. 1972-ben megkapta a IV. Krakkói Grafikai Biennále 4. díját és a III. Firenzei Grafikai Biennále aranyérmét. 1977-ben a József Attila Emlékkiállításán a Hazafias Népfrent díjával, 1982-ben a Bulgáriában megrendezett Nemzetközi Bélyegkiállítás grafikai aranyérmével ismerték el munkásságát. 1998. október 23-án pedig nemzeti ünnepünk alkalmából a Magyar Köztársasági Érdemrend Polgári Tagozata Kiskeresztjével tüntették ki.

A bélyegtervezésen kívül nyomtatványgrafikával és bankjegypervezéssel is foglalkozik. Munkáival ily módon szó szerint nap mint nap találkozunk mindannyian, hiszen az ő alkotó kedvét és mesterségbeli tudását dicsérik az 1983-ban fogalomba hozott 1000 Ft-os, az 1990-ben kibocsátott 5000 Ft-os bankjegyek éppúgy, mint a legújabb, a kor követelményeinek mindenben megfelelő, ugyanakkor valóban művészi kivitelű 200, 500, 1000, 2000 és 10 000 Ft-os címletű papírpénzeink.

Az életmű közel sem teljes még. Sok megoldásra váró feladat, sok megszületni vágyó gondolat, sok megformálni való téma várja Vagyóczky Károly vésőjének mozdulását. Az azonban biztos, hogy az eddig keze alól kikerült művek – a közel 60 bélyeg, a számtalan bélyegterv, alkalmi levelezőlap-grafika, borítékrajz, metszet és persze a legutóbbi nagy jelentőségű munka, az új magyar bankjegysorozat – kirajzolják egy teljes értékű művész-pálya körvonalait valahogy olyképpen, ahogy a szobor bontakozik ki lassan a kötömbből a szobrász vésője nyomán. Formája, arányai már láthatók, csak a részletek kidolgozása, finomítása marad hátra. Ehhez kívántak a művésznak még számtalan ötletet, kihívást, feladatot – és mindehhez kellő ihletet és energiát – mindazok, akik október 20-án a Bélyegmúzeum kiállítótermében megjelentek. A kiállítást Bölcskei Imre, a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium államtitkár-helyettese nyitotta meg. A Magyar Posta Rt. nevében Kozák László vezérigazgató-helyettes köszöntötte a művészt, egyben átnyújtva ajándékát, a Vagyóczky Károly saját tervezésű bélyegeit tartalmazó díszalbumot. A kiállítás anyagát Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója ajánlotta a közönség figyelmébe, majd Lukács Sándor, a Vígszínház művésze mondta el Vörösmarty Mihály: *Gondolatok a könyvtárban* című versét. Az ünnepélyes megnyitót követően pedig a megjelent barátok, művésztársak, tisztelők emelték poharukat Vagyóczky Károly tiszteletére, akinek jelen kiállítását 1999 őszéig tekinthetik meg az érdeklődők.

A postai szállítószolgálat 100 éve

A XIX. század végén, a XX. század elején magánvállalkozók végezték a postaszállítást lovas kocsikkal. 1896 tavaszán járvány tört ki a lovak között, a postai szállítást csak bérelt lovakkal tudták ellátni, ezért új megoldásokat kerestek. A Kolossváry Endre vezette mérnökcsoport a gépkocsi alkalmazását javasolta. A Magyar Királyi Posta korán felismerte a gépkocsi jelentőségét a postai szállításban, és már 1896 őszén hozzákezdtek a kísérleti próbákhoz.

A magánvállalkozók nem tudtak megbirkózni a forgalom növekedésével, ezért a posta saját kezelésbe vette a szállítást. 1898-ban a Mátyás tér 15. számú házban kovács- és bognárműhellyel járműjavító műhelyt rendeztek be, amely a személy- és áruforgalom lebonyolításához szükséges eszközöket biztosította. A Magyar kir. Posta Központi Javító Műhely telephelyét Lovag Beer Vilmos cs. és kir. postaszállítótól bérelték.

A fővárosi levélgyűjtő-szolgálatban a gépkocsik rendszeres használata 1900-ban indult meg. Húsz darab Peugeot-rendszerű háromkerekű gépjárművet vásároltak külföldről, kettőt pedig Csonka János gépészmérnök konstrukciójából a Ganz-gyártól. Ezekkel a járművekkel indult meg Európa első gépesített postai szolgálata.

A Csonka-féle motoros triciklik két évtizeden át futottak a budapesti utcákon. Üzembe helyezésükről a posta 1905. évi hivatalos közleményében *A gépkocsi a Magyar kir. Posta*

A tricikli

szolgálatában címmel az alábbiakat olvashatjuk: „A személyzetnek több hónapig tartó beoktatása és minden irányban végzett gondos előkészületek után 1900. november 19-én a levélgyűjtőszolgálat gyorsabb lebonyolítására Budapest székesfőváros belterületén 21 drb. háromkerekű és 1 drb. négykerekű gépkocsi kezdte meg rendszeres működését tíz kerületben heti 17 fordulóval. ... Sok viszontagsággal és bajjal kellett eleinte megküzdeni, de erős akarattal sikerült a győzelem, és jelenleg a motoros háromkerekű gépkocsik 4 és 1/2 év óta szünet nélkül az év minden szakában működésben vannak, és a hozzájuk fűzött várakozásnak megfeleltek, amennyiben a levélgyűjtő-szolgálatot a lóüzemmel szemben jelentékenyen gyorsabban, intenzívebben és mégis olcsóbban végzik.”

A Mátyás téri telephely hamarosan kicsinek bizonyult, 1901-ben a Kőbányai út 22. szám alatti épülettömb felében berendezték az ország első gépkocsiüzemét.

A hivatalok és pályaudvarok között a levélzárlatok közvetítésére 1902-ben kísérletképpen 5 db négykerekű gépkocsit szereztek be. Ezek közül 3 francia, egy német és egy Szám Géza-féle magyar gyártmány volt. Egy-egy ilyen nagyobb gépkocsi naponta 53 km utat tett meg.

A posta 1904-ben nyolc postaautó elkészítésére adott megrendelést, melyeket 1906. január 15-én vett át, majd újabb 90 Csonka-féle automobil beszerzését határozta el. Ezek a csomagszállító gépkocsik kisebb-nagyobb módosítással 25 éven keresztül voltak szolgálatban. A későbbiekben Csonka János tervei szerint más postai gépjárművet is készítettek.

Budapest után 1909-ben Szeged volt az első város, ahol a posta gépkocsijáratokat rendszeresített. Később több vidéki városban tértek át a részben gépjárműves postai szállításra.

A század elején a gazdasági élet fellendülésével a vasúthálózat kiépítése nem tudott lépést tartani. A horvátok küldöttsége közlekedésük megjavítása érdekében 1907-ben felkereste Kossuth Ferenc kereskedelemügyi minisztert, aki megígérte, hogy arra az időre, amíg a határőrvidéki vasútvonal megépül, autóbuszjáratokat indít. A feladatot a postára bízta. Az autóbuszjáratok céljaira 1910-ben a posta vezetői Csonka János tervei alapján Röck István gépgyárában személy- és postaszállításra alkalmas gépkocsikat rendeltek. Az első autóbuszjáratot 1910. augusztus 1-jén Károlyváros és Plitvicze között indították el.

1914-ben, a világháború kitörésekor a gépkocsiállományba 236 különböző jármű tartozott. A mozgósítás során a posta tábori postai célokra 133 gépkocsit adott át a hadseregnek. A világháborút az őszirózsás forradalom, a kommün, a román és a szerb katonai megszállás, majd a trianoni békekötés zárta le. A Posta Központi Járműtelep vezetői amit csak lehetett elrejtettek. A gépkocsik egy részét magángarázsokban helyezték el, a megszálló csapatok mégis 38 levélgyűjtő gépjárművet, 18 postai gépkocsit, 6 autóbust és 4 postai kezelésű állami személygépkocsit vittek magukkal.

Az újjáépítés első lépése új kocsik beszerzése volt. A Magyar kir. Posta 1924-ben 6 négyhengeres Benz típusú kocsit rendelt meg, amelyből ötöt különböző minisztériumok kaptak meg. Levélgyűjtési célokra 1927-ben a német D-Rad és a hazai Méray-gyáraktól rendeltek oldalkocsis motorkerékpárokat. 1927-ben és 1928-ban egy-egy Magosix típusú személyszállító autót szereztek be.

A posta személyszállító autóbuszai 1926-ban indultak újból. A csonka ország körülményeihez igazodva Keszthely, Putnok, Sopron, Szekszárd és Veszprém környékén rendszeresítették postai szállítással egybekötött autóbuszjáratokat. A személyszállító-forgalmat 1930-

Postai autóbuszjárat

ban 50 busszal látta el a posta. A kormányzat 1933-ban a közúti személyszállító gépkocsijáratok egységesítését rendelte el, és a járatok indításával a Magyar kir. Államvasutak közúti gépkocsüzemét bízta meg. A kormányrendelet következtében a posta 46 Rába L típusú autóbust és 42 gépkocsivezetőt adott át a Magyar Királyi Államvasutaknak.

1934-től üzemi személygépkocsikat használtak a hálózatépítésnél és fenntartásnál dolgozó mérnökök és műszerészek. Öt Magomobil postaszállító gépkocsit alakítottak át négyülékes személyszállító gépkocsivá. Ezt a célt szolgálta az 1937-ben vásárolt 6 db Opel is.

A távközlés fejlődésével megsokszorozódtak a posta műszaki berendezései is. A távkábelek, az automata központok, a rádióállomások szerelése, a zavarelhárítás speciális járműveket igényelt. Ilyen különleges berendezésű jármű volt az áramfejlesztő-gépkocsi, amely ha kisebb automata távbeszélőközpontokban az áram kimaradt – a tartalékkapacitátorok kimerülését megelőzve – az áramszolgáltatás szerepét a zavar megszüntetéseig átvette.

A rádiópropaganda és térerősségmérések céljaira fejlesztették ki a rádiókocsit, amelyekbe a rádiótechnikai berendezéseken kívül – hosszabb utazás esetére – még éjjeli fekhelyeket is beépítettek.

A kábelzavar elhárítására, mérési, szerelési célokra a célnak megfelelő kábelkocsikat szereztek be; léghéber szereléséhez különleges létrás pótkocsit, kábelek szállításához kábeldobszállítóra kifejlesztett pótkocsit alkalmaztak.

Az országban az egyetlen nagyvállalat, amely villamos hajtású gépkocsival rendelkezett, a posta volt. A csomagforgalom egy részének ellátására a Győri Waggongyár és Magyar Általános Gépgyár szállította Ganz villamos berendezésű elektromobilok kerültek forgalomba. Az elektromobilokat gazdaságosabban alkalmazhatták olyan utakon is, ahol gyakran kellett megállni, mint a csomaggyűjtő- és kézbesítő-szolgálatban, illetve olyan közvetítő-járatoknál, ahol az út hossza 60–70 km között volt. A posta az

elektromobilk jelentőségét, előnyeit korán felismerte, és bevezetésükkel ugyancsak úttörőnek bizonyult. 1927 és 1931 között 34 db 8 m³-es és egy 4 m³-es elektromobilt vásárolt, valamint berendezett egy 608 m³-es elektromobilk töltésére alkalmas üzemet. A Járműtelepen az olcsó házi áram megtermelésére áramtermelő-központot állított fel. Végül 5 db Bleichert-alvázra épített 4 m³-es jármű került üzembe. Az elektromobilkból még 1960-ban is volt 9 db szolgálatban. Az utolsót 1963-ban selejtezték le, mivel már nagyon elavult, ezenkívül lassúsága – 40 km/óra – miatt akadályozta a főváros utcai forgalmát. Sajnos múzeumi megőrzésére nem gondoltak.

Elektromobil

A motorizáció világméretű térhódítása és rohamos fejlődése új járművek befogadására alkalmas telephely létesítésére ösztönözte a postát. Mivel a postaforgalom a pályaudvarok felé irányult, az építendő új járműtelepet a központi pályaudvar közelében akarták elhelyezni. Már 1910-ben megvették az Egressy út Pillangó és Báróczy utcák határolta területet, a mai Járműtelep telkét. Akkor készültek el az első építési tervek is, de a világháború miatt csak 1926-ban kezdődhetett el a beruházás megvalósítása. Az eredeti nagyvonalú terveket Bierbauer István postaműszaki főigazgató és Fritz Jenő postamérnök készítette. A Központi Járműtelep 1928-ra épült meg, amely abban az időben Európa legkorszerűbb garázsa és gépkocsipari üzeme lett.

A kétemeletes garázsépület hat garázscsarnoka 500 gépjármű befogadására képes. A háromemeletes műhelyépület földszintjén kovácsműhely, az emeletein különböző szerelőműhelyek kaptak helyet. Készült egy háromemeletes raktár- és irodahelyiségeket tartalmazó 426 m²-es épület is. A csomagkézbesítő-szolgálat elektromobiljainak garázsírozá-

sára egy 721 m²-es, kétszintes akkumulátortöltő épületet emeltek. A kénsavas párlatok jobb elvezetése érdekében az összes helyiséget szellőztető-berendezéssel látták el. A Jár-műtelep teljes hőenergiáját és áramellátását két kazán és egy gőzturbina biztosította. A kocsik mosására egy 16 m széles és 45 m hosszú csarnoképület szolgált.

A Jár-műtelep hőközpontja és garázsépülete

Ez a gépkocsiüzem olyan magas színvonalú volt, hogy több külföldi postaigazgatóság szakértői is felkeresték és tanulmányozták. 1944 végéig működésében jelentősebb változás nem történt, de egyes funkciói átalakultak, így például a kovácsműhelyt lakatosműhellyé alakították.

A háború alatt megszüntetett vidéki gépkocsiüzemeket Debrecenben, Pécsen, Sopronban és Szegeden 1922-ben újból megnyitották. 1938-ban az ország területi növekedése a postai forgalom növekedését is maga után vonta. A szállítási szolgálat ellátására újabb vidéki városokban állított fel gépkocsiüzemet: még 1937-ben Miskolcon, a visszacsatoláskor Kassán, 1944-ben Győrött, Kaposváron, Nagykanizsán, Szombathelyen; 1940-ben Nagyváradon és Kolozsvárott újból megindították az I. világháborúban megszüntetett postai gépkocsik helyi járatszolgálatát. Budapest és a Székelyföld között a távolsági forgalomban a teherszállítást szintén postai járművekkel bonyolították le.

A II. világháború alatt az üzemanyag-korlátozás okozta nehézségek elkerülésére a Magyar kir. Posta az elsők között vezette be a palackozott propán-bután gáz használatát. Az első csomagszállító gépkocsikat gázüzemre 1942 végén alakították át, majd 1943 folyamán további 21 db-ot.

A budapesti távirat- és levélkézbesítés gyorsítása érdekében 1942-ben 50 Phänomen típusú kismotoros motorkerékpárt szereztek be, ebből 35 a külső körzetek kézbesítőszolgálatát látta el.

A front közeledtével a gépkocsik és a berendezések egy részét a Dunántúlra telepítették, majd kivitték az országból. A helyben maradt eszközállomány nagy része megrongá-

lódott vagy megsemmisült. A háborús pusztítás a postahivatalok 97%-át, a gépjárműpark 50%-át, a lovas kocsik 37%-át érintette.

A megmaradt járműveket a Posta Központi Járműtelepre szállították. A postaszállítás 75 gépjárművel 1945 végén indulhatott meg az ország egész területén. 1946 végére – feltehetően a nyugati országok újjáépítési támogatásaként – a posta Opel, Adler, Skoda, Hansa, Renault, Chevrolett, Chehard-Walcker és számos egyéb típusú használt járművet kapott. A budapesti kézbesítést 10 elektromobil üzembe állítása könnyítette meg. 1947–48-ban az állomány tovább gyarapodott a Rába típusú tehergépkocsik nyitott és zárt változataival. Ezekkel, majd a főként Skoda Colonia és Skoda Combi típusú gépkocsik beszerzésével a gépkocsiállomány 1949 végére elérte az 500 db-ot.

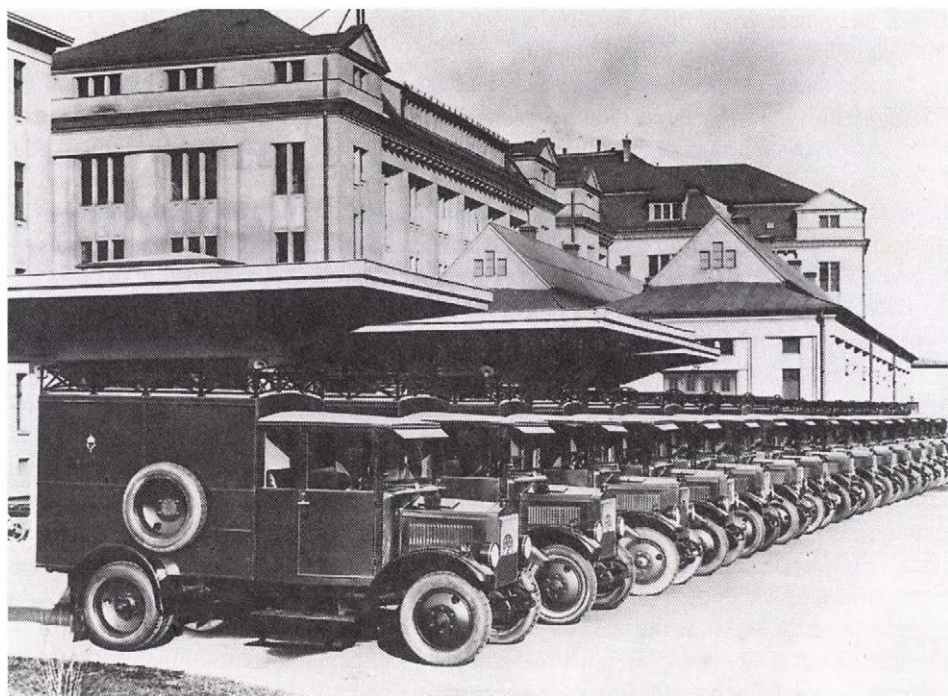
A második világháború után a megnövekedett feladatok (hírlapterjesztési monopólium, központosított gazdaság, burjánzó állami bürokrácia) ellátására a Központi Járműtelep bővítésre szorult. 1970-ben megépült egy korszerű hőerőmű, 1975-ben egy egyszintes szerezőlőcsarnok és fényezőüzem, 1976-ban egy nyíltszíni garázs irodaépülettel és egy tartályparkkal rendelkező 7 kutas üzemanyag-kimérő rendszer. A megnövekedett dolgozói létszám szociális, egészségügyi és kulturális ellátására hétszintes szociális épületet emeltek belgyógyászati és fogászati rendelőkkel, könyvtárral, öltözőkkel, zuhanyozókkal, átmeneti szállással a IV. emeleten, 600 személyes üzemi konyhával és ebédlővel. A telep területén két háromemeletes lakóépületben 64 kisméretű szolgálati lakás segítette a személyzet lakás-gondjainak megoldását. A műszaki technológiai fejlődés egyes járműtelepi épület változását tette szükségessé. A garázsépület földszintjén 1950-ben autójavító-műhelyt, 1969-ben műszaki szemleműhelyt, 1979-től Robur gépkocsiműhelyt, 1972-től gépműhelyt és vegyes műhelyt, majd 1977-ben 11 állásos gépjármű-diagnosztikai műhelyt alakítottak ki. 1978-ban ún. zárttechnológiás karbantartási rendszert vezettek be. 1983-ban elkészült a számítógéppont, 1990-ben adták át az üzem területén a Shell üzemeltetésében álló üzemanyagkutat.

A kocsiállomány 1952-től indult újból fejlődésnek, amikor a magyar posta járműparkjában megjelentek a szovjet és az NDK járműipar termékei. 1957 után a Központi Járműtelep feladatköre megnövekedett, mivel felszámolták a postaállomást. Ezzel Budapest területén megszűnt a lófogató postaszállítás.

A postai közúti szállítás nem fejlődött az 1960-as évek közepéig. 1965-ben a működő 3188 postahivatal közül csak 330 volt postai gépkocsijáráttal ellátva. 1965 és 1975 között ez a szám több, mint ötszörösére nőtt.

Azokon a járatokon, amelyeken a bekapcsolt hivatalok száma tíz vagy annál több volt, és egy-egy hivatal által indított levélpostai küldemény mennyisége napi átlagban elérte az 50 darabot, továbbá azokban az esetekben, amikor az útközi feldolgozás biztosította a csatlakozó menetekre és járatokra az átrakást, autó-mozgóposták közlekedtek. A speciális gépkocsikhoz először egy Csepel tehergépkocsit alakítottak át, ami 1960-tól Budapest és Nagykanizsa között 539. sz. hírlapmozgóként közlekedett. Később Ikarusz autóbuszokat alakítottak át erre a célra. Autó-mozgóposták Mátészalka, Nagykanizsa térségében, valamint a Budapest környéki forgalomban közlekedtek. Alkalmazásuk 1976-tól csökkenő tendenciát mutatott, és 1980-ra teljesen megszűnt.

Az 1968-ban jóváhagyott, új közlekedéspolitikai koncepció a közúti hálózat fejlesztését tűzte ki célul, a IV. ötéves tervidőszakban 820 pótlásjellegű vásárlás mellett 365 gépkocsit szereztek be. A közúti szállításban megszűnt a postaforgalom döntő részaránya. A

Indulásra kész gépkocsik a Kőbányai úti garázsépület előtt

gépjárművek típusánál alaptípusok alakultak ki: IZS-Moszkvics, Barkas, Robur, IFA. Ezek önmagukban a távközlési és üzemfejlesztési szállítási igényeit azonban nem tudták ellátni. A feladatok egyre több gépkocsivezetőt és különböző típusú és feladatú gépjárművet igényelt. A postaszállítás változásai együtt jártak a szervezeti változásokkal, a vidéki postaigazgatóságokon szállítási üzemek jöttek létre, így összesen 351 db jármű kerül át a Járműteleptől a különböző igazgatóságok állományába. 1978-tól a posta járműparkjának növekedési üteme, a világméretű energiaválság – a benzin árának ugrásszerű emelkedése – miatt lelassult ugyan, de 1988-ra már meghaladta a 2000-et. 1970-ben a gépkocsik 51%-át postai szállításra használták. 1985-ben már csupán 40% ez az érték, a többi a távközlés és a műsorszórás szolgálatában állt.

A magyar posta e három üzletágának szétválása során a Járműtelep állománya jócskán megfogyatkozott. Az üzemnek 1990-ben 1054 db gépkocsija volt, ennek több mint 50%-a elkerült: 1990-ben a távközlés, 1991-ben a műsorszórás járműveit kellett átadni. 1993. december 31-én a postai járművek javítására és karbantartására megalakult a Postaautó Kft. 1997. december 31-től megszűnt a telep önállósága, 1998. január 1-jétől a Magyar Posta Rt. Postaszállítási Igazgatósága Szállítási Üzemeként látja el feladatát. A szétválást követően a Volkswagen típusai mellett 1992-ben 100 db Mercedes-Benz típusú gépkocsival gyarapodott a járműpark. Ma 711 db postakocsi látja el a szállítószerkezetet, tervezik, hogy még ebben az évben korszerű német típusokra cserélik a még megmaradt, elavult járműveket.

Nemzetközi bélyegkiállítások

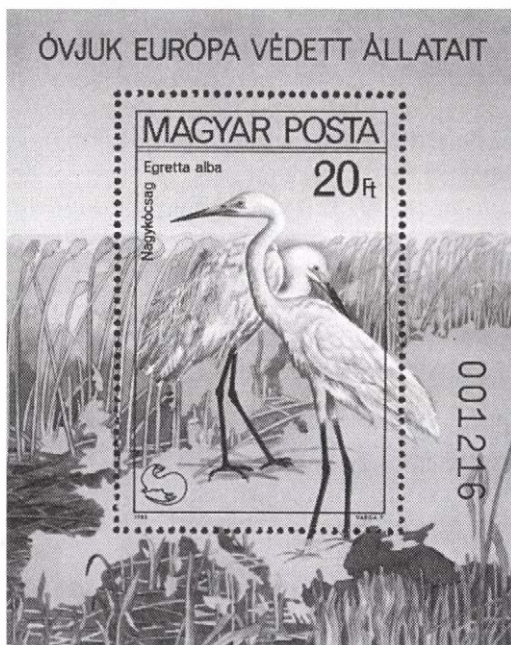
A több évtizede kialakult és azóta is tartó gyakorlat szerint a magyar posta külföldi bélyegkiállításainak anyagát a Bélyegmúzeum készíti. A nemzetközi bélyegkiállításokat rendező ország postaigazgatása kéri fel a társigazgatásokat a részvételre, ezzel lehetőséget adva arra, hogy azok bemutathassák filatéliai kiadványaikat. E kiállításokat a hivatalos, ritkábban a tiszteletbeli osztályba sorolják, amely elősegíti, hogy a kiállító a filatéliai eseményeket, filatéliai különlegességeket bemutathassa, mert itt kevésbé követelik meg a FIP szabályzatok betartását. Ezek az osztályok általában nem versenyszályok, ettől függetlenül előfordul, hogy díjakat osztanak. A magyar postaigazgatás az utóbbi tizenöt évben a Stockholmia '86 kiállításon ezüst, a Finlandia '88 kiállításon aranyozott ezüst, a Prága '88 és a Bulgária '89 kiállításon ezüstözött bronz érmet kapott.

1998-ban két nemzetközi kiállításra, a Magyar Posta Rt. felkérésére, 3–3 tablót készítettünk, melyeket Prágában és Lisszabonban mutattak be. A Prága '98 összeállítás 3×16 lap, a Portugália '98 3×12 lap terjedelmű volt.

A kiállítások témájára a szervező országok nem tettek ajánlást, témajavaslat csak néha fordul elő, ha jeles esemény vagy évforduló társul a kiállításhoz. A megrendelő sem határozott meg irányelveket, így a döntés a múzeumra hárult. A gondolatok összeszedésére nem volt túl sok idő. Egy kiállítás rendezőkönyvének részletes összeállításához pedig csak azután lehet hozzáfogni, ha tudjuk a feltételeket, a tablószámot, a kiállítási lapok számát és méretét. A Mabeósz kiküldöttje vállalta, hogy a kiállítást személyesen kiviszi, ami időnyeresnek számított, mert elég volt az anyagot a megnyitás előtt pár nappal előbb átadni.

A csupán belföldön bemutatott, az Iparművészeti Múzeumban nagy sikert aratott, Horváthné Nikodém Gabriella által rendezett „Múzeumok remekművei a magyar postabélyegeken” című kiállítás – feldolgozásában és terjedelmében némi kényszerű átdolgozás után – alkalmasnak mutatkozott arra, hogy az 1998. szeptember 4. és 13. között megrendezésre kerülő Portugália '98 kiállításon bemutatásra kerüljön.

A belföldi kiállítás tablókön volt elrendezve. A magyar feliratozás a mú-

Védett vízimadarak blokk, 1980

zeumok és a bélyegsorozat elnevezését, valamint a bélyegen szereplő tárgyak megjelölését tartalmazta.

A külföldi kiállításhoz a bélyegeket kiállítólapokra kellett helyezni. Ez olyan értelmű teljes átdolgozást igényelt, hogy meg kellett határozni az egy tablóra elhelyezhető bélyegek számát úgy, hogy a tartalom ne csorbuljon, egy tablón belül és a három tabló között az összhang meglegyen szín, méret, forma és mennyiség tekintetében is. Az első lapra a kiállítás tartalmára utaló bevezetőszöveg, a múzeumok anyagát bemutató kezdő lapra pár mondatos ismertető került a múzeum alapításáról, az épületről és a gyűjtőköréről.

A Prága '98 nemzetközi bélyegkiállítás tematikájának átgondolásánál a Magyar Posta Rt. Anyag- és Értékcikkhivatalánál alakult Filatéliai Központ külkereskedelmi tevékenysége orientált arra, hogy olyan bélyegek kerüljenek kiállításra, amelyek ugyanakkor megvásárolhatók a magyar elárusítóhelyen. Többféle témát képzeltem el. Először a számítógépes grafikával készült bélyegtervezés témaköre ragadott meg, majd az utóbbi idők réznyomatos bélyegeinek bemutatására gondoltam, végül egy nem mindennapi, ám bélyegkiadással összefüggő, látványos, *az egész országot mozgósító* eseménysorozat került a kiállítási tablókra „Az életre kelt bélyeg – Földrészek állatai: Afrika” címmel.

A legelső lap szövege az egész kiállításra utal. A magyar posta 1990-ben elkezdte és a következő években egy-egy sorozattal folytatta a világrészek jellegzetes virágainak bemutatását. 1997-től a földrészek állatai mutatkoztak be a bélyegképeken. Az első sorozat az Afrikában élő, országunkban csak az állatkertben látható állatokat ábrázolja. 1998-ban az amerikai földrész jellemző állatai váltak egy-egy bélyegkiadás témájává. A téma bélyegképi megjelenítése a következő években folytatódik.

Az 1997. május 5-ei kiadás többféle szempontból is figyelmet érdemel. Nemcsak azért, mert első ebben a témakörben, hanem azért is, mert e bélyegsor forgalomba bocsátásához jótékonyági akció és „Bélyegrekord a zebrákért” elnevezésű rendezvénysorozat is járt. A posta 1997. május 1-jén értékbenyomásos *óriási postai levelezőlapot* bocsátott ki, melynek főlapját a Budapest Fővárosi Állat- és Növénykertben működő alkalmi postahivatalban helyezték el, míg a pótlapok az ország 51 postahivatalában kaptak helyet. A cél a budapesti állatkert megsegítése volt egy zebra örökbefogadásával úgy, hogy a posta a látogatók és a közönség által megvásárolt és felragasztott bélyegek bevételének egy részét átadja az állatkertnek.

Az 1997-es kiadásra a fentiek kívül is emlékezünk, hiszen a bélyegblokk a magyar bélyeggyűjtőknek olyannyira tetszett, hogy szavazatuk alapján kapta meg az „Év legszebb bélyege” címet, s az 1997-es év valamennyi bélyegét bemutató *Új magyar bélyegkincstár* filatéliai különlegessége e blokk fekete-nyomata lett.

A földrészek állatait bemutató első bélyegsorozat, 1997

A bélyegsorozat és a blokk négy színű ofszetnyomással a Pénzjegynyomdában készült. Tervezője Varga Pál grafikusművész, akinek több évtizedes munkásságát számtalan hazai és nemzetközi elismerés jelzi.

A kiállított I–III. tablón *A földrészek állatai: Afrika* című bélyegeket, a sorozat és blokk kibocsátásának körülményeit, az ehhez fűződő eseményeket, valamint a tervezőművész bélyegművészeti munkásságát mutattuk be.

Az első tablón a további eseményekre okot adó bélyeg, valamint kiadásának körülményei láthatók. A rendelkezésre álló technika, a színes fénymásolás alkalmazása megkönnyíti a kiállítást rendezők munkáját. Ez esetben egy, a valóságban nagyobb bélyeggrafikának kicsinyített másolata került a kiállítólapokra. A másolatok használata több szempontból előnyös: az eredeti állomány kímélésére ad módot, elkerüli annak veszélyeztetését, biztosítás tekintetében költségkímélő, és a kivitelezési munkákat is megkönnyíti.

A bevezetőszöveg és az eredeti kiviteli rajzok után az imprimatúrák láthatók. Ezek olyan különleges eljárással készült próbanyomatok, amelyek méretben, színben, feliratban azonosak a bélyeggel. A tervezőművész és a posta ennek megtekintése során teszi meg észrevételeit, azaz itt jelzi a nyomdától kívánt módosításokat. Ebben az esetben – több megjegyzés között – a lényeg is rákerült az imprimatúrára: „Javítás után nyomtatható!” Előfordul ugyanis, hogy a megrendelő nem látja javítással megoldhatónak a kifogásokat, ilyenkor új imprimatúra készítését kéri a nyomdától. Ezután következett a bélyegek nyomtatása. A hivatalos forgalomba bocsátás előírás szerint a Postaügyi Értesítőben történt.

Háromnyelvű színes bélyegismertetőik és előértékeltetett *mintabélyegek* is készültek, melyek – meghatározott érdekeltségi körben szétküldve – hirdetik a bélyeg megjelenését.

A második tabló a bélyegmegjelenéshez kapcsolódó eseményekről tájékoztat. Részlet a Magyar Posta Rt. sajtóinformációjából: „A Magyar Posta Rt. 1997. május 5-én a »Földrészek állatai« elnevezésű, Afrika leginkább ismert állatait bemutató négycímletű bélyegsört és egy blokkot ad ki. A bélyegek ünnepélyes forgalomba hozatala 1997. május 5-én

Az év legszebb bélyege blokk feketenyomata, 1997

10.30 órakor lesz a budapesti állatkertben. A bélyegmegjelenést a posta egy, az állatkertet támogató jótékonysági programmal kapcsolja össze. Rendkívüli akciót hirdet, melynek célja – egy zebra örökbefogadásával – a Fővárosi Állat- és Növénykertben élő állatok sorsának, életkörülményeinek javítása. A május 1–11-ig tartó program résztvevői akár

már 2 forintért is vásárolhatnak bélyeget, amelyet az állatkert majomházának alkalmi postáján lévő óriás levelezőlapra felragaszthatnak. ... Velünk együtt készíthetik el a világ legtöbb postabélyegével bérmentesített levelezőlapját. ... A bélyegek eladásából befolyt pénzösszeg egy részét a posta átadja az állatkertnek.”

Az óriás levelezőlap kiadásáról a Postaügyi Értesítő 1997. évi 18. számában a következő közlemény jelent meg: „A »Bélyegrekord a zebrákért« elnevezésű rendezvénysorozat keretében a Magyar Posta Részvénytársaság 1997. május 1-jén a Fővárosi Állat- és Növénykertben működő Budapest 8-as alkalmi postán értékenyomósos »óriás postai levelezőlapot« ad ki egy példányban. A 1100×750 mm nagyságú, 150 gr-os matt kartonra nyomtatott, kömacell táblára kasírozott »óriás levelezőlap« a VIP Clip Reklám Stúdióban készült. A levelezőlap bélyegképe megegyezik a »Földrészek állatai I. Afrika« elnevezésű bélyegsor zebrákat ábrázoló 20 Ft-os címletével. A bélyegkép mérete: 210×160 mm. A levelezőlap bal oldalán a »Bélyegrekord a zebrákért« rendezvénysorozat ismertető szövege található. Az óriás levelezőlap címzettje a Bélyegmúzeum.”

A Posta Magazin 1997. év júniusi számában közzétették a postahivatalok közötti egyéni verseny eredményét. Ez alapján készült az a válogatás, amelyen a legjobb eredmény elérő postahivatalok levelezőlapjainak kicsinyített reprodukciói láthatók, eredetiben bemutatva a rajta levő bélyegekből a legjellemzőbbeket.

A Magyar Posta Rt. a kampányt befejező eseményekről így adott hírt a sajtónak: „Vásárnap fejeződött be a magyar posta bélyeggyűjtési akciója, amelyet a zebrák megsegítése mellett egy Guinness-rekord felállítására hirdetett meg. A május 1-11-ig tartó országos rendezvény 51 helyszínén az érdeklődők már 2 forintért is vásárolhattak bélyeget, amelyet az óriás levelezőlapra ragaszthattak fel. Így társaink lehettek jótékonyági akciókban, valamint a rekord felállításában. Velünk együtt készíthették el a világ legtöbb postabélyegével bérmentesített levelezőlapját. A posta versenyt hirdetett a postaigazgatóságok között, amelyek szabad kezet kaptak az akció népszerűsítésére – Debrecenben például emléklapot kaptak az adományozók. A legtöbb bélyeget eladó postás jutalmul családtagjaival együtt a Magyar Posta Rt. vendége lesz az idei postásbálon. A rendhagyó rendezvény sikerét bizonyítja az az 1 168 033 forint, amelyet 69 216 darab bélyeg eladásával és felragasztásával sikerült összegyűjteni. A posta az akció költségeinek levonását követően 1 000 000 forintot utal át az állatkertnek, örökbe fogadva ezzel Döncit, a zebrát. Az egymilliós forintos csekket Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója ünnepélyes keretek között adja át dr. Persányi Miklósnak, a Fővárosi Állat- és Növénykert főigazgatójának. Az esemény helyszíne: Fővárosi Állat- és Növénykert – »Zebralakhely«. Időpontja: május 14. 15 óra.”

A harmadik tabló a Földrészek állatai: Afrika bélyegsorozat és blokk tervezőjét, Varga Pál grafikusművészt mutatja be bélyegein keresztül. Az Új magyar bélyegkincstár így fogalmaz: „Varga Pál (1937) grafikusművész a bélyegtervezést tekinti fő művészi tevékenységének. A 60-as évek végétől folyamatosan tervez bélyeget. Eddigi termése mintegy négyszáz megjelent bélyeg, s ennek közel fele külföldi kiadás. Hat esztendőben jutalmazták Mabéosz vándordíjjal, s 1990-ben a magyar posta Művészeti díját kapta. Több, az ifjúság számára írt műhöz készített illusztrációt, kivált a természet és technika témái állnak közel hozzá.”

E rövid életrajzi ismertetőn kívül láthatók a védett növényeket és állatokat ábrázoló bélyegek, amelyek már híven tükrözik Varga Pál bélyegtervezői munkásságát, sikereit. Az

1980. Védett vízimadarak elnevezésű blokk, az 1995 a természetvédelem éve Európában című kisív és az 1997. Földrészek állatai: Afrika „Az év legszebb bélyege” elismerést kapta.

1995 a természetvédelem éve Európában kisív, részlet

Nem személyre szóló siker ugyan, de a művészt is érinti, hogy az 1990. Védett madarai bélyegsorozat az Állami Postabélyeg-nyomtatók Nemzetközi Szervezete 1992-ben tartott madridi konferenciáján az ofset kategóriában elnyerte az 1989 és 1992 közötti időszak „Legjobb postabélyege” címet.

A nemzetközi mezőnyben bemutatásra kerülő, a magyar postaigazgatás számára készített kiállítások elfogadásáról szakzsűri dönt, a Magyar Posta Rt., a Mabéosz és a Bélyegmúzeum egy-egy szakértője jegyzőkönyvben mondja el – tartalmi és esztétikai szempontok figyelembe vételével megfogalmazott – véleményét, teszi meg az ajánlásait az esetleges változtatásokra. Ebben az esetben is így történt.

Kiemelések a zsűri jegyzőkönyvéből a Portugália '98 anyagáról: „A témaválasztás fel-

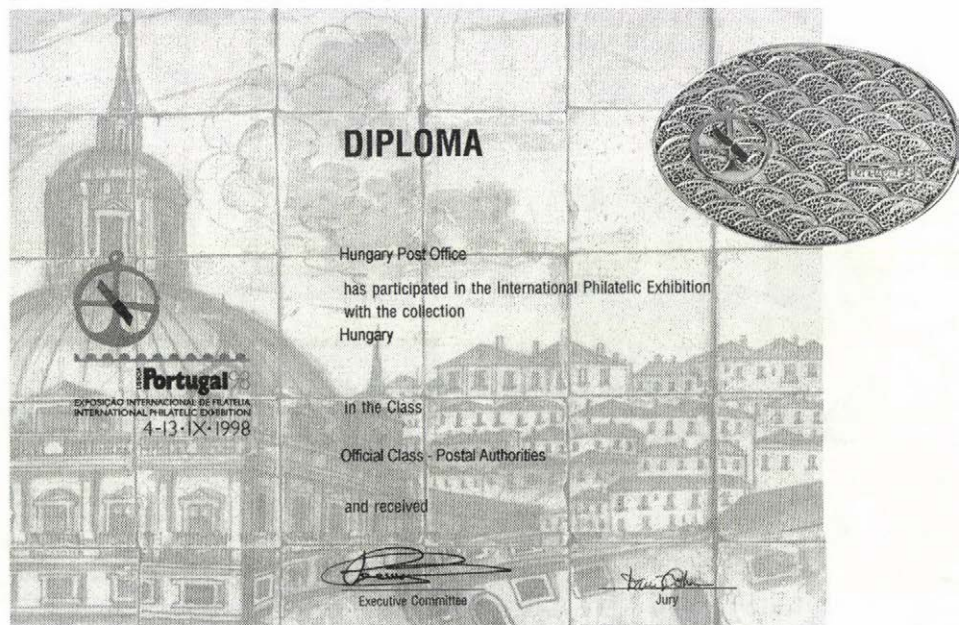

Múzeumok remekművei a magyar bélyegeken

tétlenül helyes, egyik oldalon abból az indíttatásból, hogy a magyar posta a nemzetközi híri múzeumok kiemelkedő alkotásait bélyegreprodukciókban kibocsátotta és folyamatosan kibocsátja, ugyanakkor sajátos nemzetközi propagandát lát el a magyar múzeumok népszerűsítésében. A kiállítási lapon levő szövegek minden tekintetben megfelelnek a szakszerűségnek, és mind a bélyegekről, blokkokról és a múzeumokról megfelelő információt adnak. Egyetlen észrevétel, hogy az első keret lapjainak vizuális egyensúlyára a válogató legyen tekintettel, hogy a három keretnyi anyag összességében is megfelelő esztétikai élményt nyújtson.”

A Prága '98 anyagáról: „A három keretből összeállított anyag korszerű új aspektusát mutatja a múzeumban levő bélyegek és dokumentációs anyag lehetőségeinek. Az első keret kitűnő példázója a jelenleg preferált, nyitott osztály anyagának, kitűnő a kapcsolódó dokumentumok válogatása, és a vizuális kép is teljes. A második keret összeállítása és válogatása inkább a hagyományokat követi, az arányok jók, a vizuális kép megfelelő. Igen szerencsés a harmadik keret beállítása és annak tartalma, amely a kitűnő nemzetközi híri grafikusművész, Varga Pál kivitelezésre került bélyegterveiből és bélyegeiből ad reprezentatív válogatást. Kitűnően egészíti ki a szöveges információ a képi anyagot, teljesebbé téve ezzel a válogatásokat.”

A nemzetközi bélyegkiállítások rendezőbizottsága kiállítási ismertetőket készít, amelyet minden résztvevő rendelkezésére bocsát. E kis, általában igényes kivitelű füzetek záró számában, a *palmaresben* közlik a zsüri döntését és sorolják fel kategóriánként a díjazottakat. Az események a többi kiállító számára sem múlnak el nyomtalanul, minden résztvevő oklevelet és az esetek többségében érmét is kap a rendezőbizottságtól. A magyar postaigazgatás nevére kiállított részvételt vagy az esetleges helyezést igazoló dokumentumokat ez ideig a Bélyegmúzeum kapta meg, azokat muzeális tárgyként bevételezte, az „*egyéb filatéliai tárgyak*” között őrzi, s amikor lehetősége lesz rá, kiállításain bemutatja.

Baross Gábor történelmi emlékezete¹

1998 jelentős események 150. évfordulója. Március 15-én robbant ki a reformkori függetlenségi törekvéseket felgyorsítani szándékozó szabadságharc, s június 6-án született a Trencsén megyei Pruzsinán minden idők legsikeresebb magyar államférfija, Baross Gábor. 28 éves, amikor az Deák-párt és a Balközép Egyesülésből létrejött Szabadelvű Párt országgyűlési képviselője lett. 8 éves országgyűlési, különféle bizottságokban végzett munka után, 36 évesen lett a Közmunka és Közlekedési Minisztérium államtitkára, 38 évesen miniszter és 44 évesen a nemzet halottja. Halála – 1892 – után hat évvel, november 20-án állítják fel Szécsi Antal tervezte szobrát a Rákóczi út tengelyében, a róla elnevezett téren. Alapzatán a bronz babérkoszorú levelein azoknak a településeknek a neve olvasható, ahonnan pénzt küldtek a szoborállításra. Hasonló rekordidő alatt a nemzeti

Csányi Szabolcs: Baross Gábor² (I. díj)

Jenő, egy Baross minisztériumában mellőzött köztisztviselő írta. Az első deheroizáló történelmi munka Baross Gáborról. Aztán évtizedekig hallgatás. A máig legteljesebb történelmi feldolgozás Gyömrei Sándor–Vértesy Miklós „Baross Gábor” című, 184 oldalas kötete 1937-ben jelent meg. Sajnos adatai, feltárásai csak kezdetét jelentették egy Baross-monográfiának, amelyhez már az 1970-es évek végén sürgette egy Baross-archívum felállítását a jó emlékezetű történész, dr. Károlyi Zsigmond. Az archívumról a Postamúzeum

kegyelet nem emelt szobrot államférfinak, s olyan sem igen történt, hogy több pénz gyűlt össze, mint amibe a szobor került.

Történelmi emlékezetét vizsgálva 100 év múltán lehangolóbb állapotokat találunk még a Thököly út szélére áthelyezett szobránál is, akár a történetírásban, akár a nemzeti közgondolkodásban nézzük azt.

Baross Gáborról 1937 óta az elmúlt évben megjelent, Frisnyák Zsuzsa szerkesztette, 131 oldal terjedelmű, szép illusztrációkkal gazdag köteten kívül számottevő könyv nem született. A bibliográfiák előtte sem gazdagabbak. Még halála évében jelent meg Eperjesen Petrovich László tollából részletes életrajza, melyet 1894-ben a Budapesti Szemle történelmi folyóirat 78–79. számában követt a „Baross Gábor rendszere és művei” című tanulmány. Szabó

¹ Elhangzott: Győrben, a Városháza dísztermében rendezett Baross Gábor emlékülésen, 1998. június 5-én.

² A Baross Gábor nevét viselő utcák és terek megjelölésére kiírt emléktábla-pályázaton a Képző- és Iparművészeti Lektorátus zsűrijének I-III. díját, illetve dícséretét elnyert pályaművek.

számára 1986-ban egy 8 oldalas ajánlást készített. Megindokolta, hogy a történelmi változásokban a lehetséges jövő számára, milyen tanúságokkal szolgálhat, ha ismerjük Baross Gábor cselekedeteit.

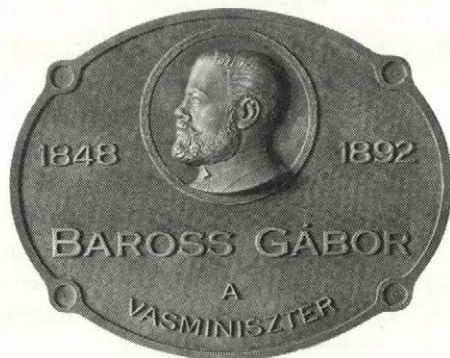
Mint annyi más, az archívumlétesítés is terv maradt csupán. Baross Gábor emlékezetét a hivatalos történészek és hivatásos történétírók munkáiban egyaránt szegényes hely illeti meg. Nincs még egy Baross Gáborhoz hasonlóan sikeres történelmi személyiség, akit az összefoglaló történeti munkák olyan nagyfokú közönyben részesítenének, mint őt.

Gratz Gusztáv 1934-ben megjelent kétkötetes, „*A dualizmus kora*” című műve név- és tárgymutatójában Baross Gábor kereskedelmi miniszter (1848–1892) címszó alatt négy oldalszámjelzetet találunk. Az adott helyeken az alábbiakat:

- I. kötet 144. oldal: Mint új emberek foglalnak helyet a képviselőházban a szabadelvű párt padjain három későbbi kereskedelmi miniszter: Baross Gábor, Hieronymi Károly és Hegedűs Sándor ...
- I. kötet 159. oldal: A szabadelvű párt régi korifeusainak legnagyobb része ... így Szlávy, Bitto, Ghyczy, Gorove, Kerkapoly, Pauler, Tóth Vilmos, Baross Gábor...
- I. kötet 250. oldal: Április 9-én Wekerle Sándor vette át a pénzügyi, Szilágyi Dezső az igazságügyi tárcát, június 16-án pedig Tisza keresztül vitte a Földművelésügyi és Kereskedelemügyi Minisztériumnak ketté választását, oly módon, hogy Baross Gábor, aki 1886 óta vezette a kettős minisztériumot kereskedelmi miniszter, gróf Szapáry Gyula pedig földművelésügyi miniszter lett.
- II. kötet 222. oldal: A Magyar Bank alapítója és lelke Elek Pál, aki Baross Gábornak volt valamikor gazdasági ügyekben tanácsadója. Inkább nagyszabású, eszes és találgony kereskedő, mint bankár, úgy hogy koncepciói merészebbek, gyakran szokatlanok és rendszerint sok bennük a spekulatív elem, de részben eleven eszénél és ügyességénél, részben a gazdasági élet általános emelkedő irányzatánál fogva beváltak.

A fentieket csak azért jegyeztem fel, hogy érzékeljük, a reprintben az elmúlt években újra megjelent Gratz-kötetekben többet tudunk meg Elek Pál bankigazgatóról, mint Baross Gáborról.

A közgondolkodást azonban az ún. kézikönyvek, összefoglaló történeti munkák alapozzák meg. A Hóman Bálint–Szekfű Gyula „*Magyar Történet*” 1936-ban megjelent harmadik, javított teljes kiadásában az V., Szekfű Gyula írta kötetben Baross Gábor neve kétszer fordul elő. Az egyik helyen (497. o.) munkássága összegzéséként az alábbiakat olvashatjuk: „A »Máv« szervezetét báró Kemény Gábor miniszter alakítja ki 1884-ben a felügyelőség és az üzletvezetőség felállításával. A még megmaradt közös vasutak államosítását és a Dunagőzhajózási Társaság dualizálását Tisza legutolsó közlekedési minisztere, Baross Gábor próbálta meg 1885–89 között, aki egyébként is erélyesen folytatta az államosítást. 1889-ben behozott zónadíjszabásában, a személyviteldíjakkal általában

Bitó Balázs: Baross Gábor
(megosztott II. díj)

20%-os mérséklésével pedig széles tömegek előtt népszerűvé tette a vasutakat és megadta a lehetőséget Budapest és a vidéki központok megközelítésére. Az 1888-as 9 millió utasszám 1892-ben 28 millióra nőtt meg, a bevétel az olcsó tarifák miatt 14 millióról csak 19 millióra. Az ország összes vasutjai 1848-ban 178 kilométert, 1866-ban 2158-at, 1883-ban 8459-et tettek ki. E nagy mű sok munkása körül egyedül Baross neve maradt meg a közgazdasági dolgok iránt érzéketlen közvéleményben, az övé is inkább azért, mert híveinek sikerült a tőle csak folytatott államosítást »közjogi vívmány«-nak Ausztria elleni tettnek feltüntetni.”

Nézzük meg, mennyi ellentmondást tartalmaz a fenti idézet.

„A még megmaradt közös vasutak” – ilyen nem volt. 1889-től 6 magánvasutat államosít, köztük az Osztrák–Magyar Államvasútpálya Társulatot. Ez azonban nem közös vasút, a Bécs–Pozsony–Báziás–Orsova között futó vaspályának főrésztvényesei francia vállalkozók voltak.

Az „államosítás” kifejezés állami tulajdonba vételt, azaz állami vásárlást jelent. 1948 után a szónek olyan pejoratív jelentése lett, hogy napjainkban szinte minden idézetnél szükséges hozzá magyarázatot fűzni.

„Tisza Kálmán legutolsó közlekedési minisztere a Dunagőzhajózási Társaság dualizálását próbálta meg 1886–89 között” – csak stílusbeli kérdés legutolsó közlekedési minisztert írni, ha egyidejűleg nem írjuk mellé, hogy Szapáry Gyula legelső közlekedési minisztere is volt. Az azonban már történelmi „csúsztatás”, hogy az osztrák Dunagőzhajózási Társaság (DGT) dualizálásának sikertelenségét említve nem jegyzi meg, hogy Baross Gábor ezen okulva már 1888-ban megalapította a MÁV Hajózási Vállalatot, amely néhány éven belül elhódította a szerb sertés- és szilvaexport szállítását a DGT-től.

„A személyviteldijaknak általában 20%-os mérséklésével pedig széles tömegek előtt népszerűvé tette a vasutakat.” Sajnos a 20%-os mérséklés a rendkívül magas tarifák miatt szinte jelentéktelen lett volna. A legnagyobb árcsökkenés a 25 km-nél rövidebb és a 225 km-nél hosszabb, ún. végtelen zónában volt. Brassóból (735 km) Budapestre 32 forintról 7 forintra szállt le a viteldíj. Ez bizony nem 20%-os mérséklés, hanem a viteldíj 20%-ra való leszállítása. (Azt azért soha sem árt hozzátenni, hogy a viteldíjért, azaz 7 forintért 280 db zsemlet vagy 12 kg marhahúst lehetett vásárolni, és ez az összeg, amely ma kb. 12–14 000 forintnak felel meg, egy szőlőkapás hét napi napszámát tette ki.)

„E nagy mű sok munkása közül egyedül Baross neve maradt meg a közgazdasági dolgok iránt érzéketlen közvéleményben”. Ebben a félrevezető mondatban ha valami irritáló, az igazán az, hogy a közvéleményt éppen úgy lebecsülik, mint Baross Gábort. Sajnos ezzel a későbbi korokban egyre divatosabbá váló deheroizálással szemben Szekfű Gyula adós marad azok felsorolásával, akik a „nagy művön” dolgoztak. Ő is teljesen érzéketlen Baross Gábor ipartörténeti jelentőségű rendelkezéseire, s így a zónadíj szabás bevezetésének olyan, egyáltalán nem mellékes hozadékáról, mint a magyar mozdony- és vagongyártás megindulása vagy a társadalmi mobilitás felgyorsulása, említést sem tesz.

Úgy tűnik, mintegy válasz volt ezekre a történeti munkákra Gyömrei Sándor–Vértesy Miklós előbb említett kitérő munkája, melyet az Ipar és Kereskedelmi Kamara 1937-ben az Atheneum Nyomdában jelentetett meg.

A további jelentősebb összefoglaló történeti munkák közül válasszuk a tíz kötetes „Magyarország története” című könyvsorozat 1848–1890 és az 1890–1918 kötetét Kovács Endre és Hanák Péter főszerkesztésében.

A Kovács Endre főszerkesztette kötetben Baross Gábor neve alatt hat lapszámjelzetet találunk. Mintegy négy oldal terjedelemben itt elég hűségesen ismertetik az iparfejlesztésben elért eredményeket és Baross Gábor országgyűlési bizottságokban végzett munkáját a vámszövetségről és a vasút-államosításokról szóló törvényjavaslatok előkészítésében. Ebben a munkában pontosan leírják, hogy a vasutak állami tulajdonba vétele 300 millió forintot igényelt, amelyet csak adósságból lehetett teljesíteni. Azt is megjegyzik azonban, hogy az államvasutak tiszta jövedelme meghaladta az adósságtérheket.

Szafián Donáta: Baross Gábor
(megosztott II. díjak)

Az ipartámogató törvények és a hazai gyárak termékeire nyújtott kedvezmények kedvezményezettjeinek felsorolását azonban sajnálatosan nélkülözi ez az összefoglalás is, hiszen Baross Gábor minisztersége idején 38-ról 72-re emelkedett az adómentességet élvező iparágak száma, s ez 116 ipartelepre és gyárra terjedt ki, olyanokra, amelyek több, mint fél évszázadon át, de még napjainkban is sikeresek, mint a Villamos Izzólámpa Rt., a Szegedi Kenderfonó Gyár, a Poltári Tűzálló Téglagyár és Agyagcső Gyár, a Hollóházi Kőedénygyár, a Nagyszombeni Posztógyár stb.

Az 1252. oldalon olvashatjuk: „Az ellenzék sokat támadta a kormányt az osztrák Lloyd hajózási vállalatnak nyújtott évi szubvencióért. Kevesebb kritikát váltott ki a London–Fiume járat évi támogatása, különösen amikor azt 1883-tól az Adria nevű magyar hajózási társaság kapta meg. A »magyar tengerpart« fejlesztésében azonban nem csak gazdasági szempontok érvényesültek. A reformkor hagyományaként tovább élt a tengeri kereskedelem országot gazdagító hite, de a velejáró »tengeri hatalom« kétes értékű illúziója is.”

Magyarország a Lloyd társasággal 1872-ben kötött szerződést, s azt évi 534 ezer forint állami segélyben részesítette. Két ízben is meghosszabbították ezt a szerződést (1878–1888) anélkül, hogy meglettek volna elégedve a Lloyd szolgáltatásai-

val. Akkor azonban, amikor 1890-ben a Lloyd támogatása felemeléséért folyamodott, Baross Gábor felbontotta a hajózási és postaszereződést. 1891-ben 300 ezer forint/év támogatást adott az Adria Magyar Tengerhajózási Részvénytársaságnak (a társaság angol és osztrák gőzhajó-tulajdonosok és a magyar állam tulajdonában volt), amely 192 járatán (hamarosan 279-re nőtt) szállította a magyar árukat és a postát.

A fiumei kikötőbővítés 1888-ban kezdődött el. A kikötőt és a pályaudvart villanyvilágítással szerelték fel, ezzel alkalmassá téve az éjszakai rakodásra. A kikötőben hajójavításra szolgáló úszódokkokat telepítettek. A fenti idézet idézőjelbe tette magyar tengerpart és tengeri hatalom Baross Gábor korában nem volt illúzió. Horvátország a magyar Szentkorona uralma alatt állt. Fiume fejlesztése valóban nem volt egyszerű kérdés, hiszen a város vezetői nem kívánták a Fiumera–Deltára vezető vasúti vágányok megépítését, az veszélyeztette a tengerparti sétányt. Baross Gábor azonban a helyi kamara és a kereskedőházak aktivizálásával megváltoztatta a „közérdekkel nem törődő és a helyi igényekre sem figyelő döntést”, és 1887-ben megindulhatott a kikötő építése. Az, hogy 1914-ben Fiume Európa 10. legnagyobb tengeri kikötője lett, cáfolja a fenti idézet utolsó mondatát.

Az 1890–1918 című kötet – részben teljesen ellentmondásosan az előző kötettel – arról ír, hogy „a vasutak háttérbe szorították az egyéb szállítási eszközöket mind az áru, mind a személyszállításban”. Az okokról azonban nem tesznek említést. Ahhoz, hogy a folyami hajózás számottevően emelkedjen, az Alduna 120 km-es szakaszát szabályozni kellett. A Vaskapu-szabályozást Walland Ernő még Vásárhelyi Pál 1830-as mérései alapján tervezte meg. 1888-ban 9 millió forintot terveztek a Vaskapu-szabályozás megvalósítására. Gróf Károlyi Sándor és a köré csoportosuló ellenzék mindenképpen meg akarta akadályozni a szabályozást.

Baross Gábor így indokolta előterjesztését: „Hiszen az képtelenség, hogy összetett kézzel nézze a nemzet jövője fejlődését és lássa, hogy foglalják el más nemzetek kiviteli piacát; zsebére tegye a kezét, és ne cselekedjék semmit saját érdekei megvédése szempontjából. ... Azt méltóztatnak mondani: ott vannak a vasutak, dolgozzunk a vasutakkal. A tisztelt képviselő úr azt méltóztatott mondani, hogy a hajózás tömegárukra jó, de kérdi, mit ér darabárukra? Hát, tisztelt Ház, a keleti vasutak és a Vaskapu rendeltetése céljában ugyanaz, de módjában két különböző dolog. Ezen kettőnek okszerű hatása és egybevetése létesítheti azt az eredményt, melyet én lelkemből kívánok; mert azt tartom, hogy ezen ország, mely áldozatot hoz minden nemes célért, végre-valahára anyagi kérdéseivel is kell, hogy bensőleg foglalkozzék, kereskedését fejlessze, adóképességét fokozza; ennek eléréséhez pedig olcsó vízi utak kelleneek.”

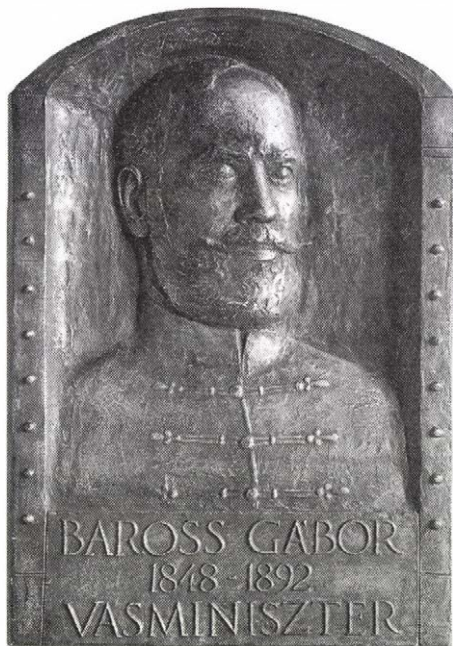
Ennyit az 1988-ban megjelent, harmadik átdolgozott változatában is kevés adattal, több teóriával és kritikával megírt Magyarország történetéről. A hivatalos történészek Baross-ábrázolásán az 1990-es esztendőök nem sokat formáltak. 1992-ben, Baross Gábor halálának 100. évfordulóján a hivatalos megemlékezések azt sejtették, hogy megindul Baross Gábor történelmi felélesztése, hiszen a magyarság hasonló történelmi korhoz érkezett.

A *magyarok krónikája* című, Glatz Ferenc szerkesztette vaskos, képes történelemkönyvben, amely 1995-ben került napvilágra, 1884-ben és 1890-ben találkozzunk Baross Gábor nevével. 1884. június 18. alatt: *A vasminiszter és a vasút* címet találjuk, alatta: „A vasút-államosítási politika legkiemelkedőbb egyénisége Baross Gábor (1848–1892) közlekedési államtitkár, később miniszter (»vasminiszter«) volt. A magyar tengerhajózás fejlesztése

is az ő nevéhez fűződik.” 1890-ben a *Miniszterelnökök és kormányok* című fejezet alatt – kiváló szakminiszterként – többek között az ő neve is megjelenik.

A történelmi közgondolkodásra talán sohasem volt olyan szükség mint napjainkban. Kossuth Lajos írta Turinból, hogy „... úgy látszik, a magyarnak hiába írták a történelmet. Nem okul semmin. Még csak saját kárán sem. Sőt! Megtapsolja a hangzatos szavakat, amelyekkel őt a vesztőpadra nógatják.”

Azt hiszem, a történelmi emlékezet hiányát, amelyben sorozatos kudarcaink okai kereshetőek, mindnyájan megtapasztaltuk. Gondolnunk kell azonban arra is, hogy tanúsá-

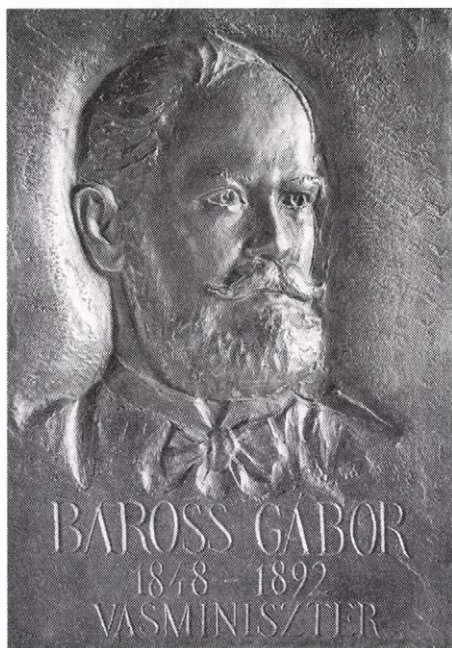
Vértesi Ágnes: Baross Gábor (III. díj)

europai folyamatokhoz (és nem Európába menetelnénk), bizony meg kell honosítani a modern technikákat, ki kell építeni a korszerű infrastruktúrákat, de nemcsak anyagi, szellemi és erkölcsi értelemben is.

Az Európai Unió tagjaként vagy a tagságra várva egyre sürgetőbb lenne politikusainknak ismerni a kiegyezést követő jogalkotást, amely nem jogharmonizációra, hanem a nemzeti érdekek és a közjó érvényesülésére hozta törvényeit. Jó lenne, ha az államigazgatásban a barossi mércék válnának mértékké! A jó törvényekhez jó végrehajtó szervezetekre is szükség volt. Európában a Lajtától nyugatra ugyanis az állami bürokrácia magasan képzett, erkölcsös, kötelességtudó volt, szemben a kelet-európai korrupt, félművelt, hatalmaskodó bürokráciákkal. Ezt az erkölcsös köztisztviselői és közalkalmazotti réteget most is meg kell teremteni. Baross Gábor rendeletei a sógor-komaság alkalmazásának tilalmára (1887), a kötelező pályázati rendszerre, a szigorú képzettségi előírásokra (1887), a szakképzés és a szakági alkalmazott kutatások megindítására (1888) mind ennek érdekében születtek.

gos-e az a történelem, amelyet nekünk írnak? A Baross Gábor halálát követő 105 esztendő azt mutatja, hogy kivételesen rossz. Kétszeresen is örülnünk kell, hogy a közgondolkodást befolyásoló munkákban megtört a jég. 1992-ben a Győri Tanulmányokban jelent meg egy 30 oldalas tanulmány Majdán János tollából, 1997-ben a Frisnyák Zsuzsa szerkesztette Baross Gábor-kötet ezekben a napokban, itt Győrben Mentés Zoltán Baross emlékkönyve kerül az olvasókhoz.

A történetírásban nyomom követett Baross-képnél a közgondolkodás történelmi emlékezete sem biztatóbb. Az iskolai történelemkönyvek 8–10 soros ismeretközlései a dualizmus koráról olyan szürkék és sematikusak, hogy diák legyen a talpán, akinek felkelti érdeklődését. Pedig minden azon múlik, hogy a történelmi példák, cselekedetek eljutnak-e a társadalom minden tagjához. Nagy történelmi változások idejét éljük, sokat tanulhatnánk Baross Gábor cselekedeteiből. Bizony jó lenne, ha felzárkóznánk az

Raffay Dávid: Baross Gábor (dicséret)

A közszolgálat egyenlő az igazság és a közjó szolgálatával. Erről Baross Gábor 1891. november 8-án a Pozsony–Porpác–Szombathely szárnyvonal megnyitásán, hat hónappal halála előtt mondta, hogy „... hangsúlyozni akarom, hogy aki a közélet terén kötelességét teljesíti, nagyobb vagy kisebb erővel, de mindig jószándékkal és hazafisággal, az elismerésre és hálaára számot tartani jogosítva nincs”.

A történelmi emlékezet azonban más kategória, nem az elismerés és a hála kategóriája, hanem minden nemzedékre kiterjedő kötelesség. Gyurkovics államtitkár úr, akár csak én, már annak is örülne, ha néha-néha csupán szóval is tisztelnék a hazánkat. Addig azonban, amíg az Országház pompás épülete előtt bukott forradalmak emigrációban elhunyt vezetői – II. Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos és Károlyi Mihály – állnak, akik közül az áldozatokat csak II. Rákóczi Ferenc követte meg, nos addig nem változik a közgondolkodás a kívánatos irányba.

Baross Gábor emlékezetének élesztése azonban hitet ad arra, hogy reménységgel köszöntessük az új évezred első évszázadát. Örülök, hogy holnap másfél száz településen emlékeznek rá, a bélyeg- és telefonkártya-ábrázolásokon gyakorlatilag az egész nemzethez elér.

A múlt csak példa legyen most... Tegnap Kolozsvárott különös élményben volt részem. Délelőtt 10 óra tájban újabb és újabb kiránduló falusi kisiskolás csoportok jöttek a Szent Mihály templomhoz, Mátyás király impozáns lovas szobrához. A kísérő tanítónők, szülők hosszan és láthatóan a gyerekek érdeklődését teljesen lekötve meséltek az igazságos Mátyás király cselekedeteiről, sikeres királyságáról. Öröm volt látni a kisgyermekarcokra kiülő büszke örömet. Egy óra múltán a Házsongárdi temető csendjében, Koós Károly sírjánál újra visszaidéztam magamban ezt az élményt. Arra gondoltam, hogy milyen más lett volna a magyarság 20. századi történelme, ha a neogótikus Országházba igyekvő politikusok a legnagyobb magyar, Széchenyi István; a haza bölcse, Deák Ferenc és a vasminiszter Baross Gábor ércalakjainak „szorításába” léphetnének be a kapun. Ha így lenne, akkor Baross Gábor történelmi emlékezetét nem a nagy évfordulók kötelességtudata, hanem a mindennapi hazafiság őrizné. Reménykedjünk, hogy az ifjabb nemzedékek – példaképeket keresve – rátalálnak majd történelmünk munkás és sikeres személyiségeire.

Kossuth Lajos postajegye

Bélyegmúzeumunk egyik legbecesebb darabja a múlt század egyik különleges relikviája, a magyar postai értékjegy legelső tervezete. 1848-ban a Kossuth-bankó megjelenésének közelében született meg. A feltételezések szerint Than Mórt a postajegy megrajzolásához Landerer Lajoshoz küldték, aki a bankjegyek készítésével foglalkozott. Itt a Bankjegynyomdában készítették elő az első magyar postajegyet. *„Than Mór postajegy-tervezete titokzatos körülmények között került érdeklődésünkbe. 74 évig senki sem hall felőle semmit, 95 évig pedig látni sem lehetett a rajz eredetijét.”*¹

Az első közlés 1924. július 15-én jelent meg róla névtelenül *„Kossuth postajegy tervezete”* címmel Jászai Emánuel János folyóiratában, a Magyar Levélbélyegben, hogy postajegyet Kossuth szándékozott kiadni, és Than Mórral készíttette a rajzot 1848. június 3-án. Jászai a postajegyhez szerencsés örökség révén jutott. (Urschitz Jakab unokáját vette feleségül. Urschitz Jakab 1848-ban a bankjegynyomda főgépkestere volt, követte a kormányt Debrecenbe, Szegedre, onnan pedig Aradra, mindvégig gyártva a vörös hasú bankjegyeket.) Jászai a jó üzlet reményében hajlandó volt átadni a Thantervet a Bélyegmúzeumnak 10 000 pengő ellenértékű bélyegért cserébe. Más források szerint a kívánt összeg még magasabbra rúgott, hiszen már addig is közel háromezer pengő nyereségre tett szert a tervezettel, amikor több ezer példányban lekicsinyítette és sokszorosította azt *„Kossuth bélyeg”* elnevezéssel a gyűjtők számára. A családi kincset megengedte tanulmányozni,

Than Mór postajegy-tervezete

hiszen bizonyítani kellett a lap korabeliségét, eredetiségét, azt, hogy valóban a Bankjegynyomdában készült-e, illetve Kossuthnak mennyiben volt köze hozzá. Hitelt érdemlő bizonyíték azonban erre a megbízásra vonatkozó ügyiratra nem került elő.

Alábbiakban álljon itt néhány részlet a vizsgálat során tett feljegyzésekből: *„Ha a kétforintos Kossuth-bankóval összevetjük, akkor az azzal való testvéri viszony le nem tagadható. A postajegy-tervezet címerpajzsa valamivel nyúlánkabb, és itt-ott rajzbéli eltérés is van rajta. Síkba foglalt és térbeli hatású elemek váltakoznak alkotásán. A groteszk betűk egyenesen ízlése ellen valók lehetnek. A jobboldali szélrajzon olyan Bodoni-féle betűtípust hoz javaslatba, aminők a magyar bankjegyeken is szerepelnek. Sokat mondanak a baloldali szélrajzok. A tollat tisztító vonalhuzigálások mellett sokféle »műhely-jegyzet« bukkan fel, mely arról tájékoztat, hogy mi minden járt a fiatal művész fejében, mikor postajegyét elkészítette.*

¹ Bélyegmúzeum okmánytára. 30.273–30.283.

A korona magasságában 1848. III. 15. dátuma alatt a Szabadság felirat foglal helyet. A Szerelem szó alatti torzképszerű fejezaton a postajegy-kérdés megvalósításának legfőbb irányítója, Landerer szakállas arcma ismerhető fel.

A bal széljegyzetek közül a legfontosabb a római VI. számjegy, mely VII-re van kijavítva az arab 3 jelzéssel együtt, s június – július harmadikát jelenti. A bélyegrajz készítésének ez lehetett az ideje. A Szabadságról meg nem csoda, ha a húszéves művésznek a Szerelem jutott az eszébe, amire nemcsak a legfelső részen látható női lábszár utal, de a Mitzi név és a legelső rokokó dáma vázlata is. A Mitzi alatt postakiürtök vannak, az egyikben huszárcsákós női alak karddal. A postakiürt motívuma viszont lemaradt a végleges tervezetről.

A rajzlapról az is megállapítható, hogy a vésnőkök magasnyomásra szánt dúcokat véstek róla. Az utasítás az volt, hogy a keretet vörösen, a címert zölden nyomják fehéren hagyva a közép részt, hogy így a nemzeti szín érvényesüljön. Az ilyen lemezek úgy készültek, hogy a réz- vagy acéllapokat egy habverőhöz hasonló üstbe öntött, lágy szurokba ágyzták, amely megkeményedve a vésési művelet forgatása közben a lapokat nem engedte elmozdulni. A fémlapokat mastix-gőzzel befüstölték, hogy arra túvel a tükörmintát előrajzolhassák. Marschalkó Béla mikroszkopikus vizsgálattal kimutatta, hogy a rajzlap színoldalon látszó sárgulás szurkos füsttől származik, melynek szemcséi a papírrostok mélyébe telepedtek. A hátoldali alsó folt pedig felületen lévő szurkos érintés nyoma – valószínűleg a vésnök vagy nyomdász piszkos kezétől származó daktiloszkópia.

A korabeliség bizonyítéka az is, hogy a papír sárgulása nem faanyag (lignit) oxidációja folytán jött létre, hanem a vésnöki szurok behatására. A fafoszlatással készült papírost egyébként is 1868-ban találták fel Németországban. Az 1848-ból származó rajzlapon tehát lignit-anyag nem szerepelhet. A kénsavas vizsgálat igazolta, hogy Than Mór lapja tiszta rongypapír.²

„A rajzlap hátoldalán a »Lieber Herr Urschitz! ...« feliratot láthatjuk. Than közvetlenül Urchsitz felügyelete alá tartozott. A bélyegterv tehát a Bankjegynyomdában született, rajzdeszkára felragasztott rajzlapon, amelyet késsel vágtak körül. A postajegy-ről vésett lemezek egész bizonyosan a Bankjegynyomdában őrzött többi lemezzel és rajzzal együtt vándoroltak Aradig. A lemezeket útközben megdézsmálták egyrészt a fejszés románok, másrészt az osztrák katonák. Kerschek Jakab újaradi postamester ilyen zsákmányoló osztrák katonától bankjegynyomdai rézlemezeket vásárolt. Ezekből 33 darab a parlamenti múzeumba került. Sajnos a postajegy lemeze nincs közöttük. 1848 novemberében a postaügyeket már katonailag vezették. December 9-én a Honvédelmi Bizottmány megbízta ugyan Pulszky Ferencet az ipar, kereskedelem és közgazdászat ügyeinek intézésével, de akkor már a bélyeg megvalósítása igen kis ügyé z sugarodhatott össze.

Még szerencsének mondható, hogy Urschitz Jakab, a gondos és körültekintő művezető, amikor a móri csata után, karácsony előtt az összes bankjegykészítő kelleket sebtében összepakolva a kormányval Debrecenbe távozott, zsebnagyságúra összehajtogatva magával vitte a Than-féle rajzot is.³

² Bélyegmúzeum okmánytára. 30.273–30.283.

³ Filatéliai Szemle. 1954. 12. szám.

Betűíró távirógépek a táviróhálózatban

Az 1850-től működő Morse-rendszerű távirógépek már nem tudták lebonyolítani a megnövekedett táviróforgalmat, ami újabb fejlesztéseket tett szükségessé. A táviró gyors mennyiségi fejlődése a minőségi betűíró távirógépek kifejlesztésével folytatódott.

A betűíró berendezések szerkesztésével már a Morse-rendszer feltalálásának idejében kezdtek foglalkozni. Maga Samuel Morse is tervezte betűíró gép összeállítását. Az első betűíró távirót Sir Charles Wheatstone 1841-ben szabadalmaztatta, amely működéséhez két három vezetékét igényelt, ezért Wheatstone áramelosztó szerkezetet használt, így egy vezetéken megoldható volt a működtetése. Ebben az időben hasonló készülékek fejlesztésével foglalkozott Alexander Bain és John Watkins Brett, gépeik azonban nem kerültek gyakorlati használatba.

David Edward Hughes 1854-ben állította össze szinkronrendszerű betűíró távirógépét, amelyet 1855-ben Amerikában szabadalmaztatott. Találmányát 1857-ben hazájában, az an-

Hughes típusú betűíró távirógép

gol táviróhálózatban szerette volna bevezetni, de nem talált kellő támogatásra. A későbbiekben gépét tökéletesítette és 1858-ban újra szabadalmaztatta. Ezt a szabadalmat 1860-ban a francia kormány 200 000 frankért megvásárolta, és a készülék gyártásával megbízta a Froment C. céget. Franciaországban 1861-ben Párizs–Lyon között használták, 1862-ben Bordeaux, Havre, Marseille és Lille városokban helyeztek üzembe Hughes típusú betűíró gépet. A készüléket 1867-ben a párizsi világiállításon Grand Prix-díjjal tüntették ki.

A Nemzetközi Távközlési Unió 1867. május 17-én befejezett párizsi értekezlete legfontosabb határozata a szinkron rendszerű Hughes típusú betűíró távirógép használatának engedélyezése volt. Ezt a készüléket fogadta el az 1868-ban Bécsben megtartott nemzetközi táviró-érte-

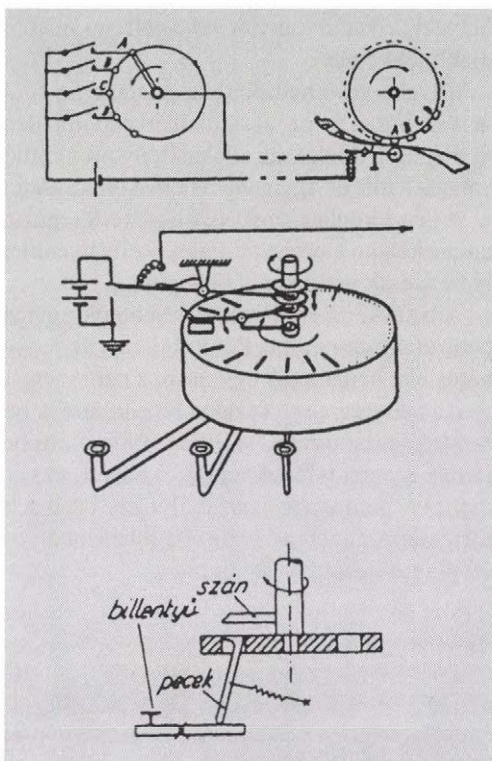
kezlet a Morse-rendszerű készülékek mellett a hosszú nemzetközi vonalak számára. A készüléket 1862-ben Olaszországban, 1863-ban Angliában, 1865-ben Oroszországban, 1867-ben Poroszországban, Ausztria-Magyarországon, 1868-ban Hollandiában, 1869-ben Bajorországban, majd fokozatosan egész Európában szabványosították.

A Hughes-gép papírszalagra nyomtatta a bárki által olvasható latin betűket. A szalagcsíkokat táviratlapra ragasztva kézbesítették a címzettnek. A Morse-rendszerrel szemben kitűnnek előnyei: a gép mindenki számára olvasható betűket nyomtat; háromszor, négyszer gyorsabb, mint a Morse-rendszer, ezért a vezetéket gazdaságosan használja; megbízható, elmarad a kódolás-dekódolás, a szöveg újraírása a vételnél; a levelezés lehallgatása ilyen típusú géppel lehetetlen.

A Magyarországon használatba került Hughes-gépasztal 107 cm magas, 80 cm hosszú és 50–60 cm széles volt. A rendkívüli magasságra a súlyhajtás és a felhúzó pedál miatt volt szükség. A hozzátartozó kezelői szék is magasabb volt, így a távirász a billentyűzetet és a lábpedált is kényelmesen használhatta.

A szinkron gépek jellemző közös tulajdonsága, hogy az adó- és a vevőszerkezet tengelye a levelezés alatt állandóan forog (szinkron és izokron). Az adónál minden betűnek egy-egy billentyű felel meg. A billentyűzet szárai egy telep pozitív ágára kapcsolt emelő, ami egy kör alakú fémlap kerületén egy-egy nyílásban elhelyezkedő pecket emel ki. A fémlap középpontjában egy kefeszán forog, ami egy vezetékkel a vevőmágnestekercsével áll összeköttetésben.

A tekercs másik ága a földön keresztül záródik a telep negatív sarkához. A billentyű lenyomásakor kiemelkedő pecek rövid időre kapcsolatba kerül a forgó kefeszánnal, ezáltal záródik az áramkör és meghúzza a vevő-jelfogó. A vevőhöz megérkező jelimpulzusok erős állandó mágnes pólusaira szerelt, 2×500 ohmos tekercsekbe jutnak (vevőtekercs). A vevő-jelfogó állandó mágnes (árammentes állapotban) a csavarral és rugóval előfeszített delejzárát meghúzza tartja. Az adó által kiadott áramimpulzus irányánál fogva gyengíti az állandó mágnes húzó hatását, így a delejzár a rugó feszítő hatására elenged (felpattan). Ezáltal egy fordulatra kapcsolat létesül a motor forgó tengelye és a gép vezérlőtengelye között. Ez működteti a nyomtató-szerkezetet, aktiválja a javítókeket, és végzi a papírszalag léptetését. A fordulat végén a delejzárát újra alapállásba

A Hughes típusú távirógép működési elve

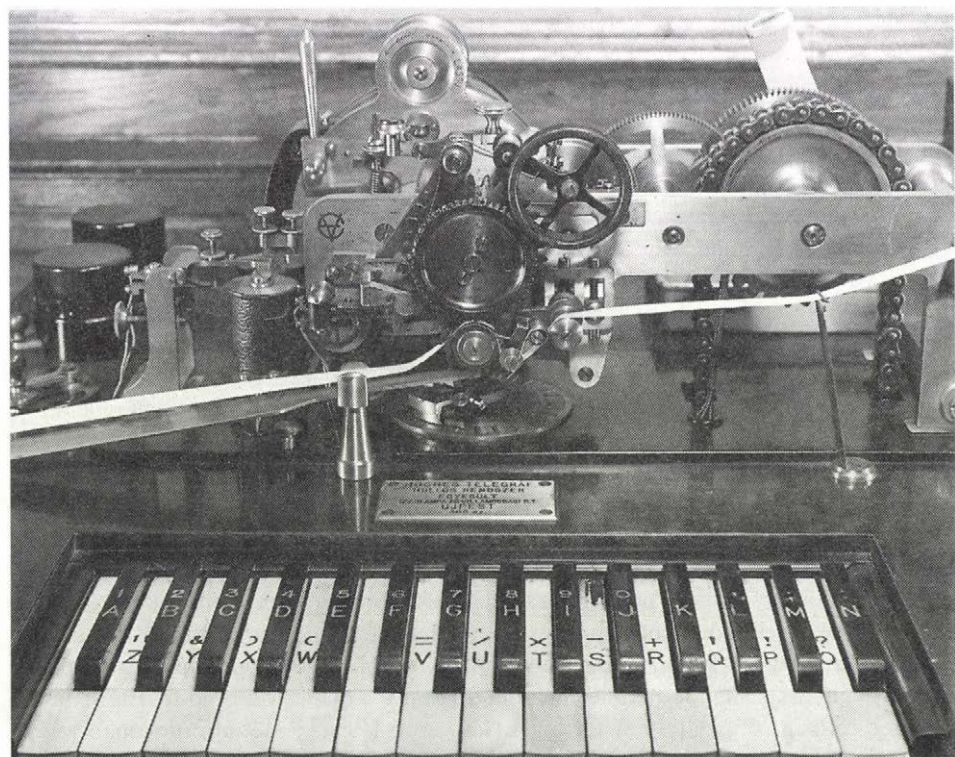
helyezi (visszanyomja a vevő-jelfogó mágnes pólusaira), ami után a gép készen áll az újabb jel vételére.

Mivel a vevő betűskereke az adókefével fázisban (pillanatnyi helyzetben), sebességben azonosan forog, az adóból érkező impulzus abban a pillanatban működteti a nyomtató mágneset, amikor az adóban lenyomott billentyűnek megfelelő betű éppen a nyomtató kalapács fölé ér. Így a vevő betűskereke alatt futó szalagon az adott betű jelenik meg.

A gép fordulatszámát egy egyszerű regulátor szabályozza, ezért az adó és a vevő fordulata közötti eltérést mindig ki kell egyenlíteni (szinkronizálás). Ezt a betűskerek tengelyére szerelt javítókerék biztosítja.

A betűskereken a számok és betűk egymás után következnek. A számról betűre és betűről számra váltás külön billentyűk lenyomásával történik, amikor is a korrekciós kerék és a betűskerek egymáshoz képest egy betűosztásnak megfelelő szöggel elfordul.

Az adó és a vevő fázisba hozatalánál a betűskereket egy billentyű segítségével fix helyzetbe (betűváltás) állítjuk. Ebben a helyzetben a betűskerek rögzítését az ellenállomás azonos jelének adása oldja fel, ekkor a betűskerek az adóval azonos fázisban indul. A pontosabb beszabályozás több jelkombináció (ins, it stb. betűk) adásával történik. A gépen a levelezést a beszabályozás után lehetett megkezdeni, ami kb. 3–10 percig tartott.

Hughes típusú távíró: billentyűzet, adó-, vevő-, nyomtató- és meghajtószerkezet

A Hughes-gépek súlyhajtással (70–80 kg), villamosmotorral (12–14 W), illetve mindkettő együttes alkalmazásával készült. A gépnek 28 billentyűje van a zongora klaviatúrájához hasonló elrendezésben. A betűk ábécé sorrendben következnek egymás után.

A gép jó kihasználásához szükséges a folyamatos és ütemes adás, mert hosszabb szünetek alatt a javítások elmaradnak és a szinkronizálás megszűnik. Levelezés közben a szinkronizmus pontosságától függően 1–2, legfeljebb 3–4 fordulat hagyható ki anélkül, hogy a gépek a szinkronból kiesnének. A gépek másodpercenként két fordulattal járnak, ennél a sebességnél másodpercenként 3–4 betű adható. A régebbi gépek elektromos kiváltásúak voltak, az adott jelek a saját vevőmágnes tekerccsén is áthaladtak, ami miatt a vevő jelfogó be szabályozása igen bonyolult volt. A későbbi gépeknél a mechanikai kiváltásra tértek át: a gép saját vevőjét mechanikus úton indította. Ezek a gépek a magyar távíróhálózatban 1867–1947-ig üzemeltek.

Felhasznált irodalom

Hütter Gyula: *Távíró gép- és kapcsolástan és rádiótechnika*. Budapest, 1943.

Vater József: *A telegráf és telefon története*. Budapest, 1913.

Odor Imre: *A távírda és a távbeszélő*. Budapest, 1910.

Egy postai szolgáltatás, a dísztávirat 70. évfordulójára

Ha tíz embert megkérdezőnk, mi jut eszébe a DT betűpárról, kilenc közülük garantáltan azt válaszolja, hogy ez a diplomata autók rendszámának betűjele. Csak ha nem elégszünk meg ezzel a válasszal, s tovább faggatjuk őket, igyekezve a posta felé terelni gondolataikat, csak akkor fog közülük 2–3 a homlokára csapni, na persze, ez a jelzése a dísztáviratlapoknak. Ilyen félrevezető lenne a megfogalmazott kérdés, vagy valóban ennyire nincs már a köztudatban a dísztávirat? Mint alább látni fogjuk, a jelek szerint az utóbbiról van szó. Pedig gyanítom, a dísztávirat is olyan küldeményfajta, ami szinte minden családba eljutott már ilyen vagy olyan alkalomból. Különlegessége, egyedisége miatt bizonyára sokan nem is válnak meg tőle egykönnyen, bekerülnek az évekig, évtizedekig őrzött családi archívumba és onnan néha a múzeumba. A Postamúzeum dokumentációs gyűjteményében több ilyen együttes is található. Gyakran még albummá is egybekötötték az ugyanarra az alkalomra kapott jókívánságokat.

Ez a szolgáltatási ágazat a fiatalabbak közé tartozik. 1998-ban 70. születésnapját ünnepelte – szép csöndben. Ehhez a jubileumhoz szeretnék az alábbi összefoglalóval hozzájárulni. A dísztáviratok történetének megírásához az alapot a Postamúzeum aprónyomtatványtárában (D-26.2.14.) és tematikus gyűjteményében (D-29.61.) összegyűjtött dísztáviratlapok szolgáltatták. Feldolgozásukhoz a postai rendeletek nyújtottak segítséget. A tanulmány táblázatba foglalt melléklete a könnyebb áttekinthetőség mellett egyben a gyűjteményi egység katalógusának is tekinthető.¹ A csillaggal (*) megjelölt dísztáviratlapokkal a múzeum gyűjteménye nem rendelkezik. Örölnék, ha e tanulmány és a katalógus összeállítása azt is eredményezné, hogy azok, akiknek ilyen a birtokukban van, eljuttatnák hozzánk, teljessé téve egy postai szolgáltatás dokumentumgyűjteményét.

Az első dísztáviratűrlapokat 1928. június 1-jén hozta forgalomba a Magyar Királyi Posta.² A belföldi forgalomban a feladó vagy a címzett ettől az időponttól kezdve kérhet, hogy különleges alkalomkor díszes kiállítású távirati űrlapon kézbesítsék üzenetét. A kiadott két űrlap LX 1 és LX 2 különleges jelzést kapott. A lap fejlécét grafika díszíti, amely körbekeretezi a szöveg számára kijelölt területét. A különleges kezelésért 1928-ban a posta a rendes távirási díjon felül 50 fillér pótdíjat számított fel.

Kiemelkedő jelentősége van annak, hogy ez az új szolgáltatás a posta jótékonyági tevékenységével függött össze. Az űrlapokat Fáy András grafikusművész tervezte. Ábrázolásuknál fogva az LX 1 jelűt eljegyzés és házasságkötés alkalmával, az LX 2 jelűt bármely más ünnepi alkalomkor lehetett igénybe venni. A lapokat a *tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottsága* állíttatta elő Kellner Gyula nyomdájában és bocsátotta a posta rendelkezésére. A posta cserébe a különleges kezelésért járó pótdíj jelentős részét jótékonyági céllal a tüdővész elleni küzdelem javára engedte át.

¹ Az üresen hagyott rovatok azt jelentik, hogy információ nem áll rendelkezésünkre.

² Posta és Táviráti Rendeletek Tára (PTRT) 1928. 14 468. számú rendelete. 197. p.

A rendelet részletesen szabályozza az üdvözlő táviratok kitöltését és kezelését, a díjak elszámolását. A távirat szövegét az úrlapra tiszta, olvasható kézírással kellett átírni, a betűnyomós távirógép vételszalagját nem volt szabad felragasztani rá. A Posta Központi

Lx. 1.

The form features a highly decorative border with floral and geometric motifs. At the top center, there is an illustration of a wedding scene: a groom in a dark suit and hat stands next to a bride in a white dress and veil, who is holding a bouquet of flowers. They are surrounded by other figures, including a man in a dark suit and a woman in a white dress. The scene is framed by a decorative border. Below the illustration, the word "TÁVIRAT." is printed in a stylized, outlined font. The main body of the form consists of ten horizontal lines for writing. In the bottom left corner, there is a small number "1928." and in the bottom right corner, there is a small signature "F. 47".

KELLNER GYULA TEL. T. 150-89

Az első díszítáviratlap, 1928

Számvevősége az LX táviratok pótdíjának 60%-át a Magyar kir. Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium házipénztára javára utalta át. Megtudjuk azt is, hogy a központi anyagraktár az első készletekkel egy időben plakátot is küldött a hivataloknak, amit szembeötlő helyen kellett kifüggeszteni, hogy rendszeresítésükről a közönség tudomást szerezzen. Propagálásra a postaszemélyzetet is felszólították.

1929-ben bővült a választék, a tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottsága 3 újabb űrlapot (LX 3, 4, 5) bocsátott a posta rendelkezésére.³ Újra felhívták a hivatalok figyelmét arra, hogy a pótdíj javarésze a tüdővész elleni küzdelem céljára szolgál. E nemes cél érdekében szólítsák fel a táviratozni szándékozó közönséget, hogy eljegyzés, házasság, névnap, kinevezés, évforduló s egyéb hasonló ünnepélyes alkalomkor jókívánásait LX táviratként adja fel.

Az új űrlapok mindegyike ifjú Kellner Ernő nyomdájában készült, alkotóikat név szerint nem ismerjük. Természetesen az új szolgáltatás elterjedéséhez, népszerűvé válásához hosszú időre, évekre volt szükség.

A kezdeti évekből semmilyen számszerű adat nem áll rendelkezésünkre. Mindössze a rendes díjú magántáviratok számát ismerjük, ezeken belül bújjik meg a dísztáviratok forgalma. A későbbi évek ismert adataiból következtetve kb. évi 8–10 ezer darabra becsülöm. Arról sincs adatunk, hány darab táviratlap került kiosztásra az ország postahivatalai között, nem tudjuk megítélni sem, mennyi fogyott el 1933 áprilisáig. Ekkor ugyanis a bizottság az időközben kifogyott LX 1 és 2 jelzésű űrlapok helyett azonos jelzéssel, de más mintájú űrlapokat, valamint LX 6 jelzéssel újabb űrlapot bocsátott a posta rendelkezésére.⁴

A folyamatos felhasználásra csak közvetett adataink vannak. Az 1933. június 14-én kiadott rendeletből⁵ megtudjuk, hogy az LX 3 és 4 jelű űrlapok készlete is elfogyott. Egyúttal felszólítják a hivatalokat, hogy június végéig jelentsék készleteiket. Októberben az üdvözlő táviratok gondosabb kezelése tárgyában megjelent rendeletben⁶ az áll, hogy „*az üdvözlő táviratok forgalma a vasárnapi pótdíj eltörlésének ellenére is még mindig igen kismérvű*”. Újra, még nyomatékosabban szólítja fel a rendelkező a hivatali alkalmazottakat, hogy bírják rá a közönséget LX jelű űrlapok feladására, mutassák meg a választható űrlapokat. Forgalmuktól függően a hivatalok minden űrlapból 10–10, illetve 5–5 darabot tartsanak készletben. Elrendelték, hogy az űrlapokról folytatólagos egyenleget kell vezetni.

Minden bizonnyal a vártnál kisebb mérvű forgalom fokozása érdekében döntött a posta 1934-ben az üdvözlő táviratok pótdíjának leszállításáról 50-ről 30 fillérré.⁷ Ez meghozta a kívánt eredményt, a dísztáviratok forgalma az 1933. évi 9 711 darabról 1934-ben 16 644-re nőtt.

A ma már közismert díasztávirat kifejezést 1934. október 1-jén vezette be a posta, ezzel az elnevezéssel jelölve az LX jelzésű, díszes kiállítású űrlapon kézbesített táviratokat. Ekkor rendelték el ugyanis, hogy a csak üdvözlő-

Díasztávirat-forgalom ⁸	
1934	16 644 db
1935	21 450 db
1936	27 193 db
1937	54 307 db
1938	74 923 db

³ PTRT 1929. 46 376. sz. 509. p.

⁴ PTRT 1933. 79 791/3. sz. 130. p.

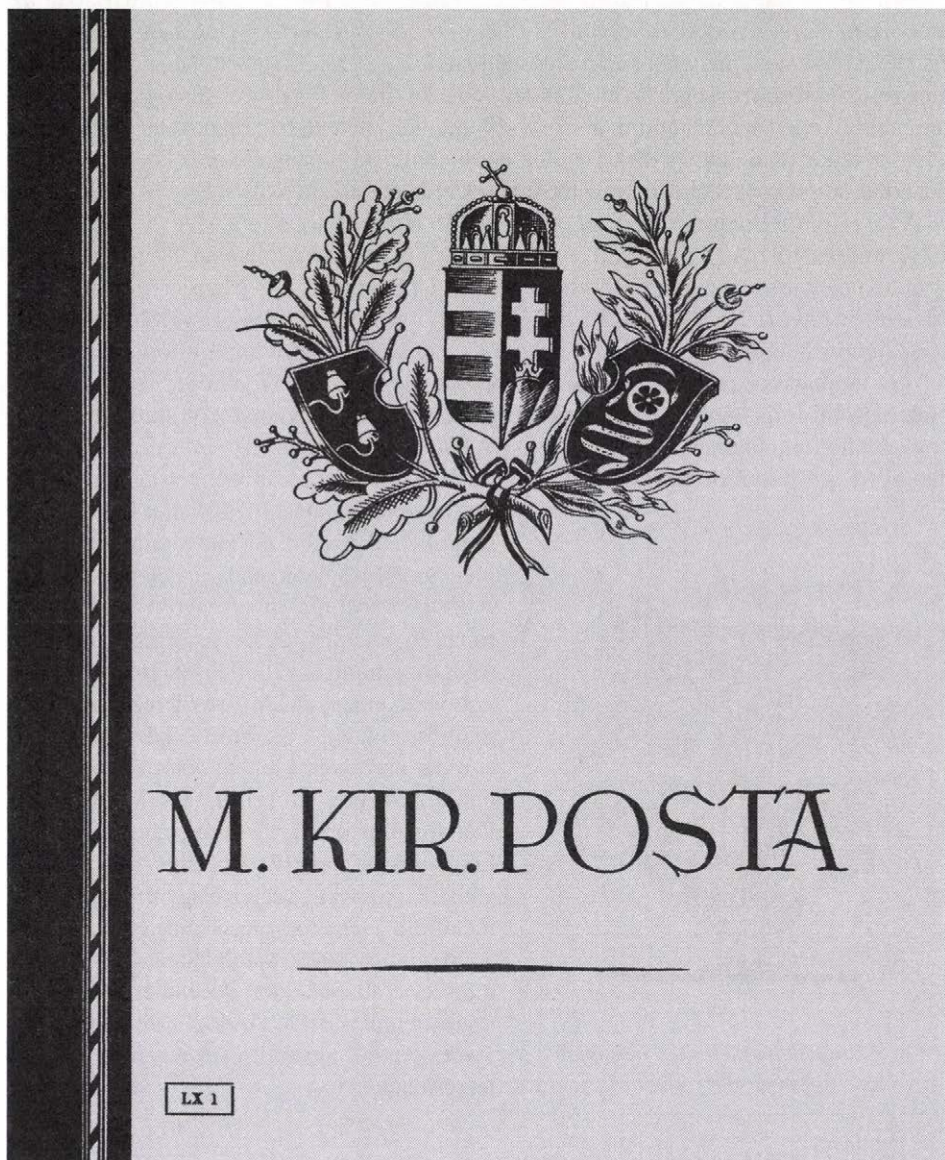
⁵ PTRT 1933. 86 857/5. sz. 181. p.

⁶ PTRT 1933. 94 388/5. sz. 318. p.

⁷ PTRT 1934. 118 718/5. sz. 196. p.

⁸ *A magyar posta jelentése az 1938. évi működéséről*. Budapest, 1939. 153. p.

szöveget tartalmazó táviratokat (XLT) már nemcsak karácsony és újév körül (december 14. és január 6. között), hanem egész éven át díjkezdésménnyel lehet feladni. A két különböző táviratfajta pontos megkülönböztetésére vezették be a dísztávirat elnevezést.⁹

Az 1937. évi kiadású LX 1 jelű dísztáviratlap

⁹ PTRT 1934. 126 401/5. sz. 264. p.

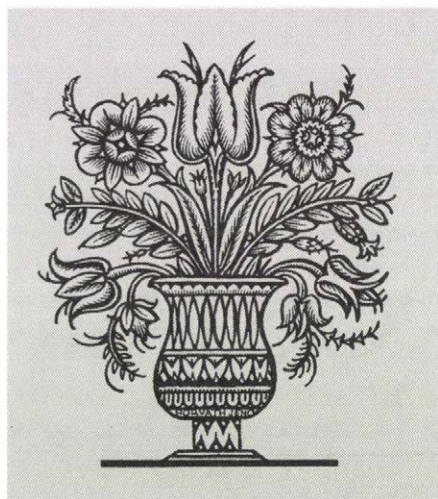
1936 áprilisában megszűnt a tuberkulózis elleni bizottság. Az LX 1 jelű táviratlapok is teljesen kifogytak, ezért ezeket július 19-től kivonták a forgalomból.¹⁰ Az év végére ugyanerre a sorsra jutott az LX 4 jelű űrlap is.¹¹ A tüdőbaj elleni küzdelem és a dísztvírat közötti szoros kapcsolat ennek ellenére nem szűnt meg. 1943 és 1944 februárjában az időközben átszerveződött *Tuberkulózis Elleni Országos Szövetség* Országos Tuberkulózis Hetet rendezett, melynek során a postahivatalokat és az alkalmazottakat fokozottabb népszerűsítő tevékenységre szólították fel. A dísztvíratok feladói számára minden alkalommal ki kellett szolgáltatniuk a szövetség által készített köszönőlapokat.¹² Ebből arra lehet következtetni, hogy a dísztvíratok pótdíjából a posta még ekkor is komoly hányadot adott át jótékonyági célokra a tbc elleni küzdelem javára.

A forgalom felfutása, az üzletág sikere újabb lépésre sarkallta a Magyar kir. Postát. 1937. július 1-től magyar festőművészek képeinek művészi másolatával díszített, új dísztvíratlapokat jelentetett meg.¹³ A kilencféle díszlapból az LX 1–8 jelzésűek szerencsekívánatok és üdvözletek céljára, az LX 9 részvétnyilvánítás kifejezésére volt használható. 1937. június 30-án valamennyi korábban használatos űrlapot kivonták a forgalomból.

A szolgáltatás sikerét és a forgalom bővülését jelzi, hogy 1937. október 1-től az addig csak belföldi forgalomban rendszeresített dísztvíratokat meghatározott külföldi országokkal való forgalomra is kiterjesztették.¹⁴ A budapesti Központi Táviróhivatalt és a Budapest 62. sz. postahivatal táviratfelvevő osztályát ellátták a külföldi országok dísztvíratlapjainak mintasorozatával, a külföldi országok jelentősebb postahivatalainak pedig megküldték a nálunk rendszeresített űrlapokat.

A dísztvírat-forgalom országokénti alakulásának figyelemmel kísérése érdekében a külföldi forgalomban váltott dísztvíratok darabszámáról országokénti részletezéssel adatgyűjtést rendeltek el. Ettől kezdve az alábbi európai országokba lehetett dísztvíratot küldeni: Ausztria, Belgium, Csehszlovákia, Danzig, Észtország, Finnország, Gibraltár, Lengyelország (1937. december 1-től¹⁵), Litvánia, Luxemburg, Málta, Nagy Britannia, Németalföld, Németország, Svájc, Svédország.

Még ez év végén újabb taggal gyarapodott a dísztvíratlapok sora: december 9-én rendszeresítették a Biczó András *Karácsonyi angyalkák* című akvarelljével díszített, LX 10 jelzésű lapot.¹⁶

Az LX 4 jelű dísztvíratlap hátlapját
díszítő grafika, 1938

¹⁰ PTRT 1936. 107 953/8. sz. 187. p.

¹¹ PTRT 1936. 123 355/8. sz. 308. p.

¹² PTRT 1943. 201 855/8. sz. 64. p., PTRT 1944. 254 765/8. sz. 48. p.

¹³ PTRT 1937. 102 613/8. sz. 190. p.

¹⁴ PTRT 1937. 113 869/8. sz. 290. p.

¹⁵ PTRT 1937. 123 518/8. sz. 366. p.

¹⁶ PTRT 1937. 126 500/8. sz. 383. p.

Az LX 1–9 teljes sorozat megjelenését követően alig egy évre, 1938 augusztusára az LX 2, 3, 4, 5, 7 és 8 jelűekből a készlet elfogyott. Nem tudjuk, hogy a készlet hány darab volt, s így ennek a ténynek a forgalom nagyságára vonatkozó jelentését sem tudjuk megítélni. Mindenesre augusztus 25-én ugyanezekkel a jelzésekkel, de újabb mintájú dísztvíratlapokat bocsátottak forgalomba.¹⁷ Rövidesen megjelentek és kikerültek a postahivatalokba az ezekről szóló új plakátok is.¹⁸ Gondot fordítottak a megbízható kezelésre, a korábban meghatározott egyenleg vezetését nemcsak a postamesteri, hanem valamennyi kincstári postahivatal számára is elrendelték.¹⁹

Nem tudni, hogy a magyar festőművészek képeivel díszített új úrlapoknak mennyire volt szerepük benne, de az 1937. évi forgalom az előző évihez képest duplájára nőtt. Az 1936. évi 27 193 darabbal szemben 1937-ben 54 307 db dísztvíratot továbbítottak a postahivatalok. A szolgáltatást 1938-ban csaknem 75 ezren vették igénybe.²⁰

Különös, hogy a II. világháború alatt is jelentek meg új dísztvíratok²¹, s a kifogyott készleteket újabb kiadással pótolták.²² A kezelés egyszerűsítésére is történtek lépések, a dísztvíratok borítékjait ablakos kivitelben készítették el.²³

1944 őszén először fordult elő, hogy papírhány miatt nem pótolták a fogyó, sőt már hiányzó úrlapkészletet. A vidéki hivatalokat utasították, hogy dísztvíratlap-készletüket küldjék be a központi távíróhivatalnak. November 1-től csak a Budapestre szóló távíratokat lehetett LX kikötéssel feladni.²⁴

A II. világháború borzalmi alatt a dísztvírat-szolgálat elsorvadt. Sem igény nem volt rá, sem alapanyag, nyomdai kapacitás nem állt rendelkezésre. A háború alatti évek dísztvírat-forgalmáról nincsenek adataink.

Ablakos kivitelű, LX 11 jelű dísztvíratlap, 1941

¹⁷ PTRT 1938. 114 183/8. sz. 276. p.

¹⁸ PTRT 1938. 119 430/8. sz. 305. p.

¹⁹ PTRT 1941. 201 188/8. sz. 163. p.

²⁰ Lásd 7. sz. jegyzet!

²¹ PTRT 1941. 207 208/8. sz. 76. p., PTRT 1943. 232 491/8. sz. 479. p.

²² PTRT 1941. 246 546/8. sz. 447. p.

²³ PTRT 1942. 259 725/8. sz. 583. p.

²⁴ PTRT 1944. 235 626/8. sz. 470. p.

A szolgáltatást a semmiből kellett újra bevezetni, és kellő propagandával, ajánlással közkedvelté tenni. Belföldi viszonylatban 1947. június 15-én három – LX 1, 2, 3 jelű – új mintájú lappal indult meg újra a dísztvíratok forgalma. Pótdíja 1 Ft 50 fillér volt. A dísztvíratlapokról és a hozzájuk tartozó borítékokról évi nyilvántartást kellett vezetni.²⁵ Még ugyanabban a hónapban újabb két fajta (LX 4, 5) lappal gyarapodott a választék.²⁶ Alig egy hónap múlva a magyar–csehszlovák kölcsönös táviróforgalomban is rendszerezették a dísztvírat-szolgálatot.²⁷

A háború utáni első kiadás készleteinek elfogytával 1951-ben új fejezet kezdődött a dísztvíratlapok történetében. Február 20-án új LX 1 és 2 dísztvíratlapokat hoztak forgalomba, melyeket „*a haladó szocialista képzőművészek alkotásai díszítettek*”.²⁸ A postahivatalokat külön felszólították, hogy a Magyar–Szovjet Barátsági Hónap alatt az LX 2 jelű lapnak külön propagandát fejtsenek ki.²⁹ Ugyancsak a szocialista propaganda jegyében született meg az 1952. június 21-től rendszeresített LX 8 jelű úrlap, melyen az Országos Béketanács jelvénye és a „*Munkával erősítjük hazánkat, a béke országát*” jelmondat látható.³⁰ Ellentmondásosnak hat ezek tükrében, hogy éppen ez idő alatt (1952. szeptember) engedélyezik a dísztvírat-forgalmat a Nyugat-Németországgal való forgalomban is.³¹

Néhány év múltán az új dísztvíratúrlapok kiadásánál (1955, 1957, 1958) a díszítésül szolgáló grafikák, rajzok megválasztása már politikamentesen történt. (Lásd a mellékelt táblázatot!) 1960-ban pedig a május 1-jével forgalomba hozott LX 11 jelű, Czigliényi Ádám grafikáját tartalmazó kiadás újra a művészi értékek fölülkerekedését jelzi.³²

Újabb mérföldkövet jelentett 1962, amikor október 1-től a forgalomban lévő LX jelű dísztvíratlapok meghagyása mellett bevezették a négyoldalas, borítékban kézbesítendő, DT 21–28 jelű lapokat. A külföldről érkező LX kikötésű táviratokat ezentúl DT jelzésű úrlapon kellett kézbesíteni. Pótdíjuk az 1 Ft 50 fillérrel szemben 4 Ft volt. Mérlegszerű nyilvántartást kellett vezetni róluk, míg az LX jelű lapoknál ezt a nyilvántartást megszüntették.³³ Az adminisztrációs munka megkönnyítésére törekedve két évvel később a DT jelű dísztvíratlapok mérlegszerű nyilvántartását is megszüntették.³⁴

Az 1965 és 1969 közötti évek dísztvírat-forgalmáról újra rendelkezünk adatokkal, amelyben feltűnő az utolsó év 9%-os csökkenése.³⁵

A posta fontosnak tartotta a forgalom felmérését. 1969 augusztusában az újonnan rendszeresített DT 31, 32, 33 jelzésű lapokról szóló rendelet utolsó bekezdésében a

Dísztvírat-forgalom	
1965	3 694 189
1966	3 907 293
1967	4 230 271
1968	4 452 798
1969	4 038 619

²⁵ PTRT 1947. 229 963/7. sz. 184. p.

²⁶ PTRT 1947. 235 566/7. sz. 225. p.

²⁷ PTRT 1947. 41 845/7. sz. 258. p.

²⁸ Postai Rendeletek Tára (PRT) 1951. 964/A/12/4.B. 100. p.

²⁹ PRT 1951. 908/10/4.B. 153. p.

³⁰ PRT 1952. 641-19/2/III.3. 174. p.

³¹ PRT 1952. 243-96/2/III.3. 289. p.

³² Postaügyi Értesítő (POÉ) 1960. 02 460/10.B. 63. p.

³³ POÉ 1962. 05 563/10.B. 155. p.

³⁴ POÉ 1964. 105 213/10.B. 163. p.

³⁵ *Beszámoló a Magyar Posta munkájáról 1966–67.*, Budapest, 1968. 89. p.; *Beszámoló a Magyar Posta munkájáról.* 1969, Budapest, 1970. 96. p.

TGX-hálózatba bekapcsolt postahivatalokat utasítják, hogy augusztus, szeptember, október hónapokban a felhasznált dísztáviratlapok darabszámát havonta, fajtánként jelentsék.³⁶ 1969. november 1-jén először és ez idáig utoljára a választék bővítésére humoros, karikatúra grafikájú dísztáviratlapokat hoztak forgalomba.³⁷ Ezek forgalmát november, december és 1970. január hónapban kellett fajtánként külön számolni.

Ugyancsak egyedileg – Magyarország felszabadulásának 25. évfordulójára – rendelték el a DT 34, 35 jelű jubileumi dísztáviratlapokat.³⁸ Ezek az alkalmi lapok a szokásosnál kisebb példányszámban készültek, s csak a készlet teljes felhasználásáig (1971. december 31.) maradtak forgalomban.³⁹

1970-ben került sor a dísztáviratlapok művészi színvonalának emelésére és a választék bővítésére. Kísérleti jelleggel – a forgalomban lévő LX és DT lapok meghagyása mellett – RK jelzéssel művészi kivitelű, réz-

karc dísztáviratlap-fajtát rendszeresítettek.⁴⁰ Ezek is 4 oldalon készültek, de a szöveget nem a táviratlapra, hanem külön erre a célra készült betétlapra kellett írni, és azt dísztáviratlapban elhelyezni. Külön boríték készült hozzájuk. Az RK jelű dísztáviratlapok külföldjét 25 Ft-ban határozták meg, postaszemélyzeti díjkedvezményt nem lehetett igénybe venni rá. Ezek a lapok csak kis példányszámban készültek, ezért egyelőre csak Budapestre és a megyeszékhelyekre lehetett felvenni. Tilos volt őket kézzel kitölteni és címezni vagy távgépíró-szalagot felragasztani rájuk. Magas beszerzési árak miatt mérlegszerű nyilvántartásukat rendelték el. Az első 1970. április 27-től forgalomba bocsátott selyemre nyomott rézkarc egy anyát ábrázol csecsemőjével. A második, RK 2 július 15-én, az RK 3 jelű december 1-jén, az RK 4 1972. május 1-jén került forgalomba.⁴¹ Sikerüknek az lehet a bizonyítéka, hogy 1971. április 1-től az RK jelű dísztáviratlapok forgalmát az

Az RK 1 jelű dísztáviratlap selyemre nyomott rézkarca, 1970

³⁶ POÉ 60/1969. Vig. sz. ut. 178. p.

³⁷ POÉ 95/1969. Vig. sz. ut. 270. p.

³⁸ POÉ 21/1970. Vig. sz. ut. 91. p.

³⁹ POÉ 90/1971. Vig. sz. ut. 357. p.

⁴⁰ POÉ 31/1970. Vig. sz. ut. 123. p.

⁴¹ POÉ 58/1970. Vig. sz. ut. 191. p., POÉ 102/1970. Vig. sz. ut., 326. p., POÉ 26/1972. Vig. sz. ut. 98. p.

LX 1 és 2 jelű dísztvíratlapok, 1971

egész ország területére kiterjesztették.⁴² A dísztvíratlapok másolását a TGX-góchivatalokra bízta. A rendelet részletesen szabályozza a dísztvíratok postai úton, zárlatban történő továbbítását, a TGX-góchivatalok feladatát. Továbbra is fennmaradt az RK jelű őr-lapok fajtánkénti külön mérlegszerű nyilvántartása.

Az ezt követő években dísztvíratlapokat – elsősorban az érdektelenségre való hivatkozással – csak kivontak a forgalomból.⁴³

A választék bővítésére, új dísztvíratlapok kiadására legközelebb csak 1981. március 1-jén került sor. Az eddigiektől eltérő művészi kivitelű, LX 15–19 és LGY 90 jelű dísztvíratlapok négyoldalas kivitelben készültek. Az 1. oldalon a különböző alkalomhoz illő grafika; a 2. oldalon az 1. oldal mondanivalójához szorosan kapcsolódó, azt kiegészítő grafika vagy versidézet található; a 3. oldalon a felnyitható keretrész a TGX-en érkezett betétlap rögzítésére szolgál; a 4. oldalon a tvíratlap jelzése, a tervező művész neve és a kiadó postaszerv megnevezése van feltüntetve.⁴⁴ Ezekre a lapokra postaszolgálati díjkezdmény is járt. Az új lapok árát 18 (LX 15–19), illetve 12 (LGY 90) forintban állapították meg. A korábban rendszeresített és továbbra is forgalomban maradó LX 5, 11 és 99 jelűek ára változatlanul 3 Ft maradt.⁴⁵

⁴² POÉ 19/1971. Vig. sz. ut. 63. p.

⁴³ POÉ 35/1972. Vig. sz. ut. 137. p., POÉ 1975. 403. p.; POÉ 1977. 91. p.; POÉ 1977. 441. p.

⁴⁴ POÉ 24/1981. Vig. sz. ut. 114. p.

⁴⁵ POÉ 23/1981. Vig. sz. ut. 114. p.

Egy hónappal később, április 15-én rendszeresítették RSZ jelzéssel a selyemre nyomott, színes rézkarc dísztvíratlapokat. Borítékjuk, betétlapjuk megegyezett az RK jelzésűekével, de postaszolgálati kedvezmény nem járt hozzájuk.⁴⁶

A dísztvíratok másolásánál jelentkező időráfordítás csökkentésére 1981. július 1-től a DT jelzésű dísztvíratlapokat is – hasonlóan a négyoldalas LX jelzésűekhez – kerettel állították elő. Ezeket csak a TGX-hálózatba bekapcsolt kézbesítő-hivatalok tudták használni. A többieknek továbbra is az azonos jelű, keret nélküli lapokat kellett használni.⁴⁷ 1982. december 15-től kezdve karácsonyi és újévi témájú (LX 20, 21, 22) lapokkal bővült a választék.⁴⁸

Ettől kezdve tizenkét éven át érdemleges változás nem történt ebben a szolgáltatási ágazatban. 1990 októberében készletfelmérést rendeltek el⁴⁹; illetve 1991. október 21. és december 31. között a készletállomány csökkentése érdekében az RK és RSZ dísztvíratok árát időszakosan mérsékeltek 28, illetve 38 forintra. 1992-ben bevezetésre került a magyar posta új arculatának részét képező új logo. 1993-ban valamennyi postai nyomtatványt – köztük a forgalomban lévő dísztvíratlapokat is újrayomtatták, immár az új logoval.

1994. szeptember 1-jén tíz új rajzú – DT 1, 2, 3, LX 1, 2, FGY 99, Rsz 15, KGY 9, KD 1, 2 – dísztvírat került forgalomba.⁵⁰ Egyúttal intézkedtek, hogy a régi, „*kevésbé keresett úrlapok későbbi cseréje érdekében*” az Anyag és Értékcikkhivatal ne adjon fel nyomdai megrendelést újabbak előállítására. 1994. december 1-jére az összes dísztvíratfajta készletére kiterjedő adatfelmérést rendeltek el. Figyelemre méltó változás, hogy nem kell átmásolni a betétlapra a távirat szövegét, ha a feladó a dísztvíratlap-különszolgáltatást postafax feladása során kérte, és a távmásolat tisztán, olvashatóan érkezett a kézbesítő postahivatalhoz.

Munkám írásával egy időben, 1999. március 15-én újabb, egészen modern nyomdai kivitelű dísztvíratlapok kerültek forgalomba. Pontosabban ezeknek a fotóeljárással készült nyomtatványoknak már „*Díszlap*”, illetve „*Gyászlap*” a hivatalos elnevezésük. A táviratnak már nemcsak a szöveges oldala, hanem színes fotós képi oldala is betétlapként kerül elhelyezésre.⁵¹

A Magyar Posta Rt. tehát még nem mondott le az üzletágról, a választék bővítésével, a minőség javításával a nagyobb forgalomra igyekszik ösztönözni. Pedig tény, hogy évről évre egyre kevesebben küldenek táviratot s azon belül dísztvíratot. Az 1998-ban 70. születésnapját ünneplő dísztvíratot a modern elektronikus hírközlési módszerek (fax, mobiltelefon-hálózat, személyhívó-rendszerek) egyre inkább háttérbe szorítják. A szolgáltatás díjai nem fedezik a szükséges kézbesítő-hálózat működtetését sem. A díjak további növeléséből azonban egyenesen következne a forgalom további csökkenése.

⁴⁶ POÉ 35/1981. Vig. sz. ut. 146. p.

⁴⁷ POÉ 65/1981. Vig. sz. ut. 420. p.

⁴⁸ POÉ 105/1982. Vig. sz. ut. 341. p.

⁴⁹ POÉ 1098/1990. Vig. ut. 461. p.

⁵⁰ POÉ 93/1994. ut. 297. p.

⁵¹ POÉ 1999. 224. p.

Összeállítás a Magyarországon megjelent díztáviratlapokról

Jelzet	Rendszerezítve	Grafikus	Cím (motívum)	Nyomda
LX 1	1928. 06. 01. PTRT 197.	Fáy András	Lakodalmi menet	Kellner Gyula
LX 2	1928. 06. 01. PTRT 197.	Fáy András	Virágzó fa	Kellner Gyula
LX 3	1929. 11. 21. PTRT 509.		Bőségszarú levelekkel	Ifj. Kellner Ernő
LX 4	1929. 11. 21. PTRT 509.	Schranz ?	Bokrétás ifjú pár	Ifj. Kellner Ernő
LX 5	1929. 11. 21. PTRT 509.		Díszes szegély népi motívumokból	Ifj. Kellner Ernő
LX 1*	1933. 04. 24. PTRT 130.			
LX 2	1933. 04. 24. PTRT 130.	And. 4. (?)	Díszes szegély népi motívumokból	Kellner Gyula
LX 6	1933. 04. 24. PTRT 130.	Sinkó K.	Csak díszes fejléc népi motívumból	Ifj. Kellner Ernő
LX 1	1937. 07. 01. PTRT 190.	Benczúr Gyula	Vajk megkeresztelése	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 2	1937. 07. 01. PTRT 190.	Éder Gyula	Angyalkák füzértánca	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 3	1937. 07. 01. PTRT 190.	Benczúr Gyula	Pajkos Ámor	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 4	1937. 07. 01. PTRT 190.	Barabás Miklós	Menyasszony érkezése	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 5	1937. 07. 01. PTRT 190.	Szinyei Merse Pál	Pipacsos mező	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 6	1937. 07. 01. PTRT 190.	Ujváry Ignác	Virágos udvar	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 7	1937. 07. 01. PTRT 190.	Komáromi Kacz E.-né	Empire	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 8	1937. 07. 01. PTRT 190.	Kalicza Erzsébet	Mályvák	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 9	1937. 07. 01. PTRT 190.	Feszty Árpád	Sirató asszonyok	Fővárosi Nyomda Rt.
LX 10	1937. 12. 09. PRT 383.	Biczó András	Karácsonyi angyalkák	Franklin Társulat Nyomdája
LX 2	1938. 08. 25. PRT 276.	Éder Gyula	Hárfázó amorett	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 3	1938. 08. 25. PRT 276.	Biczó András	Kézfogó	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 4	1938. 08. 25. PRT 276.	Biczó András	Magyar lakodalom	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 5	1938. 08. 25. PRT 276.	Neogrády László	Faluvége	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 7	1938. 08. 25. PRT 276.	Kalicza Erzsébet	Rózsák	Magyar Földrajzi Intézet Rt.

Jelzet	Rendszerezítve	Grafikus	Cím (motívum)	Nyomda
LX 8	1938. 08. 25. PRT 276.	Kalicza Erzsébet	Mezei virágok	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 11	1941. 02. 11. PRT 76.	Jáky Béla	Jókívánások füzére	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 12	1941. 02. 11. PRT 76.	Reményi József	Az ünnep lelke	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 13	1941. 02. 11. PRT 76.	Kőrösfői-Kriesch Aladár	Erdélyi üdvözlét	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 14	1941. 02. 11. PRT 76.	Horváth Jenő	Sárközi szerencsevirágok	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 15	1943. 08. 04. PRT 479.	Gönczi Gebhardt Tibor	Kürtöt fújó lovasfutár	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 16	1943. 08. 04. PRT 479.	Izsóf Etti	Virágzó piros szív körül táncoló angyalok	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 17	1943. 08. 04. PRT 479.	Izsóf Etti	Meseházikó	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 18	1943. 08. 04. PRT 479.	Izsóf Etti	Édesanyának virágokat nyújtó kislány	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 1		Izsóf Etti	Édesanyának virágokat nyújtó kislány	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 2		Izsóf Etti	Virágzó piros szív körül táncoló angyalok	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 3		Izsóf Etti	Meseházikó	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 4		Gönczi Gebhardt Tibor	Kürtöt fújó lovasfutár	Magyar Földrajzi Intézet Rt.
LX 1*	1947. 06. 15. PRT 184.			
LX 2	1947. 06. 15. PRT 184.	Izsóf Etti	Virágzó piros szív körül táncoló angyalok	Atheneum Nemzeti Vállalat
LX 3	1947. 06. 15. PRT 184.	Hollósy Simon (?)	Tengerihántás (?)	
LX 4	1947. 06. 23. PRT 225.	Mácsai István	Reggel a gyermekotthonban	Budapesti Szikra Nyomda
LX 5	1947. 06. 23. PRT 225.	Kalicza Erzsébet (?)	Rózsák (?)	Magyar Földrajzi Intézet, Bp.
LX 1	1951. 02. 20. PRT 100.	Papp Gyula	Győztes műszak a nagykalapácsnál	Magyar Földrajzi Intézet
LX 2	1951. 02. 20. PRT 100.	Benedek Jenő	Szovjet–magyar barátság	
LX 7	1951. 06. 15. PRT 23.		Mackók, madarak	Offset Nyomda, Budapest
LX 8	1952. 06. 21. PRT 174.		Országos Béketanács jelvénye	Budapesti Szikra Nyomda
LX 5	1952. 08. 28. PRT 260.	Munkácsy Mihály	Virágcsendélet	

Jelzet	Rendszeresítve	Grafikus	Cím (motívum)	Nyomda
LX 9	1955. 08. 27. POÉ 91.	Kiss Pál E.	Részvénytlyványítás	Offset Nyomda
LX 12	1955. 08. 27. POÉ 91.	Kiss Pál E.	Sport	Offset Nyomda
LX 16	1955. 08. 27. POÉ 91.		Mezei virágcsokor	Offset Nyomda
LX 10	1955. 11. 01. POÉ 178.	Kiss Pál E.	Falusi lakodalom	Offset Nyomda
LX 2*	1957. 08. 03. POÉ 127.		Fiatal pár	
LX 6	1958. 02. 01. POÉ 10.	Bogdán Jakab	Virágcsendélet	Offset Nyomda
LX 11	1960. 05. 01. POÉ 63.	Cziglényi Ádám	Piros rózsza	Kossuth Nyomda
DT 21*	1962. 10. 01. POÉ 155.		Pipacs	
DT 22	1962. 10. 01. POÉ 155.	Cziglényi Ádám	Orchidea	Állami Nyomda
DT 23	1962. 10. 01. POÉ 155.	Cziglényi Ádám	Ciklámen	Állami Nyomda
DT 24	1962. 10. 01. POÉ 155.	Cziglényi Ádám	Viola	Offset Nyomda
DT 25	1962. 10. 01. POÉ 155.	Cziglényi Ádám	Clematis	Offset Nyomda
DT 26	1962. 10. 01. POÉ 155.	Pavich Béla	Esküvői üdvözet	
DT 27	1962. 10. 01. POÉ 155.	Cziglényi Ádám	Szocialista üdvözet	
DT 28	1962. 10. 01. POÉ 155.	Cziglényi Ádám	Szocialista üdvözet	
DT 27a		Vertel József (?)	Szocialista üdvözet	
DT 28a		Vertel József	Szocialista üdvözet	
DT 29	1964. 04. 10. POÉ 70.		Kismackók	Offset és Játékkártya Nyomda Bp.
DT 30	1964. 04. 10. POÉ 70.		Gólyacsőrben lógó pólyás	Offset Nyomda
DT 31	1969. 08. 01. POÉ 178.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Piros rózsza	Offset és Játékkártya Nyomda
DT 32	1969. 08. 01. POÉ 178.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Mezei csokor	Offset és Játékkártya Nyomda
DT 33	1969. 08. 01. POÉ 178.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Szegfűk	Offset Nyomda
LX 21	1969. 11. 01. POÉ 270.	Szür-Szabó József	Könnyező fociszurkolók	Offset Nyomda
LX 22	1969. 11. 01. POÉ 270.	Balázs-Piri Balázs	Esküvői pár a fényképésznél	Offset Nyomda

Jelzet	Rendszeresítve	Grafikus	Cím (motívum)	Nyomda
LX 23	1969. 11. 01. POÉ 270.		Gratulálunk az újszülötthöz	
LX 24	1969. 11. 01. POÉ 270.	Pusztai ?	Kislány virágkosárban	
LX 25	1969. 11. 01. POÉ 270.		Fiatal pár táskarádió	
DT 34	1970. 03. 25. POÉ 91.		Címer, piros szegfű, 25	
DT 35	1970. 03. 25. POÉ 91.		Békegalambok, 1945-1970 <i>Hazánk fel-szabadulásának 25. évfordulójára</i>	
RK 1	1970. 04. 27. POÉ 123.	Bokros László	Anya gyermekkel	
RK 2*	1970. 07. 15. POÉ 191.	Feledy Gyula	Két kéz rózsával	
RK 3*	1970. 12. 01. POÉ 326.		Budapest látképe	
LX 1	1971. 03. 01. POÉ 47.	Győrffy Anna	Kislány virággal	Offset Nyomda
LX 2	1971. 03. 01. POÉ 47.	Győrffy Anna	Kisfiú virággal	Offset Nyomda
LX 99*	1971. 03. 01. POÉ 47.	Rozs Endre	Gyász	
DT 36	1971. 03. 01. POÉ 47.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Ibolyacsokor	Offset Nyomda
DT 37	1971. 03. 01. POÉ 47.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Tulipánok	Offset Nyomda
DT 38	1971. 03. 01. POÉ 47.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Pünkösdi rózsa	Offset Nyomda
DT 39	1971. 03. 01. POÉ 47.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Esküvői násznép régi vonatban	Offset Nyomda
DT 40	1971. 03. 01. POÉ 47.	Sándor Margit	Virágzó mandulaág	Offset Nyomda
DT 9*	1971. 05. 20. POÉ 133.	Gonda Zsuzsa – Rozs Endre	Gyász	
RK 4	1972. 05. 01. POÉ 98.	Hertai Mária	Rózsák	
RK 2*	1976. 04. 20. POÉ 87.			
RK 4	1976. 04. 20. POÉ 87.	Nagy Zoltán	Rózsák	
LX 15	1981. 03. 01. POÉ 114.	Varga Judit	Virágok	Petőfi Nyomda, Kecskemét
LX 16	1981. 03. 01. POÉ 114.	Varga Judit	Babák, játékok	Pátia Nyomda
LX 17	1981. 03. 01. POÉ 114.	Reich Károly	Újszülött virágban + vers	Petőfi Nyomda, Kecskemét

Jelzet	Rendszerezítve	Grafikus	Cím (motívum)	Nyomda
LX 18	1981. 03. 01. POÉ 114.	Reich Károly	Női arc + vers	Petőfi Nyomda, Kecskemét
LX 19	1981. 03. 01. POÉ 114.	Vankóné Dudás Juli	Lakodalmas	Petőfi Nyomda, Kecskemét
LGY 90	1981. 03. 01. POÉ 114.	Békés Rozi	Gyász + vers	Pátria Nyomda
RSZ 12	1981. 04. 15. POÉ 146.		Pípacs	
LX20	1982. 12. 15. POÉ 341.	Varga Judit	Háromkirályok	
LX21	1982. 12. 15. POÉ 341.	Varga Judit	BUÉK jelenet	
LX22	1982. 12. 15. POÉ 341.	Szász Endre	Női fej fenyőággal	
DT 1	1994. 09. 01. POÉ 297.	Foky Ottó	Verebek	
DT 2	1994. 09. 01. POÉ 297.	Foky Ottó	Verebek	
DT 3	1994. 09. 01. POÉ 297.	Foky Ottó	Verebek	
LX 1	1994. 09. 01. POÉ 297.	Tuka László	Tűzliliom	
LX 2	1994. 09. 01. POÉ 297.	Tuka László	Vadvirág	
FGY 99	1994. 09. 01. POÉ 297.	Lendvay Zoltán	Kála (gyász)	
RSZ 15	1994. 09. 01. POÉ 297.	Molnár Gabriella	Liliom	
KGY 9	1994. 09. 01. POÉ 297.	Lendvay Zoltán	Kereszt (gyász)	
KD 1	1994. 09. 01. POÉ 297.	Kóbor Mátyás	Írisz	
KD 2	1994. 09. 01. POÉ 297.	Lendvay Zoltán	Menyasszonyi fátyol és sárga rózsza	
D 1	1999. 03. 15. POÉ 224.			
D 2	1999. 03. 15. POÉ 224.		Sárga rózsza (foto)	
D 3	1999. 03. 15. POÉ 224.		Vörös rózsák, vörös-boros poharak (foto)	
DGY 9	1999. 03. 15. POÉ 224.		Kopár faág (foto) Gyász	

A magyar rádiózás évfordulói 1998-ban

1928. április 29.

Lakihegyen 20 kW teljesítményű adó kezdte meg a déli harangszóval a Budapest I. műsorának sugárzását. A magyar rádiózás megindulása óta (1925) üzemelő 2 kW, majd 3 kW teljesítményű adók minőségileg nem elégítették ki az egyre növekvő rádióhallgatók igényeit. A Magyar Királyi Posta a Telefunken cégtől rendelte meg az új adót. A Fabinyi Fuchs Emil műépítész tervezte adóépületet Lakihegyen 1927. szeptember 27-én kezdték építeni. Az adó telepítését Magyar Endre postamérnök irányította.

A kettős T-alakú épületben elhelyezett nyitott szerelésű adóhoz egy T-antenna tarozott, melyet két 150 m magas rácsszerkezetű torony közé feszítettek ki. Az antennatartó rendszer a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárban készült.

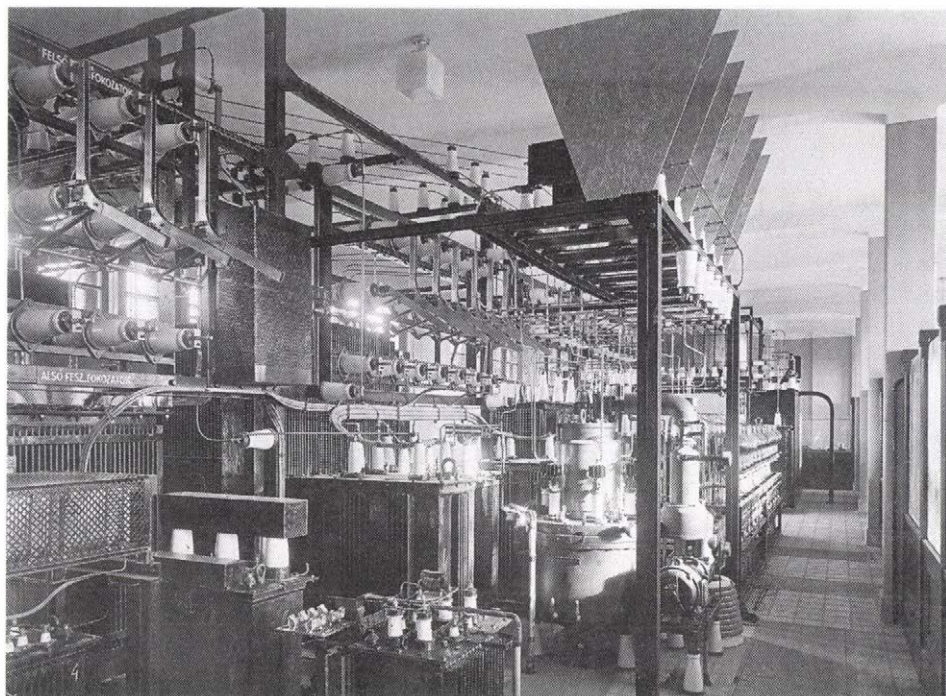
1928. október 25.

Felavatták a Magyar Rádió új stúdióját. A Magyar Távirati Iroda, a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt., valamint a Magyar Film Iroda közösen megvásárolta a Sándor u. 7. szám alatti zárt udvarú épületet, amelyet Gerlóczy Gedeon építészeti tervei szerint átalakítottak, és újabb két emeletet építettek rá. Az udvar déli oldalát egy új épületszárnyal zárták le. Itt helyezték el a 200 m²-es nagystúdiót, a kisstúdiót, a próbatermet, a várószobát, a felolvasó és hírszerkesztőségi helyiségeket. A nagystúdiónak és a kisstúdiónak közös megfigyelő-helyisége volt. A műszaki berendezéseket az erősítőben helyezték el, amely egyben a rádió központi kapcsolóterme volt. Itt helyezték el a Tomcsányi Béla postamérnök tervezte első elektromos szünetjeladót, amely a Polgár Tibor komponálta dallamot szólaltatta meg. Az új stúdiók akusztikai kialakításában, miként műszaki berendezéseinek beépítésében a Posta Kísérleti Állomás mérnökei – közöttük a később (1961) Nobel-díjat kapott dr. Békésy György – vettek részt.

1933. december 2.

Lakihegyen 120 kW teljesítményű nagyadó kezdte meg a műsorsugárzást a 314 méteres antennával. Az 1928-ban épült 20 kW teljesítményű adó a várakozásokkal ellentétben az ország túlnyomó részén nem biztosított megfelelő térerősséget a detektoros vételhez. A Posta Kísérleti Állomás térerősség-mérései megállapították, hogy az adó sugárzási karakterisztikája nem követi az ország földrajzi határait. A vétel javítása érdekében egy nagyteljesítményű adó és tíz közvetítőállomás létrehozását javasolták. Az új nagyadót, melyet a magyar Standard Villamossági Rt. gyártott és telepített, a kibővített lakihegyi adóépületben helyezték el.

Az adó önsugárzó antifading, fél hullámnál magasabb antennáját az amerikai Blow-Knox rendszerben építették, a Tantó Pál átdolgozta tervek alapján. A vasszerkezetet a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárban készítették. Massányi Károly mérnökük tervezte meg felállítását. A 284 m magas rácsszerkezetre szerelt 30 méteres csővel kiemel-

A 120 kW-os adó Lakihegyen

kedő torony 230 tonna súlyú. Vasbeton alapon, a földtől elszigetelve két, csúcsával egymásra helyezett hatalmas porcelánharangon áll. A torony négyzetkeresztmetszetének oldalszélessége az alpnál 0,65, 141 méter magasságban 14,65, végül 284 méteren 1,38 méter. A kihorgonyzást biztosító 8 – 57 mm átmérőjű – acélkötelet 141 méteres magasságból kötötték be a betontömbökbe. Az alakjáról szivarnak keresztelt adóantenna-torony a magyar rádiózás jelképévé vált.

A tervezett tíz közvetítőállomásból május 14-én a pécsi, május 28-án a miskolci, június 15-én a magyaróvári 1,25 kW, végül június 18-án a nyíregyházi 6,25 kW teljesítményű adókat adták át. Mindegyik Standard-gyártmányú és telepítésű volt.

1948. november 13.

Lakihegyen üzembe helyezték a Standard gyártmányú 135 kW teljesítményű adót, amely a világháborúban elpusztult 120 kW-os adó pótlására épült.

1968. december 28.

Lakihegyen 300 kW teljesítményű adó kezdte el sugározni a Kossuth rádió műsorát. Az állomás teljes rekonstrukciós programját a lakihegyi 135 kW teljesítményű adónak előregedése, a középhullámú sávban bekövetkezett vételi viszonyok romlása indította el 1966-ban. Ennek keretében helyezték el új épületben az Elektromechanikai Vállalat gyártotta 2×150 kW teljesítményű paralell járatott adót.

Úti beszámoló a Prága 1998 bélyegkiállításról

1998. szeptember 11-én reggel indultunk Prágába tanulmányútra. Célunk elsősorban a Prága 1998 bélyegkiállítás megtekintése volt.

A bélyeggyűjtés világszerte reneszánszát éli, mégis meglepetés volt látni a prágai Veletzrni Palác zászlókkal díszített bejárata előtt a zuhogó esőben várakozók százméteres sorát. A sorban állók mind a bélyeg-világkiállításra igyekeztek bejutni. Ez igazolja, hogy a számítógépek korában is nagy népszerűségnek örvend a bélyeg és a bélyeggyűjtés. A látogatók között valamennyi korosztály képviseltette magát, nemcsak a nagypapák unokáikkal, hanem a filatélia iránt közömbösnek tartott fiatalok és középkorúak is.

Csehország gyönyörű fővárosa először 1938-ban volt nagyobb nemzetközi bélyegkiállítás helyszíne, legutóbb 1988-ban rendezték meg itt a bélyeg-világkiállítást. A nagyszabású rendezvényre tízévenként kerül sor Prágában.

A várakozók tömege nem ok nélkül állt sorban a bejárat előtt. Rendkívül színvonalas kiállítást tekinthettek meg, amelynek gerincét – természetesen – cseh és szlovák vonatkozású filatéliai emlékek és ritkaságok alkották. A legkorábbi kiállított leveleket a XVI. században keltezték. A kiállítás egyik fő attrakciója egy magyar vonatkozású kilences tévnyomat-összefüggés volt: a „*Magyar Posta*” feliratú 20 filléres Aratók bélyeg „*Posta Ceskoslovensko 1919*” felülnyomata. Valószínűleg egyetlen ilyen tévnyomat-ív készült, és ennek legnagyobb ismert összefüggése ez a kilences tömb.

A megnyitásra várakozók sora

A kilences tévnyomat-összefüggés

bard-Velence korai kiadásait mutatta be, ezt az anyagot a zsűri, amelynek tagjai között hazánkat Glatz István képviselte, nagy ezüstéremmel díjazta. A maximafila osztályban Székely Judit, a díjgyeges osztályban Voloncs Gábor, a légiposta kategóriában Mester János kiállított anyagát díjazta éremmel a zsűri. A változatos és szép filatéliai anyagok között tallózva örömmel láttuk az ifjúsági kategóriában Kovács Georgina és Szentirmai Zénó összeállítását. Múzeumunk is képviseltette magát három tárlóval: a kiállított bélyegek és eredeti grafikák hazai faunánkat és a közelmúltban megjelent „Földrészek állatai” sort mutatták be. A kiállítást Szegedi Istvánné rendezte és Majsai Mária kivitelezte.

A zömmel cseh, szlovák, illetve csehszlovák bélyeganyag mellett „egzotikus”, kiállításon egyébként alig látható ritkaságokat is felvonultattak a különböző földrészekről érkezett kiállítók: így láthattuk Új-Kaledónia, Nepál vagy éppen a Szentföld klasszikus filatéliai anyagát.

A cseh posta a kiállítás alkalmából a kiállítás emblémájával ellátott bélyegeket (két címletet) és egy blokkot bocsátott ki. A bélyegek Prága nevezetességeit mutatják be (az Óváros látképét a Vltava szép hídjaival), a blokk az 1938-as kiállításról emlékezik meg. A cseh (szlovák) postánál hagyomány, hogy a jeles filatéliai esemény alkalmából bélyeget, illetve blokkot adnak ki, a korábbi kiállításokról is igen szép kiadások emlékeznek meg. Rendkívül nagy érdeklődés kísérte az alkalmi bélyegzést és a bélyeg- és levelező-

A kiállítás természetesen bővelkedett bélyegritkaságokban. A legtöbb kiállító is hazai volt, de szép számmal találkozhattunk honfitársaink neveivel is mind a postatörténet, mint a tematikus filatélia osztályában. Kallós Péter államalapító királyunk, Szent István életét és tevékenységét mutatta be postabélyegeken (a kiállított anyag nagy ezüstéremet kapott), Szekeres Sándor a nyári olimpiai játékok történetét a kezdetektől 1936-ig bemutató bélyeg-összeállítást, Kurdics Sándor szintén olimpiai témájú anyagot (a téli olimpiák története 1924 és 1972 között) hozott el Prágába. (Utóbbi ezüstéremet nyert.) Az illetékbélyeg kategóriában Zentai János Lombard-Velence

A kiállítás emblémája

lap-vásárlási lehetőséget. A különböző nemzetek postáinak elárusítópultjaihoz csak hosszas sorban állás után lehetett hozzáférni, különösen – természetesen – a cseh posta bonyolított rendkívüli forgalmat. A cseh bélyegek hagyományosan igen szépek, ízlésesek, sok közülük ma is metszet-technikával készül.

A cseh posta nemcsak a „*profik*” látogatására készült fel: a gyerekeket – életkoruknak megfelelően – változatos játékokkal, programokkal várták. Lehetett bélyeget tervezni (számítógéppel is), kirakóst játszani. Rendkívül népszerű volt nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek körében is a kis alkalmi postahivatal, ahol 9–10 éves „*kis postások*” látták el nagyon lelkesen a levél- és csomagfelvétel, bélyegzés feladatát. Itt különleges alkalmi bélyegzésért is sorban állhattak a filatélia szerelmesei.

A rendezvényt ballonposta felbocsátása tette még emlékezetesebbé.

Az eseményből természetesen nem maradt ki a prágai Postamúzeum (Nové Mlyny 2.) sem. A Vltavára néző egykori molnárház ötszáz éve épült. Később barokk stílusban átépítették és gyönyörű freskókkal díszítették. Kicsiny mérete ellenére rendkívül hangulatos és értékes kiállítás otthona. Itt őrzik az 1851-es kék Merkur épségben maradt teljes ívét. Itt kapott helyet a kiállítás gazdag irodalmi osztálya (mintegy kilencven mű), a benevezett filatéliai szakkiadványok, köztük Visnyovszki Gábor Vermeil-éremmel díjazott Bélyegkönyve. Bennünket, a budapesti Bélyegmúzeum dolgozóit rendkívül szívélyes fogadtatásban részesítettek az itteni kollégák.

A prágai kiállítás négy napig tartott (szeptember 10-től 13-ig). Megismerkedtünk számtalan filatéliai ritkasággal és érdekességgel, kedves cseh kollégákkal és Prága világhírű nevezetességeivel.

A prágai Postamúzeum

Ez a kiállítás azért volt jó, mert én is itt voltam...

Nagyvázsonyi múzeumunk egy kedves kis látogatója nem is sejtette, hogy vendégkönyvi bejegyzésével mennyire fején találta a szöveget. Ez a kiállítás végül is – misszióját, célját tekintve – azért jó, mert évről-évre sok ezer vendéget fogad, köztük nagyon sok gyermeket. Azért jó, mert a családos, csoportos, iskolai stb. nagyvázsonyi látogatásoknak nemcsak egyik útba ejthető állomása múzeumunk, hanem kedves, maradandó élményt nyújtó színfoltja, mint ezt a sok vissza-visszatérő vendég is bizonyítja.

Miért jó ez? Azért, mert velünk együtt sokan tekintik a múzeumok legfontosabb „*cél-csoportjának*” a gyermekeket, az iskolásokat. Tapasztalataink szerint a felnőtt népességbe kétféle ember tartozik: aki jár és aki nem jár múzeumba. Tudom, ez a fekete-fehér kép nem egészen élethű, a valóság ennél sokkal árnyaltabb. Mégis, fiataljainkkal kell elsősorban megszerettetnünk a múzeumokat, a nekik szóló programkínálatokban kell állandó helyet kapniuk a múzeumoknak. Régi jó mondás, hogy amit nem tanul meg Jánoska, nem tudja János. Felnőttekből nemigen lesz kezdő múzeumlátogató, hacsak nem Jánoskájuk kedvéért szánják rá magukat erre.

Ha örülünk, hogy a mi múzeumainkat, így a nagyvázsonyit is, sok hazai és külföldi vendég keresi föl, nyomban hozzátesszük, sajnos jöhetnének többen is, legalább annyian, mint pár évvel ezelőtt. A magyarországi 770 körüli múzeum legtöbbjéről ugyanez mondható el. 1990-ben ezekben 14 millió látogatót fogadtak, ez a szám 9,5 millióra csökkent 1997-re. A legtöbben az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkot keresték föl, reméljük e 466 ezer vendégből sokan megtekintették a mi kiállításunkat is. A Dobó István Vármúzeum Egerben, a tihanyi Bencés Apátsági Múzeum és a budapesti Közlekedési Múzeum ugyancsak nagyszámú látogatóval dicsekedhetett 1997-ben. Az országos mutató, ami a 100 lakosra jutó múzeumlátogatást fejezi ki, az 1990-es 135-ről 93-ra csökkent.

A múzeumlátogatások alakulásáról gondolkodva érdemes áttekinteni a nemzetközi adatokat is. Az irányzat hasonló, valószínűleg az okok gyökere is, jóllehet az életszínvonalbeli, a kulturális és a nemzetgazdasági, idegenforgalmi stb. eltéréseket nem hagyhatjuk figyelmen kívül és természetesen a lakosság, valamint a múzeumok számát, az ott látható kiállításokat sem. Ez utóbbi szempontoknál elég, ha csak a 4700 németországi vagy a 3500 olaszországi múzeumra és az ott látható értékekre gondolunk. A német múzeumokban csaknem százmillió, az olaszokban negyvenmillió az évenkénti látogatók száma, amihez képest persze szerénynek tűnhet a 120-as, illetve 70-es mutató, ha e számot csak önmagában vizsgálgatnánk!

Mi a helyzet néhány velünk könnyebben összehasonlítható országban? Ez a mutató Ausztriában 230 (múzeumaik száma 712), Csehországban 254 múzeumban ugyancsak 90 és a magyar múzeumok számával szinte megegyező 762 japán múzeumban 200. Az ausztriai múzeumok mellett a dánok 288 múzeuma (220) és a svédek 197 múzeuma (210) volt a leglátogatottabb az utóbbi években a 100 lakosra jutó múzeumlátogatási mutatójuk szerint.

E kis kitérő után kérdezem: valóban jó a nagyvázsonyi kiállítás? Személyes tapasztalataink és a látogatók véleménye szerint is érdemes megtekinteni. Nem szeretném, ha szerénytelenségnek tünnének az itt következő idézetek a vendégkönyv 1998-as bejegyzéseiből. Minden esetre jól jellemzik látogatóinkat, sőt hasonló megállapításra juthatnánk a többi vidéki múzeumban is.

Tagadhatatlan jó pont e múzeumok számára, hogy megtekintésük valami rendkívüli, többnyire kellemes időszakhoz, eseményekhez társul: nyaralás, iskolai szünet vagy csak egy napi kiesés a tanórák hétköznapijaiból, utazás, családi, baráti összejövetel stb. Mindez eleve jó hangulattal jár, amit persze le is lehet hervasztani, ha múzeumainkban csalódás érné az odalátogatókat. Várakozásuk ugyanis az, hogy érezzék ott is jól magukat, legyen eggyel több kellemes élményük. Így hát ez a bizonyos jó pont egyúttal nehezíti is feladatunkat. Egy pályaudvari váróteremben, egyéb kényszerű tartózkodások és várakozások színhelyein az érdektelen dolgok is érdekessé válhatnak, a múzeumokba azonban mennek az emberek, ha sokan nem is speciális érdeklődéssel, csupán valami általános várakozással, kíváncsisággal.

Rohanó életünkben időnk sajnos meglehetősen kiszámított, ezért múzeumlátogatási megfontolásainkból nem hagyhatjuk ki az időjárást sem. Nem szégyen azonban, s nem lehet a látogatókat sem kárhóztatni azért, hogy a Balaton közelében a ragyogó strandidőben, a hegyvidéken az igazán jó kirándulóidőben kevesebben térnek be múzeumainkba, az esős, szeles stb. idő valóban alkalmasabb egy múzeumi sétára, és még sorolhatnánk számos külső körülményt, ami a szűkre szabott időnk felhasználását mindig is befolyásolni fogja.

A múzeumkert Nagyvázsonyban

Azt már említeni sem érdemes, mert annyit hallunk, olvasunk róla, hogy a gyermekek érdeklődése – szülői beleegyezéssel vagy anélkül is – mind jobban a modern technika által nyújtott élvezetek felé fordul. Mégis jó lenne, ha az Internetet, számítógépeket nem ellenfélnek tekintenék, hanem új barátainknak, s velük meg kell találnunk az ideális együttélés feltételeit. Térhódításukat nem szabad irigykedve, tétlenül szemlélnünk, bele-nyugvással tudomásul vennünk. A jelek szerint van remény, előbb-utóbb a gyermekek is megtapasztalják a változatosság örömét, azt, hogy kimozduljanak a képernyők elől, és „élőben” találkozzanak a világgal és egymással. Íme, néhány ilyen jel, a nagyvázsonyi vendégkönyv tanúsága szerint:

„Újra itt voltam! – Érdekes volt, még a vártál is jobban tetszett! – Bell apót csak dicsérni lehet. – A lovon a torokszíjat kapcsolják be! – Igazán nagy élmény volt 21 budapesti első osztályos kisgyermeknek. Sajnos, ritka az olyan hely, ahol ez a korosztály kézzel tapinthatja a múlt csodáit. Köszönjük a lehetőséget. – Az a legjobb, hogy mindenhez hozzá lehet nyúlni, ki lehet próbálni. Talán nincs is más ilyen múzeum. – Szuper volt a távíró. Próbálgátok ki! – Nagyon jó volt, ez nem egy szokásos múzeum, mert mindent meg lehet fogni. Én az ilyeneket nagyon szeretem. – Külön köszönet a néni kedvességéért, türelméért. – A legeslegjobb a mikiegeres telefon és az írógép. – Nagyon szép szülinapi ajándék volt ebbe a múzeumba eljutni! – Köszönjük ezt a kedves, zajos emléket. – Jó ez a könyv, üzenem a vezetőknak!”

És a felnőtt korosztály? „Itt jártunk nászutunk alkalmából. Zs. és I. – Attól nagyszerű ez a múzeum, hogy még én, 35 éves felnőtt is gyerekek éreztem magam. Öröm látni, hogy olyan helyre toppantunk, ahonnan nem kíváncznak elmenni a gyereket. Köszönjük a lehetőséget, biztos vagyok benne, hogy aki csak teheti, visszatér. – Külön köszönjük a szívélyes és tartalmas vezetést. – Első alkalom ez a Postamúzeum, melyért 1000 km-t megtettem, mint 70 éves, emlékeztem a múlt időbeli telefonkészülékekre. Szép, rendezett, kedves vendégfogadó. Köszönjük. A Székelyföldről. – A második nászutunkat töltöttük itt, újra átéljük a fiatalságunkat (77 és 70 évesek).”

Jó érzés átlapozni a vaskos vendégkönyv oldalait, látni, hogy Kisvárdától Nagykanizsáig, Szlovákiától Székelyföldig, határon belüli és kívüli helységekből érkeznek honfitársaink, s mellettük sok külföldi vendéget is üdvözölhetünk a világ legkülönfélébb részeiről.

Fölkeresik a múzeumot olyanok, akiknek ez az első múzeum az életükben, és olyanok is, akik a világ nagyvárosainak sok híres múzeumát is láthatták. Más-más szemmel tekintenek erre a kis magyar múzeumra, de a tapasztalatok szerint egyformán jól érzik itt magukat. A kiállítás címe: Hangokkal, jelekkel, erővel, terekkel embertől emberig. A nagyvázsonyi Postamúzeum maga is egy kis jel, egy pici tér s tán nem is olyan kis erő, amely korunk embereit összeköti egymással és közös múltunkkal.

A sikeres 1998. év után kívánunk további sok kedves vendéget a nagyvázsonyi múzeumunknak, akiket mindig szeretettel várunk.

A soproni posta- és távközléstörténeti gyűjtemény

Sopron postás múltja a rómaiak idejére tekint vissza, a *cursus publicus* soproni postaállomásig, amit több, mint ezer évvel később, 1550-től a Habsburg postaintézmény lóváltóállomása követett. Amíg a magyarországi posták a pozsonyi postamestertől kapták járandóságukat, addig Sopron az alsó-ausztriai rendektől húzta jövedelmét. Az 1700-as években a kőszegi főpostahivatalhoz osztották be, 1819-től a varasdi és 1823-tól a pozsonyi postaprefektushoz tartozott.

A város postamestereit 1695 óta ismerjük. Sopronon kezdetben a Bécs–Kanizsa, 1695 után a Bécs–Zágráb és a Bécs–Konstantinápoly postavonal ment át. Az 1700-as évek végétől postakocsi közlekedett Bécs–Kőszeg, 1804-től Bécs–Károlyváros között.

Postahivatalát 1839 őszén és 1840 tavaszán katonaként Petőfi Sándor is őrizte. A szabadságharc leverése után, 1850. január 1-jétől Sopronban postaigazgatóság székelt. Működési területe kezdetben a Dunántúl nagyobb részére kiterjedt.

A posta- és távíróintézmény egyesítésekor, 1887-ben a pécsi igazgatóság részben a pesti és a soproni postaigazgatóság területéből létesült. A trianoni békeszerződés tovább csökkentette az igazgatóság területét. Sopron csak polgárainak hűsége révén maradt magyar. A mai Magyarországon a Soproni Postaigazgatóság az egyetlen, amely 150 éven át megmaradt székhelyén.

Sopron postatörténetének feltárására és a még fellelhető emlékek felkutatására 1960-ban dr. Mesterházy Sándor nyugalmazott postaigazgató vállalkozott.

Dr. Mesterházy Sándor 1897-ben Sopronkeresztúron (ma Deutschkreitz) született. Édesapja a helybeli postamester volt, így a posta múltja iránti kíváncsiság már korán megérlelődött benne. Nyugdíjazása után minden idejét annak szentelte, hogy Sopronban területi postamúzeum vagy gyűjtemény létesüljön.

Kérelemmel fordult a postaigazgatóság vezetőjéhez, ahol azt megértéssel fogadták és támogatták. A kérelem eljutott a Postavezérgazgatósághoz is, de ott elutasítást nyert. Lehetőség csak arra volt, hogy az igazgatóság saját költségén időszakos postatörténeti kiállítást rendezzen a Postamúzeum anyagából. Az igazgatóság körlevelet intézett a postahivatalokhoz, amelyben kérte a postatörténeti emlékek összegyűjtését.

Az országos Esti Hírlap 1961. április 8-ai számának hírovtában közölte, hogy „*Postatörténeti múzeum létesül Sopronban*”. Ezt követően a Posta Dokumentációs Központ (e szervezethez tartozott a Postamúzeum) kérelmére az igazgatóság vezetője a további gyűjtést letiltotta. Újabb fordulat 1962-ben következett. Erdélyi Tibor tanár felajánlotta megvásárlásra a soproni postai lebélyegzések gyűjteményét, amely 1754-től 1961-ig foglalta össze a bélyegzőket. A gyűjtemény a Postamúzeum tetszését is elnyerte, a megvásárlásra hajlandóság mutatkozott. A Postamúzeum felajánlotta, hogy amennyiben Sopronban kiállítóhelyet kap, saját költségén rendez be egy gyűjteményes kiállítást, és ott helyezi el a felajánlott Erdélyi-anyagot. Sopronnak ebben az időben kiemelten nagy idegenforgalma volt, de a sok utánjárás ellenére sem adott a város helyet a Postamúzeumnak.

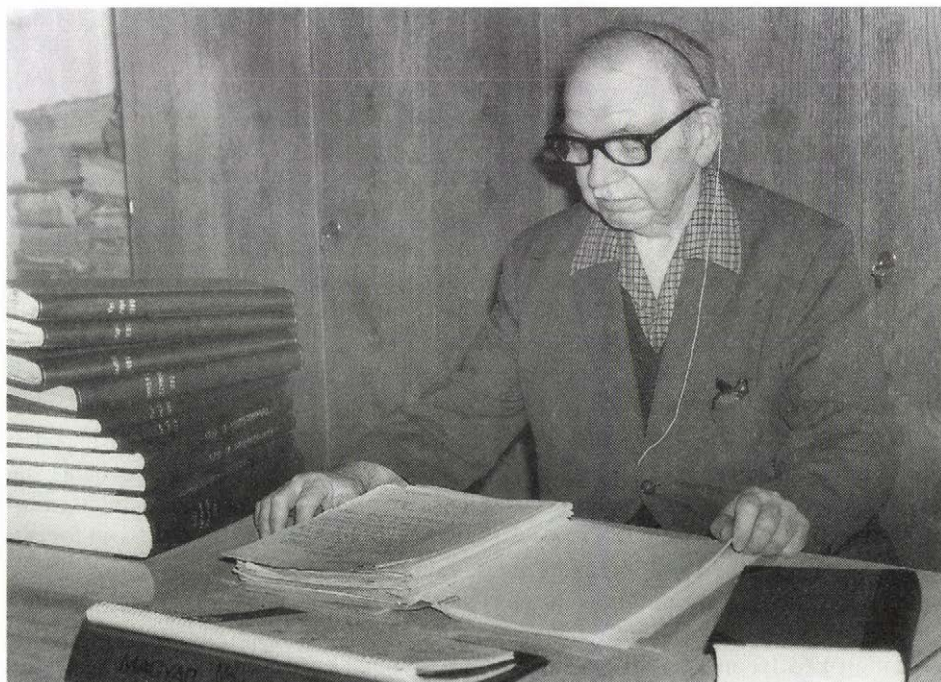
A Postamúzeum okmány- és térképtára akkor még feldolgozatlan volt. Dr. Vajda Endre, a múzeum igazgatója a feldolgozásra megfelelő személynek találta dr. Mesterházy Sándort, de feldolgozóhely hiányában az okmány- és térképtár nem került Sopronba.

A remény nem veszett ki. 1965-ben – több postai évfordulóra hivatkozva – a Hazafias Népfront közbenjárását kérték, hogy a Soproni Ünnepi Hét keretében bemutathassák a helyi postatörténeti gyűjteményt. A Postamúzeum rendezésében így került sor a magyar posta 20 éves fejlődését és két külön tárlóban a 75 éves soproni közhasználatú távbeszélő-hálózatot bemutató kiállítás elkészítésére. Ez alkalomra emléklap és első napi bélyegzés is készült.

1965-ben a helyi Liszt Ferenc Múzeum fogadja be a soproni postatörténeti gyűjteményt külön helyet biztosítva számára. A gyűjtemény 3–4 évre tervezett kiállítását végül 21 éven át láthatta itt a közönség. A gyűjtemény másik része a postaigazgatóság lépcsőházában került bemutatásra. Az itt elhelyezett tárlókban jórészt jubileumi megemlékezések anyagai váltották egymást.

Az egybegyűjtött anyag tárolási gondjaitól szabadulandó a postaigazgatóság felajánlotta a helyi múzeumnak átvételre. Mivel a múzeum is helyhiánnyal küzdött, az átadás megghiúsult. Ezt követően a fejlesztési osztály javaslatára a postaigazgatóság vezetője megbízta dr. Mesterházy Sándort a gyűjtemény leltárba vételével és folyamatos kezelésével.

Az alkalmankénti foglalkoztatás után 1968. február 1-jétől dr. Mesterházy Sándor kezdetben 16, majd fokozatosan havi 72 órában muzeológusi besorolással gyarapította, rendezte a gyűjteményt. Az eddig magánszorgalomból végzett kutatási munkát a helyi múzeumban, a levéltárban és a Postamúzeumban ettől kezdve már hivatalosan végezte.

A soproni gyűjtemény első kezelője, dr. Mesterházy Sándor

A gyűjtemény könyvállományát 1972-ben mintegy 100 darabbal gazdagította a MÁV Tisztképző Intézet.

Egymást követően több olyan eseményre került sor, ahol bemutatható volt a posta múltja. Így az 1973-ban Sopronban megrendezett 7. Országos Postás Konferencia alkalmából postatörténeti kiállítás is nyílt. Ugyancsak kiállítással emlékeztek a Soproni Postaigazgatóság 125. évfordulójára. 1976. január 3-án a Győr és Sopron között 100 éve közlekedő postakocsit Sopronban ünnepélyesen fogadták. A zárlatot a postára delizsánsz, kariolkocsi és postautó szállította. Az ez alkalomra készített kiállításra a postáról a Postás Otthonba delizsánsz szállította a látogatókat.

A Zánka vasútállomáson felállított mozgópostakocsiban a Közlekedési Múzeum és a Soproni Postaigazgatóság közös rendezésében 1976. július 30. és 1977. augusztus vége között közlekedési játék- és mozgóposta-történeti kiállítás volt.

A soproni postatörténeti gyűjtemény anyagából 1976 februárjában Vasváron a Posta-forgalmi Szakközépiskolában nyílt kiállítás, ahol a gyűjtemény egy részét az iskolának ajándékozták. A 100 éves távbeszélőről ugyancsak kiállítás keretében emlékeztek meg.

Több évi kutatómunka eredményeként elkészültek a postaigazgatóság történetével foglalkozó tanulmányok is: *Sopron város tűzjelző távírója*, *Sopron távíró-története*, *Sopron helyi és helyközi távbeszélő hálózata*, *Sopron postaigazgatóság monográfiája 1850–1950*. A tanulmányok egy-egy példányát a soproni levéltárban is elhelyeztem. A gyűjtemény dokumentációs anyagából két album-összeállítás készült.

- *A Soproni Postaigazgatóság okiratgyűjteménye* 1–3. kötet: Feladóvevények, Szállítólevelek és utalványok, Postai levelezőlapok.
- *A Soproni Postaigazgatóság területén működő postahivatalok és fiókposták keletbélyegző-lenyomatai* 1–3. kötet: Postahivatalok, Közép, nagy és számmal ellátott postahivatalok, Alkalmi bélyegzőlenyomatok.

1977. december 16-án dr. Mesterházy Sándor kezdeményezésére emléktábla-avatással emlékeztek arra, hogy 100 évvel azelőtt Salamin Leó iskolaigazgató kísérletet végzett a telefonnal, és a távíróvonalon összeköttetést létesített Győr és Sopron között. Dr. Mesterházy Sándor előrehaladott kora ellenére gondozta és gyarapította a gyűjteményt. Számos kisebb tanulmányt készített, több cikkét közölte a Soproni és a Vasi Szemle. Nyolcvanhét éves korában hunyt el. Álmai, ha mindenben nem is, de teljesültek, maradandó emléket hagyott maga után. Feltárta és megörökítette írásaiban a Soproni Postaigazgatóság történetét, sok kallódó postai emléket mentett meg és tett közkinccsé. Sírjánál a postakürt hangja búcsúztatta.

Hagyatéka, a soproni postatörténeti gyűjtemény a postaigazgatósági épület folyosóján 10 irodaszekrényben és 14 tárlóban várt sorsára, jelen sorok írójára, aki Mesterházy Sándorban elődjét tiszteli. Követve a korábbi hagyományt a helyi mellett most már a győri, a szombathelyi, és a veszprémi múzeum, levéltár, könyvtár a kutatás tárháza lett. A Posta-múzeum támogatása, a könyvtár és térképtár használata nagy segítséget nyújtott akezéshez. Dr. Mesterházy Sándor tanulmányai 1850-től napjainkig tárja fel a helyi postatörténetet. Új feladat, hogy a postaintézmény kezdetétől 1850-ig terjedő időről is bővebb ismereteink legyenek. A Soproni Liszt Ferenc Múzeum 21. évén át mutatta be a soproni posta emlékeit. A múzeum újrarendezése miatt a kölcsönadott tárgyak visszakerültek a gyűjteménybe.

Az 1986-ban felújított nagyvázsonyi Postamúzeum egyik termében részben a soproni anyagból a telefonközpontok fejlődését bemutató kiállítás készült, amely az 1992-es átrendezés óta a mai napig látható. Kezdetben a múzeumban kiállított minden központ üzemképes állapotban volt, de sajnos a Veszprém megyei Távközlési Üzem megszűnése óta a rendszeres karbantartás elmaradt, s így igazi „kiállítási darabok” lettek.

A gyűjtemény folyamatos gyarapodása új tároló helyeket igényelt. Sopronban a postapalota alagsorában egy raktárhelyiséggel, Veszprémben a régi automata központ géptermeinek egy részével növekedett a tároló hely. Ez utóbbi helyre a 7 DU, 7 DCS és IT-3 központ egy-egy kerete, valamint az ECR központcsalád berendezései kerültek.

A Soproni Postaigazgatóság és a Postamúzeum jó együttműködése révén Sopronban az Új utcában a postatörténeti gyűjtemény részére kiállító helyiséget alakítottak ki. A berendezése elmaradt, mert 1988-ban az épületben a Postabank kezdte meg működését.

1988-ban a soproni igazgatóság épülete 75 éves volt. Ebből az alkalmából az épület terveiből, fotóiból a könyvtárban nyílt kiállítás.

A korábban egységes szervezetű magyar posta 1990. január 1-jétől három önálló vállalattá – Magyar Posta Vállalat, Magyar Távközlési Vállalat, Magyar Műsorszóró Vállalat – alakult át. A postai és távközlési múlt annyira összefonódott, hogy annak felbontása ésszerűtlen lett volna, ezért a három új vállalat 1990. január 1-jével életre hívta a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítványt. Hasonlóan közösen döntöttek a soproni gyűjtemény helyben és egyben tartásáról. A gyűjtemény gondozását a MATÁV Rt. Soproni Igazgatósága vállalta fel.

A folyosón elhelyezett szekrényeket, amelyekben a gyűjteményt tárolták, áthelyezték a szomszédos oktatási épület lépcsőházába, ahol a gyűjtemény kezelése a szűk hely és a rossz világítás miatt szinte ellehetetlenült.

Ebben az időben két távközlési jubileumról emlékeztünk meg. Sopronban 1990-ben, Győrben 1991-ben volt 100 éves a helyi telefonhálózat. Mindkét helyen kiállítással tisztegtünk az eltelt 100 év előtt. A kiállítás nyitó napján első napi postabélyegzés volt, Tarcsay László tollából úgy a soproni, mint a győri 100 évről nívós kiadvány jelent meg.

A MATÁV Rt. és a Magyar Posta Rt. Soproni Igazgatóságai a gyűjtemény iránti felelősségből indítatva helyet biztosítottak a gyűjteménynek. Épületrészt biztosítottak a Sopron 2. számú postahivatal műszaki szárnyában, ahol a Postamúzeum ügyrendi és ügyviteli szabályzata alapján a gyűjtemény feldolgozása 1994-ben megkezdődött.

A Veszprémben tárolt központi berendezéseket, mivel az épületet a Bakony-Tel átvette, 1995-ben át kellett szállítani Kapuvárra. Időközben a körmendi CB-központ és az ARK-511-es végközpont is ide került.

A tárgyak kiállításba helyezéséhez mindenkor nagy segítséget nyújtott a Javító és Szerelő Üzem. Munkájuk nélkül kevés berendezést mutathattunk volna be az alábbi kiállításokon: *50 éves a Postai és Távközlési Természetjáró Szakosztály* (1996); *Tantuszvariációk, 90 éves a tatabányai távbeszélő-hálózat, Tapolca távközlésének története* (1997); *Szombathely szerepe a távközlés elmúlt 100 évében* (1998).

Az 1985 óta végzett gyűjtőmunka anyagának feldolgozása folyamatban van. Eddig a következő tanulmányok készültek el: Dunántúli posták 1526-tól 1849-ig, Postaintézet Sopronban 1550-től 1849-ig, A Soproni Postaigazgatóság területi beosztása, A Soproni Postaigazgatóság szervezete és végrehajtó szervei, Mozgó- és kalauzposták az igazgató-

ság területén, A Soproni Postaigazgatósághoz tartozó posták a Duna bal partján 1892–1918 és 1938–1945 között, A Győr–Sopron–Ébenfurti Vasút és a MÁV hírközlési vezetékai a posta fenntartásában, Vas megye táviró- és távbeszélő-hálózatának története.

A Soproni Postaigazgatóság felkérésére Hollósy Elek megkezdte a három kötetre tervezett, *A Soproni Postaigazgatóság története* című monográfia megírását. Az 1945 és 1990 közötti éveket bemutató összefoglalás első kötetei (1945–1960) készültek el.

A MATÁV Rt. Soproni Igazgatósága lapjában, a Táv-Közlésben Tarcsay László írt több távközléstörténeti cikket. A postaigazgatóságon keresztül elég gyakori a postahivatalok történetére vonatkozó adatok szolgáltatása.

A gyűjteménytárban az alábbi rendszerben helyeztem el a tárgyi és a dokumentációs anyagot. Az előtérben tartóvasakkal felszerelt távbeszélőoszlop és föld alá helyezhető erősítőtartály van elhelyezve.

Az első helyiségben a légvezetékes és kábeles távbeszélő-hálózat tárgyi gyűjteménye található. A raktári polcokon LB központok, pénzbedobós készülékek, átviteltechnikai, valamint vezetékes rádió-berendezések láthatók. Gazdag gyűjtemény van automata alközpontokból, mérőműszerekből. Teljes sorozatból áll a postahivatali kisgépek gyűjteménye.

A második helyiség egy részét a salgóállványon kartondobozokban elhelyezett dokumentációs gyűjtemény foglalja el. Ezek részben személyi, részben igazgatósági iratok és különböző beruházások kiviteli tervei. A helyiség többi részét táviró-, távbeszélő-, átviteltechnikai és mikrohullámú készülékek töltik ki. A fali készülékek falra szerelve, az asztaliak tárlóban láthatók. Külön gyűjtemény van jelfogókból és kapcsológépekből. A falakon régi fényképek vezetnek vissza a múltba.

A harmadik szobában elsősorban a postai emlékek vannak elhelyezve. A falakon képek, térképek. Tárlóban hely- és keletbélyegzők, egyéb postai bélyegzők, pecsétnyomók, levélmérlegek láthatók. A nyolc darab 1913-ból származó irodaszekrényben postahivatali tárgyak, a könyvtár, a folyóirat-gyűjtemény, a rajz- és térképtár, az utolsó szekrényben fotógyűjtemény, fotónegatívok és aprónyomatványok nyertek elhelyezést. A pénztári vasládában régi levelek, futott nyomtatványok, különféle levél- és kocsipostai küldemények találhatóak. Ez az utóbbi helyiség egyben munkaszoba is.

A gyűjteményt telefonon történt egyeztetés után minden érdeklődő meglátogathatja. Gyakori vendégeink a postaforgalmi szakközépiskola és a levelező postatiszti tanfolyam hallgatói.

A posta és a távközlés történeti múltjának feltárására és őrzésére 1895 óta többször hangzott el, jelent meg felkérés. A postás társadalom ajándékaiból, munkájából összeálltak a gyűjtemények. Ha körülnézünk minden írás, minden tárgy egy-egy személyhez, hivatalhoz vagy üzemhez vezet. Már rég elfelejtett események elevenednek fel. Mennyi minden történt azóta, hogy a postalegény lóháton vitte a levelet. Ezek a történések, változások most itt vannak az iratokban és tárgyakban.

A soproni posta- és távközléstörténeti gyűjtemény fenntartói a Magyar Posta Rt. Soproni Igazgatósága és a MATÁV Rt. Nyugat-magyarországi Műszaki Igazgatósága. E két intézmény biztosítja a helyet, a világítást, a fűtést és a gyűjtési lehetőséget. A gyűjteménykezelő muzeológus a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársa, aki ezúton is ígéri, hogy az évkönyv hasábjain rendszeresen hírt ad a soproni „gyűjteményről”.

Történelmünk önkényes elemzése avagy törekvés a tények új elemzésére

Első előszó

Egy anekdota szerint Párizsban egy magyar utazó kalapot akar vásárolni, és betér egyik fényes kalapszalomba. Hosszas válogatás után megállapodik egy remek fejedőnél, majd az árcédulára nézve látja, hogy nincs elegendő frankja, ekkor félénken a kereskedőhöz fordul kérdezve, hogy nem fizethetne-e forinttal.

A kereskedő rövid töprengés után azt mondja, hogy nem ismeri ezt a pénzfajtát, de ha látja a pénz akkor talán.

Magyarunk előszedi forintjait és a pultra teríti, a kereskedő rámutat a 10 forintonson lévő arcképre kérdezve – ő kicsoda?

– Ő Petőfi Sándor, hazánk lánglelkű költője.

– Igen, volt a válasz, és mi történt vele?

– A szabadságharc végnapjaiban a segesvári csatamezőn hősi halált halt 1849-ben.

A húszforintosnál a kérdések ugyanezek és a felelet: Dózsa György. 1514-ben a nagy parasztfelkelés vezéralakja volt, de küzdelme elbukott, fogságba esett, majd tüzes trónon lelte halálát.

Az ötvenforintosnál a válasz: Ő Rákóczi Ferenc, a nagy fejedelem. Ő lett a Habsburg uralom elleni nemzeti felkelés vezére, de számos fényes győzelme után 1711-ben szabadságharca megbukott, Rákóczi külföldre menekült, és életét száműzetésben, a törökországi Rodostóban fejezte be.

A százforintonson Kossuth Lajos, az 1848-as szabadságharc nagy vezéregyénisége látható, de sajnos küzdelme a túlerővel szemben elbukott, külföldre menekült és száműzetésben, olaszföldön hal meg öregkorában.

Ötszáz nem volt nála, mivel azt nem volt szabad átvinni a határon.

¹ Borsos Károly (1912–1997) nyugalmazott főtanácsos, postamérnök, a magyar távközlés kivételes egyénisége volt. 1937-től 35 éven át postai szolgálatban dolgozott. Nevéhez számos távközlési szabadalom, fejlesztési terv, tudományos dolgozat fűződik. Emlékérmekkel is megbecsült tagja volt a Közlekedéstudományi és a Híradástechnikai Tudományos Egyesületeknek. Tanácsaira számot tartott az Országos Fejlesztési Bizottság is. Borsos Károly polihisztor volt, városrendezési, magasépítési tervpályázatokon négy első és egy második díjat nyert. Tervezett új nemzeti színházat, új történelmi szoborcsoportot a Műcsarnok mögötti térre. Haláláig foglalkoztatta a távközlés lehetséges jövője, amelyben a teleagresszió rémképét is megfogalmazta. Gyémántdiplomás mérnökünk halála napján kapta meg a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium Baross Gábor-díját.

Életútjának tárgyi és dokumentációs emlékeit az év ajándékeként lánya, Borsos Írisz 1998 márciusában a Postamúzeumnak ajándékozta. A hagyatékot a postamúzeumi olvasóterem és adattárban helyeztük el. A dokumentumok között találtuk meg unokájának, Írisznek írott, *Történelmünk önkényes elemzése avagy törekvés a tények új elemzésére* című munkáját, amelynek közzétételével emlékeznünk Borsos Károlyra, és köszönjük meg az Íriszeknek, hogy a hagyaték múzeumba helyezésével a kései utódoknak is lehetővé tették, hogy bepillantsanak egy nagy mérnökgeneráció egyik jeles személyisége életébe.

A kereskedő elgondolkozott, majd azt mondta: Jó ember vigye a kalapot, de vigye ezt a tragédiásorozatot is.

Valóban ilyen a mi történelmünk? Vér, bukás, száműzetés, halál? Szerintem nem.

Valódi történelmünk valahogyan egész más annak ellenére, hogy a tankönyvekben tanított történelem rokon az előbbi anekdotában lefestett képpel és, hogy a történesek egyfajtan igazak is.

A történelemtanításban 1945 sem jelentett lényeges változást. E fordulópont előtti és utáni történelemtanítás azonos eseménysorozatot fogad el tényként, csak a nézőpont helyeződött át, de a katasztrófaszemlélet mindkettőnek alapja. Igen, talán azért, hogy mindenkibe beidegződjék, hogy legjobb a nyugalom, a nyugi.

Mindkét történelemtanításnak van egy fedhetetlen múltú, pozitív hőse, Mátyás király, az igazságos. Tucatjával találjuk ki még ma is az igazságosságáról szóló legendákat, talán tudat alatt azért, hogy később csalódást kelthessünk. Jó férj is volt, felesége kívánságára ezért csinált egy hatéves fiúcskából esztergomi primást. Demokratikus is volt, ezért akart egy boroszlói polgárlánytól származó természetes fiából, Corvin Jánosból magyar királyt csinálni. A Szép Ilonka-féle liliomtiprást is másként ítéljük meg, mint Melinda esetét. Szegény ősz Peterdi boldogan nyugszik az örökös hazában, míg egy érett asszony féltreállításánál egyetértünk az esetről valamit sejtő királynő meggyilkolásával.

Mátyás nagy király volt, és nem lehet korából kiemelve vizsgálni sem jobbról, sem balról. Átlántálta hozzánk a reneszánszot, épített, de közben pusztította az Anjou-kori emlékeket; kitűnő hadvezér volt, bevette Bécsnek büszke várát; tudósokat gyűjtött udvarába, művelt volt, erre utalnak a megmaradt Corvinák. Épített, háborúskodott, tehát az ország erején felül költekezett. Talán a trianoni béke óta kialakult és azóta az egész nemzetre kiterjedt fekete-fehér, igen-nem játékban a nézetek polarizálódtak, így lett Mátyás fehér és igen, tehát az abszolút pozitív hős, míg szegény Dobzse László két trónkövetelővel, üres kincstárral, gyermek primással, megoldatlan török fronttal a fekete, negatív figurává alakult.

Hogy mennyire belénk nevelődött a katasztrófaszemlélet, azt könnyen felmérhetjük, ha a Nemzeti Galériában végignézzük a XIX. század nagy mestereinek történelmi festményeit. Láthatjuk a kiterített Hunyadi Lászlót, II. Lajos holttestének megtalálását, Zrínyi Ilonát a vizsgálóbíró előtt, Zrínyit és Frangepánt a siralomházban, a menekülő Thököly Imrét, amint apjától búcsúzik, az ugyancsak menekülő Dobozit, amint feleségét megöli stb. Persze ez túlzás, hiszen ki van állítva Vajk megkeresztelése és Budavár visszavétele 1836-ban. Ezekkel azonban az a baj, hogy Benczur Gyulát nem illik szeretni, meg az is baj, hogy mindkét képen lényeges szerep jut a németnek.

A katasztrófaszemlélet egyszerű – halál, börtön, száműzetés – könnyen érthető, érzelmeiket indít el, és felment a gondolkodás kényszere alól. Ezt a kényelmes egyszerűsítést sok mindenre át lehet vinni. Elpusztult középkori műemlékeinknél, például a székesfehérvári királyi bazilikánál egyszerű a szokásos magyarázat: a 150 éves török uralom alatt elpusztult. Itt nem hat zavaróan, hogy 1777-ben még a Nagy Lajos-féle sírkápolnában és Mátyás király sírkápolnájában rendszeresen miséztek, majd Sellyei Nagy Ignác püspök az egész együttest renováltatni akarta, de halála ebben megakadályozta. Utódának, Milassin püspöknek viszont fontosabb volt egy új püspöki palota, melyhez az olcsó építési anyag a rossz állapotban lévő bazilikából könnyen kitermelhető.

Második előszó

Megnéztük Szabó Magda Meráni fiú című darabját. A meráni fiú, mint ismeretes, a fiatal IV. Béla királyunk. A darab a tatárjárás előtti állapotokat tárgyalja, melyet áthat a tatárok jövetelének súlyos gondja. A veszély nagy, ennek hatására a vélemények szélsőségesessé polarizálódnak, az események a kunok királyának, Kötönynek meggyilkolásáig vezetnek. A kunokat ezzel nyílt ellenséggé sikerült tenni, fogy az ország ereje, a tatárse-
regek pedig átlélik a határt.

Az előadás után, amíg lányomékat a villamosmegállóig kísértem, unokám feltette a kérdést: *Mondd nagyapu, mi mindig ilyen hülyék voltunk?*

Szerencsére nem kellett azonnal válaszolnom, befutott villamosuk, én is elindultam haza. Töprengtem a kérdésem, annak megfogalmazásán, „*mi mindig ilyen hülyék voltunk*”. A kérdésem túl ez ítélet is volt, hiszen egy 11 éves kislány már sok mindent hall az I. és II. világháborúról a televízióban, az iskolában a már említett *fekete-fehér* népi játék szabályai szerinti előadásokban.

„*Mi mindig ilyen hülyék voltunk?*” – merült fel bennem újra, meg újra a kérdés. A nemleges válasz hamar megfogalmazódott, de miért igaz a nem? Indokolni kell elfogadható módon a *nem* helyességét. Álmatlan éjszakám volt, otthon egymás után szedtem elő jól vagy kevésbé jól ismert könyveimet, keresve a *nem* igazolását. Hajnal felé lefeküdtem, aludtam is, nem is, nevek, évszámok, párhuzamok, képek és nézetek áramlottak össze-vissza, és reggelre kialakult a *nem* igazolása.

A „nem” igazolása

Nekünk lényegében kétféle történelmünk van, és mivel ebből valamilyen sajátos ítélet alapján a felsőnek minősített szintet tanítjuk, tanuljuk, ábrázoljuk; szükségszerű, hogy történelmi szemléletünk torzított. Az alsónak minősített szint felett átsiklunk, pedig talán ez volna a lényegesebb.

A felső szintet az jelenti, amikor a *nem* velünk egy súlycsoportba tartozó nemzetekkel állunk kapcsolatban vagy mint szövetséges vagy mint ellenfél. A második szint, amikor velünk egy súlycsoportba tartozókkal küzdünk vagy szövetkezünk.

Tankönyveink az első szintről szólnak, a másodikat éppen csak érintik, és nem tárgyalják az események folyamatosságában. Egyébként a felső síkot is túlságosan leegyszerűsítjük előtérbe helyezve a katasztrófákat. A két szint szétválasztásával eleve torzított nézünk, és ha még ezt sem az események saját korába helyezkedve vizsgáljuk, hanem kislányos humanizmusból származó borzongással, akkor ebből sok jó *nem* születhet, a *fekete-fehér* játék egyértelmű megoldásokat eredményezhet.

A második szinten kitűnően működöttünk. Nézzük például Horvátországot. Nem teljesen békés eszközökkel és családi kapcsolatok révén Szent László korától együtt él e két ország. A kapcsolat nem éppen súrlódásmentes, de a problémák nem nagyobbak, mint Európában bárhol a középkori területszerzéseknél. Ez a kapcsolat még nagyobb terhelést is kibírt. Amikor IV. Béla a tatárok elől Dalmáciába menekült, elfoghatták és kiadhatták volna a tatároknak. Nemcsak, hogy ezt nem tették, hanem később, a velencei hódítások idején IV. Béla lányainak koporsóját az ellenség elől elrejtették. II. Lajos halála után,

amikor kialakult a Ferdinánd párt és Szapolyai párt, nem alakult egy önálló horvát nemzeti királyi párt. A két ország arisztokráciája szorosan összekapcsolódott. Nálunk a Zrínyiek, náluk az Erdődyek voltak a török elleni küzdelem vezető egyéniségei. Zágrábot a török sohasem tudta bevenni. A megszállt területek felszabadításában Erdődy Miklós meghatározó szerepet vitt, később a XVIII. század végén Erdődy Iván bán fellépett az erőszakos magyarosítás ellen mondván, az egyik királyság a másiknak nem szabhat törvényt (Regnum regne non preascribit leges). Alig érthető, hogy ezt a kapcsolatot a XIX. század közepén miként lehetett tönkretenni.

Mindenesetre hat évszázadon át a magyar–horvát kapcsolatok jól működtek, túléltek dinasztiákat, történelmi válságokat, a magyar és horvát családok között jelentős volt az összeházasodás. Európa történelmében ilyen kapcsolatrendszerre alig lehet példát találni.

A másik folyamatos kapcsolat Magyarország és Lengyelország között alakult ki a XI. században és még ma is tart. Királyokat adtunk egymásnak. Két Jagelló uralkodónk a csatamezőn esett el Magyarország védelmében. Magyar uralkodók szép fejezeteket írtak a lengyel történelembe. A két ország folyamatosan nyújtott menedéket a politikai üldözötteknek. A magyar szabadságharcban az emlékekben ma is élő Bem tábornokon kívül lengyel légió is részt vett Wisocki tábornokkal az élen. Woroniecki herceget felségárulásért és részvételért a magyar szabadságharcban 1849. október 20-án Pesten kivégezték. A több, mint 900 éves kapcsolat során harcoltunk is egymás ellen, de ennek ellenére szében éltünk egymás mellett, mint például Anglia és Franciaország vagy a tőlünk nagyon békésnek látszó Svédország és Norvégia.

A lengyel kapcsolatokról tanultunk és tanulnak ma is valamilyen epizódtörténelmet, melyet ráadásul torzítunk is. „*Magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet és dél hullócsillaga*” – utal a vers Nagy Lajos korára, ezzel verjük mellünket, és a Dobzse László sikeretelenségével csökkentjük a kapcsolatok jelentőségét. Vissza kell térnem II. Ulászló királyunkhoz, aki, hogy megszabaduljon a trónkövetelőktől, feleségül vette Beatrixot, így félreállította Corvin Jánost, a gyermekprímást visszaküldte Itáliába, majd házasságát érvénytelenítve szabályos utódot produkált, a török ellen kiépítette a Jajce–Eszék vonalat. Azt nehéz volna megítélni, hogy mennyiben volt előidézője a Dózsa-féle lázadásnak, de azt, hogy ez a szörnyű eseménysorozat félév alatt lezajlott, némileg javára kell írni. Ennyi idő is elegendő volt az ország erejének leromlásához. A nyugaton lejátszódó parasztháborúk általában lényegesen hosszabbak voltak.

A nyugati szomszédokkal a kiegyezés táján jutottunk azonos súlycsoportba. A világháborúig rendelkezésre álló fél évszázad alatt felépítettük Budapestet, városaink központjait, kitűnő és nagykiterjedésű vasúti hálózatot hoztunk létre, ipart teremtettünk, behoztuk az együttműködés során az elképesztően nagy lemaradást.

Keleti szomszédunkkal való kapcsolatokról sok jót nem mondhatunk. Érdekes, hogy a Romániával való történelmi kapcsolatokat nekünk nem tanították, erről ma sem tanulnak a gyerekek, pedig ahhoz, hogy a két nép között valaha is megértés jöjjön létre, foglalkozni kellene egymás ügyeivel. Jártam a moldvai kolostorvidéken, Voroneţ, Putna, Suceviţa, Moldoviţa kiemelkedő alkotások az egész európai kultúra szempontjából, e vidéken barátságos nép lakik.

Összességében ezen a szinten egészen jól mozogtunk, az vethet bármit is szemünkre, aki nálunk kevesebbet hibáztat.

A hagyatéék egyik jeles darabja, Borsos Károly mérnöki oklevele

Amikor nem velünk egy súlycsoportba tartozókkal volt ügyünk, tényleg sokszor hibáztunk, vagy egyes lépéseket utólag, néha több száz évet is visszalépve tettünk meg. Az akkori helyzetet nem ismerve hibáztathatjuk magunkat, illetve dehogy magunkat, hanem az akkori vezetőket. Ha helyesen értékeljük a lehetőségeket, ezekben a küzdelmekben az igazi feladat a túlélés volt. Ezt a feladatot teljesítettük, vagyunk. Kérdés lehet azonban, hogy a túlélés valóban nagy teljesítmény-e, hiszen ma ezt minden európai nép elmondhatja magáról. A mi esetünk azonban eltér a többi európai népétől. Mi elég későn egy már kialakuló Európába érkeztünk, így idegenek voltunk. A Hispániába 711-ben érkező arabok a XV. század végén kiszorulnak Európából annak ellenére, hogy magas fokú kultúrát építettek ki. A keletről jövő tatártámadás bizonyos mértékig nálunk megbukva elvesztette erejét, néhány horda még gyötörte Európa keleti széléit a XVI. században is, de ma Tatárország csak földrajzi fogalom. Az újabb idegen hatalmat az Oszmán Birodalom jelentette. Eltérően a tatároktól nem népiirtással hódított, hanem igyekezett pacifizálni a meghódított területeket. Ez a módszer a balkáni népekre, fennmaradásukra nézve veszélyes volt, mivel teljes megszállás alá kerültek. Magyarországon a hódítás nem tudott teljes lenni, a három különálló országrész közötti kulturális, igazgatási és kereskedelmi kapcsolatok csaknem folyamatosak voltak és folyamatos volt a harc is, amely néha csak sarcolásból állott, néha meg háborúvá szélesedett.

A török hódoltság koráról sok rémes történetet, rengeteg tévedést plántáltak belénk. Középkori műemlékeink elpusztulásának legegyszerűbb, leggyakoribb magyarázata, hogy

a törökök lerombolták. Ez ebben a megfogalmazásban semmiképp nem igaz, a rombolás kedvéért talán semmit sem romboltak. Az természetesen előfordult, hogy a várfalak megerősítéséhez anyagnyerés érdekében épületeket bontottak. Tényként megállapíthatjuk, hogy a háborúkban megsérült magyar templomok helyreállításához nem hoztak létre Műemlékvédelmi Felügyelőséget. A töröktől való megszabadulás utáni szegény világ, majd a kuruc-labanc idők gyűjtogatásai nem kedveztek a nemzeti emlékeknek. Ezután pedig senkinek sem állott érdekében, hogy javainkat védje. Megindultak az építkezések és folytatódtak a bontások, eltűntek városfalak, városkapuk forgalmi és városfejlesztési, valamint politikai okokból. Valamit akkor ki akartak radírozni a magyar múltból. Ezzel együtt eltűntettük a nagyszámú törökkori építészeti emléket is. Ez utóbbiakat biztosan nem a törökök bontották le, még az sem igaz, hogy ekkor a nemzet nem akart emlékezni a török világra, hiszen ekkor Rákóczi a törökök támogatását kereste, Kossuth is Törökország felé vette útját 1849-ben. Igaz más választása nem igen volt. A műemlékek sorsa könnyen megérthető, ha a budai vár palotaegyüttesére gondolunk, az eddig megnyitott múzeumokban egyetlen barokk terem, szoba nem maradt, pedig az ostrom végén még a Habsburg-terem is megmenthető lett volna. A Zsigmond-kápolna alatti kriptá kifosztása időben majdnem egybeesett a középkori szobrok megtalálásával.

Ezen kitérő után visszatérve a lényegeshez, a túlélés problémájához, megállapíthatjuk, hogy a három nagy idegen tűnt le Európa tereiről, de mi meg tudtunk maradni. Közben kis idegenek is eltűntek, a kunokból annyi maradt fenn, amennyi velünk összeolvadt. Az előttünk itt járók sem tudtak itt végleges államot létrehozni, sem a hunok, sem az avarok, pedig korukban Európa még nagyon labilis állapotban volt.

Köztünk és a többi keletről jövők között talán az a különbség, hogy amikor mi a bolgárok és a kunok nyomására Vereckén átjöttünk, örültünk, hogy élünk és nem tápláltunk világhatalmi álmokat. Egy ideig rabolgattunk Nyugaton, de mielőtt még nagyobb baj lett volna ebből, abbahagytuk és gyorsított ütemben felvettük az európaiak közös jegyét, a kereszténységet.

A tatárjárás problémájához néhány szóra vissza kell térnem, mivel azt állítottam, hogy a tatárság itt, nálunk veszítette el erejét. A dél-amerikai és mexikói spanyol hódításokkal kapcsolatban a vesztesek védelmében fel szokták hozni, hogy a néhány száz hódító új fegyverei, a puská és a ló tette lehetővé a győzelmet. A tatárok hatalmas sereggel és bizonyos fokig az európaiaktól eltérő harcmodorral éltek, így a mohi csataterén teljes győzelmet arattak. Az államhatalom látszólag széthullott, de életben maradt a király. A városok közül Pestet és Nagyváradot vette be a tatár. Nyitra, Esztergom, Székesfehérvár, Győr magyar kézen maradt. Ebben az időben az ország sík vidékeinek legalább a fele mocsaras, lápos árterület volt. Az ide menekülő és a terepet jól ismerő lakosság üldözése kockázatos vállalkozás volt. Szerintem a tatárok nem Ogotaj kán halála, illetve az új kán megválasztása miatt hagyták el az országot, hanem erejük reménytelenül megfogyatkozott. Ha nem így lett volna, akkor néhány év múlva IV. Béla nem tudta volna elhárítani az újabb tatárbeözönlést. A felégetett ország vigasztalan képet nyújtott, de ez nem jelentette az ország erejének elpusztulását.

Amikor a nagyokkal való konfrontációról van szó, mint valami különleges „magyar átkot” szeretjük a pártoskodást, a széthúzást kiemelni. Akkor, amikor valamelyik szomszédos ország megsegítése vagy megtámadása ügyében kellett döntenie, erősen valószínű, hogy nem minden döntéshozó volt azonos véleményen, de azért történt valami. Nagy

horderejű kérdésekben tehát, veszélyes helyzetekben a nézetek szükségszerűen polarizálódnak, esetleg szakadásig fokozódnak. A magyar átok kifejezés is a fekete-fehér, igen-nem játék egyik szimplifikációs motívuma.

A Habsburg-házzal való 400 éves kapcsolatunkkal kapcsolatban azt valószínűsíteni kell, ha a törökök kiűzése módjukban állott volna, biztosan meg tették volna, ha nem is a magyarok szép szeméért, de a hadi kiadások csökkentéséért és a korona bevételeinek fokozásáért. E korszak befektetéséért hajlandók vagyunk egy olyan nagyzási hőbortban szenvedő, fizetett besúgót is nemzeti hősnak elfogadni, mint Martinovics Ignác.

Az egész Habsburg-uralmat túlságosan leegyszerűsítve folyamatos elnyomásként kezeljük. Természetesen ez így nem igaz, az elnyomás struktúrája igen változatos volt, melynek legsötétebb korszaka 1664-től, a vasvári békétől I. Lipót haláláig tart, kegyetlenül megtorolja a Weselényi-féle összesküvést, tömegével indítanak hűtlenségi pereket protestáns papok ellen, sokat közülük gályarabságba visznek. Az elnyomtatás ellen újabb felkelés szerveződik Thököly Imre vezetésével, aki a törökkel is szövetezik. A török 1683-ban Bécs ellen indul, de vereséget szenved, és megindul a 16 éves háború, melynek eredményeként Magyarország felszabadul ugyan, de az elnyomtatás olyan mértékig fokozódik, hogy elindul a Rákóczi szabadságharc. Elbukását az előző megtorlásokhoz viszonyítva enyhe intézkedések követték, de a magyarok előtt bezárultak a nyugattal való kapcsolatok. A márciusi ifjúság 1848-ban összesen egy politikai foglyot talált börtönben. A szabadságharc elbukását követően Európát is felháborító terrorhullám indul el kivégzésekkel, súlyos börtönbüntetésekkel. A szörnyű megtorlások kora a kiegyezés előtti időkhöz tartott, 1867 után a helyzet normalizálódott. I. Lipótot és Mária Teréziát nem szabad azonosnak venni, mint ahogyan a két Árpád-házi király, mondjuk Szent László és Kun László sem egyenértékű.

Ausztriának a németégből való kiszorítása után Magyarország és Ausztria együttesen kisebb hatalommá vált Németországnál, és mint szövetséges kényszerült bele előbb az első világháborúba, majd egy negyedszázaddal később a két ország a monarchia szétrombolása következtében külön-külön kényszerült a Német Birodalom melletti háborúba, melynek végén a szövetséges olyan mértékű pusztítást végzett Magyarországon, melyre ellenfél talán sohasem lett volna képes, mivel egy hódító érdekeivel ez ellentétes.

A Borsos-hagyaték részét képező bútordarabok a Postamúzeum olvasótermében

A velünk egy kategóriába tartozó népekkel tehát jól tudunk együtt élni, a nagy ellenfelekkel kapcsolatos küzdelmeinket csak túléljük. Nincs szükség arra, hogy történelmünket szétbontsuk fekete és fehér vagy fényes és sötét lapokra, de erre nincs is lehetőség, egyetlen történelem van, a szétválasztás hamisítás.

A végletes történelmi szemlélet kialakulása

A vasvári béke és az utána következő események súlyosabb kihatással voltak az ország életére, szellemi fejlődésére, mint a mohácsi vész és az ország három részre való tagozódása, mivel az ezt követő időszakban, különösen a török uralom alól való felszabadítás után fokozatosan elzáródtak a nyugat felé vezető utak, és valami sajátos belterjes kultúra alakult ki.

A török megszállás első évszázadában, vagyis a reformáció virágkorában a tanulni vágyók szabadon vagy, ha nem is egészen szabadon eljutottak a nyugati egyetemekre, a szellemi élet távoli központjaiba.

János Zsigmond gyulafehérvári udvara olyan otthona a reneszánsz művelődésnek, ahova a szélsőséges tanokat hirdető humanistákat nem a gazdagság vonzza, hanem a szabad szellem. Ide jött a Servet tanait követő Francesco Stancara és Giorgio Blandrata, Camillo Renato és Laelio Socini antitrinitárius tanait Svájcban átvevő Arany Tamás. Itt van a Wittenbergben tanult Dávid Ferenc, aki nagy hatással működött Lengyelországban is. A nagy gondolkodókon kívül a Felvidéken kerestek menedéket a vallásuk miatt nyugatról kiűldözött, utóbb habánoknak nevezett fazekasok és iparosok. Ők tették a reneszánszot népi közkinccsé itt és a Bethlen Gábor korában történt áttelepítés után Erdélyben.

Az Erzsébet-kori Angliában élt Budai Parménus Mihály humanista költő, aki Új-Fuland meghódításakor halt meg távol mindkét hazájától. Angliában tanult a puritanizmust Magyarországra hozó Szilvásújfalvi Imre, a Báthori Zsigmond követeként érkező Kemendi Kokas Istvánt a királynő személyesen fogadta.

Dudith Andor pécsi püspök a tridenti zsinat harmadik szakaszában meghatározó szerepet töltött be.

Ha végig gondoljuk, hogy a törökkel küzdő Magyarországra és az éppen formálódó Erdélybe népcsoportok és gondolkodók disszidálnak nyugatról, miközben a kálvinista Genfben Servet alatt fellobban a máglya, a katolikus Franciaországban 1572. augusztus 24-én, Szent Bertalan éjszakáján kiirtják a francia reformátusokat, a hugenottákat, a birodalomban V. Károly császár erőszakkal, fegyverrel akarja Luther követőit letörni, ugyanakkor nálunk Erdélyben 1568-ban a tordai országgyűlés a teljes vallásszabadságot hirdeti meg olyan fokon, mely megfelel a 400 évvel később Helsinkiben tartott konferencia szellemének. E korszakban nemcsak részesei, hanem formálói is voltunk az európai szellemnek, és a tordai országgyűléssel egy időre mi képviseltük a legeurópaibb Európát.

E egyszerű korszakból kevés név közismert, ilyenek például Károli Gáspár, a bibliafordító, Bethlen Gábor fejedelem, annak ellenére, hogy nem bukott el, Zrínyi Miklós, a költő, akiről feltételezhető volt, hogy a vaddisznó bőrébe bújt kamarilla a tragikus hősök rangjára emelte.

Az 1664. év szellemtörténetünk tragikus éve. A vasvári béke csalódottságot hozott, Zrínyi Miklós halálával az ország vezető egyéniség nélkül maradt, a Habsburgok hatal-

Borsos Károly szekreterének díszítőmotívuma

vita...” felfogás jellemzi. El kezdtünk lenézni mindent, ami magyar, a megyei szintű politikán és a mezőgazdaságon kívül nem tartottunk magunkhoz méltónak semmit. Kevesen tudtak túllépni e szörnyű bezártság határain, mindenesetre ahhoz kevesen, hogy ki tudjanak alakítani egy kiegyensúlyozott, valódi körülményeket alapul vevő, fokozatos fejlődés útját biztosító szemléletet. Itt Széchenyi Ferencre, Teleki Sámuelre, Teleki Domokosra, Széchenyi Istvánra, Brukenthal Sámuelre és azokra kell gondolni, akik világosan látták a reformkorig bekövetkezett elszomorító elmaradottságunkat. Az irodalmárokat, akiket talán túlságosan is előtérbe helyezünk, nem említem.

A magyar szellemi élet és politikai szemlélet kialakulásában meghatározó szerepe volt a Habsburg-háznak. Befolyásos tanácsadónak az volt a kényszerképzete, hogy a magyar rebellis nép. Nem jutottak el odáig, hogy az elégedetlenség okait vizsgálják. Az ok és okozat ilyen összetévesztése szükségessé és indokoltá tette a folyamatos szembenállást, a bizalmatlanságot. Ezen bukott meg II. József – mai szóhasználattal élve – fehér forradalma is. Annak felismerése, hogy a két nép egymásra utalt, hogy egyik ország sem életképes a másik nélkül, csak kevesek agyában és túl későn fogalmazódott meg ahhoz, hogy a múlt hibáit kiküszöbölhessék.

E korszak egyik terméke a fekete-fehér, igen-nem gondolkodási forma és a szimplifikáció. Mivel a valóságban semmi sem fehér és semmi sem fekete, továbbá semmi sem egyszerű, szükségszerű az ilyen képletekkel felállított tézisek bukása, de ennél súlyosabb a közöny, amely a tézisekben való csalódás után kialakul. A közöny, mint végtermék sötét

mának megerősödésével legördült vasfüggöny elzárta a nyugat felé vezető utakat, a reformáció és ellenreformáció küzdelmében a szellem szerepét az erőszak vette át. Bár a terror mértéke a következő két évszázadban változó erejű és módszerű, mindenképp az európai kultúrközösségből való kizáródást eredményezte. Egyfajta belterjes provinciális kultúra virágzott itt ki, ahova a felvilágosodás is áttételesen jött át. Az építészetet, a festészetet, a szobrászatot a felszabadító háború után közepes szintű osztrák, német és olasz mesterk, mesterelemek végzik, magyar művésszel csak elvétve találkozunk és ha igen, alig foglalkozunk olyan kiváló ötvössel, mint a XVIII. század második felében dolgozó Szilassy János. Idegenek kezébe került az ipar, a kereskedelem. A kulturális szint elég alacsony, nem tudom mit jelent az „*eb ura fakó*”, de ez a jellemzője a kuruc-labanc kornak. A későbbi időket az „*Extra Hungariam non est*

perspektívát tár fel. A végletekben való gondolkodás a kiegyezés óta megakadályozta, hogy valódi, kormányképes ellenzék alakuljon ki. Mivel az ellenzék nem fenyegette az a veszély, hogy kormányoznia kell, szükségszerűen a demagógia felé hajlott. Meg kellett volna tanulni, hogy semmi sem fehér és semmi sem fekete, hanem csak a szürke különböző árnyalatai léteznek.

Ártó sztereotípiák

Az utóbbi években nagyszámban jelentek meg a Magyar História sorozatban, történelmünk egy-egy szakaszáról alapos forrásmunka-tanulmányozás után készült, olvasható könyvek, de megjelennek krónikáink új kiadásai is. E művek nagy részénél az olvasóban visszaidéződnek a régen tanultak, és számos fejezetnél kialakul az a vélemény, hogy ezt nem így tudtam. Minél közelebb jutunk a mához, annál zavaróbban hatnak ezek az eltérések. Divatba jöttek a II. világháborút megelőző időszakra és a háború végéről szóló visszaemlékezések, öngazoló művek, e szakasról szóló rádió- és televíziójátékok.

Ez utóbbiakból megállapítható, hogy a magyar vezetők jelentős része határozottan németellenes volt. Sőt, még a horthysta katonatisztek között is akadtak antifasiszták. Az az 1945 után felállított egyszerű képlet, hogy az országban minden vezető és értelmiségi, továbbá vagyonos fasiszta bérenc volt, minden ipari és mezőgazdasági fizikai dolgozó pedig öntudatos baloldali, összeomlik. A fekete-fehér teória mára elvesztette hitelét. Ez azonban nem azt jelenti, hogy sok mindent át kell fogalmazni, ez így toll, papír, szerzői díj és nyomdaprobléma lenne, de nem ez a baj, hanem azt, hogy az ifjúság és az idősebbek nagy része is elvesztette bizalmát, közönyösség vált.

Egyszer középiskolás koromban közepes bizonyítványt vittem haza, jött az erkölcsi prédikáció, és utána jött még nagyobb, mikor kifejtettem azt a véleményemet, hogy nincs is semmi baj, mire én is atya leszek, kapok majd egy szülői használatra alkalmas tiszta jeles bizonyítványt. Ezek páros sorszámúak lesznek, míg a valódiak páratlanok. Sokan ilyen jeles bizonyítványokkal akarják gyerekeik előtt bizonygatni hősi múltjukat. Ez nem megy. Nincs bízalom. A fekete képet, a negatív bizonyítványt a békekötés előtt elfogadták azok, akiknek kapóra jött, hogy nem nekik kell a magyarokról fekete bizonyítványt kiállítani. Így lett a román vasgárda, Tito és pártja, a horvát usztasa szalonképesebbé Teleki miniszterelnök öngyilkosságánál, Kállay hintapolitikájánál. A fehér bizonyítványt senki sem vette komolyan.

A Horthy-korszakról alkotott kép is nagyon egyoldalú és téves képletnek felel meg, mely szerint kezdetben volt a fehér terror, azután jött a gazdasági válság, kialakult a hárommillió koldus országa, a kommunisták üldözése, és mindezt betetőzte a németek kiszolgálása, no hogy legyen valami szép is, egyesek és ez nagy E-vel írandó, a Margitszigeten lovaspóloztak. Igaz, mindez volt, de ebből nem élt volna meg egy olyan ország, mely elvesztette területének 70%-át, népének 60%-át, bányászatának 90%-át, ahol a háború alatt leromlott a lakásállomány, a vasút megbénult, ahova tízezerrel jöttek a menekültek, ahol elértéktelenedett a pénz. Nagyon sok hozzáértő ember néhány év alatt kialakította a beszűkült keretek, illetve a határok között való élet feltételeit, az ipari termelést átállította a katonai célokról polgári szükségletekre. Sikerült megindítani a lakásépítést, ezért a lakáshiány megszűnt, még a Lakáshivatal is feloszlatottá vált 1927-ben. 1931-

től kiadó lakásokat hirdettek a kapualjakban. 1932-re befejeződött a távközlés rekonstrukciója, és ekkor Európa egyik legkorszerűbb távbeszélő-hálózatával rendelkezünk. Rotterdamban, Liverpoolban, Rómában stb. alacsonyabb volt a beszélőhely-sűrűség, mint Budapesten. A gazdasági válsággal kapcsolatban nem használjuk az ilyen felmentő kifejezéseket, hogy „*begyűrűzött a világgazdasági válság*” vagy „*nem voltak kedvezőek a külpiaci tényezők*”, pedig gondoljuk el, hogy akkor nem állott mögöttünk egy olyan hatalmas gazdasági szervezet, mint a KGST, hanem lényegében ellenséggel voltunk körülvéve. Egyébként, ha egy sereg szociológus elkezdene a hárommillió szülőt vagy nagyszülőt keresni, nem hiszem, hogy egy ezreléknyit találnának. Még a demagógiákban sem lett volna szabad a szegényt összetéveszteni a koldussal.

A köztudottak és az új könyvben leírtak között a legnagyobb eltérés Nemeskürty István *Kik érted haltak szent Világszabadság* című műve esetében található. Az eddig háttérbe szorult Mészáros Lázárról kiderül, hogy rendkívüli szervező volt, és az új honvédséget, valamint a hatáskörébe tartozó császári és királyi hadsereg csapatait szerves egységbe tudta állítani. A tények tükrében kiderül, hogy Pákozdon valóságban nem volt igazi csata. A szabadságharcnak talán első halottja a délvidéket védő csapatoknál gróf D'Orsay ulánus kapitány volt. Úgy tudtuk, hogy az ágyukat Gábor Áron öntötte. Neve a könyvben meg sincs említve, helyette Moritz Psotta von Börenfels szerepel, aki az itt állomásozó morva tüzérezred fiaiból szervezte meg a gyártást és az oktatást olyan fokon, hogy a szabadságharc idején lényeges anyagellátási probléma nem is merült fel. Úgy tanultuk és úgy köztudott, hogy csak Klapka tábornok és katonái kapták meg Komáromnál a szabad elvonulás lehetőségét, de most e könyvből kiderül, hogy Pétervárad hősi védői, élükön Kiss Pál ezredes is a szabad elvonulás feltétele mellett tette le a fegyvert. Miért csak Klapkáról tudunk?

Más forrásból ismerjük, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum lépcsőjén Petőfi nem szavalt el a *Talpra magyart*, még éltek a kor tanúi, amikor az emléktábla odakerült. Mi lehet ennek az egyszerű kis hamisításnak a célja?

A válasz megközelíthető, ha visszaidézzük az utóbbi 50 év szónoki idiómáit. Amikor a 20-as években az emelvényen álló már maga is érezte, hogy nincs és nem is volt mondanivalója, elővette a *trianoni átkot*, vagy a *Kárpátoktól azAdriáig* stb. előregyártott jelszavakat, mire az előtapsolók elindították a siker gépét. Később a bolszevista veszély, a szövetségi hűség, a háború utolsó napjaiban a csodafegyver említése lett a siker titka. A 40-es évek második felétől még egyszerűbb lett a szónokok dolga, a múlt becsmérése a közönség megkívánt reakciója csak ajánlatos volt, de az új vezetők nevének kimondásakor már veszélyes volt az önfelelt ütemes tapsból való kimaradás, reakciónak számított az ütemtől való eltérés is.

Az előregyártott szónoki kifejezésekkel díszített beszéd nemcsak kizárta az ellenvélemény vagy esetleg egy kérdés kimondását, hanem szükségessé tette az egyetértés kifejezését is, hiszen senki sem tudhatta, hogy magatartásáról ki kinek és hogyan számol be.

Ennek a több, mint félszázados nevelési folyamatnak számos hátrányos következménye lett. Az első, hogy mivel a hallgatóságot nem az érdeklődés viszi el egy politikai vagy valakik által politikainak minősített összejövetelre és mivel előre tudott, hogy véleményt nem lehet nyilvánítani, a hallgatóságban kialakul a közöny és a részt nem vevés sajátos módszere. Ennek lényegét egy nagyothalló barátom úgy magyarázta, hogy a hal-

lášhiba áldás, kikapcsolja a készülékét, így nem hallja a szöveget, azt meg látja, hogy mikor kell tapsolnia.

A kötelező idiómák használata és ennek sikere az előadásokból is kiöli a gondolkodásra való törekvést, hiszen egy félremagyarázható mondat annak is ártana.

A sztereotípiák bizonyos fokig célt tévesztettek, mivel kezdetben senki sem volt kíváncsi a közönség véleményére, eljutottunk oda, hogy ma már senki sem tudhatja egy lelkesen tapsoló közönség igazi véleményét. A taps értéke minden téren devalválódott, mindenkinek kijár, aki valamilyen és nem hátrányos megkülönböztetésben részesül, például valahol kihúzzák a nevét. A sztereotípiákban való gondolkodás átterjedt a szónoki emelvényről a munkapadokra, a konyhai asztalokra, az utcára. A fekete-fehér értékelési mód és az egyszerűsítés rányomja bélyegét a szellemi élet magasabb szféráira is. Számomra elszomorító volt például a Petöfi-év, amikor nap-nap után hallani lehetett a túlzó jelzőkkel terhelt méltatásokat. Túlzásoktól terhelt volt a Bartók-év és most a Kodály-év. A szegény ünnepeket környezetükből kiemelve addig magasztaljuk, amíg az ellenérzést nem sikerül kiváltani. Gondoljuk meg, hogy Móricz Zsigmondnak csak az M betűvel kezdődő kortársai közül irodalmi nagyságaink közé kell sorolni Márai Sándort, Makkai Sándort, Molnár Ferencet és Móra Ferencet.

Azt kell hinnem, hogy nem is szemellenzővel szemléljük a világot, mint egykor a szegény sáros kocsikat vonszoló lovak, hanem félszeggel egy csövön át, és a csövet a mindenség egy piciny pontjára irányítjuk. Ez nemcsak az irodalomra, történelemre, társadalmi problémákra vonatkozik, hanem érvényes a gazdasági és műszaki életre is. Ennek a szemléleti rendszernek sajátos és a társadalmi életet igen nagy időtávlatokra hátrányosan befolyásoló terméke a lakásépítés. 1949-ben az országban kereken 2,6 millió lakás volt, tehát minden 3,75 főre jutott egy lakás. Ez – figyelembe véve a magánosokat, a gyermekteleneket – nyilvánvalóan kevés, de különlegesnek kell tartani, hogy ma kereken 4 millió lakás, 260 000 nyaraló és kb. 50 000 szociális otthoni férőhely mellett még mindig súlyos lakáshiánnyal kell számolni. Ezt a hiányt sok tényező indokolja, egyebek között az, hogy a lakások túlnyomó része az átlag 2,6 fős családok részére épültek. A 2,6 főnek a két szülő és egy 10 évnél kisebb gyerek felel meg. Az ilyen lakás egy ilyen kis család részére is csak átmeneti szálláshely, a második gyermeknek már nincs is hely egy kb. 50 m²-es lakásban. Kezdetben a társbérletek és nyomortelepek felszámolása érdekében indokolt volt a kislakások építése, de a választékot már az 50-es évek végén növelni kellett volna, olyan kb. 100 m² alapterületű, a nagyszülőt vagy nagyszülőket is befogadó otthonokat építeni, amelyek az együttélés kereteit jól megoldják. Az ilyen jól tervezett lakások lehetővé tennék a szülők munkavégzését, a gyerekek gondozását, a nagyszülők értelmes életét, így megtakarítható volna nagylakásonként egy teljes közműcsatlakozás (víz, gáz, villany, telefon), egy csomó háztartási gép, csökkennének a gyermekélelmezési gondok, a szociális gondozási igények. Ahogy mindenkinek nem felel meg a 42-es cipő, ugyanúgy szükséges a választék a lakások méreteiben.

Hallani lehet fiatalok városáról, lakótelepekről, badar elképzelés. 25 év elteltével, amikor a felnövekvő gyermekek elköltöznek, a középkorúak városává alakul a fiatalok telepe, majd újabb 20–25 év és az aggastyánok városában vagyunk.

Már vagy 20 éve folyamatosan állapítjuk meg, hogy ez a lakótelep nem lett az igazi, hiába határozzuk el, hogy a következő jobb lesz, a helyzet mit sem változik. Ennek okát

egyebek között a tervezési módszerek tökéletesedésében kell keresni. Régen egy beépítési pályázat kiírásában meg volt adva, hogy mely pontokról nézve kell 1,6 m szemmagasság mellett távlati képet szerkeszteni, ma a területről gusztusos makett készül, erről márdátvlati képet adó fénykép, természetesen a legjobb árnyékhatást adó megvilágítás mellett. A valóságban a Naphoz képest a Hold mozog, sőt felhők is zavarhatják a megvilágítást, de a legnagyobb baj az, hogy ritkán szemléljük városainkat helikopterről.

Történelmünk nem az, amit tanultunk

Valamilyen céllal mindig egy torzót állítunk magunk elé, és azt olyan oldalról világítjuk meg, hogy az bizonyos szempontból nézve szép legyen. Ez a módszer egyre kevésbé vezethet eredményre, hiszen egyre több információ jut el az olvasóhoz, egyre növekszik a tanított, illetve az agyakra betáplált ismeretanyag és az elérhető, a felsorolás örömet hozó információk közötti űr, kialakul a bizalmatlanság. A bizalmatlanság természetéhez tartozik, hogy fokozatosan terjed, mindenre kiterjed.

A bizalmatlanság kialakulásának elkerüléséhez nem elegendő az igazság állítása, hiszen például történelemtanításunkban a legtöbb tanított esemény ténylegesen meg is történet, az esemény magyarázata is valamilyen szempontból elfogadható, de kérdéses lehet, hogy jogos volt-e az eseménynek a környezetből való kiemelése, hangsúlyossá tétele. A tények arányainak megítélésében vannak és voltak a problémák. Azt, hogy milyen mértékű lehet az aránytalanság, arra talán legjobb példa a Falkland-válság ügye. A rádió- és televízió-riporterek szíve szakadt meg azért, mert 240 angol katonát hiába vár haza anyja, menyasszonya, gyermeke, már az is fáj, hogy angol tankok is felszaggatták a juhok legelőit. Sok szó esett arról, hogy mit mondott a Cantenbury-i érsek az ünnepi istentiszteleten, és a miniszterelnök asszony mennyire vonta fel szemöldökét. Nem mintha számunkra érdektelen volna, hogy mi történik tőlünk 18 000 km távolságban 1800 angol állampolgárral, hogy miként válnak be a korszerű harcászati eszközök, de azt aránytalanságnak kell tartani, hogy minderről az elmúlt félév alatt több szó esett, mint az 1,8 millió erdélyi magyarról az elmúlt 30 év, tehát 60-szor annyi idő alatt, akik egyébként 1/100-adnyi távolságban élik nehéz életüket. Az aránytalansági tényező így $60 \times 100 = 6 \times 10^6$. Erdélyben nem a juhok legelői vannak feldúlva, hanem az embereknek nincs kenyere, iskolája, szabadsága. Itt most nem irredentizmusról van szó, hanem arról, hogy minden állampolgárnak, tehát a nemzetiségeknek elvitathatatlan joga nevük, nyelvük, vallásuk szabad használata és gyakorlása.

A nemzetiségek, így a magyarok jogait a trianoni békeszerződés, az 1945-ös békeokmány, a lenini nemzetiségi elvek, a helsinki okmányok felfogása, továbbá szövetségi kapcsolatok biztosítják. Ezek figyelembevételével, ha összehasonlítjuk Magyarországot 1920-ig folytatott nemzetiségi politikájával, akkor megállapítható, hogy régen nem voltak a nemzetiségi jogok olyan egyértelműen meghatározva, mint az utolsó 60 évben, így a jogok megsértése inkább emberiség szempontjából történt, mint nemzetiség ellen. A nemzetiségek elleni cselekedetek semmi esetre sem államhatalmi intézkedésekből származnak, hanem általában egyéni hozzá nem értés következményei. A nemzetiségektől lakott városokban az építkezések legalább olyan mértékűek voltak, mint a magyarok lakta területeken. A gazdasági terhek egyformán sújtották az egyes társadalmi osztályokba

tartozókat. Ezzel szemben a Felvidéken a magyarság elleni kitelepítési intézkedések, melyek több 10 000 családot érintettek, csak mint az államhatalom egyértelmű és törvényellenes cselekedetei foghatók fel. Romániában is a magyarság ellen irányult a kitelepítés. Nálunk a kitelepítés csak törvénytelen volt, és nem nemzetiség ellen irányult, hanem osztályellenes volt.

Ha egy nemzetközi bíróság összehasonlítaná a szomszédos országok nemzetiségi politikáját és a korábbi magyarországi nemzetiségi politikát, azt hiszem, javunkra döntene, nálunk sohasem jelent meg a csehszlovák „*Kassai deklarációhoz*” hasonló okmány, ami lényegében a magyarokat másodrendű állampolgárokká degradálta. Helyesnek kell tartani, hogy sérelmesnek tartjuk a palesztinok jogfosztott helyzetét, de a székelyek siralmas helyzetét sem fogadhatjuk el. A jogtalanság az jogtalanság akár magyart vagy angolt, akár szlovákokat vagy arabot érint.

Aránytalanság állapítható meg az élet minden területén. Szélsőséges állapot alakulhat ki a gyermek és szülő kapcsolatban akkor, amikor a gyermek elutasítja a szülői irányítást, a szabadság ürügye alatt feltétel nélkül aláveti magát egy vezér uralmának. Számos férj hajlandó úgy érezni, hogy képtelen élni a titkárnője nélkül és elhagyja feleségét, gyermekeit, gondolatait. Ugyanígy 100%-os bevetéssel törekszünk a lakás, a nyaraló, a gépkocsi, a pozíció stb. megszerzésére megfelelően közben a családról, a könyvekről, a szórakozásról, az értelmes munkáról, a pihenésről stb., és így könnyen lehet, hogy két infarktus között a kórházi ágyon kell ráébrednünk a visszahozhatatlan múlt hiábavalóságára. Természetesen, ha valamit el akarunk érni, akkor erőnket, képességünket koncentrálni kell, de semmi sem lehet 100% és semmi sem 0%.

A százalékos megoszlás függ az életkortól, a környezettől, az anyagi és politikai helyzettől, majd nem törvényszerű, hogy valami mindig előtérbe lép, de éppen ezért kell ügyelni arra, hogy semmi se legyen 100%, az életet arányérzékkel kell megformálni.

Arányérzék csak oly módon alakulhat ki, ha ismereteink vannak önmagunkról és a környező világról, ha fel tudjuk becsülni a dolgok jelentőségét, értékét saját életünkben, a családban, társadalmi közösségünkben, nemzeti tudatunkban, valamint az emberiség tagjaként. Ismeret nélkül nem alakulhat ki arányérzék.

Szerintem hihetünk vallásban, politikai felfogásban, világnézetben, szerelemben, tudományban, sportban, alkoholban vagy bármi egyébben, de bármi legyen is a legfontosabb az adott körülmények között, ügyelni kell arra, hogy ez a szenvedély vagy érzés ne foglaljon el többet az egész belső világunkból, mint 60%. Ez előfeltétele annak, hogy megvédjük magunkat a kiábrándulástól vagy az elbukástól. Ez teszi lehetővé mások véleményének tiszteletben tartását, az ellenfél becsülését.

Ha el tudnánk érni ilyenfajta arányosságot, az élet elviselhetőbb lenne elsősorban a mások véleményének tiszteletben tartása következtében.

A cél szentesíti az eszközt, e tant sokan vallották és vallják ma is. A valóság ezzel szemben az, hogy az eszköz valamely tant vagy nézetet tehet csupán elfogadhatóvá, eltűrhetővé. Szentesítést az eszköz nem hozhat még akkor sem, ha tisztességes. Az arányérzékkel való élest, az erre irányuló nevelési rendszert *proporcionalizmus* névvel illelhetjük. Azért kell latin eredetű név, mert ez tekintélyes, megfelel az irányzatok megnevezésére kialakult szokásoknak, és nem is hangzik rosszul.

Ez a szó nem nézetet takar, hanem életformát, lényegében minden hitet elhíhetőknek,

minden tant vallhatónak tart, de az igazságtartalomnál fontosabbnak tartja a megnyilvánulási formát. A megnyilvánulási formának, az eszköznek az igazságtartalom fölé való helyezése alapvető tényezőnek tekintendő az arányos szemlélet kialakításakor, mivel talán nincs olyan vita, amelyben ne volna valamilyen sajátos szempontból mindkét félnek némileg igaza. Tulajdonképpen a bíróságok sem az igazságot keresik, hanem azt, hogy valamely cselekedet a törvényekkel összhangban van-e, vagy a tett törvénybe ütköző-e? A bíróság nem foglalkozhat azzal, hogy a törvény igazságos-e.

A materialisták és idealisták vitája hosszú idő óta folyik. Mindaz, ami létezik az anyag, illetőleg mindaz, ami létezik a szellem terméke. Ez a két ellentétes elv egyenértékűnek látszik, egyik sem bizonyítható, egyik sem cáfolható, mégis ádáz viták következnek belőlük. E viták nagy szellemi energiákat kötnek le. A proporcionalizmus felfogása szerint mindkét fél gondolkodóinak igazat lehet adni, hiszen ezek vitája nagyobb kárt még nem okozhat, de ha a vita a felső eszmei síkról a gyakorlati élet tereire tevődik át, akkor elindulhatnak az ellentétek, kegyetlenségek, háborúk. A két fogalom helyett egy újat kell bevezetni, egy olyant, amelynek nincs önálló jelentéstartalma semmilyen nyelven. E szónak szimmetrikusnak is kell lennie, hogy visszafelé olvasva is értelmetlen legyen. Ilyen szó lehetne például „*ava*”, és beszélhetnénk az „*abszolút ava*” létéről, mely mindennek ami létezik forrása.

Az arányérzék hiányát mutatja, hogy számos országban olyan pártok alakulnak, melyeknek a célja a környezetvédelem. E pártok tünetei a felfokozott ipari termelés okozta környezeti ártalmaknak, valamint egy atomháborúból származó szennyeződés elleni küzdelem. Kétségtelen, hogy a vizek, a levegő és a talaj szennyeződése súlyos veszélyeket jelent, mégis e pártok programjai tagadás jellegűek.

Szeretünk beszélni a XX. századról, ha ezt mint naptári megjelölést használjuk, akkor azok szempontjából, akik az időszámítást Jézus születésétől számítják, helyesen járunk el, de ha a XX. század megnevezés alatt valamiféle kulturális szintet akarunk érteni, rettentően tévedünk. Ebben az értelemben XX. század van Európában, Észak-Amerikában, Ausztráliában, de a mohamedán térségekben két évszázadnyi elmaradás állapítható meg, ilyenre vall az Irak és Irán közötti háború. A föld egyes területein találkozhatunk bronzkori, középkori szellemiséggel. A közös vonást csak a korszerű fegyverek és egyes technikai eszközök használata jelenti. Ezek alkalmazása nagy veszélyt jelent, mert hiányzik a kulturális háttér.

A proporcionalizmussal a korábbi időkben élő és ható puritanizmus mutathat rokonságot. A puritanizmus, mely Angliában, Svájcban, Hollandiában és Erdélyben vált az élet lényeges tényezőjévé, jelentős eredményeket mutatott fel a termelés, a hadviselés, a művészetek, a tudományok terén. Természetesen a puritanizmusnak árnyoldalai is voltak, hiszen emberek csinálták.

Budapest, 1982.

Most jó lenni katonának...

Százötven év óta sok fiatal irigyelte negyvennyolcas elődeit, akiknek megadatott, hogy részesei legyenek a forradalom és szabadságharc dicső tetteinek. Kevesebben gondoltak, gondolnak arra, hogy minden kornak megvannak a maguk lelkesedésre, tetterre készítő eseményei, a hétköznapi kisebb-nagyobb küzdelmek, „*hőstettek*” lehetőségei. Emberségből, becsületből nap mint nap választás előtt állunk. Nemcsak a fiatalok, de a társadalom minden egyes tagja találhat alkalmat arra, hogy a közért cselekedhessen.

E hétköznapi sorában mégis jólesik történelmünk ünnepnapjaira, jeles eseményeire gondolni. Mai fiataljaink számára az 1998 és 1999-es évek megadják az alkalmat a 150 éves évforduló méltó megünneplésére is.

1848-as barangolás

Alapítványunk a Puskás Tivadar Távközlési Technikum közreműködésével ehhez kívánt hozzájárulni az „*1848-as barangolás az Interneten*” címmel meghirdetett vetélkedőjével. Reméltük, hogy az 1998. március 15-től 1999. március 15-ig folyó versenyben sok iskola tanulócsoportha méri majd össze tudását a 48-as eseményekről, és sokan kapnak kedvet arra is, hogy ebben az időszakban érdeklődéssel forduljanak szűkebb pátriájuk negyvennyolcas eseményei és emlékei felé.

Őszintén meg kell mondanunk, hogy nagyobb részvételre számítottunk. Az okokat keresve elsősorban arra gondolunk, hogy ebben az időszakban számos hagyományörző program, verseny közül választhattak a fiatalok, köztük Internetes lehetőségek is kínáltak. A másik ok az lehet, hogy sok iskolában, ahol már bekapcsolódtak a Sulinet-programba, még nem voltak elég gyakorlottak ahhoz, hogy a meglehetősen munkaigényes feladatokat megoldják. Arra nem szívesen gondolunk, hogy néhol talán a kellő érdeklődés hiánya is okozhatta a távolmaradást.

Áttekintve a többfordulós vetélkedőnkben résztvevők pályázatait úgy érezzük, érdemeiket egyáltalán nem csökkenti a versenyzők kisebb száma, mert nagyon figyelemreméltó, értékes műveket kaptunk. Az eredményhirdetés az 1999. évi Távközlési Világnapon, május 17-én lesz, biztosak lehetünk abban, hogy olyan csapat fogja megnyerni a versenyt, amelynek tagjai tanárukkal együtt valóban jó munkát végeztek és kiemelkedő tudásról tettek tanúságot. Jövőre közre is adjuk évkönyvünkben pályaművük egy részét.

Jubileumi tanévnýtó

A fiatalok legkisebbejre is gondolva a hollókői óvodások és az általános iskola I-IV. osztályosai számára szeretünk volna emlékezetessé tenni a „ *jubileumi*” tanévet. Ezért a hollókői múzeumunk kertjében, illetve – tekintettel a hűvös időre – részben a kultúrház-

ban *ünnepélyes tanévnyitót* rendeztünk a számukra. Ebben az óvó és tanító nénik segítőkész partnereknek bizonyultak. Ezt bizonyították az apróságok pompás táncai és énekei is.

Tisztelettel idéztük föl ünnepségünkön a negyvennyolcas eseményeket, valamint Eötvös József 1848-ban benyújtott törvényjavaslatát az elemi népiskolai oktatásról. Hálával gondoltunk Brunszvik Terézre, aki már a forradalom előtt éppen 20 évvel állt a gyermeknevelés ügyének szolgálatába. „*Hatni kell a népre*” – mondotta, s ezt, jól tudta, már a legkisebb korban el kell kezdeni. A hollókőihez hasonló óvodás létszámmal, 11 gyermekkel indította el „*angyalkert*” néven az első magyar óvodát, amely egészen 1848-ig működött.

Az ünnepélyes tanévnyitó résztvevői

A gyermekek figyelemmel és érdeklődéssel hallgatták a visszaemlékezéseket, örömmel vették birtokba a múzeumot, ahol viaszpecsétetes leveleket küldtek egymásnak, és megismerkedhettek a hajdani postai munka egyéb érdekességével is. Mi sem természetesebb, mint hogy ennek a tanévnek befejezésénél is ott leszünk, örömmel készülünk a júniusi tanévzáró ünnepségünkre.

A fiataloknak és a gyermekeknek szóló programjainkkal reméljük, sikerült közelebről megismertetnünk őket az 1848–49-es napokkal, és bízunk benne, hogy többen közülük szívesen gondolnak majd nemcsak azokra a napokra, hanem a 150. évfordulóra is, amelynek méltó megünneplése a mai fiatalságnak adatott meg.

Szünidős gyermekfoglalkozás

A Bélyegmúzeum 1998-ban csatlakozott először a kisiskolások szünidős programsorozatahoz, a Szüni-dö-dőhöz. A nyár folyamán három ízben fogadtuk a gyerekeket és szülei- ket a következő témájú foglalkozásokra: úgy mint levélírás nádtollal és levélpecsételés, bélyegtervezés, valamint Szekeres Erzsébet textiltervező művésznő vezetésével szövés. Minden foglalkozás előtt rövid tárlatvezetés keretében – néhány bélyegkülönlegességet kiemelve – bemutattuk múzeumunkat is.

Az első témához az ihletet a 48-as kiállítás adta. Az itt bemutatott bélyeg előtti, ún. előfutárleveleken ismertettük meg a gyerekekkel a múlt század postakezelési sajátosságait, a korabeli bérmentesítési változatokat, megkóstoltatva velük egy kis magyar posta- történetet. Az elméletet nemsokára követte a gyakorlat. Lúdtollat nem tudtunk beszerezni, nádtollat viszont igen, ezzel legalább olyan nehezen lehetett írni. Öröm volt látni a sok lurkót, ahogyan ákombákomjaikat kanyarították, azon igyekezték, hogy a betűk minél „*múlt századiasabbak*” legyenek. Zárójelben jegyezném meg, hogy minden elővigyázatosság ellenére a nádtollal pacát lehet ejteni, ezért aztán ha a szépség nem is, ám a munka minden levélkén meglátszott. Miután végeztek a megírásával, megtanítottuk őket összehajtogatni boríték formájúra a levelüket. A bélyegzéshez kézinyomdát használtak, alkalmazták a Pesth és Pest helybélyegzéseket, a bérmentesítéssel kapcsolatban frankót, illetve az András-keresztet. Sokan vissza-visszaszaladgáltak a kiállítóterembe, hogy egyéb *postamesteri* jelzéseket is megtegyenek, feltüntetve például a levél súlyát, természetesen latban. Mindezek után a pecsételés következett. Vörös pecsétviasszal ragasztottuk le a leveleket, és a Postamúzeumtól kölcsönkapott szép pecsétnyomók egyikét-másikat kiválasztva egy-egy szép címerábra is került a borítékokra, amivel büszkén mehettek haza a gyerekek.

Másodikként a bélyegtervezés következett természetvédelem, sport és történelem témakörökben. A tervek elkészítéséhez zsírkrétát, színes ceruzát használtak. Az elkészült kis alkotásokat a kiállítóteremben helyeztük el, amit örömmel láttak viszont a családostul visszatérő gyerekek.

Utolsóként, de nem utolsó sorban Szekeres Erzsébet textiltervező segítségével megismerkedhettünk a szövés alapelemeivel. Különböző fajta szövőkeretek felhasználásával szebbnél szebb mintákkal csuklópántok, hajpántok, övek, szövött bábok készültek a gubancos fonalszálakból. A művésznő pedagógiai érzékét dicséri, hogy a nagy zsúfoltság ellenére – hiszen rengetegen vettek részt ezen a foglalkozáson is – mindenki megtanulhatta az általa választott szövőkeret fajtán a szövés alapelemeit. Fáradhatatlanul magyarázott, segített, ha kellett vigasztalt, hogy minden kisgyerek sikerélménnyel gazdagodva térhessen haza. Hogy a szövés közösségteremtő is lehet, azt nem gondoltam volna csak akkor, amikor láttam, hogy a négytagú családból az eleinte „*nehézékként*” szereplő apuka (a foglalkozás kezdetén tüntetően háttal ült mindenkinek a széken) kis idő múlva már megfordult, hogy lássa a munka menetét, végül pedig ő maga is elkészített egy szép övet.

A jövő bélyegtervezői

A programok nagy sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy nyitástól zárásig tele volt a múzeum, s a tanév kezdete óta sorra-rendre kapjuk a telefonokat, mikor tartunk ismét gyerekfoglalkozást.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány használatában lévő ingatlanok és bérlemények állapotfelmérése és fejlesztési tervei

Bélyegmúzeum

Állapotleírás

A kincstári tulajdonú, a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium hasznosításban lévő, műemlék jellegű, 1939-ben épült postapalotában a Bélyegmúzeum az eredetileg is számára kialakított területen működik, amelyen 1953-ban a kiállítótermet pár méterrel növelték. 1988-ban – a KHVM Hársfa utcai kocsibejárója kialakításához – elvették a földszinti bejáratot és az előtér jelentős részét. A „*kárpótlásul*” kapott helyiségek, amelyek a könyvtár, okmánytár gyűjteményét, valamint a grafikai műhelyt fogadták be, nem kapcsolódnak a múzeumhoz, a minisztériumi főportán és lépcsőházon át közelíthetők meg.

A múzeum állapotára a zsúfoltság jellemző. Ez egyaránt vonatkozik a munkaszobákra, a gyűjteménytárakra és a kiállítóteremre. Annyira, hogy a gyűjteménygyarapodást és a kiállítási rendszer folytatását lehetetlené teszi. A gyűjteménytárak nemcsak szűkösek, a tároló-berendezések is korszerűtlenek. A kiállítóterem mára bútorritkaságokká vált bemutatószekevényei beteltek. Jóllehet a rendszeres karbantartás következtében a gépészeti és villamos berendezések megfelelőek, a helyhiány a bútorok, az üzemi és ügyviteli berendezések korszerűsítését is hátráltatja.

A múzeumi előírások szigorúsága miatt a nagy költségű, 4–5 évenként korszerűsítésre szoruló vagyron-, tűz- és műtárgyvédelmi berendezések megfelelőnek minősíthetők.

A múzeum vonzó módon múzeum-pedagógiai foglalkozásokat, tudományos üléseket, kutatási programokat, közönségszolgálati eseményeket rendezni csak akkor lesz képes, ha egy kb. 100 m²-es előadóteremmel bővíthet.

A Bélyegmúzeum bejárata a Hársfa utcából

Fejlesztési tervek

1995-től kezdődően több kísérletet tettünk az Erzsébet Távbeszélő Központ megszünésével felszabaduló területek múzeumi hasznosítására. Fejlesztési igényeinket tanulmánytervben fogalmazzuk meg, amely nemcsak a Bélyegmúzeum bővítését, hanem az alapítványi múzeumok könyvtárainak és levéltárainak (adattár) összevonását is lehetővé tette volna. 1997-ben a MATÁV Rt. – ellentétben ígéretével – a központ egész területét átadta a KHVM-nek. Ezért alapítványunk dr. Lotz Károly miniszter úrral, Böleskei Imre és Gyurkovics Sándor államtitkár urakkal folytatta a tárgyalásokat. Dr. Gyurkovics Sándor egy minimumprogram meghatározását kérte, amit az alábbiakban határoztunk meg:

- A központ területéből a múzeum kiállítótermének végfalához bár szinteltolással, de csatlakoztatható kábel- és géptermi területek átadása olyképpen, hogy a múzeum bejárata a minisztériumétól teljesen szeparáltan a Dob utcai homlokzaton legyen kiépíthető.
- A központ területén építhető ki a magyar bélyegek kiállítóterme, az új bélyeg- és nyomóeszköztár. Ide áttelepíthető a könyvtár, okmánytár és a grafikai műhely, mely utóbbiak helyiségei visszaadhatók a minisztériumnak – megszüntetve a közös használatú területeket.

Postamúzeum

Előzmények

A magyar posta 1972-ben vette bérbe az Andrásy út 3. sz. alatti bérpalota addig magán-személyek és a MABÉOSZ bérleményében volt I. emeletét. Ide költözött a Postavezérigazgatóság toronyépületéből a Postamúzeum és kiállítása, a Posta Dokumentációs Központ, a Postaügyi Értesítő és a Szocialista Posta szaklapok szerkesztőségei. 1986-ban dr. Vajda Endre, a Postamúzeum egykori igazgatója elmondotta, hogy 1970–1975 között egy személyben ő volt a fenti szervezetek vezetője, illetve az egyesület titkára. Kényelmi szempontok miatt egy helyen kívánta elhelyezni a hozzá tartozó szervezeteket. Azzal azonban tisztában volt, hogy a Postamúzeum számára elégtelen az adott terület. Ő 1970-től keresett megfelelő épületet a múzeumnak, s meg is találta a szlovák evangélikus egyházközség 1894-ben emelt központja és temploma eladó ingatlanában. A Luther-házként ismert (Rákóczi út 57/a–b sz.) hatalmas épület tágas csarnokával hosszú távon is kielégítette volna a múzeum igényét. Már a szerződéskötés aláírása előtti napokban voltak, amikor Horn Dezső vezérigazgató elrendelte az Andrásy útra költözést. A MABÉOSZ Vörösmarty utcai székházának építését ugyanis a bérleményátadás jogcímén tudta jelentős anyagi támogatásban részesíteni.

1975 és 1985 között a Postamúzeum az első emelet felét birtokolta, a kiállítótermeken túl 3 munkaszobát (10, 12, 6 m²) és a belülről megközelíthető félémeleti könyvtárszobákat. Az emeleti bérleményekhez a pincében egy kazánház és egy múzeumi raktár tartozott.

A területbővítés 1985-ben kezdődött, amikor a Postamúzeum a Posta Oktatási és Kulturális Intézet szervezetébe került, amely illő és méltó fejlesztését határozta el. A terület- és bérleménybővülés eseményei:

- 1985-ben a múzeum megkapta a megszünt PDK két munkaszobáját,

- 1986-ban a POE szerkesztőség szobáját,
- 1990-ben a Posta szerkesztősége két szobáját,
- 1988-ban az épület pincéjének mintegy 60%-a múzeumi bérleménybe került.

A gyűjteménygyarapodást lehetetlenné tevő raktárhiány feloldására a pince területének igénybevétele találtatott legalkalmasabbnak. Az átalakítási munkák postai beruházásban 1988–90-ben folytak. A felújítással az addig földes, döngölt padozatot lebetonozták, a vagyon- és tűzvédelem biztosítására a természetes szellőzést mesterségesé alakították. A nagy belmagasságú és minden gyűjteménytárat befogadni képes helyiségekben azonban a korábbi mérésekkel alkalmasnak ítélt klímaviszonyok teljesen megváltoztak, s a magas páratartalom miatt rendkívül korlátozott tárolásra lettek alkalmasak. 1990-ben a múzeum bérleményei a Paulay Ede utcai épületszárny földszintjén két üzlethelyiséggel bővültek, amelyekhez lejárattal egy pincerész is tartozik (MHSZ gyakorló- és lőtér funkcióból váltottuk ki).

Állapotfelmérés

Az Andrassy út 3. sz. alatti bérlemények az alapítványi, múzeumi tevékenységet különböző szinteken, változatos rendeltetéssel és felszereltséggel szolgálják.

A kiállítóterem területe 1972 óta nem változott. A belsőépítészeti értékekben gazdag Saxlehner-lakosztály termeit – kivéve a faburkolatok, a villamos hálózat és a zeneterem parkettájának felújítását – 1971 és 1973 között restaurálták. 1986-ban a kandallók fémszerkezetének korrózióvédelmére, 1987-ben a faragott díszítésű ablak- és ajtókeretek hiányzó díszítményeinek pótlására, 1989-ben a Lotz Károly festette mennyezetfreskók tisztítására, 1995-ben a villamos hálózat cseréjére került sor. Belsőépítészeti elemként az egykori ebéd-lőterembe beépült a szentesi postahivatal századfordulóról származó felvevőkorlátja, valamint két korabeli távbeszélőfülke. A terem állapotát vizsgálva a selyemtapéták elpiszkolódását, a faburkolatok kritikus száradását és repedezését, a szabadtéri nyílászárók épületasztalos javítását, mázolását és festését, a zeneterem eredeti parkettájának restaurálását, a rézszerkezetek hiányzó részeinek pótlását érzékeljük szembetűnő feladatnak.

Munkaszobák, kiszolgáló helyiségek, gyűjteménytárak

A munkaszobákban 1986–88-ban, majd 1998-ban került sor tisztasági festésre, mázolásra. A dokumentációs gyűjtemények két raktárában 1986-ban beépített polcrendszereket helyeztek el, a könyvtárban 1988-ban fejeződött be a tömörrendszerű fémtárolók betelepítése. Két teakonyha épült ki 1986, illetve 1998-ban. Új gyűjteménytárak, munkaszobák, fotólaboratórium kialakítására az új bérleményekben 1998-ban került sor.

A gyűjteménytárak szakosításával – a könyvtár és adattár olvasó- és kutatóhelyének áttelepítésével az új II. emeleti bérleménybe – a dokumentációs gyűjtemények, az adattár és a könyvtár néhány évig képesek a gyarapodás befogadására.

A pince és a földszinti bérlemények ma cserealapként szolgálnak más, megfelelőbb lakásbérlemények vagy a stratégiai jelentőségű padlástér bérbételezéséhez.

A fenti területek vagyon- és tűzvédelme korszerűsítésre (az új bérleményekre kiterjesztendő a biztonsági-, vagyon- és tűzvédelmi rendszer, valamint a biztosítás), ügyviteli és üzemviteli berendezéseinek egy része cserére vagy felújításra szorul.

Fejlesztési tervek

Az, hogy a ház tartósan önkormányzati tulajdonban marad-e, vagy a műemléki hatóság javaslatának megfontolásával egy vagy két tulajdonosnak idegenítik el – kikötve a múzeum működésének biztosítását és az épület gondos fenntartását – megválaszolhatatlan kérdés. Az eladásra már ebben az évben is voltak kísérletek, de szerencsére az eddigi polgármesterek az épület közcélokot szolgáló rendeltetésének megtartását szorgalmazták. Ennek azonban elvi szinten sincs koncepciója.

Az a tény, hogy az új önkormányzati közgyűlés megalakulására a Postamúzeumban került sor, megfontolandóvá teszi, ne kezdeményezzen-e a múzeum egy „ötletnapot” arra nézve, hogy a ház miként válhatna kulturális központtá? A Postamúzeum mellett befogadhatna egy terézvárosi helytörténeti gyűjteményt, állandó kiállítóhelyeket biztosíthatna az Építészeti és Iparművészeti Múzeumoknak, a Fővárosi Közmunka Tanács és Budapest építéstörténetének, illetve a múlt századi budapesti polgárság lakáskultúrájának bemutatására. A földszint, a pincszint, esetleg a lefedett udvar nemcsak kulturált vendéglátóhelyek kiépítését, de jellegzetes városi kézműves műhelyek betelepítését is (kalapos, gyöngyhímző, gallérvásztó, művirágos stb.) lehetővé tenné. Talán a mi alapítóink is nyitnának az épületben postai és távközlési „szalonokat” szolgáltatásaik és termékbemutatók számára. A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány az alábbi fejlesztéseket tervezi az épületben:

Az új, III. emeleti munkaszobák bejárata

- Bérleménycseréket – a pince és a Paulay Ede utcai területeink felajánlásával – alkalmas raktárterületek megszerzésére.
- Bérleménybővítések a felszabaduló lakásbérlemények átvételével annak érdekében, hogy az épület III. emeleti, Paulay Ede utcai szárnyának az alapítvány kizárólagos bérlője legyen, és így a felette lévő napos padlástér beépítése ne következhesen be hozzájárulása nélkül. Erre a területre helyeznénk át az első emeleti munkaszobákat, gyűjteménytárakat.
- Bérleményátvételt a PKI-Konferenciaterem és kiszolgáló helyiségeire (a PKI a XI. kerületi Információs Parkba költözve valószínűleg nem igényli többé).

A bérleménybővítés célja elsősorban az, hogy növekedjen a kiállítási terület, és az egész első emelet kiállítótermékké alakuljon szakmai összefüggésekre, időszakos kiállításokra, múzeumpedagógiai és klubfoglalkozásokra is lehetőséget adó termekkel.

A fentiekben túl el kell végezni az állatpotfelvétel megkívánta felújítási, restaurálási munkákat, melyekre az önkormányzati, műemléki támogatások elnyerése érdekében pontos terveket kell készíttetni. A bérbe adót

érintő állagvédelmi és felújítási munkákat (pl. freskósérülések, korlátpótlások, liftcsere stb.) nyomon követhetően, írásos bejelentésekkel kell szorgalmazni a vagyongazdálkodó szervezetnél.

A Postamúzeumban új állandó kiállítást 2000-ben, a Postai Világnapon kívánunk nyitni. Az új kiállítás a posta szerepét mutatja be a magyar államiság történetében, az állami szimbólumok, jelképek alkalmazását a postai emlékeken, valamint a múzeum gyűjteménycsoportjait a legszebb darabjaik bemutatásával.

Telefónia Múzeum

Állapotfelmérés

Az 1991-ben megnyílt állandó kiállítás a múzeumi rendtartás szerint 10 év múltán, 2001-ben teljes felújítást igényel. Az ingyenesen használatunkban lévő MATÁV-bérleményben két „*múzeumidegen*” terület van, az élő kábelrendező és a titkos fülke. Az üzemviteli szempontokból kifogástalan felszereltségű és berendezésű kiállítóhelyen a háromnyelvű tárlatvezetést az információs telefonokhoz telepített CD-lejátszókkal 1998-ban korszerűsítettük.

A tisztasági festés és mázolás szükségessége mellett a kiállítás „*napjaink*” fejezete is felújításra szorul, hiszen a megnyitás óta eltelt közel egy évtized korszakos változásokat hozott a hazai telefóniában.

Fejlesztési tervek

A Telefónia Múzeumban 2000. május 17-én szeretnénk megnyitni új, állandó kiállításunkat „*A lármafától a világhálóig*” címmel. Ebben helyet kapna az in situ bemutatandó központ és perifériái mellett a történeti anyag, egyrészt a meglévő kiállítás legértékesebb tárgyaival és egy távbeszélő-történeti multimédiás információs kabinet kialakításával.

A harmadik teremben a MATÁV Rt. első évtizedének történetét ismertetnénk az újabb és újabb szolgáltatások, a közönségszolgálati központok, a teleházak, a MATÁV-pontok bemutatásával. Elsősorban multimédiás interpretációkra gondolunk, működő telematikai berendezések telepítésére, előképlátványokra, a meglévő hanganyagok felfrissítésére, bővítésére.

A fentiekhez ütemtervet készítünk, amely a jelenlegi kiállítás 1999. november 1. és 2000. május 17. közötti szüneteltetését igényli, s erre az időre sűríti össze a festés, mázolás, elektromos és távbeszélő-hálózat felújításának munkáit és a kiállítás beépítését.

Rádió és Televíziómúzeum

Állapotfelmérés

Az 1995-ben megnyílt múzeum állapota a rendszeres karbantartásnak köszönhetően minden tekintetben kifogástalan. Jelentősebb rendezési munkákat a leltározás és revízió jelentenek a tematikus raktárak kialakításával.

A múzeum állapotát nemcsak esztétikai, hanem erkölcsi értelemben is lerontja az a szögesdrótkerítés, amelyet alapítványunk tudta nélkül emeltek a múzeum használatában lévő terület köré.

Nem nevezhetőek megnyugtatónak a múzeum jövőjével kapcsolatban felmerült informális, nem hivatalos értesülésekből származó tervek sem, amelyek hol áttelepítésről, hol a vegyes használatú ingatlan elidegenítéséről szólnak.

Fejlesztési tervek

Amikor a múzeum alapítását az Antenna Hungária Rt. 1990 és 1993 között eldöntötte, figyelembe vette azt is, hogy a rövidhullámú rádióadások megszűnésével lehetőség nyílik a múzeum bővítésére. A meglehetősen zsúfolt kiállítóterek nem tették lehetővé, hogy a rádiózás és televíziózás történetét két szinten, egymástól jobban elkülönítve mutassuk be. Azt sem, hogy lehetőséget kínáljunk akár a Magyar Rádió, akár a Magyar Televízió számára, hogy csatlakozzon a múzeumi kiállításhoz, és stúdiótörténeti értékeit itt mutassa be. A működő adót és a hozzátartozó antennamezőt – mint az állomás legutolsóként üzemelt adóberendezését is – in situ működőképes állapotban kívánatos megőrizni, együtt a vele szolgálatot ellátó munkatársak személyes emlékeivel.

A Békésy György-emlékkiállítást kívánatos lenne 1999-re, Békésy születésének 100. évfordulójára az eredetileg tervezett földszinti különteremben (az egykori fegyveres őrség pihenőszobájában) elhelyezni, hogy a nemzetközi emlékkonferencia résztvevői méltóbb körülmények között tekinthessék meg hazakerült relikviáit.

Az alapítvány az állomáépület minden helyiségét hasznosítani tudja. A felszabaduló területeken kiépíthető az időszakos kiállítások terme. Befogadhatóak lennének megfelelő szerződésekkel olyan magángyűjtemények, mint Rózsa Sándor rádióvevő-készülékei és más magán hanglemez-, lemezjátszó- és magnetofonygyűjtemények.

A szabadtéri bemutatóhely, amely az emlékparkból és az antennamezőkből állt, folyamatosan bővül. Most tervezzük a székesfehérvári adóállomás csatolóházának (1930) áttelepítését, és szükségessé válik a kocsiszín bővítése is. (A restaurálásra szoruló mérőkocsi máris szabad ég alatt várja a telet.)

A mérőkocsi a diósi szabadtéri bemutatóhelyen

Kezdeményeztük az antennamező természetvédelmi területté nyilvánítását, mert a budaörsi kopárokhoz hasonló földtani értékek mellett sajátosan értékes flórával és lepkefaunával rendelkezik. Június elején az ezüst árvalányhaj, szeptemberben a lila vasvirágmezőben álló antennák különleges látványt nyújtanak és a múzeumlátogatás festői kiegészítői.

A diósi múzeum fejlesztése nem választható el közismertté tételétől. A múzeumot övező szerényebb érdeklődésnek a nehéz megközelítés csak egyik tényezője (ld. százhalmattai halomsírok), a másik a műszaki múzeumok iránti közönségvonzalom hiánya. Ezt lehetne feloldani az eredetileg is tervbe vett foglalkozásokkal: diáktúró hetenkénti működtetése, rádió- és televízió-történelmi klub megnyitása, rádióamatőrök, rádiókészülék-gyűjtők, hanglemezgyűjtők egyesületeinek befogadása, nyári rendezvények meghonosítása a kertben (diákszínházok, diákzenekarok, diáktáncsoportok találkozója) az évenként megrendezendő távközlési majálissal a Távközlési Világnapon.

Balatonszemesi Postamúzeum

Állapotfelmérés

A kincstári tulajdonú, meghatározatlan időre használatunkba adott ingatlan tulajdonjogának megszerzésére benyújtott kérelmünket elutasították. Tulajdonba vételével azt a fejlesztést kívántuk megalapozni, amelyet a tetőzet héjazatának elodázhatatlan cseréjével 1997-ben indítottunk el. A 18. század végéről származó *Falu Szemes lóváltóhely* istállóépülete eredeti rendeltetéséhez igazodva a postai szállítójárművek múzeuma lett. Udvarán az esőtetővel emelt színben álló fogatolt járművek mellett egy mozgópostakocsi kapott helyet. A fedél nélkül álló mozgópostavagon tetőszerkezetét 1989-ben beázás miatt javítottuk, teljes átfestéssel konzerváltuk. 1990 óta a nyitott oldalú színt télire erős ponyvafalakkal lezárjuk.

A szabadtéri kiállítás

A kiállítóhely fűthetetlen, a padozat és a salétromos falak építészeti beavatkozást igényelnek. A felújítást a kiállítóhely bővítésével és fejlesztésével együtt szabadna elkezdni, amelynek célja egy korszerű szállítástörténeti állandó kiállítás berendezése az 1986-ban rendezett, kevés változtatással azóta is üzemelő felváltására.

Fejlesztési tervek

A Somogy Megyei Műemléki Felügyelőséggel egyeztetve – kihasználva a beépítési lehetőségeket – engedélyezési tervet kell készíttetni. Tervezési feladatként a kerítés nyomvonalában kiépített fedett, kosárárvas árkádsort határoztunk el, amely a gépjárműveket fogadná be, és amelyhez a mozgópostakocsi védelmére könnyűszerkezetű tetőszék csatlakozna. A bejárati kaputól jobbra ún. kapusfülkét kell kialakítani, amely múzeumi boltocskaként is működhet a nyári szezonban. Ezeknek a terveknek az elkészítését 1999-re irányoztuk elő.

Az udvart megfelelő kertészeti kiképzéssel alkalmasnak találjuk arra, hogy helyet adjon az *ezeréves postás emlékműnek*, amely azok emlékére készülne, akik kötelességteljesítésük közben haltak meg. A futókövetek, a postalegények, a pénzszállítók, szerelők stb. munkavégzésük során nemcsak balesetek, de erőszakos bűncselekmények áldozataiként is elvesztették életüket. Neves és névtelen hősök az állami szolgálat ellátásában. Emlékművüket a magyar államiség ezredik évfordulóján kellene felállítani, olyan kitűnő emlékműtervezők meghívásos pályázatával, mint Pannonhalmi Zsuzsanna (keramikus), Tóbiás Klára (tűzzománc és üvegművész), Lantos Györgyi (szobrász).

Az épület-felújítás és bővítés eredményeként az istállóban a kocsimakettek, a fogatolt járművek (delizsánsz, kariolok, laptika, esetleg szán), valamint a kézi szállítóeszközök kapnának helyet a postai szállítás történetének képes multimédiás feldolgozásával. A padlástér a magas fedélszékével – egy későbbi fejlesztéssel – alkalmassá tehető az „*Európai utazások a delizsánszon*” című kiállítás számára, amely a jelentősebb európai üdülőhelyeket, fürdőket mutatná be – a régi postatérképek útvonalaán haladva – sok színes képpel vonzóan a külföldi látogatók számára is.

Nagyvázsonyi Postamúzeum

Állapotfelmérés

A múzeum a MATÁV Rt. Soproni Igazgatósága tulajdonában van. Ingyenes használata itt nem foglalja magába a közműköltségeket, de a költséges épület-felújításokat igen, amelyre 1985 óta kétszer is sor került. A múzeum 1992. évi felújítását követően mind kívül, mind belül teljes festés-mázolásra szorul, de ezt a földgáz bevezetése és a fűtés korszerűsítése miatt ebben az évben el kellett halasztani. Jóllehet a gázvezeték kiépítésére egész Nagyvázsonyban sor került, a megyei műemlékvédelmi hatóság a vár és környéke épületeinél még nem járult hozzá a gáz bevezetéséhez.

A kiállításba beépített működő távközlési berendezések közül többet tartalék alkatrész hiánya, anyagkifáradás miatt nem lehet üzemben tartani. Ez megerősíti azt a múzeumi

elvet, hogy csak a mindig működőképes állapotban tartható berendezéseket szabad kiállításba tartani, a több hónapig is kiakasztott „Javítás alatt” feliratú táblák elégedetlenséget szünelkülönösen azok körében, akik azokért tértek vissza a múzeumba.

Fejlesztési tervek

A gáz bevezetése, a fűtés korszerűsítése után el kell végezni az esedékes épület-karbantartást. A kiállítást fel kell frissíteni, a kifakult színes fotókat éppen úgy ki kell cserélni, mint a távbeszélőterem egyes gépeit és az istállóban elhelyezett képanyagot.

Megtárgyalandó a soproni kollégákkal, hogy a Soproni Távközlési Igazgatóság fennállásának 150. évfordulójára, 2000-re ne rendezzük-e át a kiállítást, bemutatóva az igazgatóság működésének posta- és távközléstörténeti jelentőségét.

A Budapest–Bécs távkábel albertkázmérpusztai kábelbódójának áttelepítését a vázsonyi múzeum udvarára megindítottuk. Ez esőtető emelését is igényli, amelyet összhangba kellene hozni a kerti bútorok és az információs táblák megújításával.

Hosszabb távon az istállóból az egyik kariol kocsi valószínűleg átkerül a balatonszemési kiállításba.

Debreceni Delizsánsz Kiállítóterem

Állapotfelmérés

A Magyar Posta Rt. Debreceni Igazgatósága épületében 1995 óta üzemelő kiállítóhelyünk kifogástalan állapotban van. A Soó Rezső-emlékszoba évente megújuló kiállításai, valamint az, hogy első napi bélyegzéseknek a múzeum ad helyszínt, a kiállítótermet ismertté és kedveltté tette a debreceni filatelisták körében.

Fejlesztési tervek

Az elkövetkező években nem kell számolnunk sem fizikai, sem szellemi avulásával, de szükséges aktívabbá tenni a múzeum és a debreceni iskolák kapcsolatát különös tekintettel a közönségszolgálati távbeszélő-telefax állomás használatára. Kiadványtervként a Soó Rezső-gyűjtemény katalógusát kellene CD-lemezre írva „lapozhatóvá” tenni az emlékszobában.

A Delizsánsz Kiállítóterem a Debreceni Postai igazgatóság épületében

Postamúzeum az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban

Állapotfelmérés

Múzeumunk 1987-ben nyílt meg az áttelepített tömörkényi község háza utcai szárnyában. A két kiállítóteremből és egy működő postahivatali helyiségből álló épületrész berendezését 1996-ban a millenniumi ünnepségre újítottuk fel.

A rendkívüli igénybevételnek (200–250 ezer látogató évi hét hónap alatt) kitett kiállításban a takarítást és a felügyeletet az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark Közhasznú Társaság látja el. A társaságot – kizárva tagjai sorából a megyei múzeumok szervezetét is – a megyei önkormányzat hozta létre a „közhasznú profit” megnevezés érdekében 1995-ben, amikor a Feszty-körkép megtekintésére naponta több ezren keresték fel az emlékparkot. 1995 és 1998 között felerősödött az emlékpark panoptikum és vurstli jellege. A magas belépési díjakért a látogatók alig kapnak tájékoztatást, a vezetőfüzet az idegen nyelvű feliratokkal teljesen hiányzik nemcsak az egész park területéről, hanem az egyes épületekről is.

A nagyszámú látogató miatt a postaház két év alatt annyira elpiszkolódott, mint máskor hat év alatt, s ezen nem lehet a napi gyors portalanítással segíteni.

Fejlesztési tervek

Alapítványunk 1996-ban – közösen a Magyarok Világszövetségével és a Dél-alföldi Erdőrendezőséggel – megkereste a közhasznú társaság elnökét azzal a szándékkal, hogy mint az emlékpark területén jelentős beruházásokat végzett szervezetek, tagságot nyer-

Postahivatal a Postamúzeumban

jünk a közhasznú társaságban. Kérésünket még válaszra sem méltatták. Úgy véljük, figyelemmel kell kísérnünk a közhasznú társaság várható átalakítását, és tagsági kérelmünket meg kell ismételni, hogy befolyásolni tudjuk a „*profit és kultúra*” egyensúlyát, és a bevételekből mi is kapjunk támogatást fejlesztéseinkhez.

Kiállításunk bővítését behatárolja az épület eredeti rendeltetése, építési ideje, nagysága és a skanzen műfaja megkívánta állandó jellegű berendezés. Az 1996. évi átalakítással – különösen a Telefontároló történeti bemutatójával és működtetésével – az őpusztaszteri Postamúzeum a klasszikus postaszolgálat, a távközlés és a műsorszórás számára egyaránt vonzó bemutatóhelyé vált. Ezért nem a fejlesztés, hanem a szinten, karban és élőben tartás az elerendő cél, amelybe a falak javítófestése, a termék illatos tisztasága éppúgy beletartozik, mint a mindig működő információs rendszer és az élő virág az ablakokban és a vázában. Azzal mégis számolni kell, hogy a balatonszemesi Postamúzeum felújításával Ópusztaszerről visszakerül a delizsánsz és az egyik laptika is. Az istállóban korhűbb egy kariolkocsit és egy laptikát bemutatni a csomagszállítás századfordulós történetével.

A fejlesztési terveknel nem lehet említés nélkül hagyni, hogy az emlékpark napi több ezer látogatója milyen postai és múzeumi értékcikkekhez, illetve kiadványokhoz juthat hozzá. A Feszty-körkép bélyegsora és az emlékparkot bemutató képeslapsorozaton kívül a postahivatalban zömmel stílustalan és érdektelen postai értékcikkek és múzeumi kiadványokat vásárolhat. Végig kellene gondolni és a postával közösen megtervezni, majd kivitelezni egy „*Ópusztaszteri postaszák*” ajándéksomagot, amelyben speciális levélpapírok, képeslapok, bélyegek, ismertetőfüzetek, térképek (pl. az emlékparkról nincs helyszínraj) találhatóak.

Hollókői Postamúzeum

Állapotfelmérés

A legkisebb kiállító-területtel rendelkező, 1990-ben megnyílt múzeum kifogástalan állapotban van, a kiállítás azonban 10 éves lévén, 2000-ben cserére szorul.

A műemléképület a MATÁV Rt. Budai Igazgatóságának tulajdonából – információink szerint – a Dimenzió Egyesülethez kerül. Ezzel az önszervező egyesület hollókői vendégszobáit hetente rendszeresen igénybevevők száma 20 főre emelkedhet, ennyivel nő meg egyben a múzeumlátogatók száma is.

Fejlesztési tervek

2000-ben vagy 2001-ben új állandó kiállítást kívánatos felállítani, amely Nógrád megye postai emlékeit mutatja be. Maketteken a postamesteri hivatalok és az ügynökségek működését, a nógrádi postaépületeket, bélyegzőnyomatokat, a nógrádi építészet, népszokások, viseletek stb. filatéliai emlékeit.

A nyári nagy idegenfoglalomra tekintettel az udvaron egy levélíró lugast kellene kialakítani, ahol a legkülönfélébb írószerszámokkal, lúdtollakkal, nádtollal, fémhegyű, üveghegyű tollakkal lehetne képeslapokat, üdvözlőlapokat, leveleket írni. Ehhez úgynevezett „*hollókői postacsomagocskákat*” kellene árusítani, amelyekben különleges képeslapok, írópapírok, borítékok vannak.

Miskolci Postakürt Galéria

Állapotfelmérés

Az 1998 októberében megnyitott új kiállítóhely, melyhez munkaszoba és raktár is kapcsolódik, ideális megtestesítője annak a *muzeális emlékvédelemnek*, amelyet a tervezett vezérigazgatósági utasítások írnának elő az igazgatóságoknak. Szinte minta és mérceként kellene dokumentálni és megküldeni az összes igazgatóságra az utasítás megjelenését követően.

Fejlesztési tervek

A kiállításnak még nincs működési engedélye (kérese folyamatban van), nyitva tartása korlátozott (heti 4 óra), gyűjteménye nincs beletárolva, működésének személyi biztosítéka rendezetlen. A felsoroltak pótlása után a kiállítóhelyet be kell kapcsolni a megyeszékhely közművelődési életébe, az igazgatósági gyűjtést pedig szervezett keretek között folytatni kell.

Soproni postai és távközlési múzeumi gyűjtemény

Állapotfelmérés

A Jereván-lakótelep postahivatalának egyik, korábban a telefonközpontot és akkumulátorszobát befogadó szárnyába 1993-ban költözött be a posta- és távközléstörténeti tárgyakat és dokumentumokat őrző muzeális gyűjtemény, amely az alapítvány legjobban feldolgozott gyűjteménye. Raktárai zsúfolt állapotban vannak, bővítésre szorulnak. A gaz-

A soproni gyűjteményben: Holldonner László és Hernitz Ferenc

dag anyag kiállítóhely hiányában a soproni igazgatóság működési területén időszakos kiállításokon jelenik meg.

Fejlesztési tervek

Sopron kiemelkedő helyet foglal el a magyar hírközlés történetében, s ezt bemutatandó már a 80-as évek közepétől kerestünk megfelelő, kiállítóhellyel is rendelkező gyűjteménytárat. Előbb az Új utcai Postabanknak átadott postai tulajdonú lakóház, később a felszabaduló üzemviteli épületek, legújabban a postai szállítási üzem egyik épületének múzeumi hasznosítására kaptunk ígéretet. Fejlesztés tekintetében a gyűjtemény helyben és egyben tartását tartjuk elérendőnek nagyobb raktárakkal és lehetőleg kiállítóteremmel is rendelkező igazgatósági épületben vagy épületrészben való elhelyezéssel.

Miután a soproni igazgatóság 2000-ben éppen fennállásának 150. évfordulóját köszönheti, erre az alkalomra fontos lenne, akár bérelt teremben is, egy történeti kiállítás felállítása a gyűjtemény legérdekesebb emlékeinek bemutatásával.

Tekintettel a nagy területen működő igazgatóságra az is elképzelhető, hogy az ún. olasz állványokon egy képes vándorkiállítás járja be az igazgatóság területét.

Postamúzeumi raktár az 5. sz. postahivatal pincéjében

Állapotfelmérés

A légópince igénybevételével (1987) egyről háromra nőtt a múzeumi használatban lévő pincehelyiségek száma. Állapotuk a salétromos falak miatt közepesen alkalmas a tárolásra. Két helyiséget távközléstörténeti, egyet postatörténeti gyűjteményi tárgyak töltenek meg meglehetősen vegyes elrendezésben, porvédő leplekkel, fóliákkal sem teljesen ellátva.

Fejlesztési tervek

Profiltisztítással a távközléstörténeti tárgyakat a csepeli TC II. emeleti gépterembe kellene áttelepíteni. Ezt követően tisztasági festés, mázolás után levegősen kellene elrendezni mindhárom helyiségben, de gyűjteménytípusonként, a postai ügyviteli, üzemviteli berendezéseket megfelelő csomagolásban, amely hullámpapír-burkolásra, zsugorított műanyag fóliára, dobozolásra terjed ki a tárgy méreteitől, állapotától függően.

Abban az esetben, ha a postahivatal feladná ezeket a bérleményeket, a gyűjtemény elhelyezését a Postamúzeum székhelyén kell bérleménybővítéssel biztosítani.

Postamúzeumi raktár a Csepel postahivatal pincéjében

Állapotfelmérés

Múzeumi raktározásra alkalmas, száraz, fűthető, biztonságos, egyetlen helyiségből álló raktárunk távközléstörténeti, jórészt súlyos és nehezen mozgatható nagy tárgyakkal van tele. A helyiség festésére, mázolására és egy alapos nagytakarításra szorul, de ezt a tárgyak miatt képtelenség elvégezni.

Fejlesztési tervek

A postahivatal felújítása az elkövetkező években esedékes. Akkor valószínűleg szükséges lesz a raktár kiürítése, hiszen a helyiséggel évek óta szeretnék bővíteni a hivatal szociális létesítményeit. Számolunk a raktárhely feladásával és a gyűjtemény áttelepítésével a Csepel TC II. emeleti gépterembe.

Postamúzeumi raktár a Csepel Távközlési Centrumban

Állapotfelmérés

A múzeum 1996-ban, amikor a győri főiskolától átvette a távközlési laboratórium berendezéseit, szívességi használatra kapta meg a TC II. emeleti, be nem telepített gépterme egyik benyílóját. Időközben a múzeum által használt terület némileg bővült, de nem került sor a hatalmas gépterem kizárólagos múzeumi hasznosítására.

Fejlesztési tervek

Csepel a magyar távközlésben megkülönböztetett helyet foglal el, hiszen bölcsője volt a vezeték nélküli távközlésnek, itt épült fel a szikratávíró és az első rádióállomás, antenntorony is. Ennek az emlékére is gondolva ideálisnak tartanánk egy olyan gyűjteménytárat kialakítani a teljes II. emelet igénybevételével, amely a működőképes berendezéseket, a magyar gyártású távközlési berendezéseket fejlődéstörténeti sorrendben mutatná be, s meghatározott napokon az érdeklődő nagyközönség számára látogatható lenne. Erre nézve a MATÁV Rt. Ingatlan Igazgatóság levele a Teréz-központ múzeumi hasznosításának elutasításáról biztatást ad, hiszen a csepeli TC-t mint múzeumi raktározásra továbbra is igénybe vehető területet említi.

Postamúzeumi raktár a Rákospalotai Távbeszélő Központban

Állapotfelmérés

Mint dokumentációs gyűjteménytár és a faszervezetű távbeszélőtörténeti tárgyak raktára, a központ padlásterében a csatlakozó munkaszobával, kifogástalan állapotú.

Fejlesztési elképzelések

A POTI-tervtár számítógépes feldolgozását követően a duplumok leselejtezése, áttekinthető levéltári rend és új tárolóterületek kialakítása szükséges ahhoz, hogy a múzeum műszaki rajz gyűjteményét is ide helyezhessük át. Hosszabb távon ez a két gyűjtemény összeolvadna, megkönnyítve a későbbi történeti kutatásokat.

A múzeum mintegy *mesterségünk címereként* helyezett el hálózatos-gyűjteményi anyagokat a földszinti előcsarnokban és a bekerített udvaron. Az udvar esetleg alkalmas lenne arra is, hogy ott gyűjtsük össze a múzeum gyűjteményéből sajnálatosan hiányzó távbeszélőfülkéket, olyan féleresztes kerítésfal építésével, amely a közvetlen csapadéktól megóvjá őket.

Gyűjteménygyarapodási aktualitások

Alkalmi bélyegzők gyűjteménye

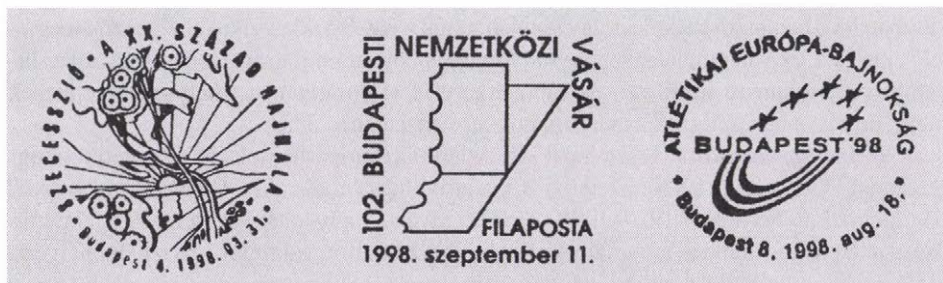
A Bélyegmúzeum alkalmi bélyegző gyűjteményében jelenleg 10 092 db bélyegzőt és 5539 db bélyegzőgrafikát tartunk nyilván. A múzeumi nyilvántartási szám mindkét esetben az 1998-as bevételezések után a 10 335 számmal zárul. Az eltérés a bélyegzők esetében a múltban lezajlott selejtezések, átvésések következménye, a grafikák esetében pedig a megfelelő rendelkezés hiánya, amely csak a legutóbbi években tette kötelezővé a grafikák múzeumi tárolását. (1958 előtt egyáltalán nem, 1958–70-ig szórványosan, 1970-től viszonylag rendszeresen, de hiányosan, 1988-tól körülbelüli teljességgel érkeznek az Anyag- és Értékcikkhivataltól.) Az éves gyarapodás: 918 db bélyegző és 604 db grafika. (Bélyegzőből ugyanis nemritkán 2, 3, 5 db is érkezik ugyanazon nyilvántartási számról attól függően, hogy az alkalmi posta hány kezelőhelyen szolgáltatta a bélyegzést.)

Az 1998. év legjelentősebb eseménye az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulója volt, ezért kiemelés érdemelnek az esemény tiszteletére kibocsátott alkalmi bélyegzők nem annyira esztétikai, inkább eszmei értékeik okán. E-szempontra alapján érdemes megemlíteni a Himnusz megírásának 175 éves évfordulójára készített bélyegzőket.

Az évnek azonban kétségkívül az Iparművészeti Múzeumban március 31-én ünnepélyes keretek között kibocsátott „Szecesszió – a XX. század hajnala” elnevezésű bélyegsor forgalomba hozatala tiszteletére használt alkalmi bélyegzők a legszebb darabjai. A Budapest 4. és Budapest 8-as postahivatal által a kibocsátás napján használt, arányaikban rendkívül harmonikus, kellemes látványt nyújtó és a sorhoz kiválóan alkalmazkodó bélyegzők grafikáit a bélyegsort tervező Kara György készítette.

Ugyancsak március 31-hez kötődik a „Magyarország – Európai Unió csatlakozási tárgyalások megkezdése” elnevezésű sorozat, amelynek egyes darabjait 25 különböző postahivatal használta az ország legnagyobb városaiban.

Az év legrangosabb sporteseményei a Budapesten megrendezett Atlétikai Európa-bajnokság, valamint a Szegeden lebonyolított Kajak-kenu Világbajnokság voltak. Az események tiszteletére használt bélyegzők tiszta, szép vonalú rajzaikkal, kifejező szimbolikájukkal remekbe sikerült darabok.

Kiemelkedően sikeres, a gyűjtők által lázasan keresett bélyegző készült Erzsébet királyné halálának 100. évfordulójára, melyet Gödöllőn használtak. Szintén Gödöllőn került forgalomba az a darab, melynek lenyomata Szekeres Erzsébet textiltervező iparművész életút-kiállításának eseményein kerülhetett a gyűjtők és a közönség birtokába. A művésznő – mint tudjuk – bélyegeket is tervezett a magyar posta felkérésére. Népmesék világát idéző munkáihoz jól alkalmazkodott a kiváló ízlést, művészi tisztaságot tükröző bélyegzőrajz.

Úgy tűnik, lassan polgárjogot nyer Magyarországon a Valentin-nap, melynek megünnepléséhez újabban a posta is hozzájárul. Az 1998. évi Valentin-napi bélyegünket és bélyegzőinket Zombory Éva tervezte, akinek mély fájdalomra ez volt az utolsó munkája. Szintén hagyomány már, hogy az advent heteiben Nagykarácsony helységben alkalmi posta üzemel. Az aktuális bélyegzések különlegessége, hogy ez alkalommal az advent négy hetére négy különböző rajzzal készültek a kivételesen zöld színű festékekkel használt bélyegzők, melyeknek grafikai megoldása, kiemelten esztétikus kivitele méltó módon járult hozzá az ünnepi hangulathoz. Tervezőjük Rényi Krisztina.

További érdekességek az idén hatodik alkalommal megrendezett Vallásközi Hét bélyegzői. A rendezvénysorozat szervezője a GeSher-Híd Vallásközi Kapcsolatok és Kutatások Központja, melynek Kápolnásnyék a székhelye. A találkozón különféle vallású, 6–14 éves gyerekek ismerkedhetnek meg egymás világnézetével, vallási szokásaival, hagyományaival, kultúrájával.

Néhány „első” bélyegző is használatba került 1998-ban. Így például nemzetközi bélyegkiállításokon először jelent meg alkalmi bélyegzéssel a magyar posta. Erre Prágában, Lisszabonban és Milánóban került sor az idén. A busójárás alkalmából először jelent meg alkalmi bélyegzés emléklappal együtt. Végül pedig – bélyeggyűjtők figyelem – először adott hírt magáról szeptember 12-én a Budapesti Nemzetközi Vásáron a Filaposta, mely ettől az évtől átveszi a Budapest 8-as postától az alkalmi hivatali teendőket. A Filaposta a Magyar Posta Rt. Anyag és Értékcikkhivatalának II. emeletén működik, és feladatai közé tartozik az alkalmi hivatalok felállításával mellett a posta értékcikkeinek árusítása is.

Múzeumunkban 1999-ben az érkezések nagy száma és a bélyegzők viszonylag jelentős helyigénye miatt körmünkre égett a tárolási gondok megoldása. Ehhez megfelelő anyagi keretet biztosított az alapítvány, így az idén birtokba vehetjük a kiállító teremben egészen zseniális helykihasználási varázslatokkal létrehozott tároló helyet, valamint a jelenleg tervezési szakaszban lévő bemutató szekrényt. Így biztosíthatjuk a legelső (klasszikus) bélyegzők megfelelő elhelyezését, valamint némileg enyhül a gyűjteménytári zsúfoltság. Ez persze csak legsürgősebb problémáinkra ad választ, a további érkezések sajnos újra nehéz helyzetet teremtenek majd. Erre azonban már csak a múzeum bővítése hozhat megoldást.

1998-ban az augusztus 18-án kezdődő Atlétikai Európa-bajnokság tiszteletére megrendezett Olympiafilá '98 Nemzetközi Bélyegkiállításra elkészült „A magyar posta sport témájú alkalmi bélyegzői 1910–1998” című kiadvány, mely katalógus teljességgel gyűjti össze a témában valaha is kibocsátott bélyegzőket feliratuk, valamint a használat helye és ideje pontos megjelölésével. A kiadvány különlegessége, hogy az eddig megjelent mun-

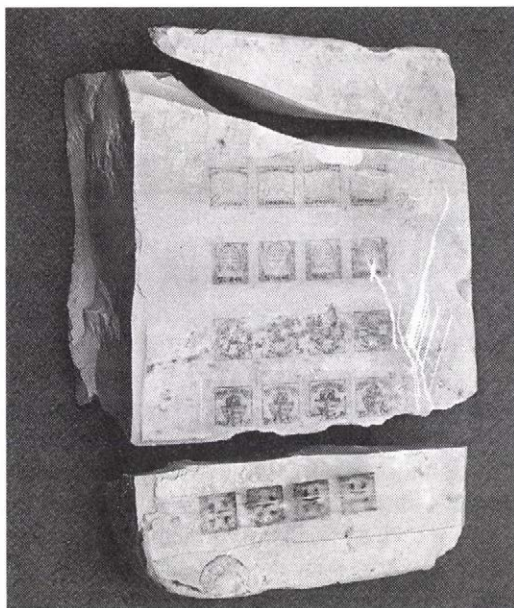
kákkal ellentétben valamennyi bélyegző lenyomatát is bemutatja. Az összeállítást az irodalmi osztályban ezüstözött bronz fokozattal jutalmazta a zsűri. Mivel azonban a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt nem voltak összegyűjthetők a témához kapcsolódó reklám, fedélzeti és frankotyp bélyegzések, ezek pótkötetben való megjelentetését tervezzük 1999-ben. Ezúton is kérünk mindenkit, akinek birtokában ilyen jellegű bélyegzés van, annak fénymásolatát küldje el a Bélyegmúzeum címére, hogy – természetesen a tulajdonosok nevének közlésével – pótkötetünkben közreadhassuk.

Nyomóeszköz gyűjtemény

A Bélyegmúzeum nyomóeszköztárában jelenleg 19 174 gyűjteményi darabot tartunk nyilván. Elméletileg mindkét bélyeggyártással foglalkozó nyomda az adott év végén adja át az előző évben legyártott bélyegek nyomóeszközeit. Ezek száma évenként változó a bélyegkibocsátások számának, a forgalmi – vagyis utánnomás céljára a nyomdák által a forgalomból való kivonásig megtartott – bélyegkibocsátások és az adott bélyeg előállításához felhasznált nyomóeszközök számának függvényében (pl. a színre bontáskor 4 vagy 16 filmet használtak-e fel stb.). Így pl. 1996-ban a nyomóeszköztári gyűjtemény gyarapodása 866, 1997-ben az akkor kezdődő bizonytalanságok (mit kell a múzeumnak megkapnia a postától, mit nem) miatt 6, 1998-ban 135 db volt.

A legutóbbi érkezés legrangosabb darabjai az *Év legszebb bélyege* címet elnyert, Varga Pál grafikusművész által tervezett *Földrészek állatai – Afrika* blokk 15 képes pozitív diái. Esztétikai szempontból feltétlenül kiemelést érdemelnek a *Boldog Hedvig* bélyeg 100 képes filmjei, melyekhez az eredeti grafikát Svindt Ferenc készítette Prokop Péter festményének felhasználásával. Szintén Svindt Ferenc alkotása *Az ifjúságért 98*, melynek címelein a cserkészélet és Arany János Toldijának néhány jelenete és hangulata elevenedik meg a fiatal művész tervei nyomán. Humanitárius postai kezdeményezésről ad hírt az *Árvíz* bélyeg, melynek felára az árvízkárosultak megsegítésére fordítódott, és amely ugyancsak Svindt Ferenc munkája. Meghökkenítő és találó kompozíció a Stressz Világkongresszus tiszteletére Kertész Dániel által tervezett bélyeg, melynek 100 képes diái is ez évben kerültek gyűjteményünkbe. Kass János kiemelkedő jelentőségű művészetének, a „*vonalak költészetének*” legendáját szövik tovább a Széchenyi Zsigmond és Szilárd Leó születésének 100. évfordulójára kibocsátott alkalmi bélyegek, melyeknek íveit a filmek tanúsága szerint 100-100 képes nyomóeszközzel nyomták. És persze itt a különleges hangulatú, furcsa-szép, szecessziós iparművészeti alkotásokat ábrázoló bélyegsor 12 db 100 képes filmje, melyet Kara György tervezett, és amelyhez a lélegzetelállító fotókat Molnár Géza készítette.

Egészen kivételes esetnek számít, ha nyomóeszközhöz vásárlás vagy ajándékozás útján jutunk, ugyanis ezek egy szigorúan zárt technológiai lánc részét képezik, melyek a nyomdák közül egyenesen a múzeumba kerülnek. Idén mégis ajándékba kaptunk egy 1919-ből származó ofszet átnyomókövet, melyet a Keresztény Szociális Párt tagsági díjának lerovását igazoló bélyegek nyomtatásánál használtak fel. A kő a budai Szent Imre Ciszterci Egyházközség udvarán végzett csatornázási munkálatok során került elő több más lelettel együtt. Brüchner Ákos Előd apát úr értesítette a Budapesti Történeti Múzeumot, ahol Tóth Attila restaurátor kapott megbízást a feltárás folytatására. Ő keresett meg minket telefonon, amikor konstataulta, hogy a kő valószínűleg bélyeg gyártásához készült nyomóeszköz. A helyszínr

A feltárt ofszet nyomókő, 1919

érkezve meghatározhattuk a kő eredetét, felhasználásának körülményeit. Annak ellenére, hogy a Bélyegmúzeum gyűjtőkörébe kizárólag a postabélyegek előállításával kapcsolatos eszközök tartoznak, rendkívül szívesen vettük volna birtokba a jelzett darabot, ugyanis a múzeumban rendszeresen igényelt kihe-lyezett tanórákon a nyomdatechnika történetéhez jól felhasználható szemléltető eszközt nyerhattunk volna általa. Meglehetősen ritkán fordult ugyanis elő, hogy az ofszet technikához alumínium vagy cinklemez helyett követ használtak volna. Éppen ezért nem szívesen adjuk kézbe az ilyen nyomóköveinket. Ezt azonban nyugodtan meg lehet nézni közlelről, kézbe venni, végigsimítani a felületét, hogy érezni lehessen a festék vonalait, a lemart és átítatott felület zsíros tapintását stb. Mindezért bejelentet-

tük igényünket és vásárlási szándékunkat a leltre, ám azt – nagy örömünkre – az Apát úr egy igen kedves hangú levél kíséretében nekünk ajándékozta. Így idén már elfoglalhatta helyét nyomóeszköztárunkban, a szemléltetésre elkülönített múzeumi tárgyak között.

Sajnos úgy tűnik, a nyomóeszköztár jelenlegi állapotán ebben az évben nem tudunk változtatni. A minisztérium épületében felszabadult területek átadása még nem történt meg, mindössze a tervezés szakaszáig jutott, így az új nyomóeszköztár kialakítása hely hiányában még várat magára. Az állagmegóvás érdekében annyit tehetek, hogy az érzékenyebb darabokat a gyűjteménytár előterében tárolom, így azonban a kikeresés meglehetősen nehézkesé válik. Ötlet szintjén felmerült ugyan, hogy a jelenlegi portásszoba átalakításával létrehozható egy megfelelő méretű helyiség, de ennek konkrét tervezése, megvalósítása még kérdéses.

Klasszikus magyar bélyegek gyűjteménye

A klasszikus magyar bélyegek gyűjteménye 1871-től 1926-ig foglalja magába a magyar bélyegkiadás első produktumait. Éppen ezért lezárt terület, amelyben általában nincs érkezés. Egy-két kivételes esetet leszámítva, amikor vásárlás vagy ajándékozás útján gyarapodik a gyűjtemény, összdarabszáma évről-évre változatlan. Így volt ez 1998-ban is, így új szerzeményekről, gyűjteményi darabokról nem áll módomban beszámolni.

Annál nagyobb jelentőséggel bír viszont az a tény, hogy az anyag eddigi kezelőjének, Sipos Józsefnek nyugdíjba vonulása miatt szükségessé vált a klasszikus magyar bélyeg-ek gyűjteményének leltári átvétele. Mivel mind anyagi, mind pedig eszmei szempontból különösen értékes bélyegekről van szó, a leltárt fokozott gondossággal kell végezni.

A munkát 1997-ben Visnyovszki Gábor bélyegszakértő szíves közreműködésével megkezdtuk, ám bizottságunk harmadik tagjának, Boleráczy Jánosnének súlyos betegsége, majd halála miatt két és fél hónap elteltével abbamaradt. Ezen időszak alatt sikerült átszámolnunk és azonosítanunk az 1871-es kő- és réznyomatos, az 1874-es színes számú krajcáros, az 1881-es színes számú krajcáros és valamennyi feketeszámú krajcáros kiadás bélyegeit. A leltározással együtt végre alkalom nyílt arra, hogy az egyes darabokat kézbe vehessem, Visnyovszki Gábor kalauzolásával felfedezhessem jellemző különbségeiket, közelről és eredetiben láthassam változataikat, típusaikat. Rengeteg információt kaptam a klasszikus magyar bélyegek értékelésének szempontjairól, egy-egy darab ritkaságának, eszmei filatéliai értékének megállapíthatóságáról.

A közös munka során nem pusztán elméleti, hanem gyakorlati képzést is kaptam, amennyiben a szakértő által kiválasztott példányokról nekem kellett megállapítanom hovatartozásukat, vagy hogy egy kiadáson belül melyik típusról, illetve változatról van szó. Nem túlzok, e „vizsgákra” úgy készültem, mint diák koromban a szigorlatokra. A szakirodalom tanulmányozása, a jellemző megkülönböztető jegyek bemagolása és a vizsgadrukk éppúgy hozzátartozott a napi munkához, mint a törzskönyv és a jegyzékek összevetése, a bélyegek darabonkénti leszámolása, a különféle nyilvántartások ellenőrzése. Bevallom, nem kis megkönnyebbüléssel fogadtam tanárom helyeslő fejbőlintásait, elismerő szavait egy-egy sikeres számonkérés után.

Mindezekkel együtt is meglehetősen jó tempóban haladtunk, így hozzávetőleg 50 000 db bélyeg leltározását tudtuk elvégezni. Úgy alakult, hogy a különféle más halaszthatatlan munkák – kiállítások, bevételezések, pályázatok lebonyolítása, katalógus-készítés – elvégzése után mostanra tudunk összeállítani egy újabb, három tagból álló bizottságot, mely előbb a kevésbé „részletes” feladatnak ígérkező modern magyar anyag átadását, majd a klasszikus magyar bélyegek leltározásának befejezését végezheti el. Ebben a munkában sajnos már nem vesz majd részt nap mint nap Visnyovszki Gábor, azonban bírjuk ígéretét arra vonatkozóan, hogy bármiféle kérdéssel, problémával forduljunk is hozzá, segítségünkre lesz. Nem tudjuk eléggé megköszönni önzetlen jó szándékát, értékes munkáját.

A klasszikus magyar gyűjteményben pontosan 2 265 301 darabot tartunk nyilván. Ebből bélyeg 1 358 916, fázis 1 198 861, próba 7 524 db. Az 1997-es leltározás után fennmaradó 2 213 919 darabnak több, mint a fele (kb. 1 485 000 db) elkülönített készlet, ív vagy fázisív, melyek csomagonként vagy esetleges eltérések utáni nyomozás esetén 100-100 darabokkal számolhatók, ezzel a leltározás üteme jelentős mértékben felgyorsul. Nem beszélve arról, hogy a legtöbb elméleti ismeretet kívánó szakaszon úgy tűnik túljutottunk. Nem ígérkezik ugyan könnyű galoppnak a Turulos kiadások szétválasztása és azonosítása, ámde azt követően talán már kevesebb felismerhetőségi problémával találkozunk majd.

Amennyire tehát az összes bizonytalansági tényezőt figyelembe véve a leltározást tervezni lehet, azt gondolom minimum 9, maximum 12 hónapra lehet még szükség a munka befejezéséhez. Ezzel megoldódik a múzeum jelenlegi legégetőbb gondjainak egyike, hiszen a Bélyegmúzeum legalapvetőbb és legjelentősebb gyűjteménye minden kétséget kizáróan a klasszikus magyar bélyeganyag. Átadásával újra felelős kezelő gondozza majd, aki – ezennel ígéri – minden igyekezetével azon lesz, hogy megpróbálja megközelíteni elődje, Sipos Józsefné minden elismerést megérdemlő, magas szintű feldolgozó- és kutatómunkájának eredményességét és hatékonyságát.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1999. évi munkaterve

A tizedik évébe lépő alapítvány – készülve az első évtized eredményeinek számbavételére – az évszázad utolsó évére szóló munkatervének központjába a korábbi évek extenzív fejlődését felváltó intenzív, gyűjteményközpontú munkát kívánja állítani. Előmunkálatként az új évszázadhoz, amelynek első évtizedében, az 1990-ben megindult gazdasági és társadalmi mobilitás a kultúra mélyebb, nemesebb területeit – közöttük a múzeumokat is eléri. A múzeumok munkájában egyre nagyobb szerepe lesz a gyűjtemények „*hasznosításának*”, az alkalmazott muzeológiának, az exkluzív rendezvényekkel összekapcsolt kiállításoknak.

A változásokban a világháló, a számítógépes adatbázisok mintegy minősítő szerepet fognak betölteni. Azok a múzeumok, amelyek a világhálóra nemcsak gyűjteményeik katalógusait, hanem a hiányzó, keresett tárgyak listáját is felhelyezik, azok biztosan gyorsabban hozzájutnak a pótlandó gyűjteményi tárgyhoz, mint az aukciókon vagy a hagyományos régiségkereskedésekben. Arra nézve, hogy a világháló „*jelképes minősítése*” milyen eredménnyel járhat, már ma is bizonyosságot szerezhetünk, ha átvizsgáljuk tárgyleíró-kartonjainkat és gyűjteményünk tárgyait. „*Kiolvashatjuk*”, alkalmasak-e fellépésre a „*világszínpadon*”?

A világhálóra kerülő adatbázisok előadásához – akárcsak a színpadi művekéhez – rendezők szükségesek. A múzeumok munkatársi közösségében erre a feladatra kiválasztódnak, vagy továbbképzéssel válnak alkalmassá azok, akik képesek a szintetizálásra, túllátanak szűkebb szakterületükön.

A muzeológusok munkáját a modern eszközök csak abban az esetben tudják megkönnyíteni, ha a gépre vitelt részletes tudományos feldolgozás előzte meg. A Postamúzeumban a feldolgozás sok esetben a közepes szintet sem üti meg. Objektív okai a rendkívül jelentős gyűjteménygyarapodásban, az állandó kiállítások magas számában (1990 és 1998 között kilenc állandó kiállítás nyílt meg vidéken) és az ad hoc felkérések, feladatok ellátásában találhatóak meg.

A gyűjteményi munka középpontba állítása 1999-ben nemcsak időszerű, szükséges is.

Munkatervünk fejezetei inkább irányelveket, alapfeladatokat fogalmaznak meg, amelyet 1999 januárjában személyekre és negyedévenkénti feladattervekre bontott részletes munkaterv egészít ki.

Igazgatás és gazdálkodás:

- Elemezni kell az igazgatási és gazdálkodási munkák hatékonyságát.
- A gyűjteményi munkák intenzívvé tételéhez feldolgozási normatívákat kell kidolgozni.
- Gazdász munkakört kell létesíteni, amelybe a gondnoki feladatok is integrálódnak.
- Belső ellenőri vizsgálatokat és elemzéseket kell végeztetni.

Felújítás, tervezés, beruházás:

- Építészeti terveket kell készíttetni a Bélyeg- és a szemesi Postamúzeum bővítésére.
- Céltámogatások kérésével kell sort keríteni:
 - az Andrássy út 3. szám alatt lévő I. emeleti Postamúzeum és PKI-Távközlésfejlesztési Intézet Konferenciatermének fűtéskorszerűsítésére,
 - a kitöredezett műemléki faburkolatok restaurálására,
 - a zeneterem intarziás parkettájának restaurálására,
 - az elszennyeződött tapéták cseréjére,
 - ötvösmunkák, veretek, réz rudak tisztítására és pótlására.

Gyűjteményi munkák:

- áttekinthető gyűjteménykezelői rend működtetése,
- az új bélyegkatalogusok alapján az 1995-ig érkezett bélyegek katalogizálása, leltárba vétele, a tartalék- és kiállítási készlet szétválasztása, az állandó kiállítás bővítése,
- a bélyegmúzeumi könyvtár számítógépes nyilvántartásának elkészítése,
- a leltározatlan gyűjteményi anyagok beletárolása,
- a tárgyi gyűjtemények leltárkönyvi adatainak számítógépes feldolgozása 25%-ban,
- normatívák kidolgozása a leírókartonok adatrögzítésére (adat- és időminimumokkal),
- az in situ védetté nyilvánított, kölcsönbe vett és adott tárgyak, dokumentumok felülvizsgálata,
- a vidéki gyűjtemények (Sopron, Debrecen, Miskolc, Pécs) nyilvántartási rendszerének egységesítése,
- a revíziós leltár elkezdése a rádió- és televíziótörténeti gyűjteményekben,
- gyűjteménytípusonként 5 éves restaurálási terv összeállítása,
- gyűjtőútak szervezése a megszűnőben lévő távközlési igazgatóságok anyagszertáraiba,
- a por- és nedvességvédő tárgycsomagolás folytatása a raktárakban,
- új raktári rend kialakítása a Csepeli Távközlési Centrum második emeletén.

Tudományos munkák:

- a 2000 és 2001-ben készítendő kiállítások forgatókönyv-szinopszisainak elkészítése,
- a kisebb tárgyi gyűjtemények katalógusainak elkészítése,
- az 1998. évi évkönyv kiadásához tanulmányok írása és gondozása,
- a távirótörténeti CD-kiadvány anyagának összeállítása,
- a forgalmi bélyegek és a postai díjsszabás összefüggéseinek vizsgálata,
- a magyar posta sporttémájú alkalmi bélyegzőit bemutató katalógus pótkötetének összeállítása.

Kiállítások:

- *Magyar telefontörténeti mozaikok* kiállítás a Deutsche Telecom bonni székházában,
- a pécsi Telegaléria megnyitása,

- mini kiállítások a MATÁV új székházában,
- *A magyar erdők flórája és faunája bélyegeken* kiállítás a soproni Erdészeti Múzeumban,
- a magyar Nobel-díjas tudósokat bemutató bélyegkiállítás,
- a Soó Rezső emlékszoba átrendezése,
- Bélyegnapi kiállítás,
- Dudás László bélyegtervező grafikusművész életmű-kiállítása,
- Ausztrália '99,
- Philexfrance '99,
- Kína '99,
- *Adventi szalon* rendezése.

Közönségkapcsolatok:

- a Postamúzeumban olvasóterem berendezése, a kutatási lehetőségek bővítése,
- az *1848-as barangolás az Interneten* vetélkedő eredményhirdetése,
- részvétel a Múzeumi Majális, a Sajtókávéház, a Gyermeknap, a Jászberényi nyári ifjúsági bélyeggyűjtő tábor és a Margitszigeti Atlétikai Centrum nyári szünidős programja rendezvényein,
- a Mafitt és a Gervay Mihály Magyar Postatörténeti Alapítvány rendezvényeinek támogatása,
- az ifjúsági bélyeggyűjtő szakkörök diákjai, a Könnyűipari Műszaki Főiskola nyomdász- és a Képzőművészeti Főiskola grafikus hallgatói számára kihelyezett tanórák és foglalkozások rendezése a Bélyegmúzeumban,
- a Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat rendezésében kihelyezett tanórák a Posta-, a Telefónia és a Rádió és Televíziómúzeumban,
- múltidéző teadélutánok folytatása a Postamúzeumban,
- a Békésy György emlékévk rendezvényeinek támogatása.

Budapest, 1998. november 24.

Postatörténeti kronológia 1949–1963-ig

Összeállította

Kisfaludi Júlia

- Január 1.** Hatályba lépnek az 1948. december 3-án Budapesten aláírt magyar–csehszlovák postai és távközlési megállapodás határozatai.
- Január 1.** Bevezetik a magyar posta kettős számvitelen alapuló kötelező számlarendjét.
- Január 5.** Megszüntetik az érkezett közönséges és ajánlott levélpostai küldemények címlapon történő lebélyegzését.
- Január 28.** Kormányrendelet értelmében az állami hatóságok, hivatalok és szervek, a törvényhatóságok, a megyei városok és a községek, valamint az állam és az önkormányzati szervek tulajdonában lévő távbeszélő-berendezéseket, tartalék anyagokat, alkatrészeket, szerszámokat és műszereket, a berendezések rajzait és műszaki leírásait a posta tulajdonába kell átadni.
- Január 31.** Megszüntetik a postatakarékpénztári takaréklapok forgalmazását.
- Február 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Albániával.
- Február 7.** Megindul a távbeszélő-forgalom Trieszt szabad terület jugoszláv övezetével.
- Február 12.** Létrejön a Posta Szakoktatási Tanács.
- Február 16.** Postafelügyeleti körzeteket hoznak létre a posta- és távközlésszolgálat fokozottabb ellenőrzésére.
- Február 23–24.** Valamennyi postahivatal, postaügynökség, mozgóposta a közönséges levélpostai küldemények országos számlálását tartja.
- Február 24.** Közzéteszik és hatályba lép a Postatisztképző Intézet Szabályzata.
- Február 24.** Megindul az értéklevél-forgalom Nagy Britanniával.
- Február 28.** Megszüntetik a Miskolci Postaigazgatóságot, területét, személyzetét és teljes felszerelését a debreceni postaigazgatás illetékessége alá rendelik.
- Március 1.** Elrendelik a táviratoknak és expressz levélpostai küldeményeknek – bevény helyett – a címzett vagy az arra jogosult átvételi elismerésére történő kézbesítését.
- Március 1.** A Gazdasági Főtanács és a Kormány döntése értelmében a Magyar Postatakarékpénztár megszűnik, és felszámolását június 30-ig be kell fejezni. Feladatkörét részben a Magyar Nemzeti Bank, részben az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalat veszi át.
- Március 5.** Rendszeresítik a „P” jelzővel ellátott egyszerű és utánvételes belföldi szállítóleveleket.
- Március 8.** A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége támogatására 100%-os felárral 200 000 db 60 fillér névértékű bélyeget bocsátanak forgalomba.
- Március 15.** A kápolnai csata 100. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen a kápolnai postahivatal *Kápolnai csata 1849–1949, Kápolna 1949. III. 15.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Március 19.** A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 30. évfordulója alkalmával 500 000 db 40 és 60 fillér értékjelzésű emlékbélyeget bocsátanak forgalomba.
- Március 23.** Kísérletképpen bevezetik a Magyar Könyvbarátok Kultúregyesülete tagdíjainak egyszerűsített beszedését és azzal egyidejűleg az egyesület által kiadott *Irodalmi Szemle* című folyóirat postai kézbesítését.

- Március 29.** Rendszeresítik a meghívást a helyi és a távolsági távbeszélő-forgalomban, valamint a nem előfizetőhöz szóló távbeszélőüzenet-közvetítést.
- Április 1.** A postahivatalok árusítják a közületi gépjárművek számára rendszeresített nyomtatványokat.
- Április 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Alaszkával, a Bahama-szigetekkel, a Dominikai Köztársasággal és Haiti Köztársasággal.
- Április 1.** A Budapest 4. sz. postahivatal, a Központi Távíróhivatalt és a Belváros Távbeszélőhivatalt *Budapesti Főpostahivatal* elnevezéssel; a Budapest 70. sz., a Budapest 741. sz. postahivatalokat és a Keleti pályaudvari mozgóposta főnökséget *Budapest keleti postahivatal* elnevezéssel egyesítik.
- Április 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Costa Ricával, Guatemalával, Honduras Köztársasággal, Nicaraguával és Panamával.
- Április 1.** Megszüntetik a külföldre címzett csomagok kiviteli vámkezelésének díjkötelezettségét.
- Április 9.** Életbe lép a Posta Központi Anyaghivatala szervezeti és működési szabályzata.
- Április 10.** Új díjtáblázat lép érvénybe a külföldről érkező levélpóstaiküldemények portózásához.
- Április 10–október 1.** Nyári időszámítás.
- Április 13.** A *Posta Bélyegirodája* elnevezéssel működő értékcikkraktári kirendeltséget megszüntetik, és teljes feladatkörét, személyzetét és felszerelését a Posta Értékcikkraktárának rendelik alá, azon belül egy osztály létrehozásával.
- Április 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Hawaii-szigetekkel és El Salvador Köztársasággal.
- Április 22.** A PRT mellékleteként rendszeresítik az Üzemgazdasági Értesítőt. Szerkesztésével a Postafőosztály 5. ügyosztályát bízzák meg.
- Április 27.** A Jogtudományi Közlöny kiadóhivatala engedélyt kap arra, hogy a lapot és mellékleteit hírlapdíjszabási kedvezménnyel lezárt borítékban adhassa fel.
- Április 27.** Megszüntetik a külföldre feladott küldemények külkereskedelmi statisztikai illetékfizetési kötelezettségét.
- Április 28.** A Népszuper készüléket vásárló új rádióelőfizetők részére 6 havi rádiódíj-mentességet engedélyeznek.
- Április 30.** Megindul a távbeszélő-forgalom Porto-Ricoval.
- Május 1.** Módosítják a távbeszélő-állomás belépési díját és a társas állomás alapdíját.
- Május 1–8.** Az erre kijelölt postahivatalok *Boldog, erős, független Magyarorszáért az 5 éves tervvel!* feliratú propaganda-bélyegzőt használnak.
- Május 1–31.** A „*Rádiót a dolgozóknak*” akció során a május hónapban jelentkező új előfizetők július 31-ig rádiódíj-mentességet élveznek.
- Május 2.** Megindul a távbeszélő-forgalom Máltával, az Ausztrál Államszövetséggel, Ceylonnal, a Délafrikai Unióval, Délnyugat-Afrikával, Dél-Rhodesiával, Indiával, Kenyával, Pakisztánnal, Tanganyikával, Ugandával és Új-Zélanddal.
- Május 2.** Anyák napjára alkalmi üdvözlő-távíratot rendszeresítenek.

- Május 9–13.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi statisztikát készítenek a távíró-vezetékeken és helyközi távbeszélő áramkörökön.
- Május 9–14.** Az erre kijelölt postahivatalok *A Népfront Béke, Jólét, Szabadság!* feliratú propaganda-bélyegzőt használnak.
- Május 15.** Közzéteszik a mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 18–19.** Az ország valamennyi postahivatala a közönséges levélpostai küldemények statisztikai számlálását végzi.
- Május 20.** Módosítják a Postastiztképző Intézet szabályzatát.
- Május 21.** A Budapest 1. sz. postahivatal *Budavár visszafoglalásának 100. Évfordulója – 1849–1949 – Budapest 1. – 1949. Május 21.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Május 31.** Magyarország és a Szovjetunió vízügyi szervei egymás között díjmentes vízrajzi táviratokat válthatnak.
- Június 1.** A házhozkézbesítési díjat a belföldi expresszcsomagok után is be kell szedni.
- Június 1.** A beszélgetésenkénti nyilvántartást végző távbeszélő-hálózatokban is a naptári hónaponkénti számlázást rendelik el.
- Június 5–6.** A Tatabánya 3., Békéscsaba 1., Győr 1., Hódmezővásárhely 1., Kecskemét 1., Miskolc 1., Nyíregyháza 1., Pécs 1., Székesfehérvár 1., Szombathely 1. és Salgótarján postahivatalok *Bartók Béla Szövetség pünkösdi zenei ünnepségei – 1949. VI. 5–6.* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Június 6.** Puskin születésének 150. évfordulóján emlékbélyeg és bélyegblokk kerül forgalomba.
- Június 7.** Az Irodagép-értékesítő Nemzeti Vállalat engedélyt kap Frankotyp, Hasler, Midget és Safag rendszerű postai bérmentesítő gépek forgalomba hozatalára.
- Június 8.** Postás kulturális és társadalmi egyesületek önállóan nem, csak a Magyar Postások Országos Szabad Szakszervezete keretében működhetnek.
- Június 15.** A postahivatalok értékbenyomással vagy postakürt benyomattal ellátott levélborítékokat, postakürt benyomattal ellátott levélpapírokat hoznak forgalomba.
- Június 17–18.** A Budapest 57. sz. postahivatal *Megvédjük a békét. – Konferencia a béke védelmében* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Június 29.** A Szakszervezetek Világszövetsége Milánóban tartandó kongresszusa alkalmával emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Július 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Bermuda-szigetekkel és Trinidaddal.
- Július 1–augusztus 28.** A Budapest 62. és 72. sz. postahivatalok Krag-rendszerű bélyegzőgépekben *Világifjúsági és Diák Találkozó – 1949. VIII. 14–28 – World Festival of Youth and Students* feliratú hirdető hengert használnak.
- Július 5.** Megindul a távbeszélő-forgalom Jamaikával.
- Július 31.** Petőfi Sándor halálának 100. évfordulója alkalmával emlékbélyeg kerül forgalomba. Ezen a napon a Budapest 62., 72. és 114. sz. hivatalok, valamint a Budapest Főposta emlékbélyegzőt használ.
- Augusztus 1–24.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi statisztikát készítenek a távíró-vezetékeken és a helyközi távbeszélő-áramkörökön.

- Augusztus 1.** Üdvözlő szöveget tartalmazó képeslapok, névjegyek, üdvözlőkártyák kedvezményes díjszabással – egységesen 20 fillér – szállíthatók.
- Augusztus 1.** A Szolnokon felállított 135 kW-os középhullámú rádió-műsorszóró adóállomás mellett a *posta rádióhivatala Szolnok* elnevezéssel folytonos éjjel-nappali szolgálatot tartó új rádióhivatal működik.
- Augusztus 1.** Bevezetik a postai hírlapelőfizető-gyűjtő szolgálatot.
- Augusztus 1.** Megindul a mindkét irányú nyomtatvány- és hírlapforgalom Németország szovjet megszállási övezetével.
- Augusztus 14.** A világírfjúsági találkozó alkalmából emlékbélyeget és emlékblokkot bocsátanak forgalomba.
- Augusztus 16–október 2.** A Budapest 62., 72., 114. sz. és a főpostahivatalok *Foire Internationale d'automne de Budapest – 16. IX. – 2. X. 1949.* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Augusztus 20.** A Magyar Népköztársaság alkotmányának törvényerőre emelkedése alkalmával emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Augusztus 20.** A Budapest 62., 72. és 114. sz. és a budapesti főpostahivatalok *Magyar Népköztársaság alkotmányának törvénybe iktatása emlékére* feliratú, a címert ábrázoló különleges keletbélyegzőt használnak.
- Augusztus 24.** Megindul a csomagforgalom Németország szovjet megszállási övezetével.
- Augusztus 27.** A Postai Rendeletek Tára (45. szám) először jelenik meg az új, népköztársasági címerrel.
- Augusztus 29–szeptember 30.** A Budapest 62. és 72. sz. postahivatalok Krag-rendszerű bélyegzőgépekben *Jöjjön a Budapesti Nemzetközi Őszi Vásárra – 50%-os vasúti kedvezmény* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Szeptember 1.** Az ország valamennyi postahivatala árusítja a *Bejelentőlap a fiú vagy leánygyermek 18 éves életkora elérésének bejelentésére* című nyomtatványt.
- Szeptember 1.** Belföldi távolsági távbeszélő-beszélgetéseknél elhagyják a hárompercenkénti figyelmeztetést.
- Szeptember 1.** Megszüntetik a Posta Kábelhivatalát és létrehozzák a *Posta átviteltechnikai és kábelüzeme, Budapest* elnevezésű, országos hatáskörű, új központi szervezet.
- Szeptember 2–8.** A Budapest 57. sz. postahivatal *Egységbe ifjúság! Előre a tartós békéért! – Demokratikus Ifjúsági Világszövetség II. kongresszusa* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 5.** A posta műszerész tanonciskoláját ipari szakiskolává szervezik át, ennek következtében neve *Posta műszerész ipari szakiskola* elnevezésre változik.
- Szeptember 6–7.** Közönséges levélpostai küldemények országos statisztikai számlálása.
- Szeptember 9.** A postacsomagok súlyhatárát a belföldi és a nemzetközi forgalomban egyaránt 15 kg-ban határozzák meg.
- Szeptember 15.** A cukorgyárak a beszolgáltatott cukorrépa ellenértékének készpénzben fizetendő részét újonnan rendszeresített cukorrépa beváltási (CR) utalványon egyenlítki ki.

- Szeptember 16.** A Budapest 62. sz. postahivatalnál vásár- és ünnepnapokon is folyamatos éjjel-nappali pénzfelvételi szolgálat kezd meg működését.
- Szeptember 19.** A postai zsákok ellenőrző számlálását végzi valamennyi postahivatal.
- Szeptember 20.** Átszervezését követően a Központi Járműtelepen fenntartott gépkocsipari tanuló iskola nevét *Postagépkocsipari szakiskolára* változtatják.
- Szeptember 22.** A Budapest 72. sz. postahivatalnál vásár- és ünnepnapokon is folyamatos éjjel-nappali pénzfelvételi szolgálat kezd meg működését.
- Szeptember 26.** A Magyar Népköztársaság alkotmányának törvényerőre emelkedése alkalmával kiadott emlékbélyeg-sorozat 20 filléres és 1 forintos címletei kerülnek forgalomba.
- Szeptember 27.** Egyes postaforgalmi hivataloknál – egyelőre 6 havi próbaidőre – egy-egy tartalék kerékpárt rendszeresítenek.
- Szeptember 30.** Beszüntetik a beszolgáltatott távbeszélő-készülékek díjazását.
- Október 1.** A Magyar Nemzeti Bank a borszőlő, must és bor felvásárlására *Bor* jelzésű betétkönyvet és utalványt hoz forgalomba.
- Október 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Brit Nyugat-Afrikával: Aranyparttal, Gambiával, Nigériával és Sierra Leoneval.
- Október 4–december 24.** A postahivatalokat folyamatosan új, a Népköztársasági címerrel ellátott postai címtáblával látják el.
- Október 12.** Az Országos Társadalombiztosító Intézetnek engedélyezik saját előállítású postautalványok használatát.
- Október 15.** Az engedély nélküli rádió-berendezések felkutatására szervezett rádióellenőrző-csoportok kezdik meg működésüket.
- Október 15–22.** A Budapest 62. és 72. sz. postahivatalok Kragh-rendszerű bélyegzőgépekben *3 éves a magyar demokratikus repülés – MASZOVLET* feliratú hirdető hengerfejet használnak.
- Október 24.** A minisztérium postafőosztályának keretében létrehozzák a Munkaügyi ügyosztályt, egyidejűleg a Szakoktatási csoport megszűnik.
- Október 28.** Beszüntetik a *Posta rádióstúdiója* elnevezésű postai szerv működését.
- November 1.** Létrehozzák *A Posta Alközponti Üzeme, Budapest* elnevezésű, országos hatáskörű, központi műszaki végrehajtó szervet.
- November 1.** Az Egyetemes Postaegyesület 75 éves fennállása alkalmából emlékbélyegek kerülnek forgalomba. A Budapest Főposta és a Budapest 62. sz. postahivatalok *75 éves az Egyetemes Postaegyesület* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- November 1.** A 22 órától másnap 7 óráig folytatott belföldi távolsági távbeszélgetések díjtételét a közönséges beszélgetés 50%-ában állapítják meg.
- November 15.** Bevezetik az áruforgalmi utalványkönyv-rendszert, amelybe valamennyi postahivaltal bevonnak.
- November 16.** Megszüntetik a vidéki építési osztályokat, helyükbe az ország területén 31 önálló postaműszaki hivaltal létesítenek, amelyek a területileg illetékes postai igazgatóságok felügyelete alatt működnek.

- November 20.** A Lánchíd újjáépítése és a forgalomnak történő átadása alkalmából emlékbélyegek és emlékblokk kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest 2. és 62. sz. postahivatalok *A fasizmus lerombolta, a népi demokrácia újjáépítette a 100 éves Lánchidat* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- November 20–december 26.** Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok a lebonyolított helyi beszélgetésekről statisztikai számlálást végeznek.
- November 23–25.** Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények statisztikai számlálását végzi.
- November 30.** Megszüntetik a Budapest 62. sz. postahivatal levéltovábbító osztályát.
- November 30-ig** a posta minden alkalmazottja köteles letenni az új szövegű esküt a Magyar Népköztársaságra és annak alkotmányára.
- December 1.** Érvénybe lép a hivatalos iratok postai felvételéről, kezeléséről és kézbesítéséről szóló rendelet.
- December 1.** Megszüntetik a Lánchíd-levelezőlapok és Lánchíd-jelvények postai árusítását.
- December 9.** Elrendelik a népköztársasági címerrel ellátott bélyegzők és pecsétnyomók nyilvántartásba vételét.
- December 11.** Forgalomba bocsátják az 1949. évi bélyegnapra megjelent bélyegeket. Ugyanakkor bélyegnapi alkalmi levelezőlapot bocsátanak forgalomba.
- December 16.** Megrendezik az 1949. évi irányítási versenyek döntőit.
- December 21.** Sztálin 70. születésnapja alkalmából emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- December 25.** Megszűnik a postamesteri tiszti és a postamesteri altiszti szak különállása.
- December 31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a nyilvántartott szórakoztató rádióvevő-berendezésekről.
- December 31.** Valamennyi postaszerv köteles a használatában lévő postai és nem postai tulajdonú vagyontárgyokról tételes leltárt készíteni.
- Megnyílt postahivatalok:** Budapest 501., Celldömölk 2., Debrecen 13, Kékestető, Ózd 4., Pusztahencse, Veszprém 2.
- Postahivatallá átalakított ügynökségek:** Apátszállás, Bajót, Karcsa, Ormospuszta, Patlak, Udvari, Zsurk.
- Megszűnt postahivatalok:** Balatonaliga, Budapest 14., Budapest 26., Budapest 34., Budapest 41., Budapest 45., Budapest 58., Budapest 84., Budapest 88., Budapest 96., Budapest 507., Galyatető, Esztergom 2.
- Megnyílt postaügynökségek:** Ajkarendek, Alsok, Alacska, Andrásfa, Aranyod, Aranyospuszta, Balozsamegyes, Bekölce, Belegrád, Cserépfalu, Csorba, Demjén, Doba, Ercsi-Göböljárás, Feketepuszta, Felgyő, Finke, Fülesd, Füzérradvány, Garbolc, Gasztony, Gyimrót, Gyülevész, Iklad, Imola, Jánosházapuszta, Járdánháza, Karos, Kérsemjén, Keserútelek, Kishartyán, Kismegyer, Kondó, Korlát, Kömpöc, Kunpeszér, Laskod, Lórév, Lovászi, Magyarombegyház, Nagyesztergály, Nagyhegyes, Nagylók, Nagytálya, Nagyvarsány, Négyes, Nemeskér, Noszvaj, Nyírparasznya, Ordacsehi, Ostoros, Örményes, Parádsasvár, Perőcsény, Pogányszentpéter, Rádóckölked, Rákócziújfalú,

Rózsafa, Ságod, Sajókápolna, Sajópetri, Sümegprága, Szajla, Szálka, Tápiószele-Új-
föld, Tarhos, Tenk, Tiszavalk, Tormáspuszta, Tornaszentandrás, Tornyosnémeti, Tő-
zeggyármajor, Újronafő, Uraj, Uszka, Vajdabokor, Vaspör, Zalaszentjakab.

Postaügynökséggé átalakított hivatalok: Almamellék pu., Belezna, Center, Duzs, Ma-
josháza, Mindszentkállya, Nemesbükk, Őrtilos, Szendehely, Szilasliget, Vác 2., Vát,
Vonyarcvashegy, Zichyújfalu.

Megszűnt postaügynökségek: Daránypuszta pu., Kétút köz pu., Kiskajdacs.

Alkalmi postahivatalok: Budapest – Budapest–Moszkva válogatott sakkcsapatmérkő-
zés (III. 5–18.), Szolnok – A szabadságharc szolnoki csatájának 100. évfordulója al-
kalmából rendezett centenárius kiállítás (III. 13.), A Magyar Munkásmozgalmi Intézet
emlékkiállítása (III. 15.), Budapest – A Tanácsköztársaság kikiáltásának 30. évfordu-
lója (III. 19–május 4.), Budapest – Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállat-
vásár (III. 23–27.), Budapest – Propaganda Anyagterjesztő Hivatal (IV. 13.), Csille-
bérc – MINSZ Húsvéti Ifjúsági Találkozója (IV. 18.), Budapest – Puskin emlékkiállítá-
s (VI. 3–30.), Alsógöd – a Magyar Szabadságharcos Szövetség Nagybudapesti Pos-
tás Szervezete épületavató (VII. 24.), Kaposvár – Dél-dunántúli Mezőgazdasági Ki-
állítás és Vásár (VIII. 14–29.), Budapest – Világifjúsági Találkozó és Főiskolai Világ-
bajnokság (VIII. 14–28.), Budapesti Nemzetközi Őszi Vásár (IX. 16–2.), Szeged –
Jubileumi Bélyegkiállítás (IX. 17–18.), Visegrád–Nagyvillám – Magyar Természet-
barát Szövetség békeünnepélye (X. 2.), Budapest – Szovjet Festőművészeti Kiállítás
(XI. 7–21.), Budapest, Debrecen, Győr, Diósgyőr – Bélyegnap (XII. 11.), Budapest –
Sztálin születésének 70. évfordulójára rendezett kiállítás (XII. 10.).

Kinevezések: *Dr. Rudnay Bélánét* a Közlekedésügyi Minisztérium IV. postafőosztályá-
nál szervezett önálló szakoktatási csoport vezetésével bízzák meg (március 10.).

Winkler András postaforgalmi igazgatót a Budapest 72. sz. postahivatal vezetésével
bízzák meg (március 21.).

Dr. Vajda Endrét a Közlekedésügyi Minisztérium IV. postafőosztály 3. központi el-
lenőrzési, jogi és vizsgálati ügyosztályának vezetésével bízzák meg (március 24.).

A Postai Szakoktatási Tanács elnökévé *Katona Antalt*, elnökhelyettesévé *Pamlényi*
Pált nevezik ki (március 28.).

Varga Gyula postaműszaki ellenőrt a Lágymányos távbeszélő-hivatal vezetésével bí-
zzák meg (április 8.).

Erdődi Edit posta-segédellenőrt a Távbeszélő Díjbeszedő Hivatal vezetésével bízzák
meg (április 12.).

Bolyóki Frigyes postafőmérnököt a Budapest Főpostahivatal vezetésével bízzák meg
(április 13.).

Földvári Jenő I. oszt. postaszakmestert a Posta Kábelhivatal, *Etl Mihály* postaműsza-
ki főellenőrt a Helyközi és József távbeszélő-hivatal, *dr. Csik Pál* postatikárt a Buda-
pest Keleti postahivatal vezetésével bízzák meg (április 14.).

Pécsi Józsefet a Posta Központi Javítóműhely vezetésével bízzák meg (július 11.).

Forgó Pál postafőtisztet a Rádiódíj-nyilvántartó hivatal, *Jenvay Kálmán* postaműsza-

ki ellenőrt a Posta Szolnoki Rádióhivatalának vezetésével bízzák meg (július 29.).
Dolhai Józsefet a Posta Központi Járműtelep vezetésével bízzák meg (aug. 15.).
Szilágyi Lajost a Posta Központi Anyaghivatala vezetésével bízzák meg (augusztus 24.).
Dedek Lajost a Posta Átviteltechnikai és Kábelüzemének vezetésével bízzák meg (szeptember 19.).

Mészáros Bélát a Posta Alközponti Üzemének vezetésével bízzák meg (október 24.).
Hódos Rezsőt a Posta Értékcikkraktára és Bélyegirodája vezetésével bízzák meg (november 15.).

Bende Istvánt a Posta Leszámolóhivatalának vezetésével bízzák meg (december 14.).

Kitüntetések: A lakihegyi rádióállomás újjáépítése terén kifejtett munkájának elismerésül *Kodolányi Gyula*, *Garai László*, *Györe Béla* a Magyar Köztársasági Érdemérem arany fokozatát, *Gálos Sándor*, *Tóth Géza* a Magyar Köztársasági Érdemérem ezüst fokozatát, *Szabó Károly*, *Stolmár Nándor*, *Fata Lajos*, *Aczél Géza* és *Malindovszky Antal* a Köztársasági Elnök Elismerésének bronzkoszorúját kapja (április 13.).

Szakirodalom: Dr. Gilly Gyula: *A postahivatalok havi számadásainak felülvizsgálása során észlelhető szabálytalanságok* (március).

Magyar–francia szójegyzék (május).

Nemzetközi távközlési egyezmény – Atlantic City magyar nyelvű kiadása – B. 3. Szabályzat – (május).

Külföldi postairányítási térkép – 16 lapon (június).

Nemzetközi rádiószabályzat és rádió-pótszabályzat magyar nyelvű kiadása – D. 3. Szabályzat – (június).

Rádió-üzletszabályzat – D. 1. Szabályzat – és *rádiókezelési utasítás* – D. 2. Szabályzat – (augusztus).

1950

Január 1–31. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a feladott táviratokról, a táviróbevételekről és a táviró különleges szolgáltatásairól.

Január 1. Hatályba lépnek az 1949. október 18-án Budapesten megkötött magyar–bolgár postai és távközlési külön-megállapodás határozatai.

Január 1. A postaigazgatóságoknál üzemgazdasági ügyosztályt hoznak létre.

Január 1. A forgalmi és postamesteri hivatalok postai kezelésében fennálló eltéréseket egységesítik.

Január 1. A gépjárműadó lerovására szolgáló gépjárműadó-bélyegeket a postahivatalok árusítják.

Január 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Izrael állammal.

Január 1. Csökkentik a távbeszélő-díjszabás egyes díjtételeit, megszűnik a belépési díj a különvonalú állomás (fővonal), a helyi közvetlen összeköttetés, az ikerállomás és a választórendszerű állomás után.

- Január 1.** Az 5 éves terv célkitűzéseit illusztráló, új, általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.
- Január 1.** Új hálózati, valamint főfelügyeleti igazolványokat rendszeresítenek.
- Január 1.** Budapest főváros – volt peremvárosok hozzácsatolásával – új közigazgatási beosztást nyer, 22 kerületre tagolódik. Ennek megfelelően változik a postaküldemények helyes címzése.
- Január 1.** Új rendelet szabályozza a postaügynökök fizetését.
- Január 3.** Közzéteszik a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium IV. Postafőosztályának új szervezeti tagozódását.
- Január 3.** Megkezdí működését az újonnan alapított Postai Beruházási Nagyvállalat.
- Január 4.** Kivonják a forgalomból az LX 1, LX 3 és LX 4 jelzésű dísztáviratlapokat.
- Január 9.** A Postafőosztály keretében szakkollégiumot hoznak létre, amelynek feladata az állásfoglalás és döntés a posta 5 éves tervének végrehajtása során felmerülő elvi jelentőségű, valamint a fejlesztéssel kapcsolatos különleges kérdésekben.
- Január 10.** A bányaidai erősítőállomás *Tatabányai erősítőállomás* elnevezéssel független, a Budapesti Postaigazgatóság felügyelete alá tartozó erősítőállomássá alakul.
- Január 16.** A belföldi forgalomban rendszeresítik a kötött szövegű (KT jelű) üdvözlőtáviratot.
- Január 16–február 15.** Valamennyi postahivatal statisztikai felmérést végez a díjatalány terhére feladott levélpostai küldeményekről.
- Január 18.** A minisztérium Postafőosztálya keretében *általános ügyek csoportja* elnevezéssel új csoportot hoznak létre.
- Január 19.** Az Irodagépértékesítő Nemzeti Vállalat engedélyt kap arra, hogy a német gyártmányú, Postalia-rendszerű postai bérmentesítő gépeket Magyarországon forgalomba hozza.
- Január 27.** A címzett – helyi expressz-kézbesítési díj felszámolása mellett – kérheti táviratának ismételt kézbesítését.
- Január 28.** 3. sz. *hírlapszolgálat* elnevezéssel új postai szolgáltatást vezetnek be: a viszontelárusítók kérhetik a felvevő postahivataltól, hogy az általuk eladatlan és a kiadóvállalatok részére visszaküldött lapokat tartalmazó kötegeket darabszám szempontjából ellenőrizték.
- Február 1.** A távbeszélő-áramkörök építési költségét átalányösszeg alapján állapítják meg.
- Február 1.** Létrehozzák a Posta Statisztikai Hivatalát Budapest székhellyel.
- Február 1.** Megszüntetik a számla-illetékbélyegek postai árusítását.
- Február 5.** Az 1949-ben kiadott Petőfi emlékbélyeg-sorozatból újabb kiadást bocsátanak forgalomba.
- Február 20.** Hatályba lép a vonalfelügyelők kiképzés szabályozásáról szóló új rendelet.
- Március 1.** Az ingó leltári tárgyak nyilvántartására és kezelésére új leltárszámadási rend lép hatályba.
- Március 1.** Hatályba lép a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 52/1950. számú,

a postai munkavállalók fizetésének és szolgálati viszonyának szabályozásáról szóló rendelete (kollektív keretszerződés).

Március 1. Megszüntetik a postaalkalmazottak rádiódíj-mentességét, és helyette 50%-os rádiódíj-kedvezményt vezetnek be.

Március 1. A postai munkavállalók személyzeti csomagdíjkedvezményben részesülnek: családosok számára 200, egyedülállók számára 100 kg a súlyhatár.

Március 1. Az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalat szelvényes takarékbetétkönyveket hoz forgalomba, egyúttal a névre szóló betétkönyvek rendszerét bemutatóra szóló, illetve fenntartásos betétkönyvrendszerre változtatja.

Március 1. Felszámolják a Magyar Telefonautomata (MATART) Rt.-t, az utcai és egyéb nyilvános távbeszélő-állomások felállításával, karbantartásával a Budapesti Postaigazgatóságot bízzák meg.

Március 3. Hatályon kívül helyezik a műszaki forgalmi szak felállítására vonatkozó 1947. évi rendeletet.

Március 4. Megszüntetik a Postafőosztály Segédhivatalát, és a központi ügykezelés ellátására a 2/b. ügyosztály felügyelete alatt létrehozzák a Központi Postairányító Hivatalt.

Március 8–április 6. A Budapest 72. sz. postahivatal Universal rendszerű bélyegzőgépében *Féláron utazhat a budapesti Mezőgazdasági Kiállításra – 1950. III. 30 – IV. 6.* feliratú hirdetőbélyegző-fejet használ.

Március 11. Részletes rendelet lép hatályba a postai forgalomban használt zsákok fajtáinak, méreteinek és rendszeresítésének meghatározásáról.

Március 12. Újabb, az 5 éves terv célkitűzéseit ismertető általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.

Március 12. A Bélyegmúzeum fennállásának 20. évfordulója alkalmából emlékbélyegek kerülnek forgalomba.

Március 12. Megjelenik a bérelszámolással kapcsolatos teendőket részletesen szabályozó rendelet.

Március 15. Megindul a magyar–német előfizetői távgépíró-forgalom.

Március 17. Nyomtatványtakarékosági okokból egyesített távíró- és távbeszélőmérleg nyomtatványt, valamint új táviratnaplót rendszeresítenek.

Március 20. Létrehozzák a Bélyegértékesítő Nemzeti Vállalatot, mely a Posta Értékcikkraktára és Bélyegirodája elnevezésű postaszerv bélyegirodájából alakult meg.

Március 22–24. Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények országos számlálását végzi.

Március 31. Kivonják a forgalomból a korona rajzával ellátott csekkbefizetési lapokat.

Március 31. Új rendelet szabályozza a távíró- és távbeszélőgépek, valamint készülékek és szerszámok leltári nyilvántartását.

Április 1. A felvett ajánlott levélpostai küldemények ragszámának nyilvántartására bevezetik az *Ajánlott küldemények felvevőnaplója* című nyomtatványt.

Április 1. Felállítják a Budapesti Távbeszélő Hivatalt a főváros egész területére kiterjedő működési körrel.

- Április 1.** Módosítják a Magyar Nemzeti Bank és az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalat felé végzett csekk- és takarékforgalmi elszámolás rendjét.
- Április 1.** Az újonnan belépő távbeszélő-előfizetőkről statisztikai adatgyűjtést kell végezni.
- Április 1.** A Budapest Főpostahivatalt és a Budapest 62. sz. postahivatalt elnevezésük megtartása mellett postafelügyelő hivatallá alakítják át, és középfokú igazgatási jelleggel ruházzák fel.
- Április 1.** Megszüntetik a Magyar Postások Szabad Szakszervezete, valamint a Posta Személyzetének Jóléti Alapítványa használatában lévő távbeszélő-állomások üzemi jellegét és ebből fakadóan szolgálati díjkedvezményét.
- Április 1.** Statisztikai adatszolgáltató lapokat rendszeresítenek külön a forgalmi szolgálatban résztvevő postaszervek és külön az igazgatási és műszaki szervek részére.
- Április 4.** A felszabadulás 5. évfordulója alkalmából emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Április 4.** A Budapest Főposta, a Budapest 62. és 72. sz. postahivatalok *Felszabadulásunk 5. évfordulója emlékére* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Április 5.** A bélyegek előállításához használt papír vízjele ezentúl sokszor ismétlődő ötágú csillag.
- Április 9.** A sakkvilágbajnok-jelöltek versenye alkalmából emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Április 15.** A megyeszékhelyeken működő postahivataloknál megszakítás (déli szünet) nélküli pénzfelvételi szolgálatot rendelnek el.
- Április 15.** A gyapjúátvétellel kapcsolatos fizetési forgalom pénzkímélésére gyapjувásárlási (GY jelű) utalványokat rendszeresítenek.
- Április 19.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Kínai Népköztársasággal.
- Április 30.** A Posta Alközponti Üzeménél, A Posta Központi Járműtelepénél, a Posta Központi Javítóműhelyénél és a Postaállomásnál üzemgazdasági csoport létesítését rendelik el.
- Május 1.** Megszüntetik a Posta Központi Számvevőségét. A számviteli feladatok ellátására *A posta központi könyvelősege* elnevezésű új központi hivatalt hoznak létre. Ezzel egyidejűleg a Posta Leszámoló Hivatalának elnevezését *A posta központi leszámoló hivatala* elnevezésre változtatják, és hatáskörébe rendelik a hivatalok pénztárszámadásainak felülvizsgálását.
- Május 1.** A posta személyzetének központi nyilvántartását a Posta Statisztikai Hivatalának feladatkörébe utalják.
- Május 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Észak-Rhodesiával.
- Május 1.** A munka napjának megünneplésével kapcsolatban 40, 60 fillér és 1 forint értékjelzésű emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 1.** A Budapest Főposta, a Budapest 62. és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Harc a békéért – 1950. május 1.* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Május 5–8.** Anyák napjára szabad szövegezésű, kedvezményes díjazású, alkalmi üdvözlő-távíratot lehet feladni.

- Május 8–12.** A postahivatalok irányok szerinti forgalomszámlálást végeznek a távíróvezetékeken és a helyközi távbeszélő-áramkörökön.
- Május 10.** A Szakszervezeti Világszövetség budapesti üléséhez kapcsolódóan emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 10.** Az Állami Hirdető Nemzeti Vállalat engedélyt kap arra, hogy a rövidített táviratcímek jegyzékét évenként egyszer, januárban *Magyar távirati címtár* címmel könyv alakban kiadja.
- Május 15.** Az újfajta belföldi csomagszállító-leveleket – egyelőre kísérleti időtartamra – a csomagra ragasztva továbbítják.
- Május 15.** A diósi rövidhullámú műsorszóró adóállomás üzemvitelének és karbantartásának biztosítására felállítják a Diósi Rádióhivatalt.
- Május 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Fülöp-szigetekkel.
- Május 20.** Megváltozik a minisztérium postafőosztályának szervezeti tagozódása.
- Május 21–27.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek az átalányrendszerű távbeszélő-központok helyi forgalmáról.
- Május 31.** Megszüntetik a bármely jogcímen kapott 75%-os távbeszélő-díjkedvezményt.
- Június 1.** A vonalfelügyeletek, erősítőállomások között országos zavaridőtartam-csökkentési verseny kezdődik.
- Június 1.** A Keleti pályaudvari postahivatal magasépítési műhelykirendeltségét *Postai épületek karbantartó üzeme* elnevezéssel önálló magasépítési végrehajtó szervvé alakítják át.
- Június 1.** *Postaiüzemi étkeztetési hivatal* elnevezéssel különleges feladatkörű postai végrehajtó szervezet hoznak létre.
- Június 4.** A nemzetközi gyermeknapon 5 címletű emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest 62. és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Nemzetközi Gyermeknap – Legdrágább kincsünk a gyermek!* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Június 5.** A posta statisztikai hivatalának keretében postai munkanorma-irodát létesítenek.
- Június 5.** Rendelet szabályozza a postai forgalomban használt zsinokok, fonalak és a levélkötegelő gépekhez használt nemzeti színű zsinórok minőségi előírásait, felhasználásuk területeit, módját.
- Június 17.** A Dolgozó Ifjúság Szövetsége I. kongresszusa alkalmából 5 értékből álló emlékbélyeg-sorozat jelenik meg.
- Június 21.** Megszüntetik az állami táviratlap használatát.
- Június 28.** Rendszeresítik a légipostai önbortékos levélpapírt.
- Július 1.** Felállítják a Postai Tervező Intézetet.
- Július 1.** A Postai Rendeletek Tárában közlésre kerülő rendeleteket külön jelzéssel, „vezérszóval” látják el, hogy megkönnyítsék a tárgykörök szerinti csoportosítást és a tárgymutató készítését.
- Július 1.** A nyugdíjak és egyéb járadékok, valamint a családi pótlékok kiutalása külön erre a célra rendszeresített postautalványokon történik, amelyeket csak a Budapest 62. sz. felügyelő postahivatalnál lehet feladni.

- Július 1.** A takarmány- és vetőmagátvétellel kapcsolatos fizetési forgalom készpénzkímélésére a Magyar Nemzeti Bank takarmány-, illetve vetőmag-utalványokat hoz forgalomba.
- Július 1.** Életbe lépnek az 1949-ben Párizsban tartott Nemzetközi Távíró és Távbeszélő Értekezleten a távírószabályzatot módosító rendelkezések.
- Július 1.** Felállítják *A posta szociális hivatal* elnevezésű, az ország egész területére kiterjedő, közvetlenül a postafőosztály alá rendelt új központi hivatalt.
- Július 1.** A nemzetközi forgalomban engedélyezik a titkosnyelvű táviratokat.
- Július 1.** A postás dolgozók betegségi biztosítását az Országos Társadalombiztosító Intézet veszi át.
- Július 1.** A Posta Központi Járműtelepét, a Posta Központi Javítóműhelyét és a Távbeszélő Alközponti Üzemet a Népgazdasági Tanács határozata alapján üzemi vállalattá alakítják át.
- Július 1.** A Népgazdasági Tanács határozata alapján Rádióműszaki Üzemi Vállalat alakul.
- Július 1.** A teherautó-fuvarozási szervek táviratai és távbeszélgetései kedvezményes díjazásban részesülnek.
- Július 10.** Egyes ipari növények (len, kender, dohány) átvételével kapcsolatos fizetési forgalom készpénzkímélésére a Magyar Nemzeti Bank növénytermeltetői utalványokat hoz forgalomba.
- Július 15.** Valamennyi postahivatal és ügynökség árusítja az Országos Takarékpénztár által kibocsátott takarékbélyegeket.
- Július 20–augusztus 20.** A gyöngyösi postahivatal *Mezőgazdasági Kiállítás – Gyöngyös, 1950. VIII. 12–20.* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Július 21.** Kivonják a forgalomból az LX 2 jelű dísztáviratlapokat.
- Július 26.** Meghatározott (jegyzékben felsorolt) postahivatalok elkezdi a Teherautófuvarozási Nemzeti Vállalat képviseleti szolgálatát.
- Július 27.** Elrendelik a hivatali kisegítő alkalmazásának rendszerét, s ezzel egyidejűleg megszüntetik a családtag-kisegítő rendszert.
- Augusztus 1.** A tenyészállatok átvételével kapcsolatos fizetési forgalom készpénzkímélésére a Magyar Nemzeti Bank tenyészállat-vásárlási utalványokat hoz forgalomba.
- Augusztus 1.** A szakszervezeti üdültetésben résztvevő dolgozók személyes jellegű közleményeiket belföldi forgalomban kedvezményes díjú üdültáviratként adhatják fel.
- Augusztus 16.** Hatályba lép az újítási ügyek intézését, jutalmazását, az újítási mozgalmat szabályozó új rendelet.
- Augusztus 19.** Az Úttörővasút ünnepség keretében megnyitja Budapesten a Hűvösvölgy vasútállomást, ahol úttörő postakezelőhely is működik. 19-én és 20-án *Az Úttörővasút népi demokráciánk ajándéka az első öt éves terv első évében* szövegű különleges keletbélyegzőt használnak.
- Augusztus 20.** Hazai virágokat ábrázoló, öt értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Augusztus 20.** A Budapest-Filatélia postahivatal *Budapest-Filatélia*, a Budapest 62. sz.

postahivatal *Virágkedvelők ablak-, erkély- és kiskertversenye* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

Szeptember 1. Megkezdzi működését az újonnan felállított Miskolci Postaigazgatóság.

Szeptember 1. A gyorsabb ügyintézés és az egyéni felelősség fokozottabb érvényre juttatása érdekében számos ügyet a postaigazgatóságok hatásköréből a végrehajtó postaszervek ügykörébe helyeznek át.

Szeptember 1. A közületek és a közületi vállalatok helyi távbeszélgetési díját átalányösszegben állapítják meg.

Szeptember 6. Az olyan alkalmoszerű mezőgazdasági, ipari, kulturális, sport vagy egyéb társadalmi jellegű tömegmegmozdulások színhelyén, ahol nagyobb látogatottságra lehet számítani, a közönség kiszolgálására bevezetik az alkalmi postakezelés rendszerét.

Szeptember 15. A gyapot és csillagfürt felvásárlásával kapcsolatos fizetési forgalom készpénzkímélésére a Magyar Nemzeti Bank gyapotutalványokat hoz forgalomba.

Szeptember 18. Valamennyi postahivatal és ügynökség zsákszámlálást tart.

Szeptember 18. A postahivatalok megkezdik az ötéves tervkölcson kisorsolt nyereménykötvényeinek kifizetését.

Szeptember 24–október 1. A Debrecen 10. sz. postahivatal *Mezőgazdasági kiállítás* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

Szeptember 28. A postahivatalok és ügynökségek árusítani kezdek a Magyar Népköztársaság által kibocsátott békekölcson-kötvényeket.

Szeptember 28. A postaszerveknél elrendelik a MOFÉM-gyártmányú, nyomógombos fém takarékirónok – „*töltőceruza*” – használatát.

Szeptember 30. Kicszerélik a távbeszélgetések időmérésére használt homokórákat.

Október 1. A pontos idő utáni tudakozódásért a helyi beszélgetés díját kell fizetni.

Október 1. A postahivatalok megkezdik az ötéves tervkölcson kamatozó törlesztéses kölcsonszelvényeinek beváltását.

Október 1. Készpénzkímélés céljából a rendőri szerveket terhelő távbeszélő-díjakat központosítva, a postaigazgatóságok útján szedik be.

Október 1. Elrendelik a régi, korona díszítéssel vagy kir. szócskával ellátott értékes nyomtatványok beszolgáltatását.

Október 1. Statisztikai adatgyűjtést rendelnek el a leszerelt távbeszélő-állomások volt előfizetőiről.

Október 1. Megindul a magyar–dán előfizetői távgépíró-forgalom.

Október 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Izlanddal.

Október 4. Az Országos Takarékpénztár újformájú postai takarékbetétkönyvet hoz forgalomba.

Október 7. A II. országos újíto kiállítás alkalmából 3 értékből álló emlékbélyegsor kerül forgalomba.

Október 7. A vízrajzi táviratok díjkiegyenlítésére évi átalánydíjat állapítanak meg és azt központilag szedik be.

Október 8. Újraszabályozzák a vasutakon közlekedő postaszállító-menetek kezelési rendjét.

- Október 15.** Anyaggazdálkodási megfontolásokból új, egységes számadást vezetnek be a papírok, írószerek, egyéb postaüzemi anyagok, takarítóanyagok és eszközök, irodaszerek és irodaeszközök nyilvántartására.
- Október 18.** Levélpostai küldeményeik díjelőleges feladását engedélyezik azoknak az állami, nemzeti, községi és üzemi vállalatoknak, szövetkezeteknek, amelyeknél a levélpostai küldemények bérmentesítésére fordított összeg havonta legalább 300 Ft.
- Október 20.** Megszüntetik a díjkedvezményes filléres csomagot.
- Október 25–27.** Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények számlálását végzi.
- Október 26.** Az új belföldi szállítólevelek használatát kiterjesztik valamennyi csomagfelvevő postaszervre, a régi szállítólevelek 1951. március 31-ig használhatók fel.
- Október 29.** Kilenc értékből álló légiposta-bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Október 31.** A Népköztársaság Elnöki Tanácsa törvényerejű rendelettel november 7. napját, a nagy októberi szocialista forradalom évfordulóját állami ünneppé nyilvánította. Ezen a napon a postaszervek a vasárnapra előírt szolgálatot tartják.
- November 1.** A Népgazdasági Tanács az 504/26/1950. sz. határozatával a hírlapok országos terjesztését a posta feladatává tette. Első ütemben Baranya, Somogy és Tolna megyék területén kezdődik meg a postai hírlapterjesztési szolgálat. Felállítják a Posta Központi Hírlap Irodáját, és megkezdik a megyei hírlaphivatalok szervezését.
- November 1.** Megindul az előfizetői géptávíró-forgalom a Német Demokratikus Köztársasággal.
- November 5.** A Budapest 62. sz. postahivatal átveszi egész Budapest területén a levélpostai küldemények irányítását és szétoztását.
- November 7.** A Budapest 62. sz. postahivatal a Sztálin híd felavatása alkalmából különleges keletbélyegzőt használ.
- November 10.** Módosítják a Posta Központi Anyaghivatalának szervezetét és ügkörét.
- November 14.** 4 forint értékbenyomással ellátott táviratlapokat rendszeresítenek.
- November 15.** A külföldi állampolgárok be- és kijelentésére rendszeresített adatlapokat valamennyi postahivatal árusítja.
- November 19–25.** Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok számlálják a helyi beszélgetéseket.
- November 23.** 3 értékből álló béke emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- November 23.** A Budapest Főposta és a Budapest Filatélia postahivatalok *A Varsói II. Békevilágkongresszus emlékére – A világ népei békét akarnak – 1950. XI. 23.* feliratú emlékbélyegzőt használnak.
- November 24.** Lényeges változások lépnek életbe a postaigazgatóságok, a postafelügyelő hivatalok és egyes központi postaszervek feladat- és hatáskörében.
- November 25.** A magasabb értékjelzésű bélyeg helyett megtiltják a több, kisebb értékjelzésű bélyeg felhasználását.
- November 27–december 3.** Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a feladott levélpostai küldeményekről, a kézbesített kézi, betét- és sommás csomagokról.

- December 1.** A betegségi biztosítási segélyezéssel kapcsolatos ügyviteli tennivalókat a posta rendes ügyvitelére keretében saját alkalmazottaival látja el. A társadalombiztosítással kapcsolatos munkáltatói feladatok ellátását a szociális hivataltól a szükséges személyzettel együtt a Posta Központi Könyvelősége veszi át. Ezzel egy időben új utasítás jelenik meg a segélyezés rendjéről.
- December 1.** Megindul az értékvél- és értékdoboz-forgalom Németalfölddel.
- December 1.** A már meglévő Budapest Főposta és a Budapest 62. sz. postafelügyelő-hivatalokon kívül a fővárosban további három postafelügyelő-hivatal – Budapest Keleti posta, Budapest 72., Budapest 114. – létesítenek.
- December 1.** A Budapesti Postaigazgatóság magában foglalja Fejér, Komárom, valamint Pest megye területeit is. A postahivatalok és ügynökségek felügyeletét és ellenőrzését kijelölt körzeti hivatalokra ruházzák át.
- December 1.** A postaigazgatóságok mellett igazgatósági könyvelőséget állítanak fel.
- December 1.** A Postai Tervező Intézet nevét *Postai Tervező Iroda* elnevezésre változtatják.
- December 2.** 10 értékűből álló sportbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- December 5.** Új bélyegképpel ellátott, 40 és 20 fillér értékjelzésű levelezőlapok kerülnek forgalomba.
- December 6.** A postai munkavállalók számára lehetővé teszik, hogy a III. (kezelési) szakcsoportnál előírt szakvizsgára egyéni tanulás útján, munkahelyi gyakorlattal készülhessenek.
- December 8.** A posta jogi képviseletét a Posta Jogügyi Hivatala látja el.
- December 10.** Bem József halálának 100. évfordulóján 3 értékűből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba. A bélyegnap alkalmából Bem-emlékblokk kerül forgalomba. A Budapest Főposta és a Budapest Filatélia hivatalok *Bem József halálának 100. évfordulója emlékére* feliratú emlékbélyegzőt használnak.
- December 12–17.** A Budapest Főposta felügyelő-hivatal *Magyar–Román Barátsági Hét – 1950. december 9–17.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- December 15.** Új rendelet szabályozza a postai egyenruházati rangjelzéseket.
- December 20–21.** A Budapest 57. sz. postahivatal *Magyar Szovjet Társaság I. Országos Kongresszusa 1950. XII. 20–21.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- December 31.** Valamennyi postaszerv köteles a használatában lévő postai és nem postai tulajdonú forgóeszközöket, leltári szerszámokat, leltári ruházatot tételesen számba venni.
- Alkalmi postahivatalok:** Budapest – XVII. Asztalitenisz Világbajnokság (I. 28–II. 6.), Budapest – 20 éves a Bélyegmúzeum (III. 12.), Budapest – Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár (III. 30–IV. 10.), Budapest – Sakkvilágbajnok-jelöltek versenye (IV. 9–V. 16.), Budapest – Bélyegbemutató nap (V. 14.), Budapest – II. Női Kosárlabda Európa-bajnokság (V. 14–20.), Budapest – a Csepeli Vasas Testező Kör bélyegbemutatója (V. 28.), Ózd – Bélyegbemutató (VI. 11.), Budapest – Dolgozó Ifjúság Szövetsége kongresszus (VI. 17–18.), Székesfehérvár – Bélyeg- és szakajtó kiállítás (VII. 16.), Gyöngyös – Mezőgazdasági Kiállítás és Állatvásár (VIII. 12–20.),

Budapest – Virágkedvelők ablak-, erkély- és kiskertversenye díjkiosztás (IX. 14.), Budapest – II. Országos Újító Kiállítás (X. 7–8.), Szombathely – MABÉOSZ bélyegbemutató (XI. 5.), Budapest – Magyar Békekongresszus (XI. 4–5.), Budapest – Bélyegnap (XII. 10.), Debrecen, Diósgyőr, Győr, Szeged – Bélyegnap (XII. 17.), Budapest – Szovjet Sport Útja című kiállítás (XII. 21– 1951. I. 21.).

Megnyílt postahivatalok: Budapest-Filatélia, Dunapentele 2., Sopron 7. (Kőhídtelep).

Postahivatallá átalakított ügynökségek: Agyagosszergény, Almamellék, Alsószölnök, Bár, Batyk, Bélmegyer, Berekfürdőtelep, Csabacsüd, Csörötnek, Ercsi-Göböljárás, Érd-Ilkamajor, Érdliget, Fábiánsebestyén, Fülöp, Füreg, Jászboldogháza, Kardoskút, Kunsziget, Lovászi, Magyaregres, Mátraszele, Miskolc-Tapolcafürdő, Nagyvenyim, Olasz, Olaszfa, Pankasz, Panyola, Pátyod, Sajóbáony, Sérfenyősziget, Szálka, Újtikos, Vác-rátót, Vasas 2., Zagyvaszántó.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 48., Budapest 509.

Megnyílt postaügynökségek: Albertpuszta, Alsóújlak, Angyalháza, Bakonypölöske, Balota, Bánkludas, Béb, Belez, Benk, Boda, Bokros, Borszörcsök, Börcs, Bőszénfa, Butyka, Csáford, Császló, Csenyéte, Csipkerek, Dócmajor, Drávaszentés, Dunaszekcsősziget, Egervölgy, Érhát, Erzsébettelek, Farkasgyepü, Fazekasboda, Fenékpuzta, Fülöpjakab, Gelénes, Geresd, Gerla, Gorzsa, Gyalu, Györgytarló, Gyügye, Hegymagas, Héki puzta, Herceghalom pu., Hermánszeg, Hete, Hevesivány, Hobol, Homoród, Hunyadfalva, Igás, Istvánhegyes, Karakószörcsök, Karcagi-puzta, Kemenessömjén, Kettőshalom, Kisapáti, Kiskassa, Kislók, Kisnyék, Kisszőcs, Kovácsvágás, Középbogárd, Kunadacs, Lebő, Máriaújfalva, Márokpapi, Martonyi, Mátyus, Mesteri, Mihálygerge, Mikebuda, Mikekarácsonyfa, Mogyorósbánya, Nagyhajmás, Nagyhantos, Nemeshetes, Nyírbrány pu., Nyírserkesz, Nyíregyháza – Pozsonyi út, Nyíribrony, Nyírkéres, Nyírlövő, Öntésmajor, Papos, Pénzeskút, Póhalom, Pórtelek, Pród, Pusztasüly, Pusztazámor, Rábakovácsi, Rárós, Rinyaújlak, Sényő, Somlójenő, Somodor, Surjány, Szamosbecs, Szamostatárfalva, Szeged – József Attila telep, Szentmihálytelek, Tabdi, Tákos, Tamási-puzta, Tamáspuzta, Tápiószentmárton – Göböljárás, Terecsenypuzta, Tilaj, Tiszabüd, Ura, Újkenéz, Úny, Vácbotyán, Vámosatya, Vasas II., Vecsés – Halmitelep, Vekerd, Vidpuszta, Vindornyaszőllős, Vitka–Széchenyi-liget, Zalavég, Závod, Ziliz.

Megszűnt fiókpostá: Tófalva.

Postaügynökséggé átalakított postahivatalok: Alsógöd – Kertváros, Dabas – Felsőtelep, Ipolytölgyes, Somogyhatvan, Szentbékállá, Zádor.

Megszűnt postaügynökségek: Almamellék, Rétszilas pu., Sajópetri, Somodor-Somogyaszaló pu.

Kinevezések: *Somlai Jánost* a minisztérium IV. postafőosztályának 1. Személyzeti szakosztálya, *Révész Gyulát* a 2. Igazgatási szakosztály vezetésével bízzák meg (január 7.). *Szabó Jánost* a Teréz távbeszélő-hivatal vezetésével bízzák meg (január 13.). *Czirják Gyulát* a Székesfehérvári Rádióhivatal vezetésével bízzák meg (január 16.). *Bíró Bélát* a Postai Beruházási Nemzeti Vállalat vezetésével bízzák meg (január 20.). *László Andrásné* a minisztérium IV. postafőosztályának 1/b. oktatási ügyosztálya,

Kodolányi Gyulát az 5/b. rádió műszaki ügyosztálya, *Méhes Árpádot* az 5/d. jármű és kezelésgépesítési ügyosztálya vezetésével bízzák meg (január 23.).

Horváth Bélát a Posta Statisztikai Hivatala vezetésével bízzák meg (február 8.).

Kizmus Gizellát a Posta Értékcikkraktára és Bélyegirodája vezetésével bízzák meg (március 9.).

Hódos Rezsőt a Bélyegértékesítő Nemzeti Vállalat vezetésével bízzák meg (márc. 13.).

Bohrandt Zoltánt a Posta Központi Könyvelősege vezetésével bízzák meg (április 20.).

*Filep Ferencné*t a Távbeszélő Díjbeszedő Hivatal vezetésével bízzák meg (május 9.).

Breitner Istvánt a Diósi Rádióhivatal vezetésével bízzák meg (május 11.).

Brebóvszky Jenőt a Postai Tervező Intézet vezetésével bízzák meg (június 6.).

Szikora Józsefet a Posta Szociális Hivatala, *Király Zsuzsannát* a Debreceni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (június 26.).

Egervári Lászlót a Rádiódíjnyilvántartó Hivatal vezetésével bízzák meg (július 6.).

Susánszky Lászlót a Rádióműszaki Üzemi Vállalat vezetésével bízzák meg (július 24.).

Garamvölgyi Miklóst a Pécsi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (augusztus 16.).

Zsuga Miklóst a Miskolci Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (augusztus 28.).

Pál Tibort a Posta Lapterjesztő Üzemi Vállalat vezetésével bízzák meg (szeptember 16.).

Bittera Gézát a Lipót távbeszélő-hivatal vezetésével bízzák meg (december 30.).

Kitüntetések: A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Horn Dezsőnek* a Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozatát, *Susánszky Lászlónak* a Magyar Munka Érdemrend bronz fokozatát adományozza (április 25.).

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Katona Antalnak* a Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatát, *Koczka Lászlónak* a Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozatát, *dr. Benkő Józsefnek* és *Holló Lászlónak* a Magyar Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatát, *Lorényi Gyulának*, *dr. Csik Pálnak*, *Zsuga Miklósnak*, *Tráknnyák Brigittának* és *Káplán Istvánnénak* a Magyar Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatát adományozza (december 19.).

Szakirodalom: 1949. évi budapesti betűrendes távbeszélőnévsor (január).

Mozgópostai utasítás II. kiadás (február).

Fali- és zsebdíjsszabás (március).

Távíródíjsszabás (július 1.).

Nemzetközi távírószabályzat – B. 4. – és nemzetközi távbeszélő-szabályzat – C. 3. – (augusztus).

Teljes megyei vidéki távbeszélőnévsor-füzetek (október).

Postakezelési Utasítás – Általános rész és A. 2. Szab. (november).

1951

Január 1. Érvénybe lép az új A. 2. Szabályzat. A postaügynökség új elnevezése fiókpostá, a külterületi kézbesítőé külterületi kezelő, a megbízási szolgálaté pénzbeszedési szolgálat lesz.

- Január 1.** Az új fiókposta-kezelési utasítás megjelenéséig egyszerűsítéseket rendelnek el a fiókposták kezelési rendjében.
- Január 1–31.** Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a feladott táviratokról, a táviróbevételekről és a távirószolgálattal kapcsolatos különleges szolgáltatásokról.
- Január 1.** Hatályba lép a postaigazgatóságok új területi beosztása.
- Január 1.** Megalapítják a Postai Lófogató Szállítási Üzemi Vállalatot.
- Január 1.** A postahivatalok osztályba sorolása az 1950. június 1-től november 30-ig terjedő hat havi átlagforgalmuk alapján történik.
- Január 1.** A postai hírlapterjesztési szolgálatot kiterjesztik Komárom, Fejér, Győr-Sopron, Vas, Veszprém és Zala megyékre.
- Január 1.** Újra szabályozzák a levélpostai díjatalányozás igénybevételének rendszerét.
- Január 1.** A magán értékcikkárusok jutalékát egységesen az általuk vásárolt érték 15%-ában állapítják meg.
- Január 8.** Az eredetileg más célra készült bélyegszerű rajjegyek *Magyar Posta – Porto* felülnyomással portóbélyegként kerülnek forgalomba.
- Január 15.** Új légitávközlési díjszabás lép életbe.
- Január 16.** Megszüntetik az ügyvédi meghatalmazás úrlapok postai árusítását.
- Január 16–28.** A Budapest Főposta, Budapest 62. és Budapest 72. sz. postahivatalok *Szovjet filmmel a békéért! – Szovjet Filmhét január 21–28.* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Január 21–27.** Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok statisztikai adatgyűjtést végeznek a helyi forgalomra vonatkozóan.
- Január 23.** A díjatalány terhére feladott levélpostai küldeményekre expressz-kikötés is kérhető.
- Február 1.** A Debreceni és a Szegedi Postaigazgatóság területén bevezetik a körzeti postahivatali rendszert. Egyidejűleg szervezeti változások is életbe lépnek.
- Február 1.** Megalakul a Vezetékes Rádió Üzemi Vállalat.
- Február 1.** Az Országos Takarékpénztár nyereségyelvény takarékbetétkönyveket hoz forgalomba, amelyek a postahivatalokban is válthatók és azokra be- és visszafizetések teljesíthetők.
- Február 20.** Új, szocialista képzőművészek alkotásait ábrázoló dísztavközlési feliratlapok (LX 1, LX 2) kerülnek forgalomba.
- Február 24.** A Magyar Dolgozók Pártja II. Kongresszusa alkalmából 4 értékű emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Február 24–27.** A Budapest 62., 72. és 114. sz., valamint a Budapest Főposta és Budapest Filatélia postahivatalok *Magyar Dolgozók Pártja II. Kongresszusa – Budapest* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Február 28.** A postai munkavállalókat legkésőbb eddig a napig munkakönyvvel látják el.
- Március 1.** Jelentős egyszerűsítések lépnek életbe a külterületi kezelésben.
- Március 1.** A pécsi és soproni postaigazgatóság területén bevezetik a körzeti postahivatali rendszert. Egyidejűleg szervezeti változások is életbe lépnek.

- Március 1.** Érvénybe lépnek a levélportó nyilvántartását és kiosztását, valamint a vámlevélpostai küldemények egyszerűsített kezelését szabályozó új rendeletek.
- Március 1.** A közfogyasztásra levágott sertések után beadásra kerülő zsír ellenértékének kiegyenlítésére a Magyar Nemzeti Bank sertészsír-utalványokat rendszeresít.
- Március 1.** A postai hírlapterjesztő szolgálatot kiterjesztik Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Szolnok, Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyék területére, vagyis a Debreceni és Szegedi Postaigazgatóság területére is.
- Március 7.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia, a Budapest 62., 72. és 114. sz. postahivatalok *Magyar–Szovjet Barátság Hónapja – 1951. március* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Március 16.** Jelentős egyszerűsítések lépnek életbe az állandó utalványok és pénzbeszedések kezelésénél.
- Március 16.** A Magyar Nemzeti Bank a szerződéses állatnevelési előlegeknek készpénzkímélő módon való folyósítása érdekében borjúneveltetési utalványokat, a zöldség- és gyümölcsfelvásárlásra Mezőker-utalványokat rendszeresít.
- Március 24.** Miniszteri rendelet értelmében a távolsági távbeszélő-forgalomban névré vagy jeligére hagyott távbeszélő-üzenetet lehet hagyni.
- Március 28.** *Áramellátási berendezések raktára* elnevezéssel új szertári kirendeltséget létesítenek.
- Április 1.** Az ország valamennyi postahivatala és fiókpostája között takarékbetét-gyűjtési verseny kezdődik.
- Április 1.** A postai hírlapterjesztő szolgálatot kiterjesztik Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád és Pest megyék, valamint Budapest főváros területére is.
- Április 1.** A belföldi postautalványok érvényességi idejét a befizetést követő 15 napban állapítják meg.
- Április 1.** A Népgazdasági Tanács határozata alapján Postai Hálózatépítő Üzemi Vállalat alakul Budapest, Debrecen, Miskolc, Pécs, Sopron és Szeged székhellyel.
- Április 1.** *Budapesti Távbeszélő Főközponti Üzem* és *Budapesti Helyközi Távbeszélő Központi Üzem* elnevezéssel a Budapesti Postaigazgatóság alá rendelt új, önálló műszaki végrehajtó szerveket hoznak létre.
- Április 1.** Megindul az értékvél-forgalom Lengyelországgal.
- Április 4.** A Magyar–Szovjet Barátság Hónapja alkalmából két értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Április 4.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Szovjet–magyar barátsággal ünnepeljük felszabadulásunk 6. évfordulóját* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Április 5.** Állatokat ábrázoló, 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Április 15.** A szerződéses juhtenyésztők részére fizetendő előleg kifizetésére juhneveltetési utalványt rendszeresítenek.

- Április 20.** A szerződéses szőlőtermelők részére fizetendő előleg kifizetésére szőlőtermeltetési előlegutalványt rendszeresítenek.
- Április 28–29.** Megrendezik az országos irányítási versenyek döntőit.
- Május 1.** Az értékkikraktár helyett az OTP megyeszékhelyi fiókjai látják el takarékbélyegekkel a postahivatalokat.
- Május 1.** A földműves-szövetkezetek fenntartásos takarékbetétkönyveket nyitathatnak.
- Május 1.** Új, LX 3, LX 4, LX 6 jelzésű dísztáviratlapok kerülnek forgalomba.
- Május 1.** Megszüntetik a MÁV-állomások és egyéb vasúti szervek postai pénzforgalomba való bekapcsolását.
- Május 1.** Három értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Május 1.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Jó munkával a jövőért* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Május 1.** Megalakul a Posta Központi Hírlap Iroda Üzemi Vállalat.
- Május 1.** Megindul az előfizetői távgéprő-forgalom Norvégiaival.
- Május 2.** Megszüntetik a földműves-szövetkezetek P és F jelű csekkbetétkönyveit.
- Május 10.** Az üzenethagyás (telefonrestant) szolgáltatását bevezetik valamennyi gépi kapcsolású helyi távbeszélő-hálózatban.
- Május 12.** Az állami távbeszélgetéseknél megszüntetik a hívott által fizetendő beszélgetések rendszerét.
- Május 20.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *A párisi kommün 80 éves évfordulójának emlékére* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak. Ugyanebből az alkalomból két értékből álló bélyegpár kerül forgalomba.
- Május 20.** Megszüntetik a békekölcsön-kötvények postai árusítását.
- Május 31.** A régi szemlekönyv helyett az ellenőrzési naplót rendszeresítik.
- Június 1.** Hatályba lépnek a Postakezelési utasítás részét képező *Átvevőszolgálat* című szabályzat intézkedései.
- Június 1.** Bevezetik a postai dolgozók premizálását.
- Június 3.** A Nemzetközi Gyermeknap alkalmából 5 értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta és a Budapest Filatélia postahivatalok *Nemzetközi Gyermeknap* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Június 5.** Megszüntetik a minőségi vetőmagutalványok és a növénytermeltető-utalványok beváltását.
- Június 6.** A minőségi vetőmagvak felvásárlása új megjelenésű magtermeltető-utalványok útján történik.
- Június 10.** Új tenyészállat-vásárlási utalványok kerülnek forgalomba.
- Június 15.** Új, LX 7 jelzésű mesefigurás dísztáviratlap kerül forgalomba.
- Június 17.** Makszim Gorkij halálának 15. évfordulója alkalmából 3 értékből álló emlékbélyeg-sorozat, valamint az ötéves terv egyes építkezéseit ábrázoló általános forgalmi bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a

Dunapentele 2. sz. postahivatalok *Makszim Gorkij halálának 15. évfordulója emlékére* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.

Június 18. Rendszeresítik a körtáviratot (a Budapest Főposta hivatalnál Magyarország területén valamennyi távirat-kézbeseítő hivatalhoz azonos címmel, azonos szöveggel feladott távirat).

Június 24–30. Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok statisztikai adatgyűjtést végeznek a helyi forgalomról.

Június 26. Helyi beszélgetéseknél elhagyják a távbeszélőjegy kiállítását.

Június 30. Megszüntetik az 1950–51-re rendszeresített terménybegyűjtési-utalványok, valamint a takarmányutalványok postai beváltását; július 1-jével új T-utalványok kerülnek használatba.

Július 1. Felállítják a Posta Központi Normairodát.

Július 1. A Bulgáriával és Csehszlovákiával való forgalomban postaszolgálati táviratok és távbeszélgetések válthatók.

Július 1. Felállítják a Postafőosztályi Főkönyvelőséget, és ezzel kapcsolatban átszervezik a posta központi könyvelőségét valamint a postaigazgatósági könyvelősegeket.

Július 14. Rendszeresítik a munkaverseny táviratot, díjköteles szolgálati megjelölése =MV=.

Augusztus 1. Újabb 1 és 3 Ft értékjelzésű, kisalakú, az ötéves terv egyes építkezéseit ábrázoló általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.

Augusztus 4. Megindul a távbeszélő-forgalom Hongkonggal.

Augusztus 5–9. A berlini Ifjúsági Világfesztivál ideje alatt különleges, kötött, illetve tetszőleges szövegű táviratokat rendszeresítenek.

Augusztus 18. Megindul az értékdoboz-forgalom Nagy-Britanniával.

Augusztus 18. Új rendelet szabályozza a bélyegek kiadását, az alkalmi és elsőnap bélyegek használatát.

Augusztus 20. Az ötéves terv első évének eredményeit ismertető, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Augusztus 20. A Budapest Főposta és a Budapest Filatélia postahivatalok *A tervek túlterjesztésével ünnepeljük alkotmányunk 2. évfordulóját* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.

Szeptember 1. Megindul a postautalvány-forgalom Ausztráliával.

Szeptember 1. Életbe lép a minisztériumi postafőosztály, a postaigazgatóságok és a postafelügyelő hivatalok új szervezeti tagozódása.

Szeptember 1. Ólomplomba helyett az alumíniumplombát rendszeresítik.

Szeptember 1. Elrendelik az egyéni előfizetői hírlappéldányok kézbesítését.

Szeptember 1–7. A Pécs 1. sz. postahivatal *Baranya megyei filmhét, Pécs 1951. szeptember 1–7.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

Szeptember 10–október 14. A Budapest Főposta, a Budapest 62. és 72. sz. postahivatalok *80 éves a magyar bélyeg kiállítás, Budapest 1951. október 6–14.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használnak.

- Szeptember 12.** A *80 éves a magyar bélyeg* című kiállítás alkalmából emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Szeptember 29.** A Néphadsereg Napja alkalmából két értékből álló emlékbélyegpár jelenik meg. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Pákozdi postahivatalok *Néphadsereg Napja – 1951. szeptember 29.* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Október 1.** Az államhatalmi és államigazgatási szervek, vállalatok levélküldeményeinek feladásához kötelezővé teszik a postai kiadókönyv használatát.
- Október 1.** A cukorrépa-termelőktől a felvásárlás pénzforgalmának megkönnyítésére bevezetik a cukorvásárlási utalványt.
- Október 6.** A *80 éves a magyar bélyeg* című kiállítással kapcsolatban feláras emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Október 13.** Rendszeresítik a postaszolgálati válaszos levelezőlapot.
- Október 31.** Megszüntetik a postai alkalmazottak 50%-os rádiódíj-kedvezményét.
- November 1.** Új légitávközlés díjszabás lép életbe.
- November 3.** Új rendelet szabályozza a postai távíróvezetékeken és távolsági távbeszélő-áramkörökön lebonyolított forgalom számlálását, felmérését.
- November 4.** Öt értékből álló virág-bélyegsorozat kerül forgalomba.
- November 5.** Kísérletképpen bevezetik az *M. N. B. -postautalványt*.
- November 7.** A nagy októberi szocialista forradalom 34. évfordulójára 3 értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba. A Sztálinváros 2. sz. postahivatal *Éljen öt éves tervünk büszkesége – Sztálinváros* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- November 10.** Újra elrendelik a portós csomagok külön *P* jelzővel való ellátását.
- November 20.** Bevezetik a termelőszövetkezeti utalványok használatát.
- December 1.** Megindul az utalványforgalom Németalfölddel.
- December 1.** Megindul az előfizetői távgépíró-szolgálat Svédországgal.
- December 2.** Felemelik a csomagdíjszabás tételeit.
- December 3.** Új kiadású 4, 6, 8, 10, 20, 30, 40, 50, 60 fillér, 1,20 és 2 Ft-os értékjelzésű portóbélyegek kerülnek forgalomba.
- December 16.** Sztálin 72. születésnapja alkalmából két értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Megnyílt postahivatalok:** Ajka 2., Ajkacsingervölgy, Budapest 26., Budapest 130., Dunapentele 3., Halásztelek, Hódmezővásárhely 2., Inota 2., Komló 2., Mátészalka 2., Sárbogárd 2., Uza, Veszprém 4.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Alsómocsolád, Andrásfa, Badacsonyörs, Balatonszabadi-Fürdőtelep, Beszterec, Bodroghalom, Boldogasszonyfa, Cserépfalu, Csorna, Darnózseli, Derekegyház, Ecseny, Egyházaskesző, Érpatak, Fertőszéplak, Geszteréd, Görbeháza, Gyöngyössolymos, Györe, Halimba, Kerékteleki, Kisar, Kozármisleny, Körösetetlen, Malomsok, Mályi, Mánfa, Mátranovák, Mihálygerge, Nagyvisnyó, Nógrádkövesd, Paszab, Perkupa, Pestszentimre, Petőfibányatelep, Rimóc, Szakadát, Szentdénes, Tápszentmiklós, Tiborszállás, Töltéstava, Újszilvás, Und.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 28., Budapest 59., Budapest 702., Hévíz, Hódmezővásárhely 5.

Megnyílt fiókposták: Ágó, Ágostyán, Almásfüzitő, Alsópusztza-Ballószög, Antalmajor, Bakonykoppány, Balázspusztza, Barta-vasútállomás, Benedek, Besenyőd, Bodrog, Borsosgyőr, Csánig, Csehi, Csesztve, Darnó, Décsipusztza, Dombóvár, Dubicsány, Fejércse, Felsőpakony, Felsőtold, Fülöpdsaróc, Gadács, Gadna, Golop, Görögfalva, Gutatöttös, Gyanté, Gyepükaján, Győröcske, Halmajugra, Halogy, Heresznye, Hernádkak, Hét, Hollókő, Ihász, Iklódbördöce, Ipolyszög, Izsákfa, Jéke, Jenő, Kapospula, Káptalanfűred, Kemenespálfa, Kétútköz, Kigyós, Királyszentistván, Kisnémedi, Kistokaj, Kolontár, Liget, Lovászi, Magosliget, Mánd, Maráza, Mátravidéki erőmű, Mindszentpusztza, Monori erdő, Oltárc, Önböly, Pere, Petőfi-bányatelep, Pilisszentlélek, Pogony, Pusztacsév, Pusztamiske, Rápolt, Rátka, Répáshuta, Rétalap, Rudabányácska, Ságújfalu, Sand, Sárhatvan, Semjénháza, Serényifalva, Sirok-Liszkó, Somogyssimonyi, Somogyzsitfa, Szalafő, Szamosangyalos, Szamosújlak, Szegegyháza, Szemenye, Széphalom, Szikáncs, Szűcs, Tanakajd, Tarnaszentmária, Telekes, Tiszacsécse, Tiszamogyorós, Tiszatardos, Tivadar, Tövisskes, Turgony, Udvar, Újerdő, Újsolt, Uppony, Vácegres, Varászló, Vindornyaszőllős, Vigántpetend, Vilyvitány, Vizesfás, Zalaudvarnok, Zimány, Zsarolyán, Zselicszentpál.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Kisvelence, Peszéradacs, Terény, Vásárosbéc.

Megszűnt fiókposták: Alsópusztza-Ballószög, Alsótöbörzsök, Bekecs, Belez, Kettőshalom, Lapistó, Lebő, Nagytálya, Pusztasüly, Rábakethely.

Alkalmi postahivatalok: Budapest – Országos Magyar Repülő Egyesület II. Országos Kongresszusa (I. 27–28.), Budapest – *Új Kína* kiállítás (II. 10–III. 10.), Budapest – Magyar Írók Szövetsége I. Kongresszusa (IV. 27–29.), Pécs – Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár (V. 12–20.), Cegléd – Bélyeg- és szaksajtó-kiállítás (VI. 3.), Békéscsaba – Mezőgazdasági Kiállítás (VI. 10–17.), Dunapentele – Munkás Bélyeggyűjtők Központja dunapentelei helyi csoport megalakulása (VI. 17.), Budapest – Postás Kultúrotthon (VI. 16–24.), Budapest – Ötéves terv kiállítás (VIII. 18–IX. 30.), Miskolc – Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár (IX. 9–16.), Budapest – 80 éves a magyar Bélyeg, Nemzetközi kiállítás (X. 6.), Pécs – ua. (X. 21.), Békéscsaba – ua. (X. 28.), Miskolc – ua. (XI. 4.), Sopron – ua. (XI. 4–11.), Budapest – Magyar Karikatúra Kiállítás (X. 27–XI. 25.), Budapest – Magyar–Szovjet Társaság Kiállítása (XI. 6–XII. 26.), Debrecen – Bélyegkiállítás (XII. 2.), Budapest – Sztálin-szobor leleplezése (XII. 16.), Budapest – Bélyegbemutató (XII. 21–23.), Budapest – Kínai árukiállítás (XII. 23–1952. I. 23.).

Kinevezések: *Simovits Mihályt* a Szegedi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (január 9.).

Vámosi Sándort a Budapest Főposta, *Némethy Gézá*t a Budapest Keleti postafelügyelőhivatal, *Tatár Sándort* a Budapest 72. sz. postahivatal, *Fabók Sándort* a Budapest 114. sz. postahivatal vezetésével bízzák meg (január 11.).

Pálos Bélát a Postai Lófogatú Szállítási Üzemi Vállalat vezetésével bízzák meg (január 19.).

Kéri Gyulát a Vezetékes Rádió Üzemi Vállalat vezetésével bízzák meg (február 16.).
Méhes Árpádot a Postai és Repülőtéri Beruházási Vállalat vezetésével bízzák meg (március 15.).

Kertész Lajosnét a Posta Szociális Hivatala vezetésével bízzák meg (március 29.).

*Némethy Gézá*t a Budapest 62. sz. postahivatal, *Ferenczi Sándort* a Keleti postafelügyelőhivatal vezetésével bízzák meg (április 1.).

Kulcsár Lajost a Budapest Vidéki Hálózatépítő Üzemi Vállalat vezetésével bízzák meg (december 15.).

Kitüntetések: A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Baranyai Lászlónak* a Magyar Népköztársaság Sportéremmének ezüst fokozatát adományozza (február 7.).

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Váraljai Vilmosnak* a Magyar Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatát, *Rádi Józsefnek*, *Soós Istvánnak*, *Bakos Elemérnek*, *Schmercz Györgyinek* Magyar Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatát adományozza (április 11.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kemencés Józsefnek* a Magyar Munka Érdemrend bronz fokozatát, *Stéhli Imrének* a Magyar Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatát adományozza (augusztus 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Simonyi Eleknek* a Magyar Munka Érdemrend ezüst fokozatát, *Varga Lajosnak* a Magyar Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatát, *Vajda Józsefnek* a Magyar Munka Érdeméremet adományozza (november 17.).

Szakirodalom: *Postakezelési Utasítás – Felvevő Szolgálat (A. 21. Szab.)* (január).

Budapesti betűrendes távbeszélőnévsor (január).

Postakezelési utasítás – Indítószolgálat (A. 22. Szab.) (február).

Postakezelési utasítás – Szállítószolgálat (A. 23. Szab.) (március).

Távbeszélő-kezelés szabályainak rövid összefoglalása (május).

Vidéki távbeszélőnévsor (május).

Pótfüzet az 1950. évi budapesti távbeszélőnévsorhoz (május).

Postahivatalok névsora – Dictionnaire des bureaux de poste (május).

Postakezelési utasítás – Kiosztó-szolgálat (A. 25. Szab.) (június).

Postakezelési utasítás – Kézbesítőszolgálat (A. 26. Szab.) (augusztus).

Postakezelési utasítás – Leadószolgálat (A. 27. Szab.) (december).

Magyarország postajárat térképe (december).

1952

Január 1. A közönséggel közvetlenül kapcsolatot tartó postaszerveknél rendszeresítik a panaszkönyvet.

Január 1. Megszüntetik az illetékbenyomással ellátott fuvarlevelek árusítását.

Január 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Barbados-szigettel.

Január 1. A prémiumrendszert bevezetik a forgalmi szolgálatban is.

Január 1. Megalakulnak a Posta Átviteltechnikai, a Posta Kábelépítő és a Budapesti Távbeszélő Főközponti Üzemi Vállalatok.

- Január 1.** MNB-ragjegyek (ragcímek) helyett a fiókposták és postahivatalok a postai ellenőrző-számbélyegzőjüket kell használni.
- Január 5.** A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Katona Antal postaügyi miniszterre választja.
- Január 7.** Megszüntetik a közületi gépjármű-nyomtatványok postai árusítását.
- Január 26.** Megszüntetik az évente egyszeri statisztikai adatgyűjtések régi rendszerét.
- Február 1.** Valamennyi postahivatal részére rendszeres levélszámlálást rendelnek el a közönséges levélpostai küldemények számbavételére.
- Február 1.** A Nagy-Britanniával való forgalomban LX kikötésű dísztáviratok is válthatók.
- Február 1.** Megkezdzi működését az újonnan felállított Postaügyi Minisztérium.
- Február 2.** Bevezetik a nyelvpótlékot.
- Február 15.** Életbe lép a postaügyi miniszternek a postai alkalmazottak fegyelmi szabályzatáról szóló utasítása.
- Február 16–április 4.** A Budapest Főposta és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Köszöntjük a Magyar–Szovjet Barátság Hónapját! 1952. február–március* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Február 20.** Moszkva híres épületeit ábrázoló, 3 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Március 1.** Megszüntetik a gyapotvásárlási utalványok postai árusítását.
- Március 1.** Új rendelet szabályozza a vezetékes rádiószolgálat ellátását, a postahivatalok, a Rádiódíj-nyilvántartó Hivatal és a hálózatépítő üzemi vállalatok feladatkörét.
- Március 1.** Hatályba lép az üzemi baleseti eljárásról és a baleset-elhárítás egységes szabályozásáról szóló rendelet.
- Március 8.** Megtiltják a propán-bután gázpalackok postai szállítását.
- Március 8.** A Svájjal való forgalomban LX kikötésű dísztáviratok is válthatók.
- Március 9.** Rákosi Mátyás 60. születésnapja alkalmából 3 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Március 15.** Az 1848-as szabadságharc történelmi alakjait ábrázoló, 6 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Szabad nép a független hazában* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Március 15.** A statisztikai adatszolgáltatás meggyorsítására statisztikai táviratot rendszeresítenek, amelynek kezelése és kézbesítése megelőzi a sürgős táviratokét.
- Március 16.** Háromszög alakú, madarakat ábrázoló, 11 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Március 24–26.** Statisztikai adatgyűjtést végeznek az átalányrendszerű távbeszélőközpontok és az átalányozott díjú távbeszélő-állomások helyi forgalmának felmérésére.
- Április 1.** Megszüntetik a lapkiadó vállalatok részére biztosított kedvezményes hírlapdíj-szabást.
- Április 1.** Jelentősen megváltoznak a távbeszélő-alközponti berendezések díjai.
- Április 4.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia, a Budapest 62. és 72. sz. postahiva-

talok *Hazánk felszabadulásának 7. évfordulója* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használnak.

Április 6. Az eddigi tábori szabású sávoly- és posztósapka helyett a sávoly és posztó tányérsapkát rendszeresítik.

Április 12. *Számvető* elnevezéssel – a Szovjetunióban már bevált – számológépet rendszeresítenek.

Április 17. Az ötéves terv egyes építkezéseit ábrázoló, 4 és 5 forint értékjelzésű bélyegek kerülnek forgalomba.

Április 27. Felülnyomással újra forgalomba hozzák az 1949. évi nemzetközi nőnapra kibocsátott bélyeget.

Május 1. Hatályba lép a Postahivatalok Pénztárszolgálati Utasítása (F. 1.) című, átdolgozott szabályzat.

Május 1. Az 1946. évi első forint-fillér értékjelzésű bélyegsorozat 1,40, 2, 3, 5 és 10 Ft-os címleteit újból forgalomba hozzák.

Május 1. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia, a Budapest 62., 72. és 114. sz. postahivatalok *Világ proletárjai egyesüljete!* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használnak. Három értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Május 15. Megindul a távbeszélő-forgalom Libanonnal és Iránnal.

Május 19–23. Valamennyi távbeszélővel felszerelt postahivatal a távbeszélő-forgalom irányok szerinti forgalmát számlálja.

Május 20. A méhészekről átvett méz ellenértékének pénzkímélő lebonyolítására rendszeresítik a mézvásárlási utalványt.

Május 24–25. A Budapest 57. sz. postahivatal (a Parlamentben) *Magyar Nők Demokratikus Szövetsége III. Kongresszusa. 1952. május 24–25.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

Május 26. Hat értékből álló olimpiai bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Olympia a békéért. 1952.* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.

Június 1. Hatályba lépnek a Német Demokratikus Köztársasággal 1952. március 25-én Berlinben aláírt postai és távközlési megállapodás rendelkezései.

Június 1. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Béketalálkozók* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.

Június 15. Két értékből álló *Béke*-bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *A világ népei békét akarnak* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.

Június 21. LX 8 jelzéssel új, az Országos Béketanács jelvényével és jelmondatával ellátott – *Munkával erősítjük hazánkat, a béke országát* – dísztvíratlap kerül forgalomba.

Június 28. A földműves-szövetkezetek címére szóló utánvételes belföldi csomagokhoz különleges szállítólevelet rendszeresítenek.

Június 28. Megszüntetik a bélyegtelen marhalevelek postai árusítását.

Június 28. Megindul az előfizetői távgépíró-szolgálat Finnországgal és Luxemburggal.

- Június 30.** Megszüntetik a földműves-szövetkezetek részére rendszeresített áruforgalmi utalványkönyvek postai kezelését.
- Június 30.** Megszüntetik a postai vállalatoknál és hivataloknál lévő versenyirodákat.
- Július 1.** Megszüntetik a postaigazgatóságok, felügyelő-hivatalok, vállalatok ellenőrzési részlegeit, és teljesen átszervezik a posta ellenőrzési szervezetét és ellenőrzési munkáját.
- Július 1.** A Postaügyi Minisztérium anyaggazdálkodási osztályát anyagellátási igazgatósággá szervezik át. Létrehozzák a Posta Anyagellátó és Készletező Vállalatát, egyúttal megszüntetik a Posta Központi Anyaghivatalát.
- Július 1.** A Budapestről induló mozgóposták ellátását, azok felügyeletét, irányítását és ellenőrzését a Budapest 72. sz. postahivatal feladatkörébe utalják.
- Július 1.** Megszüntetik a földműves-szövetkezetek OTP takarékbetétkönyveit, és részükre rendszeresítik az *OSZH felvásárlási ellátmány* jelzésű csekkbetétkönyvet.
- Július 1.** A magyar posta a nemzetközi postacsomagokra a Párizsi Postacsomag-megállapodásban megszabott, csomagonkénti 25 centime-os pótdíjat is alkalmazza.
- Július 1.** A Budapesti Postaigazgatóság házinyomdáját személyzetével és felszerelésével együtt a Posta Anyagellátó és Készletező Vállalathoz helyezik át.
- Július 15.** Az ötéves terv egyes építkezéseit ábrázoló bélyegsorozatnak újabb 6 címlete jelenik meg.
- Augusztus 1.** Bevezetik a vasárnapi szolgálati pótlékot.
- Augusztus 2.** A Postaügyi Minisztérium hivatalos lapjának elnevezése, a Postai Rendeletek Tára *Postaügyi Értesítőre* változik.
- Augusztus 9.** A vetőmagvak átvételének készpénzkímélő kifizetésére bevezetik a kertimagvásárlási utalványokat.
- Augusztus 10.** A II. Vasutasnap alkalmából két értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *II. Vasutasnap* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Augusztus 11–15.** Forgalmi adatfelvételt készítenek a távíróvezetékek és távbeszélő-áramkörök megterheléséről.
- Augusztus 20.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia, a Budapest 72., a Debrecen 1., Miskolc 1., Pécs 1., Sopron 1., Szeged 1. sz. postahivatalok *Alkotmányunk 3 éves – 5 éves tervünk 3. évének sikeréért* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Augusztus 21.** LX 5 jelzéssel új dísztvíratlap jelenik meg.
- Augusztus 30.** A Minisztertanács engedélyezte a *Posta kiváló dolgozója* kitüntetés adományozását.
- Szeptember 1.** *Előfizetési értesítés* és *Előfizetési utalvány* elnevezéssel új értékcikket rendszeresítenek a *Szabad Nép* folyóirat üzemben történő előfizetésének, de lakáson történő kézbesítésnek a lebonyolítására.
- Szeptember 5.** A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Móricz Zsigmond halálának 10. évfordulója* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.

- Szeptember 7.** A II. Bányásznapi alkalmából két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *II. Bányásznapi* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Szeptember 11–október 18.** Az Eger 1. sz. postahivatal *Eger vára ostromának 400. évfordulója* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 13.** Megkezdik a *Góltótó* elnevezésű tippszelvények postai árusítását.
- Szeptember 19.** Kossuth Lajos születésének 150. évfordulójára két értékből álló alkalmi bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 27.** A régi típusú, használatból már kivont utalványűrlapok felhasználásával, az eredeti elnevezés törlésével és az új címszöveg felülnyomásával előállított dohánybevéltási utalványok használatát vezetik be.
- Szeptember 28.** A néphadsereg napja alkalmából 6 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 30.** Minden távbeszélővel egyesített postahivatal és fiókpostasztátikai adatfelvételt készít a távbeszélő-előfizetői berendezésekről.
- Október 4.** Az élő állatot tartalmazó csomagok megkülönböztetésére belföldi használatra *Élő* feliratú új csomagjelzőt rendszeresítenek.
- Október 6–10.** Valamennyi postahivatal távbeszélő-irányok szerinti forgalmi adatfelvételt készít.
- Október 12.** A XXV. bélyegnap alkalmából két értékből álló, feláras bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Október 15.** Megjelenik a baleset-elhárítás és az üzemi balesetekkel kapcsolatos eljárás egységes szabályozását tartalmazó utasítás.
- November 1.** Új címletű biztosítási bélyegek kerülnek forgalomba.
- November 7.** A nagy októberi szocialista forradalom 35. évfordulója alkalmából három értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- November 22.** A III. Magyar Békekongresszus alkalmából két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- November 30.** Megszüntetik a vasúti fuvarlevelek postai árusítását.
- December 1.** Megszüntetik a közönséges expressz levélpostai küldeményeknek a távirat-kézbesítő könyvbe való tételes beírását; új távirat-kézbesítő könyvet rendszeresítenek.
- December 8.** Országos lassújármű-, levélszekrény- és levélgyűjtőtáska-számlálást végeznek.
- December 21.** Sztálin 73. születésnapja alkalmából a Budapest Főposta, a Budapest Filatélia és a Budapest 72. sz. postahivatalok *Éljen Sztálin, a világbéke zászlóvivője* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Megnyílt postahivatalok:** Balinka, Bárdudvarnok, Budapest 28., Dorogháza, Kazincbarcika 2., Kispest 6., Miskolc-Egyetemi város, Nagyoroszi 2., Oroszlány 2., Pápa 2., Pécs 11., Szolnok 5.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Bánhalma, Borzavár, Doba, Ebes, Encsencs, Ep-lény, Fonó, Gemzse, GyöngyöSOROSZI, Hács, Jászágó, Kálmánháza, Kisbácsa, Kisba-

jom, Kistormás, Mátravidéki erőmű, Mikosdpusztza, Nagybárkány, Nagyesztergár, Nagyhegyes, Nagyszentjános, Nemeskeresztúr, Novajidrány, Órhalom, Ötvöskónyi, Petőfiszállás, Petritelep, Pócspetri, Pusztadobos, Répceszentgyörgy, Rózsafa, Sitke, Somogydöröcske, Sülysáp 2., Szanda, Szandaszőlős, Szerecseny, Szergény, Szomolya, Szökedencs, Tarhos, Tiszababolna, Tiszacsermely, Tormás, Vajdácska, Várbalog, Vársárosmiske, Vasszilvágy, Zádor, Zákányszék.

Megszűnt postahivatalok: Bárdibükk, Budapest 57., Budapest 85., Budapest 508., Rákoskeresztúr 2.

Megnyílt fiókposták: Ata, Bakonygyirót, Bakonypeterd, Balatonújlak, Bánya, Bize, Botykapeterd, Chernelházadamonya, Cserháthaláp, Cserszegtomaj, Csertő, Csitár, Csokvaomány, Csőszpusztza, Dág, Detek, Dobogókő, Döbörhegy, Dubicsány, Ellend, Epöl, Felsőpáhok, Fenyőfő, Fertőboz, Gyöngyösfalu, Győrladamér, Hegyhátmaróc, Hegyszentmárton, Héhalom, Hernádcéce, Hernádszentandrás, Hernádszurdok, Hidegkút, Imrehegy, Ináncs, Kányavár, Karakó, Karkhalom, Károlyfalva, Kecskemét-Vacsihegy, Kemenesszentmárton, Keszthely, Kiskinizs, Kispáli, KISSZENTMIKLÓSTELEP, Lovas, Mohács, Nekézseny, Nyírbogdány-Gyártelep, Örménykút, Pácsony, Palkonya, Pamuk, Pápadereske, Patosfa, Patvarc, Pogány, Pusztaszemes, Rábapaty, Rábasömjén, Sára-zadány, Sárhát, Sikátor, Somsálybánya, Szakáld, Székesfehérvár, Szentliszló, Szuha, Tedej, Tiszagyulaháza, Újkistelekiszőlő, Virányos, Zalaszegvár, Zsana.

Fiókpostává átalakított postahivatal: Bogdása, Bodrogszegi, Csatka, Csősz, Felsőpetény, Gagyvendég, Huguag, Kőspallag, Lókut, Magyarhomorog, Szabás, Tiszakécske.

Megszűnt fiókposták: Antalmajor, Balázspusztza, Belegrád, Benedek, Fornád-Kecsege, Fövenypusztza, Kétútköz, Klábertelep, Lipótfá, Maráza, Sirok-Liszkó, Tápiószentmárton-Göböljyárás.

Alkalmi postahivatalok: Budapest – Országos Bélyeggyűjtői Értekezlet (II. 24.), Budapest – Maróczy-emlékverseny (III. 3–IV. 2.), Budapest – Európai Tehervonat Menetrendi Értekezlet (III. 22–26.), Budapest – Országos Állatkiállítás és Tenyészállatvásár (IV. 26–V. 4.), Budapest – Mabéosz Bélyegbemutató (IV. 27.), Budapest – Munkaerőtartalékok a békéért sportünnepség (VI. 7.), Miskolc – Postaműszaki Újító Kiállítás (VI. 14–15.), Budapest – Munkácsy kiállítás (VII. 12–VIII. 11.), Drégelypalánk – Drégelyvár ostromának 400 éves évfordulója (VII. 13.), Budapest – I. Iparművészeti Kiállítás (VIII. 9–IX. 7.), Adony, Balassagyarmat, Berettyóújfalu, Cegléd, Devecser, Füzesabony, Kapuvár, Karcag, Kiskőrös, Komárom, Makó, Marcali, Mátészalka, Mezőcsát, Orosháza, Sárvár, Szentlőrinc, Tamási, Zalaszentgrót – Ünnepi vásárok (VIII. 20.), Hódmezővásárhely – Mezőgazdasági és Állatkiállítás (IX. 14–21.), Budapest – Kossuth emlékkiállítás (IX. 19–X. 19.), Eger – Mezőgazdasági és Állatkiállítás (X. 10–19.), Budapest – Bélyegkiállítás (X. 12–19.), Eger – Bélyegkiállítás (X. 18–19.), Debrecen, Győr, Hódmezővásárhely, Miskolc, Orosháza, Ózd, Pécs, Szeged, Szombathely, Tatabánya – Bélyegkiállítás (X. 19.), Budapest – Nemzetközi Mérésügyi és Automatizálási Kongresszus (XI. 1–16.), Budapest – Kommunizmus útja kiállítás (XI. 6–XII. 10.), Budapest – III. Magyar Békekongresszus (XI. 22–23.), Budapest – Szov-

jet Bélyegkiállítás (XII. 15–21.), Budapest – III. Magyar Képzőművészeti Kiállítás (XII. 19–1953. II. 1.), Budapest – Magyar Nemzeti Múzeum (XII. 23–28.).

Kinevezések: *Burján Ferencet* a Budapesti Távbeszélő Főközponti Üzemi Vállalat, *Dedek Lajost* a Posta Kábelépítő Üzemi Vállalat, *Vetlényi Ivánt* a Posta Soproni Hálózatépítő Üzemi Vállalat igazgatójává nevezik ki (január 26.).

Szilágyi Lajost a Posta Anyagellátó és Készletező Vállalat igazgatójává nevezik ki (július 5.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Tarján Rezsőnek* a Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatát adományozza (január 5.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Nagy Dezsőnek* a Magyar Munka Érdemérem arany, *Somkuti Ferencnek* az ezüst, *Sárvári Jánosnak* és *Weiler Sándornak* a bronz fokozatát; *Novák Istvánnak* az Magyar Népköztársasági Érdemérem arany, *Garamvölgyi Miklósnak* az ezüst, *Somogyi Jánosnak* a bronz fokozatát; *Hajdú Eleknek*, *Bán Imrénének* és *Bársony Jánosnének* a Magyar Munka Érdeméremet adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Polonyi Lajosnak*, *Soós Zoltánnak*, *Wurm Ferencnek* és *Agócs Lászlónak* a Magyar Munka Érdemrend ezüst, *Kisvári Mihálynak*, *Patkós Jánosnak*, *Németh Károlynak* és *Kala Ferencnek* a Magyar Munka Érdemrend bronz, *Benkő Józsefnek*, *Holló Lászlónak* és *Fodor Istvánnak* a Magyar Népköztársasági Érdemrend V., *Módos Elemérnek* a Magyar Népköztársasági Érdemérem arany, *Szarvas Sándornak* a Magyar Népköztársasági Érdemérem ezüst, *Hódos Rezsőnek* a Magyar Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatát, *Horváth Ferencnek*, *Németh Jenőnek* és *Juhász Eszternek* a Magyar Munka Érdeméremet adományozza (november 15.).

Szakirodalom: *Helységnévtár 1952.* (április).

Postakezelési utasítás – Leszámoló-szolgálat (A.28. Szab.) (április).

Postahivatalok névsora (május).

Takarékszolgálati utasítás (K. I. Szab.) (augusztus).

1953

Január 1. Életbe lép az 1952. szeptember 20-án aláírt magyar–csehszlovák postai különmegállapodás.

Január 1. Új légiposta-díjszabás lép életbe.

Január 1. A Magyar Nemzeti Bank Postai Leszámoló Irodájának ügykörét a posta veszi át, a feladatkör ellátására létrehozzák a Posta Csekkleszámoló Hivatalt.

Január 19. Két értékből álló *Budapesti Földalatti Gyorsvasút* emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

Január 26. Megindul az előfizetői távgépíró-szolgálat Nagy-Britanniával.

Február 18. A Magyar–Szovjet Barátsági Hónap alkalmából két értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

Február 23–25. Statisztikai adatfelvétel történik az átalányrendszerű távbeszélő-központok helyi forgalmának megállapítására.

- Március 1.** Megindul az értéklevél-forgalom Ausztriával.
- Március 1.** Megindul a levélposta-, csomag- és távíróforgalom Japánnal.
- Március 4.** Erdei állatokat ábrázoló, 10 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Március 9.** Sztálin halála alkalmából emlékblokk kerül forgalomba.
- Március 27.** Sztálin emlékére emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Április 1.** Életbe lép az új *Postakezelési utasítás – Különleges* fejezete (A. 29. Szab.).
- Április 1.** Megszüntetik a Postaüzemi Főkönyvelőséget, feladatainak elvégzésére a központi hivataloknál önálló könyvelőségeket hoznak létre.
- Április 1.** Megszüntetik a Szabad Nép előfizetési utalvány használatát, a díjak beszedése háznál és készpénzben történik.
- Április 4.** Az üdülőépületeket bemutató bélyegsorozat 3 címlete kerül forgalomba.
- Április 19.** Forgalomba kerül az üdülőépületeket bemutató bélyegsorozat további 4 címlete.
- Május 1.** Új utasítás szabályozza a külterületi kezelői szolgálatot.
- Május 1.** Megindul a postautalvány-forgalom Olaszországgal.
- Május 1.** A munka ünnepe és Marx Károly születésének 135. évfordulója alkalmából emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Június 6.** Az ötéves terv építkezéseit ábrázoló bélyegsorozat újabb három címlete kerül forgalomba.
- Június 14.** A II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának 250. évfordulója alkalmából öt értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 1.** Megszüntetik a gépjármű-adóbélyegek postai árusítását.
- Július 1.** Kísérletképpen a Szolnok és a Hajdú-Bihar megyében lévő postahivataloknál bevezetik az átutalási postautalvány-rendszert.
- Július 1.** A Magyar Népköztársaság alkotmányának módosításáról szóló 1953. évi VI. törvény 3. §-a értelmében a Postaügyi Minisztérium megszűnik, feladatait a Közlekedésügyi Minisztérium veszi át, aminek neve Közlekedés- és Postaügyi Minisztériumra változik. Keretein belül IV. Postafőosztály (Postavezérigazgatóság) elnevezéssel új főosztályt állítanak fel.
- Július 1.** Életbe lépnek a brüsszeli Egyetemes Postakongresszuson 1952. július 11-én aláírt új Egyetemes Postaegyezmény és Megállapodás rendelkezései.
- Július 20–24.** Valamennyi postahivatal távíró és távbeszélő forgalmi adatfelvételt végez.
- Augusztus 8.** A magyar posta által kibocsátott első portóbélyeg 50. évfordulója alkalmából 18 értékből álló portóbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Augusztus 20.** A Népstadion megnyitása alkalmából 10 értékből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 1.** Bevezetik a távbeszélő-üzemleti szolgálatot, hogy az ország valamennyi községéből és tanyaközpontjából legalább egy távbeszélő-állomás éjjel-nappal rendelkezésre álljon.
- Szeptember 1.** A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának rendelete értelmében jelentősen leegyszerűsödik a hivatalos iratok kézbesítése.

Szeptember 12. A magyar népviseletet bemutató, 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Szeptember 24. A belföldi forgalomban önzárós levélpapírt hoznak forgalomba.

Október 1. A kísérleti átutalási postautalvány-rendszert kiterjesztik a Pest és Vas megyében lévő postahivatalokra is.

Október 19–23. Valamennyi postahivatal és fiókpostája a távbeszélő irányok szerinti forgalmáról adatgyűjtést végez.

Október 24. Bevezetik a postaforgalmi dolgozók levelező oktatását.

November 1. Két értékből álló bélyegnapi bélyegsorozat kerül forgalomba.

November 10. A külön kezelt hírlapok előfizetési díjainak beszedésére új, nyugtaszelvényekkel egybekapcsolt kartonokat hoznak forgalomba.

November 23. A *posta létszámhivatala* elnevezéssel új, a postai dolgozók személyi adatainak kezelésével, különböző jogosultságuknak nyilvántartásával foglalkozó, országos hatáskörű központi szerv kezdi meg működését.

December 3. A magyar labdarúgó válogatott csapat londoni győzelme alkalmából a *Népstadion-bélyeg 2 Ft-os címletét London–Wembley – 1953. XI. 25–6:3* szövegű felülnyomással hozzák forgalomba.

December 5. Magyar zeneszerzőket ábrázoló, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

December 15. A vakok használatára szolgáló írások és a vakírás jeleivel ellátott klisék továbbítása belföldi forgalomban díjmentesek.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 59, Inota 3., Kazincbarcika 3., Kéleshalom, Komló 3., Orosháza 2., Salgótarján 3., Sztálinváros 4., Várpalota 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Csibrák, Domaszék, Ikrény, Kék, Magyarhertelend, Nagyvarsány, Pórtelek, Sokorópátka, Szöllősdó, Tarnaszentmária, Tornyosnémeti.

Megszűnt postahivatalok: Mosonszentpéter.

Megnyílt fiókposták: Alsódobsza, Alsószentmárton, Bácsszentgyörgy, Balogunyom, Bárna, Benczurfalva, Boldogkőújfalu, Csataszög, Esztergom, Fáj, Felsőberecki, Halastó, Karancsberény, Kisfüzes, Magyaréc, Milejszeg, Monosbél, Nádújfalu, Nemesnép, Oroszi, Sajóörs, Szápár, Szentpéterfőldé, Tiszaoszlár, Tornaszentjakab, Vasegerszeg, Zalaerdőd.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Erk, Érd-postástelep, Zagyvaszántó.

Megszűnt fiókposták: Bakóca-Godisa pu., Balatonújlak, Balota, Lentikápolna, Mohács, Nemeshetés, Őrtilos, Pusztaberki, Rinyakovácsi, Segesd.

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Szentpáli Bélának* és *Molnár Jánosnak* a Munka Érdemrendet; *Simovics Mihálynak*, *Pécsi Józsefnek* és *Makrai Gyulának* a Szocialista Munkáért Érdemérmét; *Szabó Gézának*, *Kaposvári Mihálynak*, *Kovács Istvánnak*, *Tóth Mihálynak*, *Kovács Sándorné Hász Paulának*, *Németh Gyulának*, *Pruck Jánosnak* a Munka Érdemérmét adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kőhalmi Ferencnek* a Munka Érdemrendet; *Szabó Lászlónak*, *Fodor Istvánnak* és *Gogolyak Gusztávnak* a Szocialista Munkáért Érdem-

érmét; *Nádor Lajosnak, Mihály Józsefnek, Tihanyi Ágostonnak és Király Zsuzsannának* a Munka Érdemérmét adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Postakezelési utasítás – Különleges rész* (A. 29. Szab.) (január).

Csekkszolgálati utasítás (március).

A Nemzetközi Távközlési Tanácsadó Bizottság (C.C.I.F.) XVI. Közgyűlésének határozata (június).

Postakezelési utasítás – Hírlapszolgálat (A. 291. Szab.) (június).

Makai István: *Rádióhibakeresés, javítás, behangolás* (3. bővített kiadás) (június).

Távbeszélőkezelési Utasítás (C. 2. Szab.) (július).

Útmutató a távirat- és expressz-kézbesítők részére (október).

A postán belüli önálló elszámolási egységek számvitele (november).

1954

Január 1. Új távgépíró-díjsszabás lép életbe a belföldi forgalomban.

Január 1. Megszüntetik az Országos Meteorológiai Intézet központilag térített díjátálmányát.

Január 1. A Posta Kísérleti Állomásból létrehozzák a *Posta Kísérleti Intézetet*.

Január 21. Lenin halálának 30. évfordulója alkalmából 3 értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Február 6. Rovarokat ábrázoló, 10 értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Március 8. Anya- és csecsemővédelemről szóló, 6 értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Március 21. A Magyar Tanácsköztársaság 35. évfordulója alkalmából 3 értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Április 1. Megszüntetik a forgalmi teljesítményi kimutatást; vele egyidejűleg bevezetik a *Beszámolójelentés a postaforgalmi szervek teljesítményi adatairól* című statisztikai adatgyűjtést.

Május 1. Két értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Május 1. Érték nélküli (bianco) váltóúrlapokat rendszeresítenek, a régi értékbenyomások úrlapokat kivonják a forgalomból.

Május 8. A postahivatalok megkezdik a lakásváltozás bejelentéséhez szükséges lakások árusítását.

Május 23–október 2. Nyári időszámítás.

Május 24. A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusa alkalmából 60 fillér értékűjelzővel emlékbélyeg kerül forgalomba.

Május 29. Megindul a csomagforgalom a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal.

Június 1. A felvásárló vállalatok és szövetkezetek a készpénzes vásárlásukhoz szükséges pénzt az újonnan rendszeresített felvásárlási készpénzutasvány útján vehetik fel.

Június 5. A postahivatalok és fiókposták megkezdik az iskolai takarékbélyegek postai beváltását.

- Június 25.** Nyolc értékből álló repülőnapos bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 1.** Az 1953-ban kísérletképpen néhány megyében bevezetett átutalási postautalvány-rendszert kiterjesztik Békés, Csongrád, Szabolcs-Szatmár és Zala megyékre.
- Július 1.** Megszüntetik a különböző felvásárlási (termény-, állat-, bor-, cukor-, dohány-, gyapot-, juh-, kerti mag- stb.) utalványok kibocsátását és postai beváltását.
- Július 20.** Megindul a távbeszélő-forgalom a francia tengerentúli területekkel (Francia Egyenlítői Afrika, Francia Nyugat-Afrika, Francia Szomálipart, Guadeloupe, Madagaszkár, Martinique).
- Augusztus 1.** Az átutalási postautalvány-rendszert kiterjesztik Bács-Kiskun, Fejér, Győr-Sopron, Komárom, Somogy és Veszprém megyékre.
- Augusztus 1.** Megindul a légipostai értéklevél- és értékdoboz-forgalom a Maszovlet légitársaságon keresztül.
- Augusztus 15.** A jóváhagyott és hatályba lépő postai szabványokat az újonnan rendszerezített *KPM Sz P* jelű szabványlapokon kell forgalomba hozni.
- Augusztus 20.** A népköztársasági alkotmány törvénybeiktatásának ötödik évfordulójára három értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Augusztus 24–28.** Valamennyi postahivatal adatfelmérést végez a táviratok irányok szerinti forgalmáról.
- Szeptember 1.** Az átutalási postautalvány-rendszert kiterjesztik Baranya, Borsod, Heves, Nógrád és Tolna megyékre, vagyis az ország egész területére.
- Szeptember 1.** Hatályba lép az új *Postai üzletszabályzat*.
- Szeptember 1.** Az OTP ügyfelei kérhetik, hogy részükre a helybeli postahivatalra állítsanak ki kamatozó vagy nyeresémbetétkönyvet.
- Szeptember 6–10.** Valamennyi távbeszélővel ellátott postahivatal távbeszélő-forgalmi adatszámllálást végez.
- Szeptember 11.** Gyümölcsöket ábrázoló, 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 30.** Megszüntetik a gyapjúvásárlási utalványok postai beváltását.
- Szeptember 30.** Kivonják a forgalomból az önzáras levélpapírt.
- Október 1.** Jelentős szervezeti változások lépnek életbe a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium IV. Postafőosztályánál és alárendelt szerveinél.
- Október 1.** A posta racionalizálása folytán szervezett üzemeket, azok budapesti és vidéki szerveit postaszolgálati kedvezmény illeti meg.
- Október 1.** Megszüntetik az 1953-ban elrendelt távbeszélő-ügyeleti szolgálati rendszert.
- Október 4–8.** Valamennyi távbeszélővel ellátott postahivatal irányok szerinti forgalmi adatszámllálást végez.
- Október 15.** Megindul az értéklevél- és értékdoboz-forgalom Japánnal.
- Október 17.** Jókai Mór halálának 50. évfordulója alkalmából emlékbélyeg és blokk kerül forgalomba.
- Október 30.** A Helyközi Távbeszélő Üzem elnevezését Helyközi Távbeszélő Hivatalra változtatják.
- Október 30.** Felhívás jelenik meg a muzeális értékű postai iratok és tárgyak gyűjtéséről.

November 13. Pályázat jelenik meg a Postaforgalmi Technikum szakmai tankönyveinek megírására.

December 5. Híres magyar tudósokat ábrázoló, 11 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

December 18. Új rendelet szabályozza a vezetékes rádióhangszórók áthelyezését.

December 24. Új típusú takaréktalványok kerülnek forgalomba.

December 27. A postahivatalok rendkívüli szákszámllálást tartanak.

Megnyílt postahivatalok: Berente, Budapest 97., Hajdúszoboszló-Gyógyfürdő, Kunmadaras 2., Szentés 2., Tatabánya 5., Tiszapalkonya-Erőmű, Vác 2., Zalaegerszeg 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Baks, Balotaszállás, Beloianisz, Felgyő, Felsőnyomás-pu. Telekgerendás néven, Járdánháza, Kesznyéten, Szászberek, Taktakenéz, Telectanya, Újlengyel.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 20., Budapest 42., Budapest 59., Budapest 67., Inota 3.

Megnyílt fiókposták: Debrecen-Tégláskert, Dorkó, Döbrököz, Farkaslyuk-bányatelep, Fedémes, Grábóc, Iharos, Kismányok, Kurittyán, Makkoshotyka, Nagykutas, Rakacszend, Sátorhely.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Alsóberecki, Bátaapáti, Somogydöröcske.

Megszűnt fiókposták: Áta, Bőszénfa, Csudaballa, Csurgó-alsó, Décsipusza, Kányavár, Kistapolca pu., Nagylók, Pamuk, Rábatótfalu, Répáspusza.

Kinevezések: *Dedics Imrét* a minisztérium IV. Postafőosztályának vezetőjévé, postavezérigazgatóvá nevezik ki (november 27.).

Kitüntetések: A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusának elnöksége a *Központi Táviróhivatal* dicséret oklevéllel tünteti ki (június 5.)

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Pajtás gőzös balatonfüredi hajószerencsétlensége alkalmából a mentési munkálatokban tanúsított önfeláldozó magatartásuk elismeréséül *Bokondi Antalnak*, *Spaits Jánosnak*, *Mosonyi Ferencnek* és *Kovács Gusztávnak* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (augusztus).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Varga Gyulának* a Munka Érdemrend, *Varga Józsefnek* a Szocialista Munkáért Érdemérem, *Kovács Lajosnak*, *Sebestyén Lujzának*, *Orbán Sándornak*, *Gulyás Istvánnak*, *Végh Ferencnek* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (november 27.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Fóti Józsefnek* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (december 31.).

Szakirodalom: *Budapesti távbeszélőnévsor* (március).

Távbeszélő-díjsszabás (április).

Hírlapjegyzék (május).

A postaforgalmi szolgálat balesetelhárító és egészségvédő óvőrendszabályai (L. 1. Szab.) (június).

Távíró- és távbeszélő-díjtáblázat (július).

Postadíjsszabás (december).

- Január 1.** Felállítják a Posta Szociális Hivatalát.
- Január 22.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Virgin-szigetekkel.
- Január 27.** A műkorcsolya Európa-bajnokság megnyitása napján megjelenik a *Téli sport* elnevezésű bélyegsorozat két értéke.
- Január 31.** Megszüntetik a hírlaputalványok használatát.
- Február 1.** Újból elrendelik a szemlekönyv használatát a postahivataloknál és a fiókpostáknál.
- Február 12.** Elrendelik a gépkocsiban berendezett alkalmi postahivatal, az autóposta üzembe helyezését.
- Február 12.** Megindul az előfizetői távgépíró-szolgálat az Amerikai Egyesült Államokkal.
- Február 26.** Forgalomba kerül a Téli sport elnevezésű bélyegsorozat 6 záró értéke.
- Február 28.** Megszüntetik a munkaegységrendszeren alapuló premizálást, és a forgalmi hivatalok területén bevezetik a jutalmazási rendszert.
- Március 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Adennal, Malayával és Szingapúrral.
- Április 1.** Megalakul a Posta Műszerüzeme.
- Április 1.** Megindul az utalványforgalom Japánnal.
- Április 1.** Új távíródíjsszabás lép életbe.
- Április 2.** Megindul a távbeszélő-forgalom Szíriával.
- Április 4.** A felszabadulás 10. évfordulója alkalmából négy értékből álló emlékbélyegsorozat kerül forgalomba.
- Április 9.** Megszüntetik a repülőtvírat, üdülőtvírat és munkaverseny tvírat rendszerét.
- Április 30.** Pályázatot írnak ki a *Postakezelői kézikönyv* című szakmai tankönyv megírására.
- Május 1.** 1955. május 1. emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Május 7.** Megindul a csomagforgalom a Vietnami Demokratikus Köztársasággal.
- Május 22–október 2.** Nyári időszámítás.
- Május 27.** Új dísztvíratlapok kerülnek forgalomba LX 9, 12 és 16 jelzéssel.
- Május 28.** Forgalomba bocsátják a *100 éves az Állami Nyomda* elnevezésű emlékbélyegget és blokkot.
- Május 28.** Bevezetik a hívott által fizetendő távbeszélgetéseket a nemzetközi forgalomban.
- Június 15.** A Dolgozó Ifjúság Szövetsége II. Kongresszusának nyitónapján emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Június 25.** Forgalomba kerül a *Munka* elnevezésű általános forgalmi bélyegsorozat első hét értéke.
- Június 25.** A *Postamúzeum megnyitásának emlékére 1955* elnevezéssel emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Július 1.** Új címletű SZTK, mezőgazdasági biztosítási bélyegek kerülnek forgalomba, a felülnyomott bélyegeket kivonják a forgalomból.
- Július 1.** Az Ásványolajforgalmi Vállalat a lakosság üzemanyagellátása érdekében „L” jelű üzemanyagbélyegeket hoz forgalomba.

- Július 1.** A posta árusítás útján terjeszti a hetenként megjelenő *Olcsó Könyvtár*, valamint a havonként megjelenő *Érdekes Könyvtár* és *Vidám Könyvtár* című sorozatok példányait.
- Július 10.** A postahivatalok árusítani kezdik a rendőri nyilvántartólapokat.
- Július 28.** *Költők* elnevezéssel 3 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Augusztus 8–14.** A postahivatalok részletes adatgyűjtést végeznek a felvett csomagok súly- és értéknyilvántartás szerinti megoszlásáról.
- Szeptember 1.** Új táviró üzletszabályzat lép hatályba és kerül kiadásra.
- Szeptember 1.** Módosítják a levélpostai díjelőleg-rendszer igénybevételének feltételeit.
- Szeptember 3.** A *Munka* elnevezésű forgalmi bélyegsorozat újabb 6 értéke kerül forgalomba.
- Szeptember 14–16.** Valamennyi postahivatal, fiókpostája és mozgópostái menet a közönséges levélpostai küldemények számlálását végzi.
- Szeptember 24.** Megindul a telexforgalom Tunisszal.
- Szeptember 24.** Életbe lép a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal kötött postai és távközlési megállapodás.
- Október 1.** Hatályba lép a Vezetékesrádió üzletszabályzat (D. 4. Szabályzat).
- Október 5.** A Könnyűfémipari Kongresszus alkalmából megrendezett kiállítás tartama alatt papírral rétegzett alumíniumfóliára nyomott emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Október 9.** Bartók Béla emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Október 10–14.** Valamennyi érintett postahivatal távbeszélő-forgalmi adatfelvételt készít.
- Október 25.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal.
- November 1.** Új LX 10 jelű dísztávirat kerül forgalomba.
- November 1.** A Belváros Távbeszélő Üzem 4. forgalmi osztályát *Távbeszélő Tudakozó és Névsorszerkesztő Hivatal* elnevezéssel önálló hivatallá alakítják át.
- November 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Kamerunnal és Réunion-szigettel.
- November 25.** Forgalomba bocsátják a *Munka* forgalmi bélyegsorozat 7 záró értékét.
- December 10.** Megindul a telexforgalom Írországgal.
- December 20.** A *magyar közlekedési ipar* elnevezéssel 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Megnyílt postahivatalok:** Győr 9., Jászberény 2., Keszthely 2., Nagybátony, Szigetszentmiklós 2., Tatabánya 6.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Beloianisz, Beregdaróc, Csemő, Mezőhék, Pusztabánréve, Szeged Kálvária tér Szeged 9. néven, Szenyér.
- Megnyílt fiókposták:** Besenyszög Palotás, Borsodszirák, Daránypusztá, Hódmezővásárhely-Újváros, Kiscséripuszta, Komló, Makó Újváros, Szeged Kálvária tér.
- Fiókpostává átalakított postahivatal:** Szárazd.
- Megszűnt fiókposták:** Döbrököz, Kiskirályság, Kisnyék, Óbarokpuszta.
- Kitüntetések:** *Kristály Elizeus* postasegédellenőr miniszteri elismerésben részesül (március 26.).
- A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Horváth Ferencnek, Lorényi Gyulának, Zsuga Mik-*

lósna a Munka Érdemrendet, *Császár Károlynak, Kubik Istvánnak, Módos Elemérnek, Szendrei Ferencnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Tölgyes Gábornak, Emődi Jenőnek, Csiki Lászlónak, Hidasi Lászlónak, Horopácsi Bélának, Ladányi Ferencnek, Jenei Bélának, Pálos Bélának, Sajni Jánosnak, Hajba Józsefnek, Kiss Imrének, Kolozsvári Istvánnak, Bircsák Mártonnak, Vasadi Jánosnak, Berki Eszternek, Reményi Leopoldinának* a Munka Érdemérmét adományozza (június 11.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Toplak Ferencnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Pál Tibornak* a Munka Érdemérmét adományozza (július 23.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Nádas Jánosnak* a Munka Érdemrendet, *Nádas Lászlónak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét adományozza (december 10.).

Szakirodalom: *Vezetékesrádió üzletszabályzat (D. 4. Szab.)* és *Vezetékesrádió kezelési utasítás (D. 5. Szab.)* (november).

1956

Január 1. A Posta Központi Hírlapiroda Vállalat és a Rádióműszaki Vállalat vállalati jellegét 1955. december 31-ével megszüntetik, a két szerv központi hivatali jelleggel működik tovább.

Január 9–13. A postahivatalok irányok szerinti távbeszélő-forgalmi adatfelmérést végeznek.

Január 28. A Magyarország és Olaszország közötti kölcsönös távbeszélő-forgalomban a hívott által fizetendő távbeszélgetések is válthatók.

Február 1. Hatályba lép a postaforgalmi szervek középfokú ellenőrzésére vonatkozó szabályzat.

Február 1. Néhány kivételes esettől eltekintve megszüntetik a távbeszélőjegyek kiállítását az érkezett távolsági beszélgetéseknél.

Február 18. A vonaton utazók távirataikat a MÁV jegyvizsgálók közvetítésével adhatják fel útközben.

Február 25. A tértivevényes levélpostai küldemények szembeűnő jelzésére rendszeresítik a sárga alapon, fekete nyomással *Tértivevény – Avis de Réception* feliratú tértivevény ragjegyet.

Március 1. Engedélyezik, hogy a feladó a postautalványok szelvényrészének hátoldalára az összeg rendeltetésére vonatkozó közleményt írjon.

Március 1. A szolgálati sommáscsomagok csoportos feladásának megkönnyítésére rendszeresítik a hivatalos (postaszolgálati) szállítójegyzéket.

Március 17. *Magyar kutyafajták* elnevezéssel 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Március 31. A postahivatalokat egységes hirdetőtáblákkal látják el.

Április 14. Megindul a távbeszélő-forgalom Görögországgal és a telexforgalom Jugoszláviával.

Április 28. Megindul a telexforgalom Algériával, Marokkóval és Tangerral.

- Május 1.** Megszüntetik a rendőri ki- és bejelentőlapok postai árusítását.
- Május 12.** A fiókpostáknak és az I–II. osztályú postahivataloknak engedélyezik, hogy az Állami Könyvterjesztő Vállalat megbízásából könyvek bizományi árusításával foglalkozzanak.
- Június 2.** Az úttörőszervezet fennállásának 10. évfordulója alkalmából emlékbélyeg pár kerül forgalomba.
- Június 3–szeptember 30.** Nyári időszámítás.
- Június 9.** Új mintájú – működésben levő kohóüzemet ábrázoló bélyegképpel – 20 és 40 filléres értékbenyomású postai levelezőlapok kerülnek forgalomba.
- Június 16.** Bevezetik a postai könyvmegrendelő-szolgálatot.
- Július 1.** Életbe lép a mozgópostai szolgálat ellátására vonatkozó A. 7. Szabályzat III. kiadása.
- Július 1.** Az OTP szervek által feladott értéküldemények díját nem a feladás alkalmával róják le, hanem díjuk központilag kerül elszámolásra.
- Július 1.** Hatályba lép az április 25-én Budapesten aláírt magyar–lengyel postai és távközlési megállapodás.
- Július 1.** Megindul az utalványforgalom a Német Szövetségi Köztársasággal.
- Július 1.** Hatályba lép a június 9-én Hanoiban aláírt magyar–vietnámi postai és távközlési megállapodás.
- Július 7.** A Német Demokratikus Köztársasággal való forgalomban engedélyezik az LX és LXDEUIL jelzésű táviratok kölcsönös forgalmát.
- Július 28–szeptember 15.** A postahivatalokat megbízzák az Országos Mezőgazdasági Kiállítás belépőjegyeinek árusításával.
- Augusztus 1.** Életbe lép a postaszervek gazdasági tevékenységét összefoglaló *Posta Gazdasági Anyagüggyviteli Szabályzat (R. 3. Szab.)*.
- Augusztus 4.** A vállalatok, üzemek és intézmények felhatalmazott dolgozói részére engedélyezik, hogy a nap bármely szakában hívott által fizetendő beszélgetést kezdeményezhessenek.
- Augusztus 12.** Hunyadi János halálának 500. évfordulója alkalmából emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Szeptember 1.** Megkezdik a *Szabad Föld Kiskönyvtára* című sorozat postai árusítását.
- Szeptember 2.** *Bányásznapi 1956* elnevezésű emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Szeptember 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Jordániával, Líbiával és Nyasszafölddel.
- Szeptember 15.** Engedélyezik a belföldi napilapok külföldi címre történő ideiglenes utánküldését.
- Szeptember 25.** *Olimpia 1956* elnevezésű, 8 értékű álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 30.** A Magyar Televízió Vállalat működését megszüntetik, tevékenységét egyidejűleg a Posta Rádióműszaki Hivatal veszi át.
- Október 1.** Új távbeszélő-szabályzat lép életbe.
- Október 7.** Az országos és a magyar–lengyel bélyegkiállítás alkalmából emlékbélyeg pár kerül forgalomba.

Október 20. Megszüntetik a nyomtatvány-nyilvántartás vezetését az I–III. osztályú postahivataloknál.

November 12–16. Az érintett postahivatalok a táviratok irányok szerinti forgalmának statisztikai számlálását végzik.

December 1. A posta alkalmazottai 75%-os táviró- és távbeszélő-díjkedvezményben részesülnek.

December 1. Megszüntetik a belföldi hírlapok kedvezményes szállítására érvényben lévő hírlapdíjszabást.

December 8. A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 26. sz. határozata értelmében a posta használatában is elrendelik a Kossuth-címer kötelező használatát.

December 10. Megindul a távbeszélő-forgalom Szaud-Arábiával.

December 22. Postai kiadású karácsonyi és újévi képes levelezőlapok és üdvözlőkártyák kerülnek forgalomba.

Megnyílt postahivatalok: Nagytarcsa, Ózd 5., Tiszaszederkény.

Postahivatallá átalakított fiókposta: Perőcsény.

Megnyílt fiókposták: Bakonya, Csincsetanya, Debrecen Kertváros, Ferencszállás, Fulókercs, Gellénháza, Karcag Tilalmas, Koppánmonostor.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Alsómocsolád, Murga, Nemesapáti, Tiszapalkonya, Zalasabar.

Megszűnt fiókposták: Csesztve, Patvarc, Zselicszentpál.

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Tatár Sándornak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Varjú Eleknek*, *Barna Józsefnek* a Munka Érdemérmét adományozza (április 3.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Rohrer Józsefnek*, *Vas Lajosnak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Somkuti Máriának*, *Szellár Ferencnek*, *Hanácsek Istvánnak*, *Nagy Mihálynak*, *Horváth Ferencnek*, *Selyem Istvánnak*, *Harsányi Jánosnénak*, *Édelpacher Máriának*, *Elekes Irénnek*, *Tóth Györgynének*, *Szeidler Jenőnénak*, *Füles Juliánnak*, *Lévai Gézánnak* a Munka Érdemérmét adományozza (május 5.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kövesi Bélának* a Munka Érdemérmét, *Haskó Györgynek*, *Kertész Istvánnak*, *Török Józsefnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmét; *Nyitrai Lajosnak*, *Kirschner Károlynak*, *Vigh Bálintnak*, *Vörös Istvánnak*, *Györe Lászlónak*, *Finta Ferencnek* a Munka Érdemérmét adományozza (május 12.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Birtalan Józsefnek*, *Peterdi Gyulának*, *Zsuffa Szabolcsnak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Bohus Ferencnek*, *Vigh Lászlónak*, *Betlehem Lászlónak*, *Major Tibornak*, *Árvai Miksának*, *Rózsa Margitnak* a Munka Érdemérmét adományozza (augusztus 18.).

A hatvan, illetve ötven éven át kifejtett szakmunkájuk elismeréseként a posta vezérigazgatója (Dedics Imre) *Lázár Lipót* gépészmérnöknek, *Rédl Jenő* mérnöknek Gyémántdiplomát, *Tichtl György* építészmérnöknek, *Fritz Jenő*, *Ujj György* gépészmérnöknek Aranydiplomát adományoz (október 6.).

Szakirodalom: E. 2. Szab. Középfokú (igazgatósági) ellenőrzés (február).

1956. évi Budapesti távbeszélőnévsor (március).

1956. évi megyei távbeszélőnévsorok (június).

1957

- Január 1.** A vidéki kis (I–II. o.) postahivataloknál és fiókpostáknál bevezetik az osztatlan szolgálatot.
- Január 26.** Megszüntetik a kötött szövegű üdvözlőtáviratokat.
- Január 31.** A Magyar Vöröskereszt javára felülnyomott bélyegek kerülnek forgalomba.
- Március 1.** Megkezdik a lottószelvények postai árusítását.
- Március 2.** Megindul a telexforgalom a Szovjetunióval.
- Április 1.** Hatályba lép a Posta oktatási utasítás.
- Május 1.** Életbe lép a Fiókposta utasítás (A. 5. Szab.).
- Május 1.** Megindul a telexforgalom Argentínával, a Dél-Afrikai Unióval és Rhodesiával.
- Május 13–17.** Az érintett postahivatalok irányok szerinti forgalmi felmérést végeznek a távolsági távbeszélő-áramkörökön.
- Május 25.** Új értékcként légipostai levélpapírt és borítékot rendszeresítenek.
- Május 25.** Megindul a telexforgalom Kanadával.
- Június 2–szeptember 29.** Nyári időszámítás.
- Június 8.** Eszperantó bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Június 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Indonéziával.
- Június 20.** A *Postás Kórház felszerelésére* elnevezésű, 6 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Június 30.** Megszüntetik az SZTK postautalvány-úrlapok használatát.
- Július 1.** A MNB postautalvány-úrlapok és a vonatkozó feladójegyzékek előállítását, árusítását postai kezelésbe veszik.
- Július 13.** Megindul a telexforgalom Romániával.
- Július 15.** A mozgópostai szolgálat minőségének javítására a Budapest 78. sz. postahivatal, mint „*mozgópostafőnökség*” önállóan kezdi meg működését.
- Július 18.** 20 forintos címletű légipostabélyeg kerül forgalomba.
- Július 20.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Mongol Népköztársasággal és Portugáliával.
- Július 28.** Megindul a nemzetközi képtávíró-szolgálat.
- Augusztus 3.** Új dísztáviratlap – LX 2 – kerül forgalomba.
- Augusztus 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Vietnami Demokratikus Köztársasággal.
- Szeptember 15.** Arany János halálának 75. évfordulója alkalmából emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Október 1.** A postaszervek számára kötelezővé teszik az 1957. évi II. törvény által meghatározott új címer használatát.
- Október 1.** A Magyar Népköztársaság új címerét ábrázoló, két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

- Október 4.** A IV. Szakszervezeti Világkongresszus emlékére emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Október 13.** A XXX. bélyegnap alkalmából bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Október 19.** Megindul a telexforgalom Bulgáriával.
- Október 21–26.** Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények statisztikai számlálását végzi.
- November 1.** Egyszerűsítik és egységesítik a postakezelést, elsősorban a kézbesítést.
- November 4.** Megindul a képtávíró-szolgálat az Amerikai Egyesült Államokkal.
- November 7.** A nagy októberi szocialista forradalom évfordulója alkalmából két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- November 23.** Megindul a képtávíró-szolgálat Norvégiával.
- December 1.** A posta egész területére egyeztető bizottságok alakítását rendelik el.
- December 14.** A Nemzetközi Galambkiállítás alkalmából 5 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Megnyílt postahivatalok:** Budapest 500., Nyírbogdány.
- Postahivatallá átalakított fiókposta:** Nagyhódos.
- Megnyílt fiókposta:** Böszénfa.
- Fiókpostává átalakított postahivatalok:** Fácánkert, Felsőnána, Szentlőrincváta.
- Megszűnt fiókposták:** Nyírbogdány Gyártelep.
- Szakirodalom:** *Posta oktatási utasítás* (március).
Névsor a postahivatalokról és a lakott helyekről (április).
Fiókpostai utasítás (A. 5. Szab.) (április).

1958

- Január 1.** A Magyarországra érkező külföldi állampolgárok kötelesek az országban tartózkodásuk idejét a rendőrségen bejelenteni. Az ehhez szükséges értékes nyomtatványokat a postahivatalok árusítják.
- Január 1.** Megszűnik a Posta Anyagellátó és Készletező Vállalat vállalati jellege, változatlan szervezettel és feladatkörrel *Posta Anyaghivatal* néven, központi hivatali jelleggel működik tovább.
- Január 12.** Forgalomba bocsátják a *Galamb*-bélyegsorozat 30 filléres címletét.
- Január 18.** Elrendelik a vakok soron kívüli kiszolgáltatását a postahivatalokban.
- Január 27.** Megszüntetik a külterületi kezelők pénz- (utalvány-, csekkbefizetés) és csomagfelvételi, valamint a csomag házhöz-kézbesítési tevékenységét.
- Február 1.** Az OTP Sportfogadási és Lottó Igazgatósága forgalomba hozza az előfizetéses lottószelvényeket, melyek árusításában valamennyi postahivatal és fiókposta részt vesz.
- Február 1.** LX 6 jelzéssel új dísztáviratlap kerül forgalomba.
- Február 1.** Új, 18 értékből álló portóbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Február 22.** Az új nagyteljesítményű magyar televízió-adóállomás üzembe helyezésének emlékére emlékbélyeg és emlékblokk kerül forgalomba.

- Február 22.** Engedélyezik a vágott (nem perforált) bélyegek felhasználását postai küldemények bérmentesítésére.
- Február 22.** A külföldről érkezett postautalványokat *Nemzetközi postautalvány-szolgálat* feliratú keletbélyegzővel kezelik.
- Március 1.** *Biztosított kiscsomag* elnevezéssel új belföldi, biztosítással feladható értékű küldeményfajtát rendszeresítenek.
- Március 7.** Az 1949-ben kiadott Rádió-üzletszabályzat rendelkezéseit a televízió műsorvevő berendezésekre is kiterjesztik: üzemben tartására engedélyt kell beszerezni a postahivatalokon keresztül, a készülékek havi előfizetési díja 50 forint.
- Március 9.** Hat értékből álló biztosítási és takarékosági bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Április 1.** Életbe lép a Távközlési berendezések szerelésének ügyviteli utasítása.
- Április 17.** A brüsszeli világhiállítás alkalmából emlékbélyeg-sorozat és blokk kerül forgalomba.
- Április 19.** A Magyar Honvédelmi Sportszövetség meghatározott repülőgép-vezetői munkanapon *Sportrepülés, hívott fizeti* sürgős repülőbeszélgetéseket folytathatnak a kényeszerleszállást végző gépek kiszolgálása és hazaszállítása érdekében.
- Május 1.** A postahivatalok új osztályba sorolási rendszere lép életbe a hivatalra megállapított létszám alapján.
- Május 2.** A Budapest 4. sz. portahivatal az ott feladásra kerülő MNB-postautalványokat gépi úton látja el ellenőrzőszám- és keletbélyegző-lenyomattal.
- Május 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Afganisztánnal.
- Május 23.** A Magyar Népköztársaság alkotmányát módosító törvény kihirdetésének egy-éves évfordulója alkalmából 3 értékből álló, a címert ábrázoló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Május 31.** Megindul a távbeszélő-forgalom Venezuelával.
- Június 1.** Életbe lép a módosított Távbeszélő szabályzat és távbeszélő-díjszabás.
- Június 1.** Új Távíró-kezelési utasítás (B. 2. Szab.) lép hatályba.
- Június 1.** A belföldi csomagok súlyhatárát 20 kg-ban állapítják meg.
- Június 1.** Az OTP bevezeti a helyközi takarékbetétkönyv-rendszert, melybe meghatározott postahivatalok is részt vesznek.
- Június 14.** A keszthelyi V. Ifjúsági Béketalálkozó alkalmából szelvényes emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Június 21.** A postahivatalok személyzetét, elsősorban a kézbesítőket bevonják a Madártani Intézet szervezte gólyaszámlálásba.
- Június 30.** A szocialista országok postaügyi minisztereinek prágai értekezlete alkalmából két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 1.** Megszüntetik a vidéki távbeszélő-hálózatokban a távbeszélődíjnak és hitelezett távírási díjnak a kézbesítő útján történő beszedését.
- Július 1.** Kivonják a forgalomból a filléres címletű illetékbélyegeket.
- Július 1–szeptember 30.** Az aratás-cséplés időtartamára rendkívüli folytonos távbeszélő-szolgálatot rendelnek el az igazgatóságok által kijelölt postahivatalokban és fiókpostáknál.

- Július 5.** Megkezdzi működését a Mabeosz postahivatal a szövetség székházában (Budapest VI., Népköztársaság útja 1/3. I. em.).
- Augusztus 1.** Megindul a képtávíró-szolgálat Romániával.
- Augusztus 1–szeptember 28.** A postahivatalokat és fiókpostákat megbízzák az Országos Mezőgazdasági Kiállítás belépőjegyeinek árusításával.
- Augusztus 12.** Virágokat ábrázoló, 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Augusztus 30.** Sportágakat ábrázoló, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 9.** A Nemzetközi Filatéliai Szövetség brüsszeli kongresszusa emlékére emlékblokk kerül forgalomba.
- Október 1.** Megindul a telexforgalom Brazíliával és Peruval.
- Október 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Spanyolországgal.
- Október 6–10.** Az érintett postahivatalok és fiókposták egyidejűleg végzik a távbeszélő-forgalom áramkörönkénti és irányok szerinti statisztikai adatfelvételét.
- Október 13–18.** Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények statisztikai számlálását végzi.
- Október 25.** Az Országos Bélyegkiállítás és a XXXI. Bélyegnap alkalmából szelvényes bélyegpár kerül forgalomba.
- Október 26–november 1.** Első ízben rendezik meg a *Levelező hetet*. Ez alkalomból két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba. Kijelölt postahivatalok alkalmi bélyegzőt használnak.
- November 1.** Megindul a képtávíró-forgalom a Kínai Népköztársasággal.
- November 1.** Megindul a telexforgalom Puerto Ricoval és Francia Nyugat-Afrikával.
- November 1–1959. szeptember 30.** A postahivatalok is árusítják a Főti Gyermekváros levélzáró bélyegeit.
- November 3.** Két értékből álló emlékbélyeg pár kerül forgalomba.
- November 20.** A Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának és a Vörös Újság megjelenésének 40. évfordulója alkalmából emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- December 1.** Megindul a telexforgalom Ausztráliával.
- December 31.** Megszűnik a lófogatú postaszállítás Budapesten, vele együtt a postaállomás működése.
- December 31.** Kilenc értékből álló új forgalmi légiposta bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Megnyílt postahivatalok:** Budapest 65., Budapest 104., Budapest 139., Budapest 148., Szabadhídvég, Gödöllő 3. (Agrártudományi Egyetem), Miskolc 13., Pécs 14. (Uránváros), Szentistvántelep (Budakalász), Tahi (Tahitótfalu), Torbágy.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Apaj, Gödöllő Öreghegy Gödöllő 4. néven, Homoród, Terény, Tiszasziget.
- Megszűnt postahivatalok:** Biatorbágy 2., Budapest Filatélia.
- Megnyílt fiókposták:** Bekecs, Bodoglár, Cserkeszőllő fürdő.
- Fiókpostává átalakított postahivatalok:** Becsvölgye, Érd Ófalu Érd 2. postahivatalból, Esztergály, Györe, Ipolytarnóc, Moha, Piliscsaba 2., Sárszentágota, Szanda, Valkó.
- Megszűnt fiókposták:** Csatárimajor, Rárós, Ságod.

Kinevezések: *Hódos Rezsőt* a Filatélia Vállalat igazgatójává nevezik ki, *Katona Antal* miniszterhelyettessé ideiglenesen a minisztérium IV. postafőosztályának vezetésével bízzák meg (február 15.).

Szaplonczay Gyulát a Filatélia Vállalat igazgatójává nevezik ki (április 7.).

Bujáki Istvánt és *Rontó Tibort* postavezérigazgató-helyettessé nevezik ki, *Reiff Frigyest* a Személyzeti Szakosztály, *Kúti Jánost* a Rádiószakosztály vezetésével bízzák meg (augusztus 1.).

Szakirodalom: *Légiposta-díjszabás* (április 1.).

Távírókezelési utasítás (B. 2. Szab.) (május).

Hírlapkezelési utasítás (H. 1. Szab.) (július).

Távbeszélő-díjszabás (december).

1959

Január 1. LX 3 jelzéssel új dísztvíratlap jelenik meg.

Január 1. A postai alkalmazottak postaszemélyzeti csomagdíjkedvezményben részesülnek.

Január 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Francia Guyanával.

Január 1. Előfizetői távgépíró szabályzat lép életbe.

Február 20. Új Távíródíjszabás lép életbe.

Március 1. Életbe lép az új Postahivatalok pénztárszolgálati utasítása (F. 1. Szab.).

Március 14. *Geofizikai év* elnevezéssel 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Március 14. A Postavezérigazgatóság és a Postások Szakszervezet megbízottaiból *Postás Központi Újítási Tanács* néven közös tanácskozó, javaslattevő és véleményező testületet hoznak létre.

Március 21. A Tanácsköztársaság kikiáltásának 40. évfordulója alkalmából emlékbélyegsorozat kerül forgalomba.

Április 1. Életbe lépnek az 1957. október 3-án aláírt új Egyetemes postaegyezmény és megállapodás rendelkezései.

Április 7. A Budapest–Moszkva állandó légi járat megindítása napján 20 forintos légi-postabélyeg kerül forgalomba.

Április 18. Megindul a telexforgalom a Dominikai Köztársasággal.

Május 1. Két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Május 1. Életbe lépnek az 1958. március 24-én Belgrádban aláírt magyar–jugoszláv postai és távközlési külön-megállapodás rendelkezései.

Május 16. Megindul a telexforgalom Columbiával és Venezuelával.

Május 26. A Közlekedési Múzeumról szóló, nyolc értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Május 29. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség hamburgi kongresszusa emlékére szelvényes bélyeg kerül forgalomba.

Május 29. Az aláírás napján hatályba lépnek a Mongol Népköztársasággal kötött postai

és távközlési külön-megállapodás rendelkezései. Megindul az értéklevél-forgalom a Mongol Népköztársasággal.

Június 1. A szocialista országok postaügyi minisztereinek berlini értekezlete alkalmából szelvényes emlékbélyeg kerül forgalomba.

Június 14. A Kis-Balaton madárvilágát ábrázoló, nyolc értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Június 27. A Szovjetunióval való forgalomban bevezetik a dísztáviratok kézbesítését.

Július 1. Megindul az értéklevél-, az értékdoboz- és az utalványforgalom Egyiptommal.

Július 1. Megindul az utalványforgalom a Guinea Köztársasággal.

Július 1–szeptember 30. Az aratás-cséplés és termény-betakarítás idejére rendkívüli folytonos távbeszélő-szolgálatot rendelnek el.

Július 11. A Budapesten megrendezésre kerülő Vívó Világbajnokság alkalmával 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Július 15. A Balatoni Nyári Egyetem megnyitása alkalmából 9 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Július 31. Megszüntetik a zsákbetétjegy elnevezésű postai értékciikk használatát.

Augusztus 1. Megindul a telexforgalom Hongkonggal.

Szeptember 20. Haydn halálának és Schiller születésének évfordulója alkalmából 6 értékből álló emlékbélyeg-sorozat és blokk kerül forgalomba.

Szeptember 24. A szovjet holdrakéta Holdra érkezésének emlékére emlékbélyeg kerül forgalomba.

Szeptember 25. A XXXII. Bélyegnap alkalmával szelvényes emlékbélyeg kerül forgalomba.

Szeptember 26. Hatályba lép a közlekedés- és postaügyi miniszter utasítása az iratok védelméről és selejtezéséről.

Október 1. Hatályba lép a postai munkásszállások rendjét szabályozó új rendelet.

Okóber 1. Megindul a telexforgalom Chilével.

Október 1. Előfizetői távgépíró-kezelési utasítás (B. 6. Szab.) lép életbe.

Október 4. A Levelező hét alkalmából emlékbélyeg kerül forgalomba.

Október 5–11. Levelező hét.

Október 12–16. A postahivatalok egyidejűleg végzik el a távbeszélő-forgalom áramkörnkénti és irányok szerinti statisztikai adatfelvételét.

Október 17. Megindul a nyilvános képtávíró-forgalom Kanadával.

November 14. A szovjet bélyegkiállítás alkalmával 4 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

November 16–21. Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények számlálását végzi.

Megnyílt postahivatalok: Aldebrő, Kazincbarcika 5., Keszthely 3., Orosháza 3., Siófok 2., Újmohács.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Eperjes, Lászlófalva, Zsombó.

Megszűnt postahivatalok: Balatonújhely, Pápa 3., Tódebrő.

Megnyílt fiókposták: Háromhuta, Karancsberény.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Batyk, Bojt, Nagykorpád, Sárszentágota, Sokorópátka, Szolnok 5. postahivatalból Szolnok Gyártelep.

Megszűnt fiókposták: Felsőpáhok, Ostffyasszonyfa pu., Szikra pu.

Kinevezések: *Tatár Sándort* a Budapesti Postaigazgatóság, *dr. Rátky Lászlót* a Budapest 78., *Szamos Józsefet* a Budapest 72. sz. postahivatal vezetésével bízzák meg (június 15.).

Becz Sándort a Posta Rádióműszaki Hivatal vezetésével bízzák meg (augusztus 16.).

Lakos Ferencet a Posta Műszerüzem vezetésével bízzák meg (október 15.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Háy Ervinnek* a Munka Érdemérmét adományozza (január 3.).

Szakirodalom: *Budapest postakézbetűzési beosztása* (július).

1960

Január 1. Módosítják a levélpostai díjjátalány-rendszert: Csak azok a szervek vehetik igénybe, amelyeknek forgalma a havi 500 Ft-ot meghaladja.

Január 1. Életbe lép a közlekedés- és postaügyi miniszter utasítása a postai hírlapterjesztésről.

Január 1. Új postakezelési utasítás lép életbe.

Január 1. Megváltoznak a nemzetközi távíródíjak.

Január 1. Új távíródíjsszabás lép életbe.

Január 23. Megindul a kicsomagforgalom Kínával és Koreával.

Február 1. Az új forgalmi bélyegsorozat tíz címlete kerül forgalomba.

Február 15. Nyolc értékűből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Február 29. A VIII. téli olimpia alkalmából 7 értékűből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

Március 1. Megindul a távbeszélő-forgalom St. Pierre- és Miquelon-szigetekkel és Togóval.

Március 1. Megindul a telexforgalom Nigériával.

Március 5. Megindul a távbeszélő-forgalom Új-Kaledóniával.

Március 8. A nemzetközi nőnap alkalmából két értékűből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

Április 2. A MABÉOSZ bélyegbemutatója alkalmából szelvényes emlékbélyeg-pár kerül forgalomba.

Április 4. A felszabadulás 15. évfordulója alkalmából két értékűből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

Május 1. LX 11 jelzéssel új dísztvíratlap kerül forgalomba.

Május 1. Életbe lépnek az Osztrák Köztársasággal kötött postai külön-megállapodás határozatai.

Május 25. Az olasz egységmozgalom 100. évfordulója alkalmából 3 értékűből álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

- Június 11.** Megindul a telexforgalom a Maláji Szövetséggel és Singapore-ral.
- Június 25.** Az arcképes bélyegsorozat újabb három címlete kerül forgalomba.
- Június 25.** Közzéteszik az országos irányítási verseny győzteseinek névsorát.
- Július 1.** Életbe lép *A postaforgalmi szolgálat balesetelhárító és egészségvédő utasítása* (L. I. Szab.).
- Július 1.** Módosítják a Rádió-üzletszabályzat és a Vezetékesrádió üzletszabályzat egyes rendelkezéseit: rádió- és televízióhasználati díj fizetése havonkénti beszedés helyett negyedévente.
- Július 1–szeptember 30.** Az aratás-cséplés idejére folytonos távbeszélő-szolgálatot rendelnek el.
- Július 2.** A címoldalon képpel ellátott (Tihanyi látkép, Pécs – Széchenyi tér) postai levelezőlapok kerülnek forgalomba, 40 filléres bélyegkép-benyomással.
- Július 2.** Megindul a telexforgalom Iránnal.
- Július 16.** Megindul a kiscsomagforgalom Bulgáriával.
- Július 23.** Megindul a telexforgalom a Kongói Köztársasággal.
- Július 31.** Megszüntetik a Posta Létszámhivatalát és a Posta Normairodát. A megszűnő szervek feladatkörét a Postaüzem Elszámoló és Statisztikai Hivatal veszi át.
- Augusztus 13.** Új értékikként postaszemélyzeti táviratlapot rendszeresítenek.
- Augusztus 13.** Megindul a telexforgalom Olaszországgal és Panamával.
- Augusztus 21.** A XVII. Nyári olimpiai játékok emlékére 11 értékből álló bélyegsorozat, valamint blokk kerül forgalomba.
- Augusztus 27.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Kongói Köztársasággal.
- Augusztus 31.** A Postamúzeum, a Posta Központi Szakkönyvtár és a Műszaki Fordító Csoport szervezeti különállását megszüntetik, szeptember 1-től a Postavezérgazgatóság 9. Műszaki fejlesztési osztályának szakmai irányítása és felügyelete alatt egy szervvé vonják össze *Posta Dokumentációs Központ* néven.
- Szeptember 3.** A Nemzetközi Filatéliai Szövetség varsói kongresszusa alkalmából bélyegblokk kerül forgalomba.
- Szeptember 4.** A X. Bányásznapi alkalmából arcképes bélyeg kerül forgalomba.
- Szeptember 30.** Megszüntetik a Posta Rádióvételtechnikai és Elektroakusztikai Üzem működését, feladatkörét részben a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság, részben a Posta Rádióműszaki Hivatal veszi át.
- Október 1.** Megindul az utalványforgalom Dániával.
- Október 10–14.** A postahivatalok a távbeszélő-forgalom áramkörönkénti és irányok szerinti statisztikai adatfelvételét végzik.
- Október 15.** A bélyegnap alkalmából szelvényes emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Október 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Irakkal.
- Október 15.** A Posta Elszámoló és Statisztikai Hivatal szervezetén belül Postai gépi adatfeldolgozó osztályt hoznak létre.
- Október 25.** Az arcképes bélyegsorozat újabb négy címlete kerül forgalomba.
- November 6.** Az arcképes bélyegsorozat újabb két címlete kerül forgalomba.

November 7. Az arcképes bélyegsorozat záró címlete kerül forgalomba.

November 26. Megindul a telexforgalom a Holland-Antillákkal.

December 1. A postakezelés egyszerűsítésére bevezetik a sommás ajánlott küldemények számlálás nélküli rovatolását.

December 1. Nyolc értékből álló, Mese II. elnevezésű bélyegsorozat kerül forgalomba.

December 17. Megindul a telexforgalom Új-Zélanddal.

December 24. A postakezelés egyszerűsítéseként megszüntetik a tértivevények mérleg-szerű nyilvántartását.

Megnyílt postahivatalok: Fót Gyermekváros, Gödöllő 5. (Máriabesnyő helyett), Miskolc 14., Ózd 6., Örménykút, Pápa 3.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Rudolftelep.

Megszűnt postahivatalok: Máriabesnyő, Ózd 2.

Megnyílt fiókposták: Balatonújlak, Ballószög, Batida, Botfa, Füzesabony, Kálócfa, Kócsújfalu, Kondorosi holdak, Kustány, Lentikápolna, Polgárdi Ipartelep, Szabadszállás, Tengelic Szőlőhegy, Újharangod.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Ecseny, Kétdobony, Kisalag, Kömörő, Pócspetri, Sóshartyán.

Megszűnt fiókposták: Alsószentmárton, Barcs Középrigóc pu., Drávacsepely pu., Gorzsa, Kondorosi holdak, Kozmadombja, Külsőballószög.

Kinevezések: *Rácz Jánost* a Puskás Tivadar Távközlési Technikum igazgatójává nevezik ki (január 8.).

Pólya Jánost a Lakihegyi Rádióállomás vezetésével bízzák meg (február 15.).

Dejcző Gábort a Budapesti Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (március 1.).

*Szántó Gézá*t a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság József Távbeszélő Üzemének vezetésével bízzák meg (április 1.).

Nagy Bélánét a Budapest-vidéki Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (július 15.).

Dr. Stoits Károlyt a Rádióvéiteltechnikai és Elektroakusztikai Üzem vezetésével bízzák meg (július 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kúti Jánosnak*, *Szentirmai Lászlónénak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Feistel Istvánnak* a Munka Érdemérmét adományozza (március 26.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Király Zsuzsannának* a Munka Érdemrendet, *Szabó Lajosnak*, *Zsíros Istvánnak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *dr. Jeney Lászlónak*, *Rády Károlynak*, *Kántor Sándornak*, *ö.zv. Hámos Istvánnénak*, *Tompos Vilmának*, *Péter Ferencnek* a Munka Érdemérmét adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Orbán Sándornak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Kóczián Andrásnak* a Munka Érdemérmét adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Kézi postadíj-szabás* (május).

Budapesti Távbeszélőnévsor (május).

Magyarország postajárat térképe (október).

- Január 1.** Valamennyi postai igazgatóságnál bevezetik a „kerékpár tulajdonba adási rendszert”: meghatározott használati idő után a kerékpár minden térítés nélkül a dolgozó tulajdonába megy át.
- Január 1.** Az igazgatóságok és a központi postaszervek vezetői részére bőrkötésű, arany-sávós ellenőrzési igazolványt rendszeresítenek.
- Január 1.** A postás nyugdíjasok, illetve a postás özvegyi nyugdíjasok számára megszüntetik a személyzeti távbeszélő-díjkedvezményt.
- Január 15.** Megszüntetik a csak közönséges levélpostai küldeményeket tartalmazó levélzsákok tételes jegyzékelését, helyette darabszám szerinti sommás jegyzékelést vezetnek be.
- Január 21.** Megindul a távbeszélő-forgalom Tahitival.
- Február 1.** A Magyar sajtó napja alkalmából megjelenik az 1961. évi arcképes bélyegsorozat első címlete.
- Február 1.** Az OTP gépkocsinyeremény-takarékbetétkönyveket hoz forgalomba, amelyek a postahivatalokban is kiállíthatók.
- Február 24.** *Budapesti állatkert* elnevezéssel tíz értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Február 25.** Megindul a telexforgalom Ecuadorral.
- Március 1.** Megszüntetik a nemzetközi postautalványok kifizetési díját és módosítják a kifizetett utalványok elszámolási rendjét.
- Március 3.** Várat ábrázoló, tíz értékből álló forgalmi bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Március 17.** Hat értékből álló, egészségügy témájú bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Április 1.** Változások lépnek életbe a minisztérium IV. Postafőosztálya (Postavezérgazgatóság) szervezeti felépítésében.
- Április 25.** Űrhajózás témájú, két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Április 29.** *Május 1.* elnevezésű, két értékből álló bélyegsorozat, valamint az arcképes sorozat egy címlete kerül forgalomba.
- Május 20.** A Budapest 62. sz. postahivatal kísérletképpen az ajánlott küldeményeket olyan géppel veszi fel, amely a felvevőhivatal nevét, a felvétel keltét, a bérmentesítési díjat és az ajánlási ragszámot is bélyegzőlenyomattal jelzi.
- Május 24.** *Vénusz rakéta* elnevezésű, 4 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Június 1.** Életbe lépnek az új Postai ügyviteli utasítás (J. 1. Szab.) rendelkezései.
- Június 17.** A postaszolgálati levélpostai küldemények súlyhatárát 5 kg-ban, a postaszolgálati csomagokét 50 kg-ban határozzák meg.
- Június 19.** A szocialista országok postaügyi minisztereinek varsói értekezlete alkalmából három értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Június 23.** A nemzetközi bélyegkiállítás alkalmából kisív-bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 1.** A Posta Rádióműszaki Hivatala elnevezését Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóságra változtatják.
- Július 1.** A Posta Értékcikkkraktára központi hivatal elnevezését Posta Értékcikkhivatal elnevezésre változtatják.

- Július 4.** A szocialista államok közlekedésügyi minisztereinek budapesti értekezlete alkalmából három értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 8.** Megkezdik az újonnan rendszeresített iker lottószelvények árusítását a kiemelt és a megyei postahivataloknál.
- Július 11.** A Vasas Sport Club megalakulásának 50. évfordulója emlékére 4 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 22.** Elrendelik a géprendszerű levélszekerények tetején elhelyezett, a napi ürtítési rendet ismertető táblák elhelyezésére szolgáló oromdíszek leszerelését.
- Július 22.** Lovas sport témájú, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Július 22.** Megindul a telexforgalom Elefántcsontparttal.
- Augusztus 5.** Megkezdik a biztosítási kárbejelentőlapok, mint értékcikkek postai árusítását.
- Augusztus 17.** Lottószelvény-eladást propagáló, *E héten itt lottósorsolás. Vásároljon lottószelvényt!* feliratú alkalmi bélyegzőt rendszeresítenek, amit szükség esetén a Bélyegmúzeum küld ki az érdekelt hivataloknak.
- Augusztus 19.** A nemzetközi bélyegkiállítás alkalmából kisív-bélyegsorozat, valamint Rippl Rónai József születésének 100. évfordulójára emlékbélyeg kerül forgalomba.
- Augusztus 26.** Megindul a távbeszélő-forgalom Brit-Hondurasszal.
- Augusztus 26.** Megindul a telexforgalom Japánnal.
- Szeptember 1.** Módosítják a távbeszélő-szabályzatot és a távbeszélő-díjszabást. A távbeszélődíjak késedelmes befizetése esetén nyilvántartási díjat számítanak fel.
- Szeptember 16.** Az arcképes bélyegsorozat újabb címletét bocsátják forgalomba.
- Szeptember 21.** Megindul a telexforgalom a Kongói Köztársasággal (Brazzaville).
- Szeptember 24.** A nemzetközi bélyegkiállítás alkalmából négy értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 28.** Megszüntetik a kedvezményes díjú üdvözlőtávíratot.
- Október 2.** Liszt Ferenc születésének 150. évfordulójára 2 értékből álló bélyegsorozat és blokk kerül forgalomba.
- Október 21.** Megindul a telexforgalom Mexikóval és Surinammal.
- Október 22.** Forgalomba kerül az arcképes bélyegsorozat újabb címlete.
- November 4.** Forgalomba kerül az arcképes bélyegsorozat újabb címlete, valamint növényeket ábrázoló, 8 értékből álló bélyegsorozat.
- November 26–december 2.** Valamennyi postahivatal és fiókpostája a közönséges levélpostai küldemények országos statisztikai számlálását végzi.
- December 9.** Megindul a távbeszélő-forgalom Japánnal.
- December 18.** Forgalomba bocsátják az arcképes bélyegsorozat záró értékét, valamint a madarakat ábrázoló, 8 értékből álló bélyegsorozatot.
- December 30.** Megindul a telexforgalom Pakisztánnal és a képtávíró-forgalom Marokkóval.
- Megnyílt postahivatalok:** Ajka 4., Eger 4., Komló 4. (Mánfa), Komló 5. (Mecsekjános), Miskolc Iskolaposta, Ózd 2., Pécs 15. (Mecsekalja), Újpest 6., Vác 3., Várpalota 3.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Dunafalva, Gátér, Mecsekjános, Murony, Nagyród, Parádsasvár, Újbög, Városföld.

Megszűnt postahivatalok: Csékút, Mánfa, Mecsekalja, Mecsekjánosi, Pétfürdő, Tósokberénd.

Megnyílt fiókposták: Csővár, Drávacsepely, Herbolyabánya, Komjáti, Pécs-Szabolcs, Tiszakürt Bogaras, Tiszapalkonya Erőmű,

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Balatonfüred (3. sz. postahivatalból), Bánk, Csobád, Csobaj, Ete, Gulács, Keszeg, Püspökladány (3. sz. postahivatalból), Rád, Rétközberencs, Somogyudvarhely, Terény.

Megszűnt fiókposta: Heresznye.

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Németh Lászlónak* a Munka Érdemrendet; *dr. Deák Ignácnak*, *Tóth Kálmánnak*, *Szűcs Józsefnének*, *Csomány Ferencnének* a Szocialista Munkáért Érdemérmét; *Héthy Valériának*, *Szász Mártonnénak*, *Kalocsai Bélának*, *Ruff Józsefnek*, *Hitre Erzsébetnek*, *Wéber Józsefnek*, *Kirkovics Istvánnak*, *Piroska Istvánnak*, *Bartás Sándornénak*, *Kővári Györgynek*, *Takács Lászlónak*, *Csákányi Sándornak*, *Vokányi Bélának* a Munka Érdemérmét adományozza (április 4.). A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Skultéti Antalnak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét, *Sárközi Lajosnak* és *Samu Mihálynak* a Munka Érdemérmét adományozza (szeptember 21.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kövesi Bélának*, *Váradi Imrénének*, *dr. Wurm Ferencnek*, *dr. Steiner Lászlónak* a Szocialista Munkáért Érdemérmét; *Jóba Józsefnek*, *Lőrinczy Endrének*, *Menoni Józsefnek*, *Névi Pálnak* a Munka Érdemérmét adományozza (december 16.).

Szakirodalom: *Utasítás a külterületi kezelők részére*

Postai ügyviteli utasítás (J. I. Szab.) (május).

Utasítás a kézbesítők ellenőrzésére (július).

1962

Január 1. *Ferenc Távbeszélő Üzem* elnevezéssel új postaműszaki szervet hoznak létre.

Február 1. Életbe lép a közlekedés- és postaügyi miniszter rendelete a Postai üzletszabályzat és a Postadíjsszabás módosításáról: megszűnik a postai küldemények hivatalból portóköteles és hivatalos felszólításra záradékkal történő feladása; a nyomtatványküldemények alapsúlyhatárát 50 gr-ban állapítják meg, megszűnnek a 10 és 20 gr-os súlyhatárok.

Március 18. Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat első címlete.

Március 29. Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat második címlete és az *Ikarusztól az úrrakétáig* elnevezésű bélyegblokk.

Április 14. Megindul a telexforgalom a Bahama-szigetekkel.

Május 9. Díszhalakat ábrázoló, 10 értékből álló bélyegsorozat és az *Évfordulók – események* sorozat újabb címlete kerül forgalomba.

Május 12. Megindul a telexforgalom Trinidaddal.

- Május 21.** A chilei labdarúgó világbajnokság alkalmából 8 értékből álló bélyegsorozat és blokk kerül forgalomba.
- Június 1.** A fiókpostáknál módosítják a belterületi házhozkézbesítő-szolgálatot.
- Június 23.** Megindul a telexforgalom Ghanával.
- Június 24.** Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat újabb három címlete.
- Június 25.** A *Malária elleni küzdelem éve* elnevezésű emlékbélyeg és blokk kerül forgalomba.
- Június 30.** Megindul a távbeszélő-forgalom Szudán Köztársasággal.
- Július 1.** Életbe lép a *Szállítószolgálat* című szabályzat.
- Július 1.** Megszüntetik a szelvényes takarékbetétkönyvek és takarékbélyegpek postai beváltását.
- Július 7.** Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat következő címlete és a Helsinki Világifjúsági Találkozó alkalmából a rózsákat bemutató bélyegsorozat záró értéke.
- Július 15.** A IV. Postafőosztály szervezetében az Anyaggazdálkodási osztályt megszüntetik, 2. C. számozással, változatlan feladatkörrel a Tervgazdasági szakosztály keretébe illesztik. Ennek következtében a Posta Anyaghivatal a Tervgazdasági szakosztály felügyelete és irányítása alá kerül.
- Július 19.** *Ikarusztól az úrrakétáig* elnevezéssel 9 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Augusztus 1.** Hatályba lép az új Távbeszélő-kezelési utasítás.
- Augusztus 4.** Megindul a távbeszélő-forgalom Ciprussal.
- Augusztus 11.** A mezőgazdasági termelőszövetkezetek járadékban részesülő tagjai ellátásának kifizetésére Tsz-járadékutalványt rendszeresítenek.
- Augusztus 11.** Megindul a telexforgalom Izlanddal.
- Augusztus 11.** Megindul a távbeszélő- és telexforgalom a Farői-szigetekkel.
- Augusztus 12.** Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat újabb címlete.
- Augusztus 24.** Rózsákat bemutató, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 1.** A postás nyugdíjasok és özvegyi nyugdíjat élvezők részére engedélyezik, hogy a postaszemélyzeti távíró- és távbeszélő-díjkedvezményt a lakásukon lévő távbeszélő-állomásokról vegyék igénybe.
- Szeptember 4.** A csoportos szovjet ürrepülés emlékére két értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 16.** Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat három címlete.
- Szeptember 16–22.** Valamennyi postaszerv a közönséges levélpostai, az átmenő sommás ajánlott és a kézbesített tértivevényes küldemények számlálását végzi.
- Szeptember 22.** A XXXV. Bélyegnap alkalmából bélyegsorozat és blokk kerül forgalomba.
- Október 1.** Új, DT 21-28 jelű dísztávíratlapok kerülnek forgalomba.

Október 8. Forgalomba kerül az *Évfordulók – események* elnevezésű bélyegsorozat újabb címlete.

Október 27. Űrhajózás témájú, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Október 27. Megindul a telexforgalom a Bermuda-szigetekkel.

November 18. Ragadozó madarakat ábrázoló, 8 értékből álló bélyegsorozat és az *Évfordulók – események* elnevezésű sorozat újabb címlete kerül forgalomba.

December 28. Autó- és motorsport témájú, 9 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

December 31. Megszüntetik a Posta Központi Leszámoló Hivatal önálló működését.

Megnyílt postahivatalok: Gyula 2., Salgótarján 4., Szombathely 8.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Farkasgyepű, Szentlőrincváta.

Megszűnt postahivatal: Szabadszállás 2.

Megnyílt fiókposták: Bodvarákó, Csákvár, Felsőlajos, Küngös, Rigács.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Beregsurány, Háromfa, Jármí, Nagyrada, Pusztabánréve, Pusztamagyaród, Szökedencs, Tarnabod.

Megszűnt fiókposták: Barcs Aranyospusztá, Dabas Felsőtelep, Tövisskes.

Kitüntetések: *Hargitai Antalt* a Ferenc Távbeszélő Üzem vezetésével bízzák meg (márc. 17.).

Sas Gyulát a Belváros Távbeszélő Üzem vezetésével bízzák meg (április 7.).

Dr. Dankó Gyulát a KPM IV. Postafőosztály Postatitkárságának vezetésével bízzák meg (március 23.).

Csereklyei Pált a Postai Tervező Iroda vezetésével bízzák meg (szeptember 15.).

Andrássy Aladárt a Miskolci Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (november 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Barna Józsefnek* a Szocialista Munkáért Érdemérem, *Nagy Ferencnek* és *Magyarosi Istvánnak* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (január 6.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bessenyei Miklósnak* a Munka Érdemrend, *Kuklis Istvánnak* a Szocialista Munkáért Érdemérem, *Korn Károlynak* és *Szilasi Gyulának* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (január 13.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Hartai Rudolfnak*, *Sánta Bélának*, *Palotás Lászlónak*, *Kronperger Jánosnak* a Szocialista Munkáért Érdemérem, *Budai Nándornénak* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (január 20.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Garamvölgyi Miklósnak* a Munka Érdemrend, *Maklári Istvánnak*, *Szenczi Jánosnak*, *Breboszky Jenőnek*, özv. *Rozványi Aurélnénak* a Szocialista Munkáért Érdemérem, *Albert Lászlónak*, *Pártos Ferencnek*, *Kada Editnek*, *Nagy Domokosnak*, *Pál Józsefnek*, *Márton Vilmosnak*, *Szer Lajosnak*, *Kálmán Rozáliának*, *Uvardi Istvánnénak*, *Vajda Józsefnek* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (április 14.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Szarvas Sándornak*, *Zakár Ferencnek*, *Tégi Jánosnak* a Szocialista Munkáért Érdemérem, *Rátky Istvánnénak*, *Vizi Lászlónak*, *Benke Gézánnak* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (május 19.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Pápai Lászlónak* a Munka Érdemrend, *Béres Károlynak* a Munka Érdemérem kitüntetést adományozza (június 9.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Zorger Antalnak* a Szocialista Munkáért Érdemérem kitüntetést adományozza (július 21.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Dedek Lajosnak, Szabó Jánosnak, Szabó Andrásnak, Mezei Sándornak* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket, *Cs. Molnár Józsefnek, Hartyányi Mihálynak, Szerdahelyi Mihálynak, Hargitai Antalnak, Kiss Ferencnek, Kukor Jánosnak, Bolyán Imrének, Kurcz Károlynak, Mogyorósi Bélának, Csernák Pálnak, Zemplényi Bélának* a Munka Érdemérmeket adományozza (szeptember 22.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Horváth Istvánnak, Roszkopf Lászlónak, Vágó Jenőnek* és *Danyi Zoltánnak* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket adományozza (november 17.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Mészáros Józsefnének* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket adományozza (november 8.).

Szakirodalom: *Távíródíjszabás* (március).

Postahivatalok és fiókposták bankszolgálati utasítása (március).

Utasítás a postakezelésben részt vevő MÁVAUT-alkalmazottak részére (december).

1963

Január 1. *Posta Gépi Adatfeldolgozó Üzem* elnevezéssel új központi szervezet létesítenek.

Január 1. Szegeden Postai Gépjármű Szállítási Üzemet hoznak létre.

Február 1. Életbe lép a postakezelésben részt vevő MÁVAUT-alkalmazottak számára kiadott utasítás.

Február 2. Megindul a telexforgalom Máltával.

Február 5. A budapesti műkorcsolyázó és jégtánc Európa-bajnokság alkalmából bélyegsorozat és blokk kerül forgalomba.

Március 23. A Miskolc 1., Debrecen 1. és Pécs 1.sz. postahivataloknál utalványbélyegzőgépeket helyeznek üzembe.

Április 20. Megindul a telexforgalom Libanonnal.

Május 5. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat első címletét.

Május 9. A szocialista országok postaügyi minisztereinek V., budapesti értekezlete alkalmából emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.

Május 17. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat következő címletét.

Május 22. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat újabb címletét.

Május 23. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat újabb címletét.

Június 5. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat következő címletét.

Június 8. Megindul a telexforgalom Szudán Köztársasággal.

Június 15. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat következő címletét.

Június 22. A Budapest 4., Budapest 62. és Budapest 72. sz. postahivatalok *Satas Guichet* rendszerű bérmentesítő gépet vesznek használatba.

Június 22. Megindul a telexforgalom Barbadoszal és Etiópiával.

Július 6. Új rajzú általános forgalmi bélyegsorozat első 14 címletét bocsátják forgalomba.

Július 6. Megindul a telexforgalom Ceylonnal.

Július 13. Siófokról szóló, három értékből álló bélyegsorozat, valamint úrhajózás témájú bélyegblokk kerül forgalomba.

Július 20. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat két újabb címletét.

Július 27. Vöröskereszt témájú, 7 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Augusztus 1. A Budapest 114. sz. postahivatalban kísérletképpen levélbérmentesítő automatát szerelnek fel.

Augusztus 3. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat következő címletét.

Augusztus 10. Megindul a telexforgalom Kamerunnal és a Fidzsi-szigetekkel.

Augusztus 18. A magyar népviseletet bemutató, 9 értékből álló bélyegsorozat és a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat következő két címlete kerül forgalomba.

Szeptember 1. Az alkalmi bélyegek árusítását és első napi bélyegző használatát kiterjesztik a rendeletben felsorolt, meghatározott postahivatalokra.

Szeptember 3. Forgalomba bocsátják a *Nagy idők – Nagy események* elnevezésű bélyegsorozat következő négy címletét.

Október 1. Életbe lépnek az Osztrák Köztársasággal kötött postai és távközlési megállapodás határozatai.

Október 20–26. Valamennyi postahivatal a közönséges, a könyvelt és a tértivevényes levélpostai küldemények statisztikai számlálását végzi.

Október 25. A XXXVI. Bélyegnap alkalmából bélyegsorozat és blokk kerül forgalomba.

November 2. Megindul a telexforgalom Dahomey-jel és Paraguay-jal.

November 11. *Innsbruck 1964* elnevezéssel 8 értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

November 15. A postahivatalok megkezdik a személyi igazolványok cseréjéhez szükséges rendőri bejelentőlapok árusítását.

December 12. Nyolc értékből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 98., Kecskemét 4. (Repülőtér), Mezőkövesd 2., Nagykanizsa Palin, Ózd 7., Salgótarján 5.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Nagykarácsony, Tiszaújfalu, Valkó.

Megszűnt postahivatal: Budapest 102.

Megnyílt fiókposták: Borsodszentgyörgy, Hollád, Kincsesbánya, Szalaszend, Zalaszentgrót.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Ete, Harc, Tiszaszederkény (2. sz. hivatalból).

Megszűnt fiókposták: Aranyod, Bánya, Kislók, Nagyhát pu.

Kinevezések: *Kulcsár Lajost* a Ferenc Távbeszélő Üzem vezetésével bízzák meg (június 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Bakos Tibornak* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket adományozza (január 19.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Karton Emilnek, Ladányi Ferencnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket; *Kondorosi Károlynak, Szlama Ferencnek, Sipos Józsefnek, Hegedűs Sándornak, Kollán Antalnénak, Hidasi Lászlónak* a Munka Érdemérmeket adományozza (március 9.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Molnár Ferencnének* a Munka Érdemérmeket adományozza (március 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Karádi Károlynak, Csonka Kálmánnak, Költő Györgynek, Kézdi Józsefnek, Burján Ferencnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket; *Flórián Olgának, Botos Antalnak, Pücsök Mátyásnak, Debreceni Lajosnak, Vadászi Lászlónak, Jankó Etelkának, Regdon Józsefnek, Nagy Józsefnek, Baumstark Pálnak, Somlai Ferencnek* a Munka Érdemérmeket adományozza (április 13.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Gósi Józsefnek, Kámán Györgynek, Kerényi Károlynak* és *Székhelyi Józsefnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket; *Giczi Árpádnak, Galamb Jánosnak, György Zoltánnak, Jeges Lászlónak, Kardos Lászlónak, Lantos Jánosnak, Péter Ferencnek* és *Szűcs Ferencnek* a Munka Érdemérmeket adományozza (május 13.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Simovits Mihálynak* a Munka Érdemérmeket adományozza (szeptember 28.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Száraz Istvánnak, Földvári Jenőnek* a Szocialista Munkáért Érdemérmeket adományozza (október 19.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Derecskei Gyulának, Jaros Zoltánnak* és *Prágai Györgynek* a Munka Érdemérmeket adományozza (december 7.).

Szakirodalom: *Budapesti távbeszélőnévsor* (augusztus).

Budapest postakézbítésési beosztása (november).

Summary in English

Foreword

We have now celebrated the 150th anniversary of an event that stands out from Hungary's thousand-year history, an event of pervasive consequence, an enduring example to the country's people and a source of patriotic pride: the Revolution and War of Independence of 1848. From the distance of a century and a half, do we really have a good view of what happened then?

The difference between Sándor Petőfi's lines of poetry written in June 1848 and his letter to János Arany in July 1849 is striking: the first exuberates in historical changes on the world scale, the joy of dedication to the struggle for freedom, while the second is weighed down with sadness at human feebleness and cowardice.

Both of these from the same Sándor Petőfi! It is not only up to the reader what message is conveyed by them. The English poet S. Butler was surely correct when he wrote that historians can do what even God cannot: they can change the past, and perhaps be useful to God as a result.

We should therefore be thankful to the curators who have put together the exhibition *1848 letters*, because they have given visitors the chance to extend their knowledge of 1848 directly from the pens of forebears who actually made history, from the notes, letters and relics of true witnesses. These will sometimes reinforce and sometimes modify our existing view of the history of that time. I hope that the Foundation's latest yearbook will be of similar service in enriching our knowledge.

Mrs Gergely Kovács

Report on the Activity of the Foundation of Postal and Telecommunications Museums and Its Museums in 1998

The first important document of 1998 arrived, dated January 5, from the Historic Monuments Inspectorate of the National Historic Monuments Office. The letter consented to the Foundation leasing flats 22/A and 22/B on the third floor of Andrássy út 3 for use as museum offices. That decision began the process of resolving the overcrowding that had persisted since 1973, causing mounting problems decade after decade. The flats, with a total area of 160 sq.m., provide space for six members of the Postal Museum staff and for the Foundation's finance department.

The last official document of the year was reproduced on page 32 of the daily paper *Magyar Nemzet* on December 24, 1998. An announcement by the Ministry of Transport, Telecommunications and Water Management, serial number 19, stated that the Founda-

tion's application had been successful: the Postal Museum would receive a non-repayable grant of HUF 7 million towards its second multimedia CD publication, entitled *The History of Hungarian Telecommunications I—Telegraph, Telex, Data Transmission*.

Between these two documents, under 564 main serial numbers, the varied and diverse activity of the museums and the Foundation in 1998 are contained in more than a thousand files. These are summarized briefly below, under the customary headings.

Management and administration

- Publication in a uniform framework of the statutes, orders, directives and documents for the Foundation and its museums had to be postponed, as the Foundation gained the status of a priority organization for the public benefit, and its board of trustees was only constituted in mid-December.
- A survey of the real estate and rented premises used by the Foundation and its museums was completed, along with a draft of the likely development plans.
- On the subject of enlarging the Stamp Museum, discussions with the heads of the Ministry of Transport, Telecommunications and Water Management led to the Ministry drafting preliminary plans for utilizing the Erzsébet Telephone Exchange that incorporate the Museum's space requirements. These will be presented shortly, when preparation of the study plans and budget estimate can begin.
- The stores underwent a crisis due to the cramped conditions in the exhibition areas and the delay by MATÁV PLC and the Hungarian Post PLC in publishing managing director's directives on protecting relics of museum value. (This has been postponed year after year since 1992, although the trustees have always pressed for it, and it has circulated every year at MATÁV as an approved draft directive.) To resolve this, we submitted a request to make museum use of the huge switch room at the Terézváros Telephone Exchange. Since this has been designated for other uses, the Foundation has been promised the empty second-floor machine room at the Csepel Telephone Exchange as a store for relics of telecommunications history.
- The Foundation was able to take possession in September 1998 of a 60 sq.m. flat on the second floor of Andrásy út 3, where a reading room and data base for the Postal Museum library are being accommodated.
- The Foundation's employer-employee contracts were modified.
- New regulations for the handling of petty cash were issued.
- Regulations were compiled on the compilation and conduct of inventories, discarding of stock, and valuation of assets and resources.

Tasks with the collections

- The audited inventory of the Postal Museum library stock was completed.
- By extending rented premises, storage space was gained for the picture and illustration collection, the document archive and collection of archive fonds, and for the miniature printed materials.
- The accessions during the year came mainly from donations and purchases. Only to a very small extent did they result from local collection visits to installations.

- The Stamp Museum continued its audited inventories of the classic Hungarian and the African and Asian stamp collections.
- Display of the post-1987 stamps of European and American countries commenced.
- The audited inventory of the Hungarian collection of first-day covers and commemorative postcards was completed.

<i>Accessions to the Stamp Museum</i>	Hungarian stamps	58 997
	Foreign stamps	40 788
	Mixed collections	9 492
	Stamp designs and drafts	91
	Library	98
<i>Accessions to the Postal Museum</i>	Collection of objects	2 744
	Document collection	1 698
	Library	42

Main donations

To the Stamp Museum

- The heirs of the designer *Ádám Czeglényi* donated the artist's exhibition materials to the Stamp Museum.
- *Tibor Szokody*, *Ferenc Orbán* and *Béla Doros* donated first-day covers.
- *Lajos Mocsári* donated 2400 stamps with corporate perforations, mounted in albums, and a turn-of-the-century casket decorated with stamps.

To the Postal Museum

- The *Telecommunications Superintendency* placed in the Museum collection a Robur FUM-12 type detector van in working order.
- *Hungarian Television PLC* presented a Colour V outdoor-broadcast van for the exhibition at the Radio and Television Museum in Diósd.
- *Matáv PLC Sopron Directorate* dismantled and presented to the Museum the telecommunications cable hut at the Albertkázmérpuszta frontier post. After conservation, this will be displayed in the yard outside the Postal Museum at Nagyvázsony.

Exhibitions

By the Stamp Museum

- *The Philatelic Relics of the 1848 Revolution and War of Independence*. Opened on March 13 at the Stamp Museum, and on October 8 in the Rezső Soó Memorial Room at the Diligence Exhibition Hall in Debrecen.
- *Museum Masterworks on Hungarian Postage Stamps*. Opened on March 31 at the Museum of Applied Arts.
- *The Philatelic Documents of the 1848 Revolution and War of Independence*. Opened on April 10 at the international stamp exhibition held in the Museum of Military History.
- *Commemorative Postmarks Connected with Events in Győr*. Opened on May 25 in the János Xantus Museum.
- *Olimpiafila '98 Budapest*. The first sketches for the first set of Hungarian sports stamps

and commemorative postmarks to do with athletic events. Opened on August 18 at the Sports Hall, Budapest.

- *Lisbon '98 – Museum Masterworks on Hungarian Postage Stamps*. Opened on September 4.
- *Prague '98 – African Animals on Hungarian Stamps*. Opened on September 10.

By the Postal Museum

- *Letters of 1848*. Opened on May 17 in the Postal Museum. The exhibition presented the organization, management and operation of the state post office during the revolution and war of independence of 1848–9. It recalled the events between March 1848 and October 1849 in original and photocopied letters.
- *Gábor Baross and Ferenc Puskás Born 150 Years Ago*. Opened in the Telephone Museum on June 6. The lives of the 'Iron Minister' and of the man who built the Budapest telephone system.
- *In Memoriam Lieben*. At Nagyvázsony, the home of one of the grandparents of Robert von Lieben, inventor of the Lieben tube.
- *Broadcasting Anniversaries: 65 Years of the 314-metre Mast at Lakihegy Transmitter Station and 40 Years of the Széchenyi Hill Television Transmitter*. Opened in May at the Radio and Television Museum, Diósd.
- *A Hundred Years of the Szombathely Telephone Exchange*. Opened on May 29 at the County Arts Centre.
- *Fifty Years of the Pioneer Post*. Opened on July 31 on the premises of the Children's Railway Station at Csillebérc, near the former central camp site of the communist Young Pioneers' Movement.
- *The Miskolc Post down the Decades*. Opened at the Post Horn Gallery in Miskolc on October 7. The Postal Museum's latest exhibition room, in the attic of the Miskolc Postal Directorate building, has 78 sq.m. of exhibition area, a 6 sq.m. office and 30 sq.m. of storage. The first exhibition here shows the postal history of Miskolc, complete with a post-office interior. Some small letter-handling machines and items to do with newspaper distribution (a traditional post-office task) are shown here for the first time.
- *A Hundred Years of the Postal Vehicle Depot*. Opened at the Postal Museum on October 7. Shows the buildings, equipment and vehicles of the depot, which has played an outstanding part in the history of postal deliveries. (The Museum also contributed a local display for the celebrations at the depot itself.)
- *Advent Salon*. Opened on December 13 in the Postal Research Institute Conference Hall, as a joint event with the Institute. Twelve artists showed 120 works of pure and applied art between the second and last Sundays before Christmas. There were also musical and literary programmes every afternoon and activities for children on Saturday and Sunday.
- *Events of the Gábor Baross Memorial Year*. In the Postal Museum from December. The exhibition tableaux show the events of the year in Budapest and the provinces, from book launches and wreath-laying to the closing concert at the Vigadó. Some display cabinets present for the first time the winning design and other designs for the Gábor Baross memorial plaque.

Public relations and museum education work

- The Foundation's museums score a big success with the public each year at the May museums celebration in the garden of the Hungarian National Museum. The Postal Museum also took part this year in the multimedia event, with its CD of radio history.
- There was joint participation with MATÁV PLC in the Children's Day festivities in Budapest's Városliget (City Park).
- As a new departure, the Foundation organized the school-year opening ceremony in September at Hollókő Primary School.
- The Stamp Museum offered school-holiday activities between July 20 and August 26, including stamp designing and spinning and weaving.
- Once again, the Foundation organized a Faraday Day at Diósd in Advent, for first-year students of the Tivadar Puskás Telecommunications Technical School.
- Good working relations have developed with the Terézváros local-government authority. The Postal Museum provided the venue for two important local-government events, including the inaugural meeting of the new assembly after the local-government elections.
- The museum educational work included activities and competitions for school students and contributions to events at the specialist secondary schools.
- The museums were visited by numerous foreign museum staff and public personalities.
- The Hungarian Philatelic Scientific Society (MAFITT) held five meetings at the Stamp Museum.
- Almost 50 researchers made use of the museums' libraries.

Scientific activity

- The Postal Museum's double CD on radio history was launched in January 1998. Archive materials from almost all the Museum's collections were included on the CD. It emerged that the preparation of CD publications requires changes in the Museum's scientific processing work as well.
- The exhibition scenarios and the guide-catalogues prepared for them embody significant scientific and scholarly work.
- Several members of staff had materials published in specialist journals, specialist volumes and reference works. They contributed a number of lectures to the scientific meeting to mark the Baross Memorial Year, mainly on aspects of Gábor Baross as the 'tele-minister', the first important developer of Hungarian telecommunications.
- The second national conference of technical museum staff was held jointly with the National Technical Museum. A lecture was contributed on the scientific activity taking place in the Foundation's museums.
- The eighth volume of the Foundation yearbook appeared in mid-December 1998, covering the events and researches of 1997.

Miscellaneous

- The Foundation took part in the general assembly of the Central European Union for Technical Museums (MUT), which was held in Budapest.

- Six staff of the Stamp Museum attended the Prague '98 stamp exhibition.
- The Foundation sent four representatives to the annual conference of museum curators at Sárospatak.
- The Foundation took part in the work of the organizing committee preparing for the Békésy Memorial Year in 1999.
- Assistance was given to the Gábor Baross Foundation with its work of erecting a memorial plaque and organizing an exhibition.

Budapest, January 8, 1999

Mrs János Solymosi: Historia domus – Stamp Museum, 1998

In January, the Hungarian Philatelic Society held its executive meeting in the Museum. The Hungarian Post Office had released a memorial stamp on the 100th anniversary of Zsigmond Széchenyi's birth. It was also in January that we paid our last respects to Ádám Cziglényi, stamp designer and graphic artist, in Farkasrét Cemetery.

In February, Dr Lajos Mocsári donated to the Museum 2400 perforated company stamps and a turn-of-the-century casket adorned with stamps. The Uruguayan Ambassador, Homero D. Martinez Lavlor, visited the Museum and offered to seek the Uruguayan stamps that are missing from the collection.

The temporary exhibition *The philatelic record of the 1848–49 Revolution and War of Independence* opened in March. On the opening day, the Deputy Managing Director of the Hungarian Post Office issued the anniversary commemorative stamp in the Museum. Béla Doros, Managing Director of the Hungarian Post Office, presented the Museum with a dedicated foreign first day cover. At its annual general meeting, MAFITT's members voted two Museum staff on to its membership. In the Museum of Applied Arts, we exhibited a selection entitled *Museum Masterpieces on Hungarian Stamps*, where the Managing Director of the Hungarian Post Office released the series of stamps, *Secession at the dawn of the 20th century*.

In April, we presented the compilation, *Philatelic documents of the 1848–49 Revolution and War of Independence* at the international stamp exhibition in the Institute and Museum of Military History.

In May we expanded our standing exhibition in the János Xantus Museum in Győr to include occasional stamp impressions recording outstanding events in Győr.

In August, the heirs of graphic artist Ádám Cziglényi paid a visit, and afterwards donated the collected material that had remained in the museum. During the European Athletics Championships, the museum showed at the international stamp exhibition Olimpi-fila Budapest '98 the first Hungarian sport series, issued in 1925, and a selection of rubber stamp impressions commemorating athletic events. A catalogue, *Hungarian Post office sport event stamps 1910–1998* was compiled by Gabriella Nikodém for this prominent exhibition and won bronze medal in the literature class.

In September we produced the presentation *Gallery masterpieces on Hungarian post-*

age stamps for the Lisbon '98 international exhibition, and *Stamps for life – animals of the continents: Africa* for the Prague '98 world exhibition.

In October, in connection with World Post Day events, we rearranged the annually-revised exhibition in the Rezső Soó memorial room in Debrecen, and produced a new compilation under the title *The philatelic relics of the 1848–49 Revolution and War of Independence*. In Budapest, we held an exhibition for stamp designer Károly Vagyóczky.

In December, two talks were held at the MAFITT meeting in the stamp museum: György Cserni spoke on *Temporary arrangements by the Romanian Post Office in Transylvania between 1918 and 1922* and Dr Tamás Somogyi on *The first Austro-Hungarian tariff inflation in the 19th century*.

Júlia Kisfaludi: Historia domus – Postal Museum, 1998

1998 events were characterised by the production of new exhibitions and relations with other museums and public collections. At the beginning of the year our collections underwent considerable expansion. The AM-micro television transmitter from Győr was passed to the Diósd Radio and Television Museum, and in Szeged we collected some teletype frames from the dismantled telex centre.

In January we held the press launch of our CD-ROM publication *The history of Hungarian radio and catalogue of receivers*, produced with the support of a grant from the Ministry of Transport, Telecommunications and Water.

In April, in conjunction with the National Technical Museum, we were the organisers of the 2nd National Conference of Technical Museum Curators.

In May, we took part in the Museum Mayday held by the Hungarian National Museum. In a tent in the Museum garden we displayed working telecommunications equipment and as part of the *Multimedia Mayday* exhibition in the Museum building, we showed our radio history CD-ROM. The Chairman of the Hungarian Post Office opened our exhibition *1848 letters* commemorating the Revolution and War of Independence. The host of museum events for children's day in 1998 was once again the Agricultural Museum, where we presented old working telecommunications equipment.

At the conference held in Győr to commemorate the 150th anniversary of Gábor Baross' birth, Mrs Gergely Kovács gave a lecture and the Managing Director of the Hungarian Post Office released a Baross commemorative stamp. In Budapest, the NEDIX-510 stored-program controlled telegram and data transfer centre, commissioned in 1981, was closed. We made video recordings and took photographs prior to its demolition.

In July, a three-day series of events celebrated the 50th birthday of the former Pioneers' Railway, now the Children's Railway. For the occasion, we held an exhibition in the Csillebérc station of the museum's pioneer-post archive material.

The renovation of the new offices on the third floor of the Postal Museum started at the end of August and were completed in September.

In September our Foundation held an unorthodox school year opening ceremony in Hollókő for nursery and first-year schoolchildren. Museum staff attended the conference of the Association of Central European Technical Museums (MUT) held by the National Technical Museum.

At the World Post Day in October, the 100th anniversary of the opening of the Post Office Vehicle Garage was celebrated at the Egressy út site, where we exhibited the Museum's Csonka tricycle. On the same day, the divisional director of the Hungarian Post Office opened our exhibition *100 years of the Post Office Vehicle Garage* presenting the history of postal transport. A wreath was laid at János Csonka's grave in Farkasrét Cemetery by representatives of the Hungarian Post Office and the Garage. In Miskolc, the Postal Museum opened its new Post Horn Philatelic Gallery in Miskolc.

In November we completed the transfer of the picture and drawing store, the document archive and the small printed matter store into the new collection stores.

In December there was another advent exhibition and fair showing art works added to the Postal Museum's student and craft collections. A separate musical and literary programme related to the event was held every day between the second-last and the last Sunday before Christmas. In commemoration of Faraday's Christmas lectures we held another Museum Day in Diósd. Éva Ferencz' lecture, *Old Hungarian advent songs and folk prayers* closed not only the Advent Salon, but also the Postal Museum's 1998 events.

Mrs Gergely Kovács: Marginal notes to a Radio History CD-ROM

With the support of the Ministry of Transport, Telecommunications and Water, the Foundation of Postal and Telecommunications Museums released its first CD-ROM, a history of the radio. Released in Hungarian and English versions, it is intended to serve technical education, disseminate technical history, and contribute to international telecommunications policy. Its potential for the latter derives from its wealth of information on all aspects of Hungarian radio communications history, together with the entire historical catalogue of Hungarian radio receiver manufacture.

The volume of the historical and radio-receiver catalogue material collected was such that the text, images and audio material would not fit on a single CD. *The history of Hungarian radio and catalogue of receiver* was therefore produced in a two-CD set. The first disc is the history of Hungarian radio, and the second the catalogue of receivers.

The history of Hungarian radio is introduced by a brief chronology of the events leading up to the invention of radio and the development of the world's radio broadcasting (1826–1923).

The beginnings of Hungarian broadcasting were Tivadar Puskás' Telephone News Service, experiments in wireless transmissions, and the setting up of the first radio station, the spark-telegraph station in Csepel (1914). Experimental broadcasts (1923–1925) culminated in the start of the first regular radio station in December 1925. The history of transmission and studios and changes in stations between 1926 and 1997 are then given year by year.

The first CD is audio material accompanied by images. It also has appendices with facsimiles of the main radio government decrees.

The second CD presents 1066 Hungarian-made radio receivers, with brief technical descriptions and a photograph or reproduction of the contemporary price list and advertisement. The text of the product description is confined to the main characteristics.

The radio catalogue presents products of 9 large and 26 small companies. Between 1924 and 1985, up to 1100 types were produced in Hungary. We found reliable technical descriptions of 1066 receivers and pictorial representations of 933.

The commercial receivers are presented by manufacturer and in chronological order, with a history of development from simple detector radios, simple and superheterodyne receivers up to digital-display stereo radios with full auxiliary functions.

The receiver catalogue is a good representation of Hungary's radio industry: its beginnings, rapid development, its heyday around 1940, its subsequent concentration into large enterprises, its recession after the war, its later revival, and its final closure.

The receiver catalogue's visual material is accompanied by archive sound material covering 25 periods.

Published by the Foundation of Postal and Telecommunications Museums with the support of the Ministry of Transport, Telecommunications and Water, the CD-ROM has been produced in an impression of 200 copies, but not released commercially. Apart from the complementary copies for the institutions which assisted its production, one copy each will be provided to universities, technical colleges and the national library. 10 copies are available for borrowing from the Postal Museum.

Júlia Kisfaludi: New temporary exhibition – 1848 letters

Our outline plans for an exhibition entitled *1848 letters* were submitted along with our application for the grant offered by the Ministry of Culture and Education Millennium Committee to mark the occasion of the 150th anniversary of the 1848/49 Revolution and War of Independence. The ad hoc steering committee meeting of 3 November awarded 1 M Ft of the 2 M Ft requested.

The script was produced by the beginning of March 1998. It envisaged an exhibition with a double purpose: firstly to present the postal conditions and services between March 1848 and October 1849, and secondly to convey an impression of individuals, society and politics at the time by means of contemporary letters.

The exhibition was opened on 18 May by Dr Tamás Szekeres, Chairman of the Hungarian Post Office. It marked our respect to the participants in the historical events of 150 years ago, particularly in memory of the leaders and staff of the Post Office at the time.

In the Museum's entrance hall the visitor first sees the documents relating to the establishment of the first independent government on 15 March 1848.

In the second hall we placed contemporary letters and related documents on the 19th century Szentes Post Office counter.

One of the first measures made by the Ministry of Agriculture, Industry and Trade, which was responsible for the Post Office, was to modify the post rates set by the Austrians for the territories of Hungary and Transylvania. The new charges came into effect on 1 July 1848 in Hungary and 1 September in Transylvania. The rate set by the Austrians of 3 krajcárs per 10 miles was changed by the independent Hungarian postal administration to 2 krajcárs. The Decree was accompanied by a list of letter carriage charges setting out the main charges by weight and mileage.

Hungarian was made the official language of the newly-independent Hungarian post

office. On 26 May 1848, a decree was issued on the use of Hungarian-language stamps and stamp impressions carrying the Hungarian crest.

The press in spring 1848 and the subsequent period took on a new importance. The newspapers appearing in the territory of Hungary, Transylvania and Croatia-Slavonia were distributed by the post offices. The Ministry of the Interior gave permits for their distribution. Applications were judged by the content, the provisions of the publishing law, and the deposit of the required securities. After notification by the Interior Ministry, the Post Office could accept subscriptions. A joint Hungarian and German language decree was issued covering newspaper publication.

Ministerial decree documents showing the changes in postal administration were posted on the boards opposite the entrance booth. Between 7 April and 11 September 1848 the Minister of Agriculture, Industry and Trade was Gábor Klauzál. In Act III of 1848 he ordered that "*Office-bearers subject to the ministry or working in any sector of public government shall swear an oath to the constitution.*" State office bearers, postmasters and their deputies and inspectors all took the oath in accordance with this law on 11 June 1848.

Until 1848, the postal coach service was under the control of the Austrian postal administration. In 1848, the Hungarian postal administration also obliged postal coach employees to take the new oath. The officers of the Nagyszében Postal Coach Administration swore the official oath at the Royal Treasury.

Starting on 1 June 1848, the Postal Department of the Ministry of Agriculture, Industry and Trade issued postmasters with new letters of appointment and deeds of gift in place of those issued by the Austrian government.

Because of the hostilities, there were severe obstacles to the execution of the Ministerial decrees in the south of the country. Imperial General Jellašić, Governor of Croatia, chief of the southern army's field post office, took Croatian postal affairs under his control.

On 16 September 1848 the National Defence Committee was formed. On 28 November, Lajos Kossuth appointed László Madarász to the head of the Interior Ministry Police and Postal Department. Between the resignation of Gábor Klauzál and this date, the temporary postal arrangements were overseen by Mihály Ambrus.

László Madarász took over the Police and Postal Department from Mihály Ambrus on 28 November 1848. He only announced reorganisation of the post office to the Ministry of Finance on 23 December. Madarász' first instruction to "*Every chief postal administration*" requested a report within 15 days on the managers of post stations and letter collection offices and on the conditions under which postal packets were being handled.

The course of hostilities necessitated restrictions on international postal traffic. Stipulations for the handling of letters arriving were set out in a document of 6 December 1848.

The administration of Hungarian areas that came under the control of imperial forces was organised on a temporary basis by Windischgrätz, to meet military demands. He set up a committee entitled "*Hungarian Royal Temporary Civil Administration*". Postal affairs were re-appropriated, if for a short time, by Vienna.

The historical changes are conveyed by a row of post office signs on the wall above the entrance booth. The Austrian crest signs with the black eagle were first replaced by individually-made signs. Particularly interesting is the shield-shaped sign of the Dorog Post Office, whose emblem and inscription is Hungarian on one side and German on the other.

The term "*State Post Office*" that had been ordered for the official stamps was also reproduced on the signs.

The next room of the exhibition contains the implements of postal carriage and the documents on them. At the centre is a model of the Köpcsény Postal Station in autumn 1848.

The carriage charge for a postal packet depended on the service required, either letter, coach or courier post. The postal carriages carried either only letters or letters and coach post. Each carriage had separate rules for carrying passengers and their luggage.

The chief postal coach despatchers and the postal coach offices were accountable to the Ministry. From 1848, postal coaches operated in five administrative areas (Buda, Pozsony [Bratislava], Kassa [Kosice], Sopron and Nagyvárád [Oradea]), there were main postal coach despatches in Buda and Nagyszeben [Sibiu], postal coach despatch offices in Pozsony, Kassa, Temesvár (Timisoara), Varasd, Eszék [Osijek] and Zagreb. Documents also mention postal change stations at Zengg and Új-Gradiska. Some letter post offices also provided a coach post service.

The Hungarian government inherited a road system in 1848 which was in very bad condition, and this determined the quality of letter and postal-coach services. In an attempt to improve service, manufacturers were called on to produce vehicles suitable for postal carriage.

The railway between Vienna and Pozsony, opened on 20 August 1848, was also brought employed for the postal service.

A special place in the history of the 1848 War of Hungarian Independence between the outbreak of the armed Serb uprising in Karlóca (12 June 1848) until the evacuation of the Komárom castle (2 October 1849) is occupied by the field post offices. Along the supply routes they adapted to the course of the war, conveying correspondence for the military leadership and the government. The field post offices were linked into existing postal connections.

Official letters and despatches were also carried by field couriers. The use of relays was governed by order of the National Defence Committee. The official letters were marked with various levels of urgency and usually franked with post office stamps.

At the end of 1848 and beginning of 1849 the pressure of the military situation led to police censorship becoming increasingly common, and to letters and newspaper bundles being appropriated for examination, and occasionally confiscated. Money packages were checked, restrictions were tightened on the handling of packages arriving from or sent abroad, and those sent to or received from hostile armies. The former decree protecting secrecy of correspondence was not repealed. Inspections to enforce private secrecy were carried out by committee and the results of the inspections recorded in minutes.

The strictly postal history part of the exhibition is followed in the large hall by a cultural history display. Official and private letters written in 1848–49 by 38 prominent politicians, writers, poets, and public personalities are arranged along with portraits of the writers or their correspondents, accompanied by objects of the time.

On the three black-background boards in the last room, we have placed selections of letters written from captivity, condemned cells and exile. All are accompanied by lines of verse. The two Morse-system telegraph tables and the text of telegrams above them announce the arrival in the 1850s of a new kind of communication, the telegraph.

Alexandra Halász – Klára Lukács: Philatelic mementos of the 1848–1849 Revolution and War of Independence

In the middle of the 19th century, uprisings broke out all over Europe. This process was joined in Pest by the Revolution of 15 March 1848, which was to set Hungary off on an enormous leap towards the creation of an independent nation state. A government assumed office and took the destiny of the Hungarian nation into its hands, determined to run the country's affairs without the interference of the Habsburg Empire. The imperial court's response was uncompromising, and armies marched on Hungary to put its fledgling national freedom to the sword. On 13 August 1849, no longer able to withstand the enormous forces ranged against it, the Hungarian army laid down its arms at Világos. The heroic struggle of more than a year had reached its end, and the surrender was followed by severe reprisals.

The country has now celebrated the 150th anniversary of the Revolution and War of Independence. Our temporary exhibition is related to the commemorative events. It follows the changes made in postal affairs by the Ministry of Agriculture, Industry and Trade which was responsible for them in 1848–49. The Hungarian Post Office's break with the Austrians is shown via postmarks and other features of postal handling procedures on contemporary envelopes.

The War of Independence has been investigated by a great many historical works, but temporary correspondence contains much documentary material still unknown to the general public and even to those working on the subject in depth. The letters open up a perspective on how average citizens lived through storms of history, revealing the effects of events on all walks of life.

Letters dating from the War of Independence are extremely precious, many having been destroyed after the war because of their content. The envelopes have often been pilfered from the archives, resulting in the loss of much interesting information that both their writing and stamps could provide on the postal affairs of the time.

Most of the letters on display have been selected from the Stamp Museum's Béla Térfi courier collection. Three letters have been loaned by Andor Bér.

Piroska Farkas Krizsák: Born 150 years ago

On 17 May 1998 a chamber exhibition opened in the Telephone Museum commemorating 150 years since the birth of Gábor Baross and Ferenc Puskás.

Gábor Baross was born on 6 June 1848 in Pruzsina in Trencsén county (Slovakia) in an impoverished noble family. He attended school in Léva, Győr and Esztergom, and matriculated in the Law University in Pest, from which he graduated as a solicitor in 1872, and was appointed *aljegyző* (junior clerk) in Trencsén county. In 1875 he was elected as member of parliament for the Pucho-Ilava constituency, which brought him to Budapest. On 30 March 1883 he was appointed as secretary of state in the Ministry of Public Works and Transport.

In 1884, Győr elected him as its member of parliament, a mandate he held until his death. On 30 December 1886 he was appointed to head the Ministry of Public Works and Transport, which was converted under his own plan to the Ministry of Trade in 1889.

This was the period when Gábor Baross accomplished his great reforms, in railway nationalisation and goods and passenger transport, and his construction of the Iron Gates [regulation of the Danube]. His work, conducted under iron discipline and order, was broken off by his untimely death on 9 May 1892.

Known as the Iron Minister by virtue of his working capacity, Gábor Baross played an outstanding part in the history of Hungarian communications. By merging the post office and the telegraph service (1887), drafting the first major telecommunications law, setting up an experimental telecommunications station, and supporting the Hungarian electrical industry, he started off epochal development in Hungarian telecommunications.

Ferenc Puskás was born in Pest on 28 March 1848. He studied at the Buda Gimnázium and the Theresianum in Vienna. In 1865 he entered the army. His elder brother, Tivadar Puskás, working for Edison, started the installation of the telephone network in Paris in 1878. Because of pressure of work, he asked his younger brother to go on leave and find out about the telephone. After an extended study tour, Ferenc decided to exchange the life of a soldier, with its secure living, for a noble cause: the foundation of the Hungarian telephone network. Tivadar Puskás transferred his rights to represent the European Edison Telephone Company on Austro-Hungarian territory to Ferenc, who submitted his petition for the establishment of the telephone system to the Ministry of Public Works and Transport on 28 July 1879. He received the certificate of permission on 20 May 1880, covering a period of 20 years.

He faced many difficulties as he approached his task. By force of great stamina and industry, he overcame every barrier. The first telephone exchange started operation on 1 May 1881 in a third-floor room in Fürdő u. 10. He also received permission for the telephone system proposed for Temesvár (Timisoara), but, exhausted by his work, he fell ill and was unable to complete it. Hearing of his illness, Tivadar came home at once from Paris and took over the work, asking for the telephone permit to be transferred to himself. By its order no. 13 115, the Ministry of Public Works and Transport accepted his application on 6 May 1883, but altered the licence terms. Ferenc Puskás did not recover from his illness, and died on 22 March 1884.

The Fürdő utca telephone exchange that opened on the first day of May 1881 started its operation with 50 subscribers. By August of the same year there were three exchanges in operation, with a total of 291 connections.

Kinga Csibi: 50 years of the Pioneers' Post

On 31 July 1998, the Children's Railway Foundation commemorated the 50th anniversary of the opening of the Széchenyi Hill Children's Railway by a three-day event held by in the stations between Hűvösvölgy and Széchenyi Hill. Since the Pioneers' Railway carried letters for the Pioneers' Post, the Postal Museum held a small exhibition in the waiting room of the Csillebérc station.

The MÁV Széchenyi Hill Pioneers' Railway was set up as a joint operation of the Ministry of Transport and Postal Affairs and the Hungarian Pioneers' Association. It was built in three stages between 1948 and 1950. 12 km long, the 760 mm gauge railway passes through the most beautiful parts of the Buda hills at a speed of 20 km/h, carrying passengers from Széchenyi hill to the Hűvösvölgy terminus with a total journey time of 55 minutes. The route takes it past the finest walking areas in the hills, and many sports

facilities. The trains are heated in winter, and in summer run with viewing carriages between 9 and 18 hours daily.

The Postal Museum's exhibition presented the Pioneers' Post of the last 50 years using colour graphics, photographs and evocative drawings based on the memories of older pioneers, attracting the interest of young and old alike. We also set up a Morse telegraph which had served as a permission-request telegraph for departure and arrival of trains.

Gyöngyi Urbán: Post Horn Gallery

The Post Horn Gallery exhibition hall was set up by the Miskolc Administration of the Hungarian Post Office in the Administration building's attic, and fitted out by the Postal Museum as its seventh outlying permanent exhibition. Planning was greatly assisted by Dr Miklós Kamody, retired senior Post Office official and postal historian, who has been researching Hungarian aspects of his subject for more than 40 years.

On entry to the museum, the visitor is first faced with Edit Kósa Kapros' tapestry designs, each showing an era in the history of Hungarian telecommunications. This is followed by the local history part of the exhibition, with original documents or replicas presenting the postal history of Miskolc and surroundings.

On being freed from Turkish rule, and after the death of Michael I, mail in Hungary and Transylvania was gradually integrated under the terms of the Diploma Leopoldinum (1690) into the postal service of the Habsburg Empire. However, the postal developments started by the general postmaster, Duke Károly Paar, were swept away by the War of Independence led by Ferenc Rákóczi II.

Miskolc had a prominent role in the war of independence. It was here that Prince Rákóczi held his Court, and here he wrote his declaration to Europe.

The military post during the war of independence, which also carried private correspondence, operated under regulations issued by Rákóczi in Tokaj (10 November 1703, Léva (1 January 1705) and Eger (4 March 1705). The first postmaster in Hungary was János Szepesi of Miskolc, and the first in Transylvania was Simon Orbán. The staff and official language of the post office were Hungarian. It had 63 postal stations along four main routes and several secondary routes, led by 20 postmasters and 43 "*veredarius*" – deputy postmasters. In the postal patent issued in Miskolc in 1707, Rákóczi strengthened protection of secrecy of letters, set the obligations of counties to maintain roads, and laid down rules for the use of the post horn.

In 1722, Charles III, redeeming the Paar family's feudal rights, took the postal service into state hands. The compulsory use of the German language and the imperial eagle emblem indicated that the post office was "*under imperial protection*". However, on the territory of the Kingdom of Hungary, franking privilege for official letters stopped in 1741. The postal law promulgated by Queen Maria Theresa in 1748 enabled the postal stations to be joined by "*collecturas*", letter-collection offices. This gave the stimulus for the revival of the passenger-carrying postal coach, known from the days of King Matthias. It started up between Vienna and Bratislava in 1752, and was subsequently extended to Buda.

The development of post offices had not yet reached Miskolc, however. The county and the town passed on the costs of official, commercial and private correspondence to the

public in the form of duties. The carriers of the letters were responsible for collecting the postage charges. Letters were taken to and brought from the Ónod post office twice a week.

In 1767 the *alispán* (sub-prefect) of Borsod county submitted a petition to the Governing Council for Miskolc to be included in the postal coach route between Buda, Eger and Kassa. However, neither the route nor the Miskolc post office was set up at that time. The only change that occurred was the appointment by the Kassa postal administration of a letter-collector in Miskolc, in the person of József Órássy, at the beginning of 1784. In January 1790, shortly before the Miskolc Post Office opened, the Ónod postmaster's issuer, György Török, franked the letters as post despatcher.

There were eight applicants for the post of Miskolc postmaster. None got the job, which was awarded to cavalry sergeant-major László Bakos of Osgyán, who had been retired disabled. The Miskolc Post Office opened on 1 September 1790. Post in the office, which was open daily from 8 a.m. to 12 p.m, and then from 2 to 6 p.m, was handled by Postmaster Bakos' employee, György Török. Financial difficulties soon caused Bakos to exchange his post for one at the smaller post office of Szikszó. In 1793, the Miskolc Post Office was headed by József Szedliczky, former postmaster of Ónod. In 1795 he took a petition for better location of the postal station and the longstanding issue of provision of postal lands to the county assembly.

Although he did not receive a permanent grant of land, József Szedliczky did acquire a suitable building, beside the new road to Tetemvár. Land was only granted in 1818, and from then on the Miskolc postmasters rented postal land and grazing for the token annual rent of 1 gold piece until 1913.

József Szedliczky passed his title to the post office to his son István on 1 January 1818. He paid his father's unpaid postal charges, thus enabling him to receive the county appointment in 1820. In 1829, István Szedliczky sold his Miskolc post for 12,000 Ft to András Duronelli, who passed it on to his son Alajos in 1845.

The postal regulations during the reform period divided postal carriage services into two: the regular *ordinári*, and the occasional *staféta*. The *ordinári*s ran along set routes at fixed times, and the *staféta*s ran to the order of passengers or cargo carriers. The letter post services carried letters, printed matter (books, journals, newspapers, musical scores, etchings and lithographs), but where there was no postal coach service, it also carried money and parcels. The tariffs and means of payment in letter post also changed frequently. Between 1751 and 1817, the "*half-postage*" system prevailed, by which half was paid by the sender and the other half by the addressee. In 1817, alternative postage was introduced. The sender paid the entire postage for letters abroad or recommended or registered post. This is when the first mailboxes appeared. "*Letters for which the postage shall only be paid on delivery may be placed in certain boxes in post offices at any time while the post office is open.*" Their use was made compulsory in post offices in 1830, at the same time as house delivery of letters was introduced. Even so, the sender could prescribe that the letter be held in the post office as post restante.

Post stations still held many privileges at the beginning of the 19th century: they were exempted from military billeting, public work and payment of customs, bridge tolls and ferry fares, and in token of this they bore the imperial crest.

In 1825, the Austrian postal coach administration introduced a new, scheduled rapid

coach service carrying 5 passengers night and day between Vienna and Buda. The former rapid coach continued to operate as a letter transport post coach 3 or 4 times weekly, but no new services were introduced, and extra demands were met by private companies. A famous private carrier in North Hungary was Károly Mattheidesz, who ran his coach between Pest and Eperjes and along the Pest–Miskolc–Putnok–Rozsnyó–Igló–Lőcse route. In competition with the Mattheidesz Rapid Coach Institute, the Post Office increased the number of its postal coach services and reduced their journey time and fares.

By the 1830s, Miskolc had become one of the area's main crossroads towns, held a national St. Urban day fair from 1838 onwards, and held weekly fairs on Wednesday and Saturday with trade surpassing that of the Pest fairs. The correspondence involved in industry and trade gave a boost to the Post Office's development, and in 1834 a connecting postal road was built from Miskolc, through Sakazinc and Putnok, to Tornaljai.

National ambitions during the reform era were manifested through adoption of Hungarian as the official language of the Post Office, and the use of postal documents and forms in Hungarian instead of German. Act II of 1844 provided that the language of legislation and administration was to be Hungarian, and this also applied to postal administration and post offices.

However, the Hungarian Post Office only became completely Hungarian for a very short period, in 1848. Postal affairs were handled in the government by Gábor Klauzál, Minister of Agriculture, Industry and Trade, or under his direction by secretary of state Ágoston Trefort.

During the rule of the National Defence Committee, government commissioner László Madarász dealt with postal affairs. One of the main measures was promulgated on 12 January 1849, setting up the Debrecen administration and regulating postal transport. Upper Hungary postal routes were ordered to send official letters to the government or any section of a ministry to Miskolc, from where they would be taken via Ónod to Debrecen.

A great proportion of General Damjanich's legendary 9th battalion came from Miskolc, and in addition the town set up four companies of national guards, in one of which served the head of the Post Office, Alajos Duronelli.

After the failure of the War of Independence, the Austrian imperial postal law was extended to post offices in Hungary, the imperial crests reappeared, and new regional postal administrations were set up. The postmasters were frequently dismissed and foreign "*Bach hussars*" put in their place. Hereditary postmasterships with rights of sale were abolished without compensation. Posts were advertised, absolute political reliability had to be proved, an oath of allegiance taken, and an examination in the German language taken. Furthermore, granting of the post was conditional on making a deposit of an amount greater than the annual pay.

The head of the imperial transport ministry, Baron Bruck, took several measures that accelerated the development of post offices: by regular use of public works labour, he set about restoring the roads, he reduced postage rates and introduced the postage stamp (1850). The speciality of the first joint Austro-Hungarian stamp was the Homonna–Tokaj stamp perforation, which first appeared in 1852.

The postal order system was introduced for money transfers, and postage and newspaper stamps were made compulsory. The Post Office undertook home deliveries from 1855

onwards, and express-letter home deliveries and payment-on-delivery from 1860. The postal coach fare was reduced, services were speeded up, but the building of railways eventually killed off the postal coach. The mobile post office system came close in the wake of railway fever (1864).

A telegraph station, under Austrian control, opened in Miskolc on 27 May 1859.

After the Compromise, the Hungarian Royal Mail received partial autonomy. It could decide on its internal affairs; post was not a joint matter, but international contracts already signed continued to be binding on the new Hungarian postal administration. A decree was issued on 27 April 1867 to repaint the crest on postal carriages, letter boxes and post offices, replace German-language stamps and rubber stamps, and introduce the new post office emblem. This decree restored the use of the old Hungarian postal emblem, adjusted to the demands of the time, so that the Hungarian royal crown placed above the post horn announced independence from the Austrian Post Office.

The telegraph service, which in 1848 was still only used for official telegrams, by 1868 was forwarding meteorological and river-level reports free of charge, and for money was transmitting private messages. It became one of the first organisations to employ women, in 1872. The Post Office and the Telegraph Office were merged in 1887. Gábor Baross then started off training reform by introducing the "*Hungarian Royal Post and Telegraph Office Officer Training Course*". The Post Office Savings Bank started its operation on 1 February 1886, by provision of Act IX of 1885. In a country recovering from the economic crisis of 1873, it was this institution that succeeded in bringing small private capital into economic life and assisting modest private initiatives, saving small and medium-sized businesses from bankruptcy, and taking an active part in trade and lending operations.

In 1899, the Hungarian Post Office became the first in Europe to use motor vehicles for collection of letters.

In 1908, by Act XII, the Hungarian Post Office won its complete independence.

On 1 October 1914, when the First World War had already broken out, the first wireless telegraph station started in Csepel, and in July 1918, air mail was launched, and actually operated for a few months. The institution of the field post office was formed out of necessity.

Miskolc's post office came under Treasury management in 1870, and the head of the office was Károly Bene (1870–76). Alajos Duronelli was appointed as head of the Kassa office, and Miskolc postal carriage was taken over by his wife – as carriage postmistress – for personal pay, the use of public lands and carriage fees.

A separate post office was set up in Diósgyőr in 1870. The extension of rail links increased postal traffic, and in 1871 Miskolc joined the national mobile post office system. In order to improve and speed up service, the railway station post office service set up a post office at Miskolc's Tisza Railway Station on 23 June 1880, covering all aspects of handling post. The number of small offices had to be increased: at Hejőcsaba in 1884, Diósgyőr Gas Works in 1888, and Miskolc-Búza tér and Miskolc-Felvégy in 1891.

After the post-war Trianon treaty, Hungary lost its postal administrations, or parts of them, in Pozsony, Kassa, Nagyvárad, Kolozsvár and Temesvár: it was left with 2392 post offices out of an original 7051. The number of telegraph offices went down from 5425 to 1918, telephone exchanged from 2586 to 979, postal collection boxes from 16,418 to 6349, postal carriage routes from 17,327 to 2878.

After the annexation of north Hungary, on 7 January 1919 the Hungarian staff of the Kassa administration transferred to Miskolc, from where they operated as an administration branch. On 27 April, the Czech army crossed the demarcation line established at the peace talks and occupied Miskolc on 2 May. The administration branch was transferred to Budapest on 9 May. After talks between the Czechoslovak post office chief and the head of the Miskolc Post Office, the postal workers were allowed to continue working without taking a Czechoslovak oath of allegiance, but only under strict supervision: 3 censors monitored telephone operations and another 3 the post office service.

In the battles to liberate the town, three postal companies of the Red Army played a part, and there are memorials to their heroism in Felsőzsolca, Onga and Gesztely.

On 1 November 1920, after annexation of Upper Hungary, the administration branch was reclassified as a Post and Telegraph Office Administration under the directorship of Mihály Rákóczy. It was demoted back to branch status on 1 June 1924 and closed down completely on 30 June 1925, its area being attached to the Debrecen administration.

In the area formerly covered by the Kassa administration, a post office administration branch was set up based in Miskolc in 1945, and raised to administration status in 1947. It was again attached to Debrecen in 1949, but restored as the Miskolc Post Office Administration in September 1950.

The exhibition continues with the display of a small post office from the turn of the century, all the items having been collected from the Administration's area and donated to the Post Horn Gallery.

In the middle of the room some machines rarely seen by customers are displayed.

The decorative pillars in the attic exhibition room show all of the Administration's date stamps and a selection of first-day cover stamps. We asked all of our department heads to send in photographs of their post offices and staff, but many did not respond to the request, and so the gallery's albums only has pictures of 98 post offices.

In the final section of the exhibition we have installed some display cabinets containing personal memories of Administration staff, and a separate board expresses our respect for the work of postal historian Dr. Miklós Kamody.

Gabriella Nikodém: Art and craftsmanship – Károly Vagyóczy's stamp design exhibition

The title "*Art and Craftsmanship*" comes from an article in the Károly Vagyóczy exhibition catalogue written by Professor Imre Kocsis, Head of Department at the Hungarian College of Fine Arts, and chosen as the title for the exhibition itself, is a fitting juxtaposition. Nothing better could express the essence of Károly Vagyóczy's art.

In stamp and banknote designs, in graphics where the purpose is very specific, how do we find the artist, the person who is trying to express himself? Precise, standard, correct graphic techniques, upholding every point of tradition, with lines that follow the academic rules of copper-plate engraving, obscure the individual, the special element. We must not approach Károly Vagyóczy's work purely in its own terms. We must start out from the subject, the expression of the subject, and the compositional technique. This is what contains the extra something that distinguishes the craftsman from the artist. The perfect harmony is supplemented by a restrained, quiet lyricism, a discreet poetry, which makes

his every work unmistakably his own. His handling of every subject is gentle and affectionate, whether it be a stamp design for the 150th anniversary of the stamp, or portraits for the new series of banknotes depicting influential historical personages in the country's economic life and financial affairs.

Three times he has won the highest acclaim of stamp collectors for his work, *The finest stamp of the year* prize. The winning blocks were of Zoltán Kodály in 1982, the old town hall in 1983, and in 1991, a commemoration of Pope John Paul II's his visit to Hungary. All three stamps were produced using his favourite technique, copper-plate engraving.

His works have appeared in countless individual and group exhibitions, consistently evoking public and critical acclaim. He won the Derkovits Prize in 1967 and the Miklós Kis Tótfalusi Prize in 1981. In 1972, he was awarded 4th Prize at the 4th Warsaw Graphics Biennale and Gold Medal at the 3rd Florence Graphics Biennale. In 1977, tribute to his work was paid at the Attila József Memorial Exhibition by award of the Patriot Prize, and at the International Stamp exhibition in Bulgaria by the Graphics Gold Medal. At the national holiday celebration on 23 October 1998, he was honoured by the Small Cross of the Order of the Republic of Hungary, Civil Branch.

In addition to stamp designs he also produces print graphics and banknote designs. All of us literally meet with his work every day: it was his fine creations that adorned the 100 Ft note released in 1983 and the 5000 Ft in 1990, and he was subsequently commissioned to design the latest series of paper money, in denominations of 200, 500, 1000, 2000 and 10,000 Ft. Produced within the constraints of modern technical requirements, these are nonetheless works of major artistic merit.

His life's work is far from complete. Many tasks lie unaddressed, many thoughts await expression, many subjects remain to be formed by Károly Vagyóczky's chisel. Nevertheless, the nearly 60 stamps, countless stamp designs, the occasional notepaper designs, book covers, engravings and his latest great work, the new Hungarian banknote series already bear witness to a fully-rounded artistic career, just as a statue takes shape under the chisel of the sculptor.

Tünde Oláh: 100 years of the postal carriage service

At the end of the 19th and beginning of the 20th centuries, postal carriage was still carried out by private carriers with horse-drawn coaches. In spring 1896 an epidemic broke out among the horses. Postal carriage had to employ rented horses, and a new approach was sought. The engineering section led by Endre Kolossváry proposed the use of motor vehicles. The Hungarian Royal Post Office recognised the potential of motor vehicles for postal carriage very early on, and by autumn 1896 trials were already under way.

The private contractors could not keep pace with the increase in traffic, and so the Post Office took transport into its own hands. In 1898, a smithy and wheelwright's workshop was set up in the building at Mátyás tér 15 to maintain vehicles for passenger and goods transport. The Central Repair Shop of the Royal Hungarian Post Office was rented from Vilmos Beer, knight of the realm and carrier to the imperial Post Office.

The regular use of motor vehicle for collecting letters in Budapest started out in 1900. Twenty Peugeot three-wheeled vehicles were imported and two were manufactured by

the Ganz factory to János Csonka's design. This was the fleet of Europe's very first motorised postal service. The Csonka motorised tricycles traversed the Budapest streets for the next twenty years.

After several decades of gradual development, the rate of growth of the Post Office's fleet faltered after 1978 due to the world oil crisis and the sudden increase in petrol prices, but by 1988 it was running more than 2000 vehicles. In 1970, 51 per cent of the vehicles were employed for carrying mail. This had fallen to 40 per cent by 1985, the remainder serving telecommunications and broadcasting.

After the Hungarian Post Office was divided into three, the Post Office Garage's fleet contracted substantially. In 1990 it had 1054 vehicles, of which it lost more than 50 per cent: firstly to telecommunications in the same year, and then to broadcasting in 1991. The Garage lost its autonomy in December 1997, and since January 1998 has been operating as the Transport Division of the Hungarian Post Office's Postal Transport Administration. After the split, the fleet's Volkswagen vans were joined by 100 Mercedes Benz vehicles. There are now 711 post vans running, and the remaining obsolete vehicles are planned for replacement by modern German models this year.

Mrs István Szegedi: International stamp exhibitions

Following the practice that has evolved over several decades, the Hungarian Post Office entries to international stamp collections are prepared by the Stamp Museum. These exhibitions are divided into the official and the honorary, which are rarer and do not usually involve competition. Over the last fifteen years the Hungarian Post Office has won silver medal in the Stockholmia '86 exhibition, gold at the Finlandia '88 and bronze at the Prague '88 and Bulgaria '89 exhibitions.

In 1998 we produced three display boards each for two international exhibitions, in Prague and Lisbon. The display for Prague '98 covered 3x16 sheets and that for Portugal '98, 3x12 sheets.

The exhibit for Prague '98 show was *Stamps for life – animals of the continents: Africa*. At Portugal '98 we presented a brief selection from the *Museums' masterpieces on Hungarian postage stamps* exhibition which had met with success at the Museum of Applied Arts.

The organising committees of the international stamp exhibitions produce exhibition catalogues, consisting of high-quality limited-edition booklets announcing the jury's decisions in each category. The other exhibitors do not pass completely unrecognised: every participant receives a certificate and in most cases a medal from the organising committee. The participation and award certificates have up till now always been received on behalf of the Hungarian Post Office by the Stamp Museum, and registered and stored as collected items along with the philatelic material.

Mrs Gergely Kovács: Historical commemoration of Gábor Baross

Gábor Baross – the most successful Hungarian statesman of all time – was 28 years old when he became member of parliament for the Freethinking Party, formed out of the Deák Party and the Left-Centre Alliance. After eight years in parliament serving on vari-

ous committees, he was appointed Under-secretary at the Ministry of Public Works and Transport at the age of 36 and Minister at the age of 38. Six years later, 1892, his death was mourned by the nation. On 20 November 1892, a statue by Antal Szécsi was erected to his memory on the axis of Rákóczi út, in the square named after him.

One hundred years later, his statue, shifted to the side of Thököly út, is in a state of neglect surpassed only by historians' treatment of him and his absence from national public thought.

Passed over in all aspects of historical treatment, no doubt as a result of the series of historical failures that best the country after his time, we must consider whether the history that has been written for us presents true picture. The 105 years since Gábor Baross' death show how bad it is.

The 8-10 lines he merits in school history books, buried among the story of the dualism era, are so grey and schematic that it would take an exceptionally alert student to detect anything of interest in them. Living as we are in the current period of great historical changes, we could learn much from Gábor Baross' deeds.

As European Union membership impends, the legislation following the Compromise [with Austria in 1867], which was drafted not to effect legal harmonisation, but to promote the national interest and the public good, should be essential reading for every politician. It would be instructive to hold up the accomplishments of state administration to Gábor Baross' measure. Good laws need good organisations to enforce them. State bureaucracy in Europe west of the Leitha was highly-qualified, honest and dedicated, in contrast to Eastern Europe's corrupt, authoritarian bureaucracy. Such an honest corps of public officials is what is needed now, too. Gábor Baross' 1887 decrees against nepotism and introducing a compulsory application system and that of 1888 launching training and applied research in public affairs were produced in this spirit.

Public service is equivalent to the service of justice and the public good. Gábor Baross, speaking at the opening of the Pozsony-Porpác-Szombathely railway line on 8 November 1891, addressed this theme thus: "...it must be stressed that whoever carries out his duties in public affairs, by effort great or small, but with honest intention and patriotism, has no right to claim recognition or reward for so doing."

Revival of the memory of Gábor Baross could imbue us with new hope for the first century of the new millennium. I am very pleased that tomorrow he will be remembered in one hundred and fifty towns and villages by the unveiling of memorial plaques on streets, squares and the walls of institutions that bear his name. His depiction on stamps and telephone cards reaches practically the whole nation. We can hope that the younger generation will find in him an example on one of our history's dedicated and successful personalities.

Klára Lukács: Lajos Kossuth's Post Office Bond

One of the Stamp Museum's most precious possessions, and a unique relic of the last century is the first design for the Hungarian Post Office Bond. It was produced in 1848, about the time of the Kossuth banknote. It is supposed that the designer, Mór Than, was sent to Lajos Landerer, who was responsible for producing the banknotes. The first Hungarian postal bond was thus produced in the Mint.

The first article on it appeared anonymously on 15 July 1924 under the title *Kossuth's postal bond design* in Emánuel János Jászai's journal, *Magyar Levélbélyeg* (Hungarian Postage Stamps). This tells the story that Kossuth intended to issue a postal bond, and had Mór Than draw up a design on 3 June 1848. Jászai came by the postal bond by a fortunate inheritance. (His wife was the granddaughter of Jakab Urschitz, who was chief mechanic of the Mint in 1848, and followed the government to Debrecen, Szeged and Arad, producing the red-centred banknotes right to the end.) With an eye to a profit, Jászai wanted to hand over the Than design to the Stamp Museum in exchange for 10,000 pengős. Other sources put the price demanded even higher, because he had already made some three thousand pengős from reproducing the design in reduced form and selling it to collectors under the name *Kossuth's Stamp*. He permitted studies to be carried out on the family treasure, because he had to prove its age, originality, and that it was really produced in the Mint. He also had to demonstrate the extent to which Kossuth was involved with it, but no document referring to such a commission could be found.

Ernő Beszédes: Teletype machines in the telegraphic system

The Morse telegraphs that had been operating since 1850 were no longer able to carry the increased traffic, and required new developments. The rapid growth in the telegraph machines was followed by the rapid development of printing telegraphs.

Attempts to build machines that could write were being made even when the Morse system was invented. Samuel Morse himself also produced a design for one. The first printing telegraph was patented by Wheatstone in 1841. It required two or three wires, but Wheatstone used a switching arrangement that enabled it to be operated with one wire. At the same time, similar devices were developed by Vail, Bain and Brett, but they did not come into practical use.

In 1854, David Edward Hughes produced the synchronous teletype, which he patented in America in 1855. He wanted to apply his invention to the telegraph system in his own country, but did not meet with enough support. He further perfected his machine and patented it again in 1858. This patent was bought by the French government for 200,000 francs in 1860, and the licence for manufacture was granted to the company Froment C. Hughes machines were put into operation in France first between Paris and Lyon in 1861, followed by the cities of Bordeaux, Le Havre, Marseille and Lille in 1862. The devices were awarded the Grand Prix at the World Exhibition in Paris in 1867.

The main resolution taken by the Paris meeting of the International Telegraph Union that ended on 17 May 1867 was the licensing of Hughes-system synchronous teletype. This device was also accepted for long-distance international lines by the International Telegram meeting held in Vienna in 1868. The devices were made standard in Italy in 1862, Britain in 1863, Russia in 1865, Prussia and Austria-Hungary in 1867, the Netherlands in 1868 and Bavaria in 1869, and gradually across the whole of Europe.

Júlia Kisfaludi: 70th anniversary of a postal service, the greetings telegram

The greetings telegram is a form of communication which has been received by just about every family on some occasion or other. Their rarity and special significance often make

people reluctant to dispose of them, and they are kept in family archives for many years, and sometimes pass from there into the museum. The Postal Museum has several such sets in its collection, often gathered into albums of greetings for a single occasion.

This is one of the younger of the postal services. In 1998 it celebrated its 70th birthday, somewhat quietly. This article is a contribution to marking this anniversary. The basis for writing the history of greetings telegrams is the collection in the Postal Museum's small printed matter store (D-26.2.14) and thematic collection (D-29.61.). Work on them was assisted by Post Office directives. The table forming an appendix to the report gives an overview of the whole and serves as a catalogue to the collection. I would be very pleased if this report and catalogue encouraged people who have such items in their possession to bring them, enabling us to make the documentary collection of a postal service complete.

Although fewer greetings telegrams – and telegrams in general – are sent year by year, the Hungarian Post Office would like to increase business by widening the range and improving service. The greetings telegram which celebrated its 70th birthday in 1998 is being increasingly displaced by modern electronic means (fax, mobile telephones, personal pagers). The price of the service does not even cover the costs of its delivery system, but raising them would directly result in further reduction in business.

Piroska Farkas Krizsák: Hungarian radio broadcasting anniversaries in 1998

On 28 April 1928, the midday chimes barked the start of transmission of the Budapest I station from a 20 kW transmitter on Lakihegy. The 2 kW, and later 3 kW transmitters that been operating since the start of Hungarian broadcasting in 1925 could not meet the ever-increasing demands of radio listeners'. The Hungarian Royal Post Office ordered the new transmitter from Telefunken. Construction of the transmitter building started on 27 September 1927. The open-ended transmitter was housed in a double T-shaped building and connected to a T-antenna, stretched between two 150 m high frame-structure towers. The antenna mast structure was produced in the Hungarian State Iron and Steel Works.

The new Hungarian Radio Studio was opened on 25 October 1928, in the closed-courtyard building at Sándor u. 7 purchased jointly by the Hungarian Telegram Office, Hungarian Telephone News and Radio Rt. and the Hungarian Film Office. It included a 200 m² main studio, a small studio, a rehearsal room, a waiting room, and announcers' and editorial rooms. The main and small studio had a common observation room. The technical equipment was put into the amplifier room which was also the radio's central switchroom. Engineers of the Post Office Experimental Station produced the acoustic design for the studio and installed its equipment.

On 2 December 1933, a 120 kW transmitter commenced broadcasting from a 314 metre antenna on Lakihegy. The 20 kW transmitter erected in 1928 had failed to meet expectations, and did not provide sufficient signal strength for crystal receivers in most of the country. Signal strength measurements made by the Post Office Experimental Station found that the transmitter's radiation characteristic did not follow the country's geographical boundaries. They proposed a high-power transmitter and ten relay stations to improve reception. The new main transmitter, manufactured and installed by the Hungarian Standard Electrical Company, was located in the expanded Lakihegy transmitter building.

The transmitter's self-radiating antifading antenna, higher than half a wavelength, was constructed following the American Blow-Knox system. The steel frame structure was manufactured in the Hungarian State Iron and Steel Works.

On 28 December 1968, the Kossuth Radio station commenced broadcasting from Lakihegy on a 300 kW transmitter. The ageing of the 135 kW transmitter at the site and the resulting deterioration in medium-wave reception necessitated a complete reconstruction of the transmission station, which was started in 1966. The transmitter installed in the new building, manufactured by the Electro-Mechanical Company, consisted of two 150 kW transmitters run in parallel.

Alexandra Halász: Travel report on the Prague 1998 stamp exhibition

We set off on a study trip to Prague on 11 September 1998. Our main destination was the Prague 1998 stamp exhibition.

Stamp collection is undergoing a revival all over the world, but nevertheless it was a surprise to see the hundred-metre queue waiting in front of the flag-adorned entrance of the Veletržní Palace in Prague. All were awaiting the opening of the world stamp exhibition, evidence of the great popularity of stamps and stamp collecting even in the age of the computer. All age groups were represented among the visitors, not just granddads with their grandchildren, but even those that are not supposed to be interested in stamps, the young and middle-aged.

The beautiful capital of the Czech Republic first hosted a major international stamp exhibition in 1938, and had last held the World Stamp Exhibition in 1988. This large-scale event comes to Prague every ten years.

The crowd did not wait in vain in front of the entrance. The standard of the exhibition was outstanding, dominated by Czech and Slovak philatelic relics and rarities. The earliest letters on show dated from the 16th century. One of the main attractions of the exhibition was a nine-fold misprint with a Hungarian connection: a 20-fillér *Magyar Posta* Arató stamp overprinted "*Posta Československo 1919*". There was probably only one misprinted sheet, and this set of nine is the largest known.

The occasion of this four-day exhibition was an opportunity to see philatelic rarities and curiosities, and to become familiar with our Czech counterparts and with the world-famous attractions of Prague.

Klára Pataki: This was a good exhibition because I was there

A young visitor to our museum in Nagyvázsony could not have known how accurate her entry into the visitor's book was. Because what really does make the exhibition good – in terms of its mission – is that it greets several thousand visitors every year, many children among them. It is good because the museum is not just another item on the itinerary of families, groups and schools visiting Nagyvázsony, but leaves them with a cheerful, lasting impression, as proven by the many return visits.

Why is it good? Because, just like us, many regard the museum's target public as children and schools. We find that there are two kinds of adults: those that go to museums, and those that do not. Of course the true picture contains some shades of grey apart from

this black-and-white. But we have to develop a taste for museums among our young people, and museums must be granted a permanent place in their programme of activities. There is great truth in the saying that what little Johnnie does not learn, grown-up John will not know. People are unlikely to start visiting museums in adulthood, unless they are doing so for the benefit of little Johnnie.

However pleased we might be to receive many visitors to the museum and to Nagyvá-
zsony from home and abroad, we would be happier with even more, or at least as many as a few years ago. This could also be said by most of Hungary's 770 or so museums. They had 14 million visitors in 1990, but this number had gone down to 9.5 million by 1997. The largest number was received by the Ópusztaszer National Historical Memorial Park, and we hope that many of the 466,000 visitors took a look at our exhibition there. The Dobó István Castle Museum in Eger, the Benedictine Abbey in Tihany and the Transport Museum in Budapest also boasted a large number of visitors in 1997. The national indicator, the number of museum visits per 100 of population, had gone down to 93 from the 135 in 1990.

Ferenc Hernitz: The Sopron Post and Communications History Collection

Sopron can trace its postal history back to Roman times, to the Sopron postal station of the *Cursus Publicus*, followed some thousand years later by the horse relay station of the Habsburg post founded in 1550. Whereas the Hungarian post offices received their funds from the postmaster in Pozsony (Bratislava), Sopron drew its income from the Lower Austrian authorities. In the 1700s it was subordinated to the Kőszeg Head Post Office, then came under the postal prefecture of Varasd in 1819 and Pozsony from 1823. The complete list of the town's postmasters since 1695 is intact. Sopron lay firstly on the Vienna-Kanizsa postal route, then after 1695 the Vienna-Zagreb and Vienna-Constantinople routes. From the beginning of the 1700s a postal coach ran from Vienna to Kőszeg, and from 1804 from Vienna to Károlyváros. In autumn 1839 and spring 1840, Sándor Petőfi, serving as a soldier, guarded the Post Office. After Hungary's defeat in the War of Independence, a Postal Administration was based in Sopron from 1 January 1850. Its initial area of operations covered the larger part of Transdanubia.

When posts and telegraphs were merged in 1887, the Pécs administration was set up partly out of the Pest, and partly the Sopron postal administrations. The Trianon peace treaty further reduced the administration's area. Sopron only remained Hungarian through the loyalty of its citizens. The Sopron Postal Administration is the only one in Hungary which has remained in place for 150 years.

In 1960, Dr Sándor Mesterházy, retired post office director, undertook the research of Sopron's postal history and the search for extant relics. Dr Mesterházy was born in 1897 in Sopronkeresztúr (now Deutschkreitz). His father was the local postmaster, and so his interest in the postal heritage was aroused early. Following his retirement he devoted all of his time to setting up a local postal museum or collection in Sopron, and in due course he became museum curator, nurturing and augmenting the collection. He wrote many works and published numerous articles. He died at the age of eighty-three. Many of his dreams, if not all of them, came to fulfilment, and his achievement has been lasting. He traced and set down the history of the Sopron Postal Administration, and preserved for

posterity many lost postal relics. His legacy, the Sopron Postal History Collection, is confined to 10 filing cabinets and 14 cupboards in the corridor of the Postal Administration building, and to the care of the writer of these lines, who is honoured to have Sándor Mesterházy as his predecessor.

The upkeep of the Sopron Postal and Telecommunications Collection is now undertaken by the Sopron Administration of the Hungarian Post Office and the North-Western Technical Administration of MATÁV Rt. These two institutions provide the space, the lighting, heating and collection facilities. The curator in charge is a member of staff of the Foundation of Postal and Telecommunications Museums, who hereby promises to provide the Yearbook with regular updates on the Sopron Collection.

Károly Borsos: An arbitrary interpretation of history, or an attempt look at the facts in a new way

Károly Borsos (1912–1997) was a retired senior member of staff, postal engineer, and an outstanding figure in Hungarian telecommunications. His name is associated with many telecommunications patents, development plans and scientific studies. He was a member of the Transport and Telecommunications Science Society, and honoured there by memorial medals. The National Development Board also valued his advice.

Károly Borsos was a polymath who won four first prizes and one second prize in town planning and civil engineering design competitions. He designed a new national theatre and a new set of historical statues. Right up to his death he was concerned with the future potential of telecommunications, which he sometimes referred to as a “*tele-aggression nightmare*”. Surviving to receive his diamond-jubilee university degree, he received the Gábor Baross Prize from the Ministry of Transport, Telecommunications and Water, on the day of his death.

His daughter, Írisz Borsos, presented objects and documents from his career to the Postal Museum as the donation of the year in 1998. The bequest has been placed in the Postal Museum’s reading room and database. The documents include a piece by written his granddaughter Írisz in 1982 entitled *An arbitrary interpretation of history, or an attempt look at the facts in a new way*. We are now publishing it to memorialise Károly Borsos and thank the Irises – daughter and granddaughter – for placing the bequest in the museum and giving us an insight into one of the outstanding figures of a great generation of engineers.

Klára Pataki: It would be good to be a soldier now

For one hundred and fifty years, many young people have envied those of their forebears who had the chance of glory in the Revolution and War of Independence. Fewer realise that every generation is presented with its own stimulating and motivating events, the opportunity for struggle and “*heroic deeds*” on an everyday scale. We are faced with choices of humanity and honour every day. Young people, and indeed every member of society, can find the occasion to act for the community.

In our everyday lives, however, it is nevertheless stimulating to turn our minds to the anniversaries and outstanding events of our history. Young people in 1998 and 1999 have the occasion to make a fitting celebration of the 150th anniversary of the 1848–49 events.

Our Foundation in conjunction with the Tivadar Puskás Telecommunications Technical College set out to make its contribution to this via a quiz, "1848 mining on Internet". Our idea was for many school groups to put their knowledge of 1848 events to the test in the competition between 15 March 1998 and 15 March 1999 so as to generate wider interest in the events and memories of this noble period of their nation.

Keeping the youngest of young people in mind, we attempted to make the "jubilee" academic year memorable to nursery children in Hollókő and to children in the first four years of primary school by holding a grand school year opening in the garden of the Hollókő museum and – in case of cold weather – in the Culture House. The nursery and school teachers proved ready partners in this, as was witnessed by the children's fine dancing and singing.

We hope that by our events and competitions for young people and children, we have succeeded in bringing them closer to the days of 1848–49, and trust that many of them will also retain valued memories of the 150th anniversary of the time, which was given a fitting celebration for today's young people.

Klára Lukács: Free time children's activities

The Stamp Museum first got involved in spare-time activities for young school children in 1998, by participation in the *Szüni-dő-dő* series of events. Children and their parents were welcomed three times during the summer to write letters with reed pens, rubber-stamp letters, design stamps and to do some weaving with textile designer Erzsébet Szeres. Before each activity, we gave the children a brief introduction to the museum, highlighting some special stamps.

The inspiration for the first activity was the 1848 exhibition. We showed the children "courier letters", revealing how post was handled in the last century before the introduction of the stamp and how letters were franked at the time, and giving them a taste of postal history. Theory was promptly followed by practice. We could not procure quill pens, but we managed to get hold of reed pens, which are just as difficult to write with. It was a joy to see the little rogues scribbling all over the place in an attempt to make the letters as "nineteenth century" as possible. Their efforts resulted in a great many blots, and so what the results lacked in beauty they made up for in reed-pen authenticity. After the writing, we taught them to fold the letter into the form of an envelope. They used the manual press to stamp them, the Pesth and Pest local stamps, and franked them with the St Andrew's Cross. Many ran back and forth to the exhibition room so that they could apply other postmaster's marks, showing the letters weight, for example, in *lat* (=half an ounce).

Nothing proves the success of the events better than that the museum was full from start to finish, and since the school year started we have been receiving streams of telephone enquiries as to when we are holding the next children's activity day.

Mrs Gergely Kovács: Survey and development plan of properties used and rented by the Foundation of Postal and Telecommunications Museums

The survey covers the present condition and development plans, incorporating those for the thousand year anniversary of the foundation of the state of Hungary, of properties

owned and rented: the Stamp Museum, the Postal Museum and its branches – Telephonia Museum (Budapest), Radio and Television Museum (Diósd), Postal Museum (Balatonszemes), Postal Museum (Nagyvázsony), Delizsánsz Exhibition Room (Debrecen), Postal Museum (Ópusztaszeri National Historical Memorial Park), Postal Museum (Hollókő), Post Horn Gallery (Miskolc) – its outlying collection, the Postal and Telecommunications Museum Collection (Sopron), and its stores – in the basement of Post Office no. 5, the basement of the Csepel Post office, in the Csepel Telecommunications Exchange, and in the Rákospalota Telephone Exchange.

Gabriella Nikodém: Occasional rubber stamp and printing device collection

The Stamp Museum's occasional rubber stamp collection currently holds 10,092 stamps and 5539 stamp designs. In both cases, the museum's registration numbers stood at 10,335 after the 1998 registrations. The discrepancy arises from past disposal and re-cutting of rubber stamps and the deficiency of the regulations, which have only made it compulsory to store the designs in the Museum in recent years. The year's increases were 918 rubber stamps and 604 designs.

The Stamp Museum's printing plate store currently holds 19,174 collection items. In principle, at the end of each year, both printing presses that produce stamps hand over the plates of the stamps produced over the year. The number of these varies from year to year depending on the number of stamp issues and the number of ordinary stamp issues – i.e. those that the printers retain for reprinting until their withdrawal – and the number of plates used for them (e.g. whether 4 or 16 films were used for colour separation, etc.). Thus in 1996 the printing plate collection was augmented by 866 new items, in 1997, because of the uncertainties that started at the time (what the museum should and should not get from the Post Office) 6, and in 1998, 135.

Acquisition of a printing plate by purchase or donation is extremely rare, since they form part of a strictly closed production chain from which they pass directly from the printers to the museum. However, we did receive a donation this year of a stone offset lithograph plate from 1919 used to print stamps certifying deduction of membership fees of the Christian Socialist Party. The plate was discovered during drainage work in the courtyard of the Saint Emeric Cistercian Community, along with many other finds. Abbot Előd Ákos Brüchner informed the Museum of Budapest History that the excavation was to be continued by restorer Attila Tóth. He contacted us when he established that the plate was probably produced for printing stamps. Although the Stamp Museum's collection is restricted to plates related to the production of postage stamps, we were delighted at the opportunity to acquire this item, because of its potential value in teaching the history of printing in the museum. It was rare for stone to be used in the offset process rather than aluminium or zinc sheet, which we do not readily allow to be touched. A stone plate can be passed round freely, enabling the ink lines, and the greasy feel of the etched and loaded surfaced to be appreciated. We therefore expressed an interest and registered our intention to purchase the find, but in the event the Abbot donated it, sending with it a very kind letter. It has already taken its place in the plate store, among the museum objects designated for viewing.

Plan of Action for the Foundation of Postal and Telecommunications Museums in 1999

The Foundation is entering its tenth year and preparing to give an account of its ten years of activity. Central to its plan of action in the last year of the century is to follow up its extensive development in recent years with intensive work centred on its collections. This is in preparation for the new century, during the first decade of which the economic and social mobility that began in 1990 will extend to the deeper, nobler fields of culture. An increasingly prominent part in the work of museums will be played by the 'utilization' of the collections, by applied museum studies, and by exclusive exhibitions linked with specific events.

The World Wide Web and computer data bases will play a kind of assessing role in the changes. Museums whose collection catalogues are placed on the Web, along with a list of items sought, will probably find them more easily than through auctions and antique dealers. As for the results to be obtained from the 'symbolic assessment' of the Web, we can already gain evidence by re-examining our card indexes of item descriptions and the objects in our collections. We can 'scan' them to see if they are worth placing on the 'world stage'.

Presenting data bases on the Web requires a director, just as staging of a play does. People suitable for this task emerge from the community of museum staff or become capable after extension training of making the synthesis and seeing beyond their narrow specialist field.

The work of museum staff is only facilitated by these modern means if the inclusion in the data base is preceded by detailed scientific processing. This processing at the Postal Museum does not even reach a medium standard in many cases. The objective reasons behind this have included the very rapid expansion of the collections and the high number of permanent exhibitions (nine permanent displays opened in the provinces between 1990 and 1998) and ad hoc requests and tasks.

Placing the work of collection at the centre of the activities in 1999 is essential, not just appropriate. The sections in the Foundation's plan of action simply express the guidelines and basic tasks. It will be complemented in January 1999 by a detailed plan of action broken down by persons and into quarterly assignment plans.

Management and administration

- The efficiency of the management and administration work needs to be examined.
- Sets of processing norms need to be devised to make collection work more intensive.
- The post of warden needs to be instituted, into which the caretaker's tasks will also be integrated.
- Internal supervisory examinations and analyses need to be conducted.

Renovation, design and investment

- Architectural designs need to be completed for the expansion of the Stamp Museum and the Postal Museum at Balatonszemes.
- Earmarked funding needs to be obtained for the following:
 - Modernization of the heating system for the Postal Museum and the Postal Research Institute-Telecommunications Development Institute Conference Room at Andrásy út 3.
 - Restoration of the broken woodwork.
 - Restoration of the inlaid parquet of the Music Room.
 - Replacement of soiled wallpapers.
 - Cleaning and replacement of the precious metalwork, metal fittings and brass rods.

Tasks with the collections

- Operation of a clear-cut system for handling the collections.
- Based on the new stamp catalogues, cataloguing and entering in the inventory the stamps received since 1995, separation of the reserve and display stocks, and expansion of the permanent exhibition.
- Preparation of computer records for the Stamp Museum library.
- Entry of the collection materials not in the inventory.
- Computer processing of 25 per cent of the inventory data on the collections of objects.
- Devising sets of norms for registering the data on description cards (minimizing data and time spent).
- Inspection of the objects declared protected *in situ*, and objects and documents lent and received on loan.
- Standardization of the inventory systems for the provincial collections (Sopron, Debrecen, Miskolc, Pécs).
- Commencement of an audited inventory of the collections of radio and television history.
- Compilation of a five-year restoration plan for each type of collection.
- Organization of collection trips to the stores of telecommunications directorates due to be closed.
- Continued provision of dust and damp-proof wrapping for objects in store.
- Development of a new storage system for the second storey of the Csepel Telecommunications Centre.

Scientific activity

- Preparation of scenario synopses for the exhibitions to be mounted in 2000 and 2001.
- Preparation of catalogues for the collections of smaller objects.
- Commissioning and writing of studies for the 1998 yearbook.
- Compilation of the material for the CD publication on telegraph history.
- Exploration of the relationship between definitive stamps and postage rates.
- Compilation of a supplementary volume to the catalogue of the Hungarian Post's commemorative postmarks on sports subjects.

Exhibitions

- *Mosaics of Hungarian Telephone History*, in the Bonn headquarters of Deutsche Telekom.
- Opening of the Tele-gallery in Pécs.
- Mini-exhibitions at the new MATÁV headquarters.
- *Hungarian Woodland Flora and Fauna on Stamps* exhibition at the Forestry Museum, Sopron.
- Stamp exhibition presenting Hungarian Nobel Prize-winning scientists.
- Reorganization of the Rezső Soó Memorial Room.
- Stamp Day exhibition.
- Exhibition of the life's work of László Dudás, the stamp designer and graphic artist.
- Australia '99.
- Philexfrance '99.
- China '99.
- Organization of the *Advent Salon*.

Public relations

- Equipment of the reading room at the Postal Museum and expansion of the research opportunities.
- Announcement of the results of the *1848 Surfing on the Internet* competition.
- Participation in the May Museum celebrations, the Press Coffee House, Children's Day events, the young people's stamp-collecting summer camp at Jászberény, and the summer holiday programmes at the Margaret Island Athletics Centre in Budapest.
- Support for the events of MAFITT and the Mihály Gervay Hungarian Postal History Foundation.
- Organization of extra-mural classes and activities in the Stamp Museum for school stamp-collecting clubs, printing students of the Technical College for Light Industry, and graphic design students of the College of Fine Art.
- Extra-mural classes at the Postal, Telephone, and Radio and Television museums, run by the Society for the Propagation of Scientific Knowledge.
- Continuation of the 'Tea Parties to Conjure the Past' at the Postal Museum.
- Support for the events of the György Békésy Memorial Year.

Budapest, November 24, 1998

Alapítványi munkatársak

Kovács Gergelyné

Vichmann Béláné

Bartók Ibolya

Lehelvári Sándorné

Dr. Muha Istvánné

Pataki Klára

Novák Zsuzsanna

Kálmán Vilmos

Piltman Csabáné

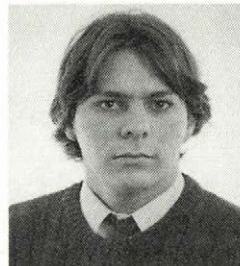
Gyura Sándorné

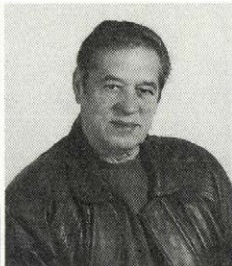
Kovács Pál

Kusnyir Sándor

Mócsay Attila

Bacsai László

Uhl Józsefné

Gajárszki Henrikné

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület és szolgálati hely
Kovács Gergelyné	ügyvezető igazgató	kultúrtörténet
Vichmann Béláné	gazdasági vezető	alapítványi gazdálkodás
Bartók Ibolya	titkárságvezető	alapítványi ügyvitel
Lehelvári Sándorné	munkaügyi előadó	munka-, bér- és szociális ügyek
Dr. Muha Istvánné	ny. számviteli előadó	gazdasági elszámolás
Pataki Klára	ny. szaktanácsadó	PR-tevékenység
Novák Zsuzsanna	muzeológus- tárlatvezető	Telefónia Múzeum
Kálmán Vilmos	gondnok	alapítványi gondnokság
Piltman Csabáné	múzeumgondnok	Nagyvázsonyi Postamúzeum
Gyura Sándorné	múzeumgondnok	Balatonszemesi Postamúzeum
Kovács Pál	múzeumgondnok	Hollókői Postamúzeum
Kusnyir Sándor	múzeumportás	Budapesti Postamúzeum
Mócsay Attila	múzeumportás	Telefónia Múzeum
Bacsi László	fűtő	Budapesti Postamúzeum
Uhl Józsefné	takarító	Budapesti Postamúzeum
Gajárszki Henrikné	takarító	Telefónia Múzeum

Postamúzeumi munkatársak

Kovács Gergelyné

Krizsákné
Farkas Piroska

Kísfaludi Julia

Csibi Kinga

Urbán Gyöngyi

Hajdú József

Rákóczi Margit

Beszédes Ernő

Csapó Attiláné

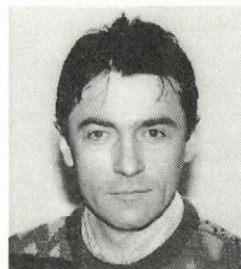
Oláh Tünde

Koppándi Ágnes

Kozmáné
Grünwald Éva

Bencze András

Dérszegi Miklós

Szadovszky Lajosné

Postamúzeum

Budapest VI., Andrásy út 3.
Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület
Kovács Gergelyné	igazgató	kultúrtörténet
Krizsákné Farkas Piroska	igazgatóhelyettes	műsorszórás-történet
Kisfaludi Júlia	muzeológus	postatörténet
Csibi Kinga	muzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Urbán Gyöngyi	muzeológus	adattár
Hajdú József	muzeológus	hang- és képtár
Rákóczi Margit	muzeológus	könyvtár
Beszédes Ernő	muzeológus	távközléstörténet
Csapó Attiláné	muzeológus	POTI-tervtár
Oláh Tünde	segédmuzeológus	térkép és műszaki rajz gyűjtemény
Koppándi Ágnes	fényképész	film- és negatívtár
Kozmáné Grünwald Éva	restaurátor	papír-restaurálás
Bencze András	restaurátor	fém- és farestaurálás
Dérszegi Miklós	ny. szaktanácsadó	távközléstörténet
Szadovszky Lajosné	ny. reprográfus	nagyítás, archiválás

Bélyegmúzeumi munkatársak

Solymosi Jánosné

Szabóné Kiss Ildikó

Angyal Erzsébet

Nikodém Gabriella

Szegedi Istvánné

Halász Alexandra

Lukács Klára

Petrényiné Szóts Anna

Majsai Mária

Sajtos Gáborné

Kollárné
Brózman Erika

Máté János

Oláh Kálmánné

Pintérné Kun Anna

Tusa Margit

Bélyegmúzeum

Budapest VII., Hársfa u. 47.

Postacím: 1400 Budapest, Postafiók 86.

Név	Beosztás	Szakterület
Solymosi Jánosné	múzeumigazgató	általános bélyegtörténet
Szabóné Kiss Ildikó	általános előadó	múzeumi ügyvitel
Angyal Erzsébet	muzeológus	könyvtár, dokumentációs gyűjt.
Nikodém Gabriella	muzeológus	Európa bélyegtörténet
Szegedi Istvánné	muzeológus	magyar bélyegtörténet
Halász Alexandra	muzeológus	Amerika és Ausztrália bélyegtört.
Lukács Klára	muzeológus	Modern magyar bélyegtörténet
Petrényiné Szóts Anna	segédmuzeológus	Ázsia és Afrika bélyegtörténete
Majsai Mária	kiállítás-rendező	papírrestaurálás, grafika
Sajtos Gáborné	adminisztrátor	címfelvétel
Kollárné Brózman Erika	múzeumportás	portaszolgálat
Máté János	múzeumportás	portaszolgálat
Oláh Kálmánné	takarító	takarítás
Pintérné Kun Anna	takarító	takarítás
Tusa Margit	ny. szaktanácsadó	leltározás

Tartalom

<i>Kurucz István</i> : Előszó	3
<i>Kovács Gergelyné</i> : Az 1998. évi beszámoló	5
<i>Solymosi Jánosné</i> : Historia domus – Bélyegmúzeum, 1998	10
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Historia domus – Postamúzeum, 1998	16
<i>Kovács Gergelyné</i> : Szélgjegyzetek egy rádiótörténeti CD-ROM kiadvány margójára ...	24
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Új időszaki kiállításunk: 1848-as levelek	29
<i>Halász Alexandra – Lukács Klára</i> : Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc filatéliai emlékei	53
<i>Krizsákné Farkas Piroska</i> : 150 éve születtek	56
<i>Csibi Kinga</i> : 50 éves az Úttörőposta	63
<i>Urbán Gyöngyi</i> : Postakürt Galéria	66
<i>Nikodém Gabriella</i> : Művészet és mesterség	73
<i>Oláh Tünde</i> : A postai szállítószolgálat 100 éve	76
<i>Szegedi Istvánné</i> : Nemzetközi bélyegkiállítások	83
<i>Kovács Gergelyné</i> : Baross Gábor történelmi emlékezete	89
<i>Lukács Klára</i> : Kossuth Lajos postajegye	96
<i>Beszédes Ernő</i> : Betűíró távirógépek a táviróhálózatban	98
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Egy postai szolgáltatás, a dísztávirat 70. évfordulójára	102
<i>Krizsákné Farkas Piroska</i> : A magyar rádiózás évfordulóit 1998-ban	117
<i>Halász Alexandra</i> : Úti beszámoló a Prága 1998 bélyegkiállításról	119
<i>Pataki Klára</i> : Ez a kiállítás azért volt jó, mert én is itt voltam	122
<i>Hernitz Ferenc</i> : A soproni posta- és távközléstörténeti gyűjtemény	125
<i>Borsos Károly</i> : Történelmünk önkényes elemzése	130
<i>Pataki Klára</i> : Most jó lenni katonának	145
<i>Lukács Klára</i> : Szünetes gyermekfoglalkozás	147
<i>Kovács Gergelyné</i> : Az alapítvány használatában lévő ingatlanok és bérlemények	149
<i>Nikodém Gabriella</i> : Gyűjteménygyarapítási aktualitások	163
<i>Kovács Gergelyné</i> : Az 1999. évi munkaterv	168
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Postatörténeti kronológia 1949-től 1963-ig	171
Rövid tartalmi összefoglaló angol nyelven	231
A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai	264

